

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 61102 LJUBLJANA

Planinski vestnik 7-8

glasilo Planinske zveze Slovenije

julij-avgust 1995

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

julij-avgust 1995

7-8

letnik XCV

izhaja od leta 1895

vsebina

Marjan Raztresen	Slovenci na osemtisočakah sveta	289
Helena Giacomelli	Kolesa nikar!	291
Davo Karničar	Pustolovščina se je začela na vrhu	292
Drejc Karničar	Smučanje po najboljšem scenariju	295
Tone Strojín	Triglav in Aljaž, dve imeni, dva simbola	297
Matjaž Deržaj	Sto let Aljaževega stolpa	299
Vojko Arko	Bivak »Slovenia« na Cerro Capilla	303
Franci Savenc	Odšel je H. Adams Carter	305
	Nahrbtnik za gorniško rabo	308
Helena Giacomelli	Neštete poti in brezpotja	312
Rudi Klínar	Zlatorog	313
Dr. Tone Strojín	Prevodna literatura o gorah	315
Igor Glasenčnik	Z nami v planine, v gore	318
Peter Pehani	Fotografska družina Tairraz	319
Tine Mihelič	Julijske Alpe - Bohinjske gore	322
Janez Brojan st.	Moj prvi kraljevski štiritisočak	328
Matjaž Čuk	Trikrat na Germlajt	332
Marinka Petančič Jecelj	Od Črne prsti do Pohorja	336
Rafko Terpin	Čez Idrijske Krnice	339
Nada Kostanjevíc	Emaus, žlikrofi in sumljiva oseba	341
Irena Breščak	Moje celjske krtine	343
Ivanka Korošec	Roblek na dva zelo različna načina	347
Marija Sodja Kladnik	Jezero v Lužnici	350
	Odmevi	351
	Iz planinske literature	358
	Društvene novice	360

Slika na naslovni strani: **Davo in Drejc Karničar na pobočjih Anapurne I**

Foto: Carlos Carsolio

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvoržakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelnik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d. d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620-sifra valute-3053/8. Naročnina za leto 1995 znaša 2400 tolarjev in je plačljiva v največ dveh obrokih po 1200 tolarjev, posamezna številka stane 200 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

TRIJE SLOVENSKI ALIPINISTI NA ANAPURNI I, BRATA KARNIČAR SMUČALA Z VRHA

SLOVENCİ NA OSEMTISOČAKIH SVETA

MARJAN RAZTRESEN

Dva slovenska alpinista sta se vpisala v zgodovino, ko sta smučala z vrha osemtisočaka Anapurne I v himalajskem pogorju, desete najvišje gore na svetu. To vest je letošnjega 3. maja poslala v svet novinarska agencija Reuter, ko se je sklicevala na podatek nepalskega ministrstva za turizem, ki ima na skrbi tudi plezanje in hojo po tamkajšnjih gorah. Reuter nadaljuje, da sta po podatkih tega ministrstva brata iz Slovenije skupaj z mehiškim alpinistom priplezala na vrh 8091 metrov visoke gore 29. aprila, in sicer po severnem pobočju.

Atrakcija najvišjega razreda je vsekakor odstavek v tej vesti, da »sta brata z Jezerskega v Sloveniji, 32-letni smučarski inštruktor **Davorin Karničar** in 25-letni **Andrej Karničar**, isti dan smučala čisto z vrha gore v bazni tabor na nadmorski višini 4300 metrov« in bila tako v zgodovini osvajanja Himalaje prva človeka, ki sta v enem dnevu prismočala z vrha osemtisočaka v bazni tabor pod goro. V vesti je še rečeno, da je pred 15 leti tisto poskusil neki francoski alpinist, vendar mu to ni uspelo. Za **Carlota Carsolia**, 32-letnega Mehičana iz Mexico Cityja, ki je bil na vrhu gore s slovenskima bratoma, je bila Anapurna I že deveti osemtisočak, na katerem je bil, »samo sedem alpinistov pa je zdaj na svetu, ki so že bili na desetih ali več vrhovih, visokih več kot 8000 metrov«, kot je še zapisano v Reuterjevi vesti.

Ko bodo konec leta ocenjevali največje dosežke na področju svetovnega alpinizma in smučanja, bo smučanje bratov Karničar z Anapurne I gotovo eden od največjih letošnjih alpinističnih uspehov — do letošnjih prvih junijskih dni je bil zanesljivo največji.

KLJUČNI DOGODKI MED 12. IN 29. APRILOM

Tako je sedemčlanska himalajska alpinistična odprava, ki jo je vodil **Tone Škarja** in v kateri je bil tudi **Viki Grošelj**, eden od tistih, ki je pred sedanjim odhodom v Nepal že imel v žepu deset vrhov osemtisočmetrskih gor in je zdaj hotel priti še na svojo enajsto, izpolnila svoji največji dve nalogi: njeni člani so priplezali na zadnjega od 14 osemtisočakov, na katerem slovenski plezalci doslej še niso bili, brata Karničar pa sta smučala z vrha.

Poleg omenjenih so na pot v Nepal letošnjega 27. marca odšli še zdravnik **dr. Damijan Meško** ter plezalca **Tomaž Humar** in **Janko Oprešnik**, v Katmanduju pa sta se Slovincem pridružila še njihova stara alpinistična znanca, Hrvat **Stipe Božić** iz Splita in Mehičan Carlos Carsolio iz Mexico Cityja, ki sta bila z našimi že lani na odpravi na K2, drugi najvišji gori na svetu.

Ključni dogodki te odprave so bili med 12. in 29. aprilom, za Tomaža Humarja pa še teden dni potem. Alpinisti so 12. aprila na nadmorski višini 4300 metrov postavili bazni tabor pod goro, že naslednji dan pa so začeli plezati po njenih pobočjih in do 28. aprila na njenih zasneženih strminah postavili štiri višinske tabore, zadnjega na nadmorski višini 7400 metrov, predzadnjega 800 višinskih metrov nižje.

Brata Karničar sta imela na ramenih in nogah težje breme kot njuni kolegi: begunjska tovarna Elan je posebej zanju in posebej za to priložnost izdelala dva para 190 centimetrov dolgih turnih smuč, težkih po štiri kilograme in pol, ki sta jih Karničarja čisto sama, ker so bile smuč zanju nadvse dragocene, v nekaj dneh pri-

Nepregledne zasnežene strmine, vendar vsepovsod preprežene z malodane nepreglednimi preprekami

nesla v najvišji višinski tabor. Na goro sta morala prinesiti tudi posebne turnosmučarske čevlje znamke nordica, ki jih je Davo Karničar, sicer serviser znanega norveškega smučarja **Oleja Christiana Furusettha**, poprej natančno preizkusil in se zaradi odlične kakovosti in drugih dobrih lastnosti odločil zanje. Tri notranje izolacijske plasti naj bi njune noge varovale pred omrzlinami.

ČISTO POD VRHOM GORE

Dne 26. aprila so brata Karničar, Tomaž Humar, Carlos Carsolio in trije šerpe priplezali do tretjega višinskega tabora na nadmorski višini 6600 metrov. Smer jih je vodila po nagrbančenem ledenem hrbtu z več navpičnimi stopnjami, ki ga je neprestano zasipaval sneg z zgornjih pobočij, zato je bila stalna velika nevarnost snežnih plazov in zmerna nevarnost občasnih podorov ledu. Tam je v plazovih odprava izgubila šest tovorov, nekaj ljudi pa je obviselo na fiksnih vrveh — v tem predelu so jih napeli pol kilometra in jih pritrdili z lednimi vijaki —, ko jih je zbil plaz. Davo Karničar se je tam spet spomnil svoje izgube na vršnih pobočjih druge najvišje gore sveta, K2, s katere je lani nameraval smučati: plaz mu je odnesel smučič izpred enega od višinskih taborov. Zato sta Karničarja to pot smučič in smučarske čevlje v vsakem višinskem taboru še posebno skrbno shranila in pritrdila.

V predzadnjem višinskem taboru na nadmorski višini 7400 metrov je bila dan pozneje trojica alpinistov, oba Karničarja in Carsolio, 200 metrov nižje v ledni votlini pa trojica šerp ter alpinista Janko Oprešnik in Tomaž Humar, ki sta na odpravo odšla z nalogo, da poskusita opraviti prvenstveni vzpon na vrh gore po izredno zahtevnem severozahodnem razu. Mehičan je ta dan najprej pomagal Humarju in Oprešniku, vendar je zaradi Oprešnikovih hudih težav z želodcem postajal načrt za njuno novo smer čez skalno steno vse bolj vprašljiv. Ko je ta dan proti večeru postalo popolnoma jasno, da prihodnje dni ta dva gotovo ne bosta plezala proti vrhu, se je Carsolio odločil podpreti oba Karničarja. To se je že dan pozneje bogato obrestovalo, saj je imel Mehičan s seboj video kamero, da je pozneje lahko svetu predstavil rekorden alpinistično smučarski dosežek.

Ta trojica je torej 28. aprila navsezgodaj odšla iz tretjega višinskega tabora in bila približno deset ur pozneje v četrtem taboru. Vreme je bilo lepo in že tretji dan ni bilo padavin. Fantje so zgodaj legli k počitku, kajti naslednji dan je bil odločen.

SMUČANJE Z NAJVIŠJE TOČKE GORE

Že četrte ure pred polnočjo tega odločilnega 29. aprila se je trojica v jasni in brezmesetni noči začela vzpenjati proti vrhu, Davo in Drejč obuta v turnosmučarske čevlje in s smučmi na hrbtu. Preden so odšli na pot, so se alpinisti po brezžični radijski zvezi oglasili kolegom v nižjih taborih, od katerih so pričakovali pomoč: da bi jih usmerjali, ko se bo zdanilo, saj so z daljnogledi opazovali goro in imeli boljši pregled nad dogajanjem na njenih pobočjih kot tisti, ki so plezali po njej. Že pred 290

sončnim vzhodom je trojica dosegla spodnji rob vršnega skalovja in skozi ozek ozebnik natančno ob 8.25 priplezala na najvišjo točko na gori, na nadmorsko višino 8091 metrov.

Eno uro so bili alpinisti na vrhu, s katerega je bil veličasten razgled. Ob 9.25 sta si Davo in Drejč pripela smučič, Carlos je sprožil kamero in brata sta se v elegantnih zavojih začela smučati po izredno strmem pobočju. Za pot do četrtega višinskega tabora, iz katerega so na vrh gore hodili dobrih osem ur, sta s smučmi potrebovala le pol ure. Carlos je dan pozneje pripovedoval v baznem taboru: »Tam, kjer sem jaz po kuloarju prav počasi in previdno ritensko sestopal s cepinom in na konicah derez, sta onadva enostavno in navidez brez vsakršnih težav odvijugala mimo.«

Brata z Jezerskega sta se za kratek čas ustavila v vsakem od višinskih taborov, sicer pa sta brez večjih prekinitvev in postankov smučala tudi čez ledene stopnje vse do baznega tabora oziroma tik nad njim, kjer se začinjajo skale. V enem samem dnevu, v 18 urah, sta iz četrtega višinskega tabora prišla na vrh gore in z nje ga odsučala v bazni tabor. Takšnega podviga dotlej še ni opravil nihče na svetu.

Do takrat je nekaj podobnega poskušal vsaj en alpinist. Francoz **Yves Morin** je z vrha Anapurne I prismočal do četrtega višinskega tabora, kjer je prespal noč in naslednje jutro smučal dalje, vendar ni nikoli prišel do baznega tabora. Kot so rekonstruirali njegovi kolegi iz odprave, se je najverjetneje s smučmi zapletel v fiksne vrvi, padel in za vedno ostal na zasneženih in zaledenelih pobočjih.

VELIKI DAVKI ZA VRH

Ne navadno je, da je bila Anapurna I prvi osemtisočak, na vrh katerega je stopila človeška noga, in zadnji, na katerem so stali slovenski alpinisti.

Osvajanje Anapurne I se je začelo leta 1950, ko je Nepal tujim alpinistom tam prvič odprl svoje meje in dvema odpravama še isto leto dovolil plezati po njenih strminah. Dela se je najresneje lotila francoska odprava, ki je sprva nameravala plezati na osemtisočak Daulagiri, ko pa jih je ta zavrnil, so se lotili Anapurne. **Maurice Herzog**, vodja odprave, in alpinist **Louis Lachenal** sta ob podpori dveh šerp 2. junija tega leta na nadmorski višini 7400 metrov postavila peti višinski tabor in naslednji dan kljub neprespani noči odšla proti vrhu. Po osmih urah plezanja sta bila že ob prvem poskusu naslednji dan ob dveh popoldne kot prva človeka na vrhu gore in kot prva nasploh na vrhu katerega od osemtisočakov.

Od takrat do zdaj so na vrh poskusile priti 104 odprave, uspelo je le sedemindvajsetim. V 30 vzponih je bilo pred letošnjo slovensko odpravo na vrhu gore 82 ljudi iz komaj 19 držav, hkrati pa je gora zahtevala kar 52 človeških življenj.

Slovenski alpinisti so do letos že večkrat poskusili priti na vrh te gore, prvič že leta 1969, vendar noben poskus do letos ni uspel. Letošnji pa je toliko odmevnejši, saj je teden dni pozneje, 6. maja, v solo vzponu pripelzal na vrh še Tomaž Humar.

Carsolio je enako kot brata Karničar isti dan, ko je bil na vrhu, pozno ponoči prišel v bazni tabor.

Ko se je Drejc Karničar, mlajši od obeh bratov, v šotoru baznega tabora naslednje jutro zbudil, so ga noge nenavadno srbele. Pogledal jih je in zgrožen poklical zdravnika odprave dr. Meška, kajti prsti na obeh nogah so bili beli in jih ni čutil. Zdravnik, star odpravarski maček, je takoj vedel, da je fant dobil hude omrzline in da čimprej potrebuje bolnišnično zdravljenje. Čez nekaj dni je po poškodovanega alpinista priletel helikopter in ga odpeljal v Katmandu, od tod pa se je z letalom vrnil v Ljubljano.

4. MAJ V 4. TABORU

»Čevlje sem imel enako kot brat na nogah dva dni in ta čas nisem čutil, da bi me zeblo ali tiščalo,« nam je po veličastnem sprejemu, ki so ga Jezerjani pripravili obema svojima smučarjema z Anapurne in na katerega je iz Norveške priletel tudi Furuseth, pripovedoval Drejc. »Šele v baznem taboru sem opazil omrzline, medtem ko jih brat ni dobil. Sprijaznil sem se, da bom izgubil nekaj členkov na prstih nog — to je davek, ki ga moram plačati za to smučanje, čeprav verjetno nisem naredil nobene napake.«

Njegov brat Davo pa nam je dejal, da »smo ljudje pač različno občutljivi na mraz in vročino; z bratom sva imela na gori vseskozi popolnoma enake pogoje in tudi

popolnoma enako opremo, čevlji ga zanesljivo niso tiščali in na nogah jih je imel prav tako dolgo kot jaz; vendar je on občutljivejši od mene.«

V ljubljanskem Kliničnem centru so naredili vse, da bi Drejcu rešili čim več prstov, nekaj tednov je hodil vsak dan v posebno komoro, v kateri ustvarjajo višinske razmere in zrak hkrati močno obogatijo s kisikom, vendar so mu noge kljub temu morali operirati. Na eni nogi so mu amputirali prste do stopala, na drugi le vršičke prstov. To Drejca, študenta Fakultete za šport v Ljubljani, ni vrglo s tira, saj ga ta izguba ne bo bistveno ovirala pri njegovih športih.

Viki Grošelj in Stipe Božič, ki sta zadnja leta v Himalaji skoraj nerazdružen uspešen alpinistični par, sta dva dni po popolnem uspehu trojice na vrhu Anapurne pripeljala v četrti višinski tabor, ko se je ravno poslabšalo vreme. Tri dni sta čakala v vetrovnem in sneženem vremenu v šotorčku, ki sta ga v megli celo komajda našla s pomočjo alpinistov v baznem taboru, ki so jima po radiu dajali navodila. Dne 1. maja sta prišla v ta šotor, 4. maja je Božič zbolel, Grošelj pa je sam poskusil priti na vrh gore. Vendar je moral po dveh urah zaradi visokega snega in groznega vremena odnehati in se vrniti v ta šotor, od koder sta oba sestopila do drugega višinskega tabora. Že nekaj dni prej je huje zbolel tudi Janko Oprešnik, ki je imel želodčne težave, in se je ta dan iz tretjega višinskega tabora vrnil v bazo, na vrhovih

namesto komentarja

KOLESA NIKAR!

Nič več ne bo upokojenec Polde parkiral svojega starega, rahlo škripajočega kolesa, ki še prestav nima, na koncu nekaj kilometrov dolge gozdne ceste v dolini Korošice. Lepo peš bo hodil.

Kajpak ne sam. Družbo mu bodo delali še tisti planinci, ki so se vsa ta leta po nasvetih prijateljev in navodilih iz planinskih priročnikov — vodnikov z avtomobili pripeljali do zadnjih samotih kmetij uro hoda nad dolino. Pa tudi do sredogorskih planin, če se je cesta ustavila šele na robu pašnikov. »Le zakaj naj bi človek v gozdarjih tolkel kilometre makadama, kjer vodijo do izhodiščnih točk lepe gozdne ceste!«

Ampak kamniški Polde je drugačen. Tudi če bi znal voziti avtomobil, ne bi z njim ropotal po tihotni gorski dolini, kjer »voziš na lastno odgovornost« (od letošnjega 1. aprila pa še za lasten žep). Kolo je nekaj drugega. In če se z njim, kadar se odpravlja na svojo jesensko ali pomladansko planinsko rajžo proti planinam Koren, Košutno ali Kompotelo, že pripelje do žičnice — »... sam svoj gospod sem. Ni mi treba gledati na uro, kdaj se moram vrniti s planin, da ne bom čakal ali zamudil edinega popoldanskega avtobusa« — zakaj se ne bi zapeljal še kilometer, dva globlje v dolino? Včasih ga prehitijo traktor s prikolico,

cesta se namreč rahlo vzpenja, drugič se s kolesom vred, kot Martin Krpan s svojo kobilico, umakne v breg pred težkim in širokim tovornjakom, naloženim z dišečimi hlodi. Ve se, kaj ima tu prednost: moč in družbeno koristno delo.

Ko bo Polde spet pešočil po tej ali oni gozdni cesti, ne bo razmišljal o matematični uganki: Koliko gorskih kolesarjev bi moralo peljati po razmočeni gozdni cesti, da bi pustili za seboj tako razrito cestišče, kot ostane za tovornjakom, polnim zdravih, debelih hlovdov? Ali: Kdo razbija tišino in onečaja svežino naravnega okolja — motor ali kolo? Take in podobne uganke si bodo postavljali tisti kolesarji, ki jim je gorsko kolo to, kar so Poldetu gozdarji. In ki jim potepuška želja po drugačnem videnju in doživljanju narave usmerja krmila dvokolesa stran od drveče in zasmrajajoče pločevine na makadamske gozdne ceste, vijoče se skozi zadnje zaselke in odmaknjene samotne kmetije vse višje nad dolinami ter skozi gozdove do sredogorskih planin. Ali po blago se vzpenjajočih razglednih slemenastih hrbtih, ali ...

Ne, dragi moji, ne boste nas prestentali! Kolesa sodojo na asfalt! Vaš problem je, kakšno vozilo imate, s štirimi ali z dvema kolesi, na motorni ali nožni pogon. Bodite hvaležni, da se smete z dvokolesom peljati vsaj po asfaltnih cestah, čeprav s svojim nenakazanim vijuganjem med globokimi luknjami na cestišču in ob izogibanju oškrbljenim bankinam vznemirjate ter ogrožate voznike bleščečih se motornih vozil.

Helena Giacomelli

pa ga je zadel plaz, ki bi ga gotovo odnesel, če ne bi bil na fiksni vrvi. Isti dan sta Tomaž Humar in šerpa Ardžun po dolgem iskanju in tavanju v megli in sneženju komaj našla četrti višinski tabor.

TUDI HUMAR NA VRHU

Dan pozneje, 5. maja, sta oba v najvišjem taboru počivala, Božič in Grošelj pa sestopila v bazni tabor. Tam se je Viki Grošelj odločil tako, kot je potem prvič javno povedal po vrnitvi na sprejemu na Jezerskem: dovolj je bilo plezanja na osemtisočake, zdaj sem videl, da nisem več rosnio mlad in da telesne moči niso več, kot so bile pred dvajsetimi leti, leta 1975, ko sem bil na svojem prvem osemtisočaku, na Makaluju. Viki Grošelj je končal svojo uspešno akcijo »8000 plus«, ki mu je prinesla deset osemtisočakov.

Vendar na gori še ni bilo vse končano. Še dan pozneje, 6. maja, je Tomaž Humar »kljub drugačnemu dogovoru«, kot je mnogo pozneje v poročilo zapisal vodja odprave, ob 7.20 zapustil četrti višinski tabor in kljub visokemu snegu, ki ga je moral vseskozi gaziti, ob 19. uri prišel na vrh, ko je sonce že zašlo. Samo deset minut je fotografiral, potem pa se je obrnil in ob 21.30, ko je že svetila mlada luna, prišel do četrtega višinskega tabora, kjer ga je čakal šerpa **Ardžun**. Naslednji dan sta oba sestopila do baze.

Odprava je bila končana, 10. maja so vsi zapustili bazni tabor in bili pet dni pozneje v Katmanduju, 27. maja pa je bila uspešna slovenska odprava na ljubljanskem letališču Brnik. Vsi slovenski člani odprave so od tod odšli na Jezersko, kjer so domačini svojima junakoma pripravili sprejem, kakršnega na Jezerskem še ni bilo.

CARLOS JE REKEL »YOU CAN GO«, MIDVA PA »NO, PA PEJVA«

PUSTOLOVŠČINA SE JE ZAČELA NA VRHU

DAVO KARNIČAR

Po enoinpolurnem pripravljanju smo se nekaj pred polnočjo začeli vzpenjati nad četrti višinski tabor. Ker sva z Drejcem za pripenjanje smuči na nahrbtnik porabila nekaj več časa, je Carlos začel gaziti in je vztrajal pri tem vse do tretje ure zjutraj. Vmes smo se pogovarjali s Tonetom, ki je bil v baznem taboru. Ker ni bilo o luni niti sledu, se kljub snežno belim višinam ni dalo prav nič videti, kje je ozebnik, ki tam edini dopušča dostop na vrh. Iz baze so nam potrdili, da moramo prečiti skoraj čisto do desnega roba gore, kar se je ob svitanju tudi izkazalo za pravilno.

Uro pred dnem sva s Carlosom pogrešala Drejca, ki je hotel zamenjati baterijski vložek v čelni svetilki, za kar pa nikakor ni bilo dovolj svetlobe. Ob tem je izgubil rokavico, zato sem sam vzel rezervni par, njemu pa dal svojo kombinacijo zaščitnih in volnenih rokavic. Po menjavi vodstva sem prečil še naprej v desno po vedno trši plasti snega, dokler ta ni povsem izginil in je trd led postajal vse bolj strm.

VRH KOT REZILO NOŽA

Nepopisno lepi razgledi so se ponujali ob nastajanju novega dne. Proti Tibetu, čez sorazmerno nizko in zato temnorjavo pokrajino Mustang; čez grebene Velike barriere, ki so s svojimi 7000 metri višine še iz baze delovali mogočno visoki; na drugi strani pa — samotni in smučarsko zelo privlačen Daulagiri. Kmalu sem spoznal, da bo ozebnik mogoče presmučati, česar ni poskusil storiti nesrečni **Yves Morin**, ki je leta 1979 na francoski smučarski odpravi smučal do ledenega srpa.

Po desnem robu kuloarja je bilo nekaj zapihanega snega, ravno toliko, da se je ugreznil čevljev in me zato ni več skrbelo dereza, ki je bila spredaj na čevljev pritrjena samo s smučarskim paščkom. Že pred tretjim višinskim

Na vrhu: Davo Karničar

taborom se mi je namreč na sicer novih Campovih derezah popolnoma brez vzroka zlomila objemka, ki drži sprednji del dereze k čevlju. — Prav presenečen sem bil, ko je kuloar po 150 metrih prešel v širše snežno pobočje, ki se je vlekle in vlekle ...

Leva stran je bila omejena s skoraj strnjanim pasom skal, nekaj višje pa sta bili tudi dve skali na desni strani. Ko sem prišel v njuno višino, je bil naenkrat dobrih 15 metrov nad menoj samo še oster rob trdega zapihanega snega, greben in z njim vrh, tako zeleni in sanjani vrh Anapurne. »Odpikal« sem na greben, kjer me je rahel veter z nasprotni strani opozoril na to, kako lep dan je.

Tokrat so nam bogovi z vremenom res stali ob strani! Danes je gora dovolila, da smo prišli na start, na začetek avanture. Zavedel sem se, da imam na nahrbtniku smuči, zavedel sem se najine odločitve. Sestopil sem nekaj metrov nazaj do skal, kjer bom lahko zamenjal opremo, mimo mene pa sta pohitela do tankega rezila grebena še Carlos in Drejc. Vrnila sta se, objeli

smo se, srečni, utrujeni, premrazeni. Še vedno me je kljub sončnim žarkom zelo zeblo v noge, prav tako »Korlna«, kot smo klicali veleosvajalca osemstisočakov **Carlosa Carsolia**. Z nama je stal na svojem desetem, štirinajst dni zatem je osvojil še Daulagiri! Drejc o mrazu ni tožil, kar je sicer redno počel vse prejšnje dni. Na žalost smo potem v bazi ugotovili, da je takrat že prešel mejo občutljivosti, saj je imel naslednje jutro vse prste na nogah modro črne barve.

TREZNO REAGIRANJE NA NEVARNOST

Vsa togota ni zalegla; po dvajsetih zamahih z nogo sem se nehal truditi, da bi spravil nekaj krvi v ledene prste. Slikanje, klavni vriski, slastni požirki vročega čaja iz termovk — to je bil višek veselja na vrhu.

Počasno snemanje smuči z nahrbtnika sem doživljal kot obred. V zavidljivo strmem boku vršne opasti je strah, da bi ostal brez kateregakoli dela smučarske opreme, pre-rastel skoraj v grozo, tako živi so bili še občutki izpred dveh let na K2! Drejc se je menjave derez za smuči in palice loteval z enako previdnostjo, zato sem imel dovolj časa, da sem odpeljal nekaj poskusnih metrov do prve skale in gori iztrgal koščke skal zase, za moje Jezerjane, za vodjo odprave, za našega zdravnika. Ob počasnem ponovnem vzpenjanju sem se v mislih pomudil pri svojih najdražjih, pri svoji Carmen in otrocih, pri mojih starih, sestri in bratih. Vem, da bodo veseli za naju!

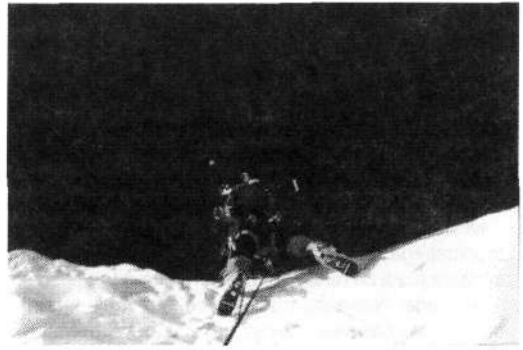
Carlos je pripravljaval svojo kamero, da bo posnel začetek smučanja. Ta skromni, močni Mehičan je bil takoj z navdušenjem pripravljen sodelovati in je posnel ključni kader za film o smučanju z Anapurne, ki ga bo sicer pripravil **Stipe Božič**.

Ogledoval sem si še smučarske vezi, ko sem zaslišal: »You can go!« Nič rudarskega »srečno«, nič več pomišljanj, samo »No, pa pejva« — in vse, kar je bilo, se je prelevilo v akcijsko strast.

Dolg smuk poševno, vzporedno z vršno opastjo, točno v smeri Daulagirija. Prvi zavoj, drugi, z vsakim naslednjim vse nižje. Kamera name vedno vpliva tako obvezujoče, da sem pozabil, kako pomembno je tudi počivati. Šele ko so utrujene noge zadele ob trd rob snega in bi skoraj izgubil ravnotežje nad globino skoraj štirih kilometrov, sem se ozavestil. Res prava izkušnja za tisti hip! Nagonsko sem odreagirjal in umiril svoj položaj. — Nočem pretiravati, toda dejstvo, da sem dovolj hitro ukrepal, da sem sploh še lahko kaj razmišljal, me je navdalo z optimizmom in veseljem nad življenjem. Zdaj je namreč od ene do druge strani res majhen korak!

Počakal sem na Drejca. Pazljivo, zavoj za zavojem, mi je dokazoval, kako dobro je vsrkal vase jezersko smučarsko šolo. Hvala, oče, hvala tebi, trener Vinko, za vsa leta učenja!

Po ozebniku sva nizala serije petih do šestih zavojev in nato hropla ter nabirala moči za naprej. Spodnji del žlebu in prvih sto metrov prečenja v desno je prekrival trd valovit sneg naklonine dobrih 40 stopinj. Brez dvoma, oprema je bila tokrat brezhibno pripravljena! Fantastične Elanove smuči, lahke, vendar močne najnovejše Silvrettine vezi in kvalitetno nedosegljivi turni čevlji iz Nordice!

Plezanje proti vrhu: poleg vse druge opreme je bilo treba na goro prinesiti še smuči

SRHLJIVKE KIKLOPSKIH PODOROV

Previdno in zanesljivo sva presmučala nevarno področje, kjer se preko grozečega srpa serakov grezi severna stena Anapurne proti tretjemu in drugemu višinskemu taboru, kjer bi se ob morebitnem padcu šele ustavila. Prostrano in nekoliko položnejše pobočje nad taborom 4 nama je ponudilo užitka polno smučanje. Kot kavke nad Češko kočo sva jadrala v levo in desno. Trenutki večnosti, trenutki, ko nisem več zavidal velikim serom, himalajskim orlom, ki smo jih dan za dnevno opazovali, ko so sanjavo drseli preko silnih razdalj s polnimi krili vzgonskih vetrov.

Kljub vztrajnemu izgubljanju višine naju je utrujenost vedno pogostejše silila k počivanju. Okoli desete ure dopoldne, le dobro uro in pol po tem, ko sva stala na vrhu, sva v taboru 4 snela smuči in popadala v prijazno zavetje šotorčka. Po polurnem spancu sva zgrožena ugotovila, da niti sponk na čevljih nisva sprostila! Za malomarnost me nekoliko peče vest, saj je prav gotovo tudi to prispevalo k bratovim ozeblinam. Črni prsti, bolečine, strah pred amputacijo, predčasna vrnitev domov v oskrbo naših bolnišnic, vse to je v primerjavi s črno statistiko Anapurne skromen davek za uspeh odprave, pa toliko večji zate, kajne, Drejc? Posledice mraza so ga prikrajšale za tisto užitka polno počasno poslavljanje od gore, ko dneve in dneve hodiš in s pogledom božaš mogočnost in nedotaknjenost Himalaje, ko se poslavljaš in ne rečeš »Zbogom«, ker veš, da se boš vrnil.

Orientacijsko zahteven predel do tabora preko velikih razpok in pod grozečimi seraki Srpa je v nama zbujal strah in spoštovanje. Nekje na tem mestu je za vedno končal svojo smučino Yves. Bil je mlad, bogovi so ga vzljubili in ga vzeli k sebi; kogar pa bogovi potrebujejo, ta doseže visoko starost.

Majhne živo rdeče markirne zastavice na bambusovih palicah, ki smo jih ob vzponu postavili na orientacijsko zahtevnih mestih, so nama bile kljub lepemu vremenu v veliko pomoč. Zaplate skorjastega snega, ki so ponekod grenile spust vse do višine 7500 metrov, so pod štirico povsem izginile in nenadoma sva izgorevala v neustavljivi sli po vijuganju. Vendar samo do trenut-

ka, ko sva pripeljala pod vpadnico Srpa, skladišče stoletnega ledu; ta nam je dnevno pripravljaval veličastne srhljivke kiklopskih podorov, ki so grmeli proti ploščadi, kjer je stala naša dvojka.

POČITKI V ZAVETJU SERAKOV

Tretji višinski tabor smo postavili v zavetje velike razpoke. Tu sva bila zdaj drugič deležna krajšega počitka — tik nad najbolj nevarnim in strmim delom najinega smučarskega spusta. Narava je skoraj že popolnoma zabrisala sledi za našim šotorčkom, samo vrh je še štrlel iz snega. Nisva se trudila z odkopavanjem, saj je popoldanski čas vse preveč grozil z novo predstavo. Spoprijela sva se torej s strmino in še dodatno s 600 metri fiksnih vrvi, ki sva se jim morala ogibati, saj bi se lahko usodno zapletla vanje.

Slednjič sva se znašla v približno desetmetrskem lednem zidu, pod katerim je statična vrv prečila pobočje. Prenevarno bi bilo, če bi to mesto preskočila, kot sva počela, na primer, v Sinjem slapu, saj se ne bi mogla izogniti vrvi. Torej sva se pripravila na spust.

Puhast sneg, ki je pokrival del strmine pod skokom, me je zvalil v vijuganje vse do naslednjega težjega mesta. Drejc pa se je kljub previdnosti ujel na ledni vijak, na katerega je bila napeta vrv. Ker ga nikakor ni bilo za mano, sem snel smuči: treba se je bilo vrniti.

Kolobarji utrujenosti so se gostili pred mojimi očmi, dvesto metrov se je raztegovalo v neskončne razsežnosti. Ustrašil sem se podobnosti dogajanja: tako nekako je obvisel nesrečni Francoz. Klical sem brata, zdelo se mi je, da so njegovi odgovori vse slabotnejši. »Prereži vrv z nožem!« Ni ga imel s seboj. Kaj torej? Nadaljni koraki v strmino, ki raste in raste. »Poskusi odpeti smučko in prereži vrv z robnikom!« Prisluskujem Drejcovemu odgovoru, ki noče in noče pripluti do mene. Le kaj je zdaj? Ali je...

Korak je obupno težak, pljuča hočejo počiti, v glavi buči, srce stiska strah. »Ali si prerezal?« Končno se spet oglasi, da je vse v redu, da kmalu pride za mano. Hvala Bogu, zdaj je šlo zares!

V nadaljevanju sva se vrvem izognila v levo po grapi, ki je bila utrjena z nenehnim plazanjem. Ker sva imela smuči, sva bila nevarnim delom izpostavljena kratke čase. Vozila sva se preko izpostavljenih grap in žlebov ter se vedno znova umikala počivat v zavetje velikih serakov, ki sva jim pripisovala trdnost. K sreči so najine domneve vzeli resno in so mirovali. Medtem so seveda v bazi plapolale molilne zastavice, midva pa sva bila tako bliže Bogu kot kdajkoli.

SREČO SVA DELILA Z VELIKANI ALPINIZMA

Prelomnica, ki je ločevala najtežji del stene (40—60°) — ta je bila že za nama — od »nižinskega smučišča«, je bil desetmetrski odlom. Ker sva se zaradi neomejenega prostora lahko izognila vrvem, sva ta del lahko prepeljala, saj sva imela varen iztek. Pričakoval sem nekontroliran zdrs in bil pripravljen na hitro zaviranje in ustavljanje, pa so smuči tako čudovito odreagirale, da sem kljub temu, da si ta del zasluži oceno S7—, obdržal kontrolo nad dogajanjem. Drejc je zasmučal v nekoliko drugo

smer in se je s težavo ustavil pred kot struna napeto vrvjo, ki so jo plazovi in sneg navezali nase, da se je izgubljala v beli gmoti. Ko se je situacija ugodno razpletla, sva spet »elegantno« odvijugala Vikiju in Stipetu naproti. Stara himalajska mačka sta prihajala proti dvojki.

Ko sva zagledala človeški postavi in nato njuno navdušenje, sva se prvič rahlo zavedla dejstva, da sva blizu tega, da nama bo uspelo. Res, stala sva na vrhu, stala sva na Anapurni za Slovenijo, a vrniti se morava do baze, do doma, zase in za vse domače, ki se nama bodo začeli pridruževati z vsakim metrom, s katerim sva izgubljala višino.

Prvi stisk roke je prebudil misli, ki so bile dotlej nekako omrtnete. Majhna Slovenija je v dvajsetih letih stala na vseh štirinajstih osemstisočakah, midva pa sva prva smučala z vrha, ki je bil med njimi od vseh na svetu osvojen prvi. Tudi zate, kolega Morin!

Izredno sva bila utrujena, ko sva prismsučala do T1. Strumni doktor, prijazen Damijan, nama je prišel nekaj korakov naproti. Tonetovo oko je sijalo od navdušenja; utrujen in seveda majhen sem se počutil v njegovem objemu.

Zdaj je bilo dovolj prostora tudi že za ponos, četudi je energije že zmanjkovalo. Srečen sem doživljal skupno gledanje nazaj na veličastno goro, ki se je s tega mesta dvigala nad nami kot odprta dlan; ponosen, da doživljam gorniško veselje s tako velikimi možmi alpinizma, kot so legendarni plezalec in vodja odprav Tone, Viki s svojimi desetimi osemstisočaki, Stipe z dvema pristopoma na vrh sveta, Carlos, ki bo verjetno tretji na svetu, ki bo imel vseh 14 osemstisočakov; srečen ob novem prijateljstvu s Tomažem in Jankom, s katerima me je združila Anapurna, saj so bile naše gore preobsežne, da bi se spoznali kdaj prej.

Na ozkem pasu kamenja pred šotorom smo sedeli in redkobesedni zrlji gor. Želeli smo srečo vsem, ki bodo na njenih pobočjih iskali tisto, zaradi česar odhajamo od toplih družinskih ognjišč, zaradi česar molimo, da bi nas naši najbližji razumeli. Počasi sva srebal kompot iz pločevink, ki ju je Damijan prinesel sem gor. Občutek, ko veš, da so ljudje okrog tebe zares verjeli v tvoje sposobnosti, da so jih ocenili kot zadostne za uspeh, je tudi del tistega **nekaj**, kar je tako lepo najti.

Kljub ugašajočemu dnevu sva odsmučala naprej proti bazi. Utrujeni gibi so bili verjetno že kar klavrna podoba smučanja, pa sva vendarle še vedno drsela, želeč si izkoristiti vse svoje znanje in izkušnje. Razmočen in težak sneg ni bil dovolj, šele skale so naju prisilile, da sva snela smuči. Še zadnjič sva prečila vpadnice velikih lednih podorov in končno pridrsala v romantično naselje šotorov baznega tabora.

Prvenstveno smučanje po severni steni Anapurne

- višinska razlika: 3700 m
- skupna ocena: S6
- najtežja mesta: vršni kuloar in začetek prečenja: 40—45°, S6; predel med 6800 in 6100 m: 45—80°, S5, S7-, ostalo S2-4;
- čas smučanja (z odmori): 7 ur

ČRNI MRAZ JE DO NEOBČUTLJIVOSTI OGLODAL TELO

SMUČANJE PO NAJBOLJŠEM SCENARIJU

DREJC KARNIČAR

Brez besed smo se, menjaje se v vodstvu, prebijali navzgor, za nami pa je ostajala globoka sled, ki jo bo zdaj — zdaj veter zasul s snegom. Utrujeni in naveličani smo se krivili pod težo nahrbtnikov, a smo še vedno rinili navzgor, čeprav je sonce prav nesramno žgalo in se je prvemu že nekaj ur udiralo do kolen in še čez. Ob dveh popoldne smo končno našli primerno lokacijo za tabor na vrhu prav majhnega seraka.

Medtem ko Davo in Carlos kopljeta, ravnata in utrjmeta prostor za šotorček, se jaz trudim s topljenjem snega za suha in razgreta grla. Z veliko truda, iznajdljivosti in potrpežljivosti je postavljen tudi zadnji — četrti višinski tabor na višini okrog 7500 metrov, majhno, a prijetno zavetje pred mrazom in vetrom na tem mogočnem pobočju pod vrhom Anapurne. Prav hitro se zbašem vanj, sezujem čevlje ter si med kuhanjem masiram prezeble prste. Ker vem, da bo trajalo vsaj nekaj ur, preden bosta v prstih spet toplota in življenje, se ne vznemirjam preveč; pomembno je, da nisem več zunaj na mrazu.

MRAZ. TEMA. SAMOTA.

Troje utrjenih teles, nahrbtniki, čevlji, hrana, obleka, pa v predprostoru plin, kuhalnik, čutare, dereze, cepini, pasovi, pa ogromno volje, da pridemo gor, na vrh; vse to je zgneteno v tem majhnem šotoru treh prijateljev.

Ko se je dan počasi začel prevešati v večer, smo se šele zavedli, da ni bilo običajnega popoldanskega poslabšanja vremena z vetrom in sneženjem. Bog in gora sta nam očitno naklonjena. Napetost je v treh urah počitka tako le še rastle. Kar oddahnil sem si, ko je bila ura končno 10 zvečer in sem se lahko začel pripravljati na končni naskok na vrh.

Če alpinist kdaj prekolne Himalajo, jo prav gotovo v teh mučnih in premraženih urah priprav sredi noči, preden lahko zaščiteno pred strupenim mrazom in v popolni alpinistični opravi zapusti »vamo« zavetje in se poda na svojo pot. Četr ure pred polnočjo smo torej zapustili naš zadnji tabor in se premraženi podali v mrzlo, črno noč.

Prav mraz in tema sta bila v teh nočnih urah tja do zore naša največja sovražnika, ki sta nam pila voljo in zadnje moči. Trije koraki, sedem korakov, štirje koraki — vmes pa dolgi, dolgi počitki brez misli; le vdihov noče in noče biti dovolj. Črni mraz grize in reže v ušesa, nos, usta, grlo, roke so okorne in neobčutljive.

Počasi začnem zaostajati za prijateljema, ko pa imam toliko opraviti z gretjem premraženih rok. Nekaj časa jih vrtim, potem jih skušam stlačiti pod obleko — pa spet in spet isto. K sreči me danes kot po čudežu prav nič ne zebe v noge.

Mraz me ubija. Čelna svetilka naenkrat preneha svetiti in ko se trudim, da bi s trdimi prsti zamenjal baterijski

Na vrhu: Davo Karničar

vložek, se lučki pred mano oddaljita neskončno daleč. Meni pa ne gre! Nič ne vidim in še prsti me ne ubogajo. Zgubljeno tavam v temi po pobočju navzgor. Ne jedem več sledi in lučki vse bolj izginjata za rob. Mraz. Tema. Samota.

»Drejc! Drejc!« odmeva v mojih ušesih kot nebeška glorijska, ko me Davo zaskrbljeno pokliče v temno noč. Ko me obsvetita, mi končno uspe zamenjati baterijski vložek — in potem je vse lažje in lepše. Hitro sem spet na sledi. Troje lučk, troje življenj se je zopet zlilo v isto hrepenenje.

NA VRHU S POLONINIM ZAJČKOM

Počasi se rojeva nov dan. Tibet vse bolj žari in svetloba prebujajočega se jutra nam vliva novih moči po neskončno dolgih urah temne noči. Tudi sneg je vse trši, tako da vanj pod težo telesa zlezejo le še ostre konice derez. Sonce nas ujame točno pod vstopom v strm in leden ozebničnik, ki nas bo pripeljal naravnost na vrh.

Še vedno smo skupaj. Pet korakov. Več ne zmorem. Nekaj časa pospešeno diham in lovim sapo, potem zaspim... stojé, naslonjen na palice. Telo si za trenutek oddahne, meni pa se zazdi, da padam, letim... Zdrznem se in še zadnji hip ujamem ravnotežje. Pa spet naslednjih pet korakov. Zadnji dve uri, vse do vrha, se odvija ta nevarna igra ravnotežja med spanjem in budnostjo na robu med življenjem in smrtjo.

Vrh! Nerodno, a veselo se objamemo in si sežemo v roke. Za trenutek se počutim nekam zbegano in sploh ne vem, kaj bi sam s seboj. Davo pokliče bazo, sam pa se povzpnem še tistih nekaj zadnjih metrov, da končno pogledam čez rob. Držim se za kot nož oster rob in gledam po južni steni navzdol: na desni iz bele podlage štrli kamnit zob — verjetno Fang, proti levi pa se vlečejo grebeni Anapurn...

Preveč sem napet in zaskrbljen, da bi lahko užival v razgledu, zato se raje vrnem k Davotu, ki se že pri-

Nevarna strmina, na kateri smučar ne sme narediti niti ene same napake

Foto: D. in D. Karničar

pravlja na spust. Preden se lotim nevarne menjave opreme, moram sneti rokavice, da lahko snamem smuči z nahrbtnika, odpnem zadrgo na protektorjih, pospravim dereze in cepin ter končno stopim na smuči. Skorajda sva, vsa napeta pred spustom, pozabila na obvezno fotografiranje. Ko na vrhu 8091 metrov visoke Anapurne poziram s Poloninim zajčkom, mi misli za trenutek uidejo k njej, na Jezersko... k atku, sestri, bratom... k vsem, ki me čakajo in jih skrbi, kako bo z mano, z nama, s celotno našo odpravo.

Carlosova kamera kljub strahotnemu mrazu »teče« in Davo se kot na ukaz spusti po pobočju navzdol. Z napetostjo in strahom spremljam bratovo početje, ko se v lepih zavojih spušča proti ozebniku. Grem še sam.

SPROSTITEV PO DNEH GARANJA

Previdno zdrsim prvih nekaj metrov mimo Carlosa, ki še kar naprej snema. Skorja, led, mehke noge, utrujenost, višina, ravnotežje, to so kratka in jasna opozorila, ki me prešinejo, ko odpiram zgornjo smučko za prvi pluzni prestop in prehod prek vpadnice. Prvi zavoj je uspel! Previdno torej naprej, popolnoma zbran za vsak meter, za vsak decimeter pred sabo.

Ne morem več — stoop! Naslonjen na palice lovim zrak in opazujem Davota, ki nekaj metrov pod mano počne isto. Nekaj problemov imava z nepredvidljivim

skorjastim snegom, sicer pa nama gre presenetljivo dobro.

Davo nadaljuje z nekaj zavoji in ko se ustavi, se previdno poženem za njim. Ozebnik k sreči vsaj v zgornjem delu premore nekaj mehkega in uporabnega snega. Zadnji metri pa so povsem »goli«, izhod in začetek prečke na odprto pobočje je skoraj leden. Posebne Elanove smuči so se zaenkrat zelo dobro obnesle, ta del pa bo za naju in za opremo odločilen preskus.

Ko je Davo že daleč na »varnem«, se tudi sam lotim prvega nevarnega detajla. Po nekaj previdnih zavojih in ne preveč ravni podlagi se odločim za prečenje in v kar veliki hitrosti »prererefetam« daleč na desno pod Vzhodni vrh Anapurne.

Po dolgih dnevih garanja in skrbi sem prvič občutil olajšanje in sprostitiv. V prekrasnih dolgih zavojih sva suvereno obvladovala pobočje nad našim zadnjim taborom in se mu vsa nasmejana tudi približala. Za nama je bil vrh in najpomembnejši del spusta — upravičeno sva se zadovoljna sama s seboj zavalila v vroč šotorček in v trenutku za nekaj minut tudi zadremala. Toda sonce je tudi na višini 7500 metrov dobivalo vedno večjo moč in če sva hotela še isti dan varno prismočati do dna, sva morala kar kmalu nadaljevati spust. Težko je opisati, s kakšno muko in naporom sva vstala in si nataknila smuči.

Utrujen »za umret«, zaspan in ves mehak sem se na vročem soncu le s težavo pognal navzdol v nove zavoje.

Kljub vsem naporom, ki sva jih vložila v to pustolovščino, sva se vedno bolj veselila, kako lepo nama stoji ob strani tudi vreme in še gora, ki kljub nenehnim opozorilom ni drastično posegla v naše dogajanje. Z zaupanjem v božje varstvo in mamičino priprošnje se vse odvija po najboljšem scenariju, da se midva lahko v čudovitih snežnih razmerah smučava z desete najvišje gore sveta.

Kljub brezhibnemu vremenu nama markirne zastavice lepo pomagajo pri orientiranju med kolosom serakov in ledeniških razpok vse do tako imenovanega Srpa. Rhalo poledenel in zelo izpostavljen del ob prehodu v kotanjo pod Srpom je bil sicer zavarovan s statično vrvojo, a sva se ji uspela izogniti in varno presmučati ves strm del do trojke. Iz že napol zasutega šotora sva vzela osmice in takoj nadaljevala spust, saj je bilo pred nama še 700 metrov težke smučarije, ko so za nameček ves čas grozili tudi nepredvidljivi seraki. Kar tri dni smo potrebovali, da smo v tem delu stene napeli vse fiksne vrvi, danes pa z Davotom gledava le to, kje in kako se jim bova na čim bolj eleganten in varen način izognila. Davo tam že nestrpno vpije in sprašuje, kje hodim, sam pa sem vse bolj brez idej.

In potem se je zgodilo: zapletel sem se. Zdi se mi, da sem naredil prav vse, da bi se rešil iz tega prav smešnega in neumnega položaja, a je bilo vse zaman. Po bratovi sugestiji sem prav previdno snel smučko in se s kanto lotil napete vrvi. V začetku ne gre in ne gre, potem pa se kar naenkrat znajdem v snegu. Nesramno težak nahrbtnik me vleče po strmini navzdol, a mi

nekako uspe obdržati sebe in vso opremo, da končno lahko odvijugam proti Davotu, ki je bil že na poti navzgor proti meni. Na naslednjem ozkem in strmem skoku sem namesto osmice uporabil kar svoje roke, posmodil rokavice, a se hitro in »varno« spet znašel na smučeh.

V stirmi kotanji se nama je ves čas plazilo in so v vročem soncu grozili seraki, a sva se v vse večjem zanosu bližala vznožju stene. Še zadnji skok: 15 metrov zmrznjenega snega z naklonom prek 70° sva oddrsela kot v transu in se v dolgih lokih vse bolj oddaljevala od grozeče stene.

Kot se je strah počasi izgubljal, je vame vse bolj lezla

neizmerna utrujenost. Pod dvojko je bil poleg tega sneg vse bolj težak, tako da sem le s težavo obračal smuči.

Prijatelj! Nov polet, nova energija. Kot bi dobil injekcijo najmočnejšega poživila. Čestitke, objemi, pozdravi... Viki in Stipe sta naju bila zares vesela. Šele tedaj sem zares dojel, da se je na gori nekaj zgodilo. Uspelo nama je! Nam, vsem skupaj, je uspelo — mi vsi smo zmagovalci! Kako čudovit občutek!

V iskrenih in navdušenih očeh prijateljev sem prvič občutil in spoznal, da ni bilo zaman: ves trud in napor, meseci in leta trdega dela, vsi ti tedni potrpežljivosti in vztrajnosti tukaj so rodili obilen sad.

OD 7. AVGUSTA 1895 STOJI NA VRHU TRIGLAVA ALJAŽEV STOLP

TRIGLAV IN ALJAŽ, DVE IMENI, DVA SIMBOLA

TONE STROJIN

Kdor ve za Triglav, ve za Aljaža. In obratno: kdor ve za Aljaža, ve za Triglav. Resnično malo je stvari, dogodkov in oseb, ki so se tako poistovetile s slovenstvom kot ti dve imeni. Je mar posredi nekaj elementarno domovinskega, kar spreleti slovenska srca, da ob imenu enega ali drugega, Triglava ali Aljaža, vztrepečejo v spontanem zanosu?

Triglav in Aljaž. Vsak je simbol svoje vrste. Naravne in človeške sorte. Triglav je predvsem tvorni simbol slovenstva in slovenske dežele, ker s svojimi fizičnimi razsežnostmi nadvladuje deželo pod seboj, ker s svojimi oblikami predstavlja stičišče planinskih poti osrčja Julijskih Alp, saj vsa pota in planinska srca vodijo k njemu — tudi k Aljažu, k Aljaževemu stolpu na Triglavu.

Triglav ni gora, Triglav je kraljestvo, je zapisal v eni od svojih planinsko sanjskih knjig **dr. Julius Kugy**.

Ogromna kamnita gmota treh vrhov od juga, z Velega polja; ali kraljevski prestol s prišiljeno piramidasto podobo z zahoda, iz Sovatne; ali vrh z majestetsko odrezano severno steno z ostro zarobljenim robom Zelenega snega in vrhom pod globoko modrim nebom: tri podobe, tri plati »velike svetle monštrance nad deželo« (**O. Župančič**), ki kar vabijo k srčnosti in gibanju navzgor.

Ni čuda, da je Triglav v slovenski zgodovini razgibal toliko peres, čopičev, fotografskih objektivov in filmskih trakov, predvsem pa človeških src.

Vendar: kaj bi bil Triglav brez njega, brez **Jakoba Aljaža**? On je bil tisti, ki je Triglavu dal prve prave pla-

Razglednica z vrhom Triglava, ena od prvih takih, katere izvirnik je shranjen (tudi) v ljubljanski Narodni in univerzitetni knjižnici.

ninske koč, da je nižavski človek sploh upal blizu, k Triglavu. Aljaž je bil tisti, ki je manj srčnim zgradil kapelo na Kredarici, njim v spodbudo, sebi v zahvalo: Njemu, ki je Aljažu dal notranjo moč, da je s primitivnimi sredstvi, s težaškim trudom sodelavcev opravil vse triglavske gradnje.

Jakob Aljaž je bil tisti, ki je dal nadelati in opremiti zloglasni vrtoglavi greben z žično ograjo, vklesati stope in zabiti kline, da je tu nastala najvišja pot v naši deželi; po njej danes romajo tudi manj pogumni, ki potrebujejo oprijemala in moralne podpore. Oboje je človeku postavila Aljaževa roka preko zvestega **Požganca** in sodelavcev.

Jakob Aljaž je bil tisti, ki je tako učlovečil Triglav. Pred Aljaževim naročilom Požgancu, naj z delavci »popravi naravo na grebenu«, je bil Triglav gora za predrzne, za tiste, o katerih vzponu so pred sto leti še pisali v Bleiweisovih Novicah kot o dogodku dneva.

Zmagovalcem Triglava, recimo jim tako, pa naj gre za prve pristopnike ali za slednike, ni prihajalo na misel, da bi »prirejali« pota in nakazovali pot še drugim. Aljažu ni šlo za kakršnokoli prvenstvo pri tem, čeprav mu nekakšnega prvenstva na Triglavu ni mogoče odreči. Hotel je domačemu človeku približati Triglav in je bil v poznejših letih, ko mu sapa in srce nista več dovoljevala poti do Stolpa, kar vesel, če je lahko koga pobaral, ali je bil na Triglavu in kaj je tam novega.

Če je Triglav simbol dežele, potem je Aljaž simbol človeške podjetnosti v izražanju slovenstva in nesebičnosti, pomagati tudi drugim »na goro priti«. Svoje nesebičnost je Aljaž takole izrazil: »Ljubše od praznega slavohlepja mi je, če kdo kaj v dober namen stori.« In Aljaž je imel kaj podariti svojemu narodu tam, kjer ta dežela s Triglavom seže najvišje. S svojimi dejanji in gradnjami je Jakob Aljaž zadolžil naš narod kot morda še noben slovenski gornik.

Triglav in Aljaž — komu dati prvenstvo za gorništvu, ko pa sta oba tako povezana drug z drugim? Zato hočemo reči, da noben simbol sam po sebi ni samozadosten, naj bo še tako visok, mogočen in nedostopen, če ga ne oplemeniti človeško čustvo. Aljaž je Triglavu dal prav to, ljudem pa zgled požrtvovalnosti, ljubezni do bližnjega, misel na bodoče rodove, na slovenstvo in fizično prenavo naroda s tem, ko ta trumoma hodi po najvišji slovenski poti. Vse to je tisto, kar v našem razviharjenem in potrošniško razbohotenem času tako številnim Slovincem tako zelo manjka.

Ali nam potemtakem Aljaž po skoraj tričetrstoletnem obdobju, kar je odšel, ima še kaj povedati? Ali nam ni bolj od stoletnice Stolpa pomemben jubilej 150. obletnice, kar je bil Slovincem rojen Jakob Aljaž?

Človeški zgled narodne zavednosti nam je zapustil na naravnost simbolični višini, pa naj to razume, kakor kdo hoče: ali po nadmorskih metrih ali pa po nesebičnem osebnem zgledu. V slednjem nam je Aljaž človeško bližji. Gore ni mogoče posebiti s človekom, lahko pa nam postane gora bližja, kolikor srca ji pokloni človek. In Tri-

glavu je bilo že posvečeno mnogo ljubezni, toliko, da je ta ljubezen včasih že čudaška, tudi zlorabljena v svoje nasprotje in povečevanje samega sebe, v rekorde.

Aljaž je imel svoje načrte s Triglavom. Četudi so se takrat komu zdeli nestvarni in utopija, je Aljaž računal na zmernega človeka, takega, ki bo prihajal v vedno večjih množicah. V tem je bil Jakob Aljaž prerok v svoji hiši. V ozkih razmerah, kot lahko imenujemo takratne tehnične možnosti, je Jakob Aljaž gradil in ustvarjal še drug triglavski simbol — slovenske planinske koč okoli Triglava. V simbol slovenstva potem ni povzdignil le Triglava, temveč tudi Aljaža sam slovenski narod s svojo hvaležnostjo za vse, kar je storil na Triglavu. Jakob Aljaž je zaslužil to redko čast, da ga je ljudstvo vzdignilo še za časa življenja. Ta čast ni bila oskrunjena še desetletja — razen razstrelitve kapelice, kar so si privoščili nekateri vandali, žal iz planinskih vrst. Aljažev lik je ohranil lesk; z leti se je vse bolj razvijal v legendo, njegova očetovska podoba je bdela nad Triglavom.

Triglav in Aljaž: dve imeni, dva simbola, združena v slovenstvu in gorništvu.

Jakob Aljaž s »prireditvijo« poti na Triglav v danes za marsikoga enostavno seveda ni mislil, še manj želel ustvariti Triglav za običajen »trip«, kot reče mladina danes in kot goro v svoji neizkušenosti tudi kdo jemlje. Z nadelanostjo Triglava in triglavskih koč ni treba videti samo najvišje slovenske turistične steze, ker to Triglav enostavno ne sme biti, saj je za Slovence mnogo več.

Žal so simboli tudi za to, da jih zlorablamo, ker se nekateri ljudje primerjajo z njimi na najbolj nenavadne načine. Razumeti je treba človeško psiho: nekateri si želijo primerjav z nečim velikim in hočejo biti vsem na obeh. V tem sicer ni nič prepovedanega, je pa človeško sebično.

Tisto, ki na turi na Triglav dviga vsakogar, je človekova vez z naravo in s samim seboj. Tu ne gre le za odnos do naravne in kulturne dediščine Aljaževih koč, pač pa za živo dogovarjanje z naravo, za katero človek v dolini nima niti časa, niti priložnosti.

Na pragu XXI. stoletja sta nam tehnika in vsezveličavna znanost približala vse simbole — vendar nič več, kajti moralne vrednote teh simbolov so nam marsikje še bolj odmaknjene. Leča mikroskopa lahko približa, poveča in razodene mikroskopsko majhne klice, pa naj bodo koristne klice ali agresivni virusi, astronautska tehnika nam približa že marsikatero nebesno telo — ne pa duhovnih nebes.

Da bi se nam le tako približale izvirne vrednote in motivi gorništvu, kot so jih videli, razumeli in jim sledili prvi pristopniki v gorah, kot je to vrednoto s Triglava videl in razumel Aljaž, kot so jo dojemali Piparji in Slovensko planinsko društvo ob ustanovitvi in še mnogo odličnih Slovencev, ki so sledili obema simboloma slovenstva in planinstva in poslušali odmev svoje notranje zavesti!

Kako naj gledamo na Jakoba Aljaža kot osebnost iz XIX. stoletja zdaj in na prelomu XXI. stoletja?

Vse prej kot indoktrinarno so bile Aljaževe besede, pa naj so bile izrečene kjerkoli, z lece, v Planinskem vestniku, v župnijski kroniki, na javnih shodih in v gorah. Drugam ni šel in tudi ni imel kaj iskati. Na sejah Osrednjega odbora Slovenskega planinskega društva so se njegova pisma brala in poslušala kot pridiga na gori. Toda ta gora ni karmelska gora, ker je naša, triglavska, ali še boljše slovenska in visokogorska, Triglav, kjer se daleč sliši, odmeva in vidi po deželi.

Od kod in zakaj ima Jakob Aljaž še danes tako prvenstvo na tej gori? Saj so bili drznejši tisti, ki so dobro stolejte pred Aljažem stali na gori kot prvi pristopniki, »odkar svet stoji«! Bili so plezalci v smereh, kamor še ni stopila noga človeka ne gamsa, plezalci zgornjih stopenj težavnosti poleti in v trdi zimi — a so ostali v Aljaževi senci. Bili so, ki so smučali z vrha niz strmine, plezalci, ki so v steni padli, a preživeli, ker gora ni hotela. Bili so, ki so razpenjali umetna krila nad triglavskimi brezni, moderni Ikarusi na zmajskih krilih fantazije. Vendar nihče od njih še v malem ni tak, kot za Slovence ostaja Aljaž.

Ni mu dana čast oltarja v cerkvi, ni se zapisal med pisatelje v slovenski pisateljski dediščini, čeprav mu je bila vsaka zapisana beseda svojevrstna in slog pripovedovanja samosvoj, izpoved pa po gorenjsko stvarna. Kdo je torej bil ta človek, ki si je še za življenja ustvaril ugled, kakršnega ne uživa noben himalajec med Slovenci, kjer smo ali hočemo biti v takšnih višavah, kjer je zemlja najbližje poljubila nebo — na Himalaji?

Kdo je bil ta človek, ki ni bil nikjer v gorah prvi pristopnik? Noben alpski vrh ne nosi njegovega imena, nobena smer niti greben, celo ne običajna planinska pot. Le v mestu, v odmaknjem mestnem predelu, je poimenovana ulica v njegovo čast. Res: kaj je bil ta človek, ki je bil med prvimi na Triglavu?

Kaj bi mnogi dali (in tudi prizadevali so si) za čast, ki jo je bil deležen Jakob Aljaž, čeprav je sam ni maral! Analiza njegovih prizadevanj ne more biti drugačna kot duhovno moralna. Lestvica gornjskih vrednot je tukaj jasna in nedvoumna. Aljaž je ni študiral, enostavno je šel na Triglav. Morda ni vedel za tisti znani angleški rek »Kjer je volja, tam je pot«, ampak je po gorenjsko šel tja gor ven. Moral je tudi sam iz lastnega, ker je bil na obzorju Triglav — »oj, Triglav, moj dom«.

Znano je, da premočrtni ljudje, kakršen je bil tudi Jakob Aljaž, tisto potrebno v življenju in času občutijo prav intuitivno. V tej pesmi in kompoziciji je prikazano prav to, kar je narodova duša intuitivno želela. V tej pesmi vidimo prst usode, ki je Jakoba Aljaža vodil na Triglav.

Tisto, kar Aljaža postavi nad druge, ki so s Triglavom povezali svoja gornjska dejanja, je njegova osebnost, so njegove moralne vrednote, s katerimi je Triglav povezal s slovenstvom in mu s preprostimi kočami dal slovenski pečat, Slovenskemu planinskemu društvu in mnogim drugim pa vdahnil domoljubno navdušenje za slovensko stvar. To dela Aljaža za prvega pred tistimi, ki so bili časovno pred njim.

MARSIKAJ SE JE V STOLETJU DOGAJALO NA STREHI SLOVENIJE

STO LET ALJAŽEVEGA STOLPA

MATJAŽ DERŽAJ

Vsaka stoletnica je jubilej. Pisati o jubilarjih je zelo tvegano dejanje, posebej še, ko je slavljenec znan in vsem na očeh. Tako je tudi z Aljaževim stolpom.

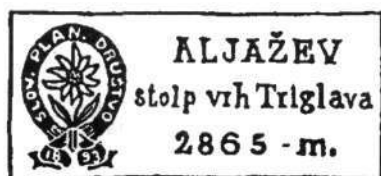
Nikoli ne bomo točno vedeli, koliko planincev je že stalo ob njem. Trezne ocene se gibljejo tam nekje pri pol milijona obiskovalcev. Ob stolpu na vrhu Triglava so stali že dva kralja, nekaj škofov, več generalov, predsedniki, politiki in ogromna množica nas navadnih smrtnikov. Kadar pod seštevkom potegnemo črto, ugotovimo, da je na vrhu Triglava stalo največ Slovencev, kajti za Slovenca Triglav ni navadna gora. Zanj je Triglav simbol, je hrepenenje, je nepisana obveznost in Aljažev stolp na vrhu je njegova krona. Na mnogih vrhovih Evrope stoje železni križi, le na Triglavu stoji stolp. Zanj se moramo zahvaliti skromnemu dovškemu župniku **Jakobu Aljažu**.

SPODBUDA ZA GRADNJO

Aljaž je bil prvič na Triglavu meseca avgusta 1887. Teden dni pred njegovim obiskom je bil Triglav priča pomembnemu dogodku. Kranjska sekcija nemško-avstrijskega planinskega društva (DOAV) je na Gubah

(na tem mestu stoji danes Staničev dom) odpirala planinsko kočjo, ki jo je imenovala po svojem predsedniku **Karlu Deschmannu**. V nemško zvonečem priimku komaj še spoznamo, da se je ta gospod nekoč pisal **Dragotin Dežman** in je bil takrat (1855) še navdušen Slovenec. Ko je bil izvoljen za deželnega poslanca in ga je deželni zbor izvolil v dunajski parlament, je predsedal v nemški tabor in postal eden najbolj zagriženih voditeljev nemške stranke na Kranjskem. Kot tak je imel na otvritveni slovesnosti pred planinsko kočjo plamteč govor, ki ga je sklenil z besedami: »In ti, očak Triglav, varuj s svojo roko našo nemško zemljo!« Morda so prav te besede, ki jih je izrekel v nemščini gospod Dežman, spodbudile Aljaža. V njem je tedaj dozorel sklep, da mora za vsako ceno stati pod Triglavom slovenska kočja, kjer se bodo zbirali slovenski planinci. Še pred postavitvijo planinske kočje se je Aljaž odločil, da v trajno slovensko last pridobi vrh Triglava. V svojih spominih sam zapiše: »Stolp sem napravil na svoje stroške ter ga pozneje podaril Slov. Plan. Društvu. Vrh Triglava sem kupil od Dovške občine za 1 fl. Bil sem 'najvišji' posestnik.«

Dne 24. julija 1895 sta bila na Triglavu angleška planinca **Ellis Clar** in **H. Walker**. Bila sta med zadnjimi, ki so še videli vrh Triglava brez Aljaževega stolpa. Štirinajst

Aljažov stolp
vrh Triglava 2865^m

ALJAŽEV STOLP
vrh Triglava 2865 m

Nekaj žigov, kakršni so bili v
teh sto letih pri Aljaževem
stolpu

dni zatem je na vrhu že stal železen stolp, solidno delo **Antona Belca**, kleparskega mojstra iz Šentvida pri Ljubljani. Dober teden dni so nosači nosili na vrh posamezne dele stolpa, ki so tehtali od 15 do 20 kg. 7. avgusta je mojster Belc s štirimi pomočniki v petih urah sestavil stolp. Da bi lahko prav razumeli dogodke pred sto leti, se moramo opreti na Aljaževe spomine:

»V tej najvišji zgradbi v naši državi se hrani spominska knjiga, štampilje, trije okrogli stoliči za počitek, posebno ob mrzlem vetru, in na steni naslikana panorama z imeni daljnih in bližnjih gora. Ob mrzlem vetru je v stolpiču dobro zavetišče, seveda le za trojico, četvorico ljudi. Prvotno sem imel v njem tudi samovar in steklenico špirta; to je bilo v tistih časih, ko so v planine zahajali le idealisti — poštenjaki.

Zaradi vetra in snega so vrata majhna in nekoliko od tal. Posamezne kose stolpa iz debele pocinkane pločevine je izdelal in na Triglavu skupaj zbil g. Anton Belc iz Št. Vida nad Ljubljano. Železni stebri (Winkelisen) znotraj stolpa so v skalo z betonom zaliti. Strelvod drži na severni strani od strehe 25 m daleč pod sneg. Žica je bakrena. Pa strela gre tudi po drugih žicah v skale, izmed katerih je eno razneslo.

Zaradi stolpa sem imel veliko pravdo. Nemci so me tožili, da sem pokončal podzemeljsko triangulacijsko točko I. reda, kar pa ni bilo res, ker so vrh Triglava pred 40 leti civilni inženjerji postavili le leseno piramido za merjenje, ki pa so jo vremenske nezgode pokončale. Tožil je češkonemški geometer **K.**, ki je ukazal radovljiškemu geometru, naj zaslíši kmete, turiste, lovce, vodnike — in to vse za mojim hrbtom. Preiskava je tekla že pol leta, preden sem jaz kaj izvedel. Dotične obravnave in poizvedovanja sem deloma zaupno v

roke dobil. Jaz pa sem imel dobre priče, da so pred 40 leti merjevci postavili le leseno piramido, ne pa podzemeljsko triangulacijsko točko položili. Priče so bile: Požganc (**Janez Klinar**) in srenjski sluga **Gregor Legat**. Nemci so se že košatili, kajti deželni geometer je bil zažugal: »Triglavski stolp bomo odstranili in župnik Aljaž bo plačal 1000 fl kazni.« Jaz pa sem vedel, kar sem vedel, in sem se jim na tihem rogal. Ko smo sedeli v Radovljici v gostilni na vrtu in mi je župnik **Berlic** rekel: »Nemci zoper Tebe na Triglavu nekaj rujejo,« mi je ušla samozavestna gorenjska zafrkacija: »Vsi skupaj se bodo pokakcali.« Vsa družba je prasnila v smeh, med njimi tudi sodni svetnik.

STOLP POD CESARSKIM VARSTVOM

Zanimivo je tudi, kako sem potegnil načelnika nemške »Sektion Krain«, ko je tekla preiskava zaradi Triglavskega stolpa in smo pri Šmercu skupaj pili.

Rekel mi je: »Mi stolpa tukaj ne bomo trpeli. Tukaj mi delujemo in stolp se mora podreti!« Prosil sem ga navidezno prav ponižno, naj stolp vendar pusti, kajti: »Saj veste, kaj je pleh. V 5 letih ga rja sne in vsega je konec!« Načelnik prikima zadovoljno: »To je pa res!« Z veseljem sem potem Slovincem pripovedoval, kako sem mu mustače potegnil. Triglavskega stolpa pa še do današnjega dne ni rja snedla.

Vseh sitnosti so me končno rešili vojaki. Stotnik **Schwarz** je dokazal, da poprej podzemeljske triangulacijske točke na Triglavu ni bilo, ampak da so civilni geometri le leseno piramido postavili. Prosil me je, da je vzel stolp za mero, in sicer črto med streho in steno ter je v sredi stolpa zakopal škatlo s pergamentom kot resnično triangulacijsko točko ter je rekel: »Sedaj je stolp

pod cesarskim varstvom, ostane pa Vaša last. Prepričati ga ni treba. Nobeden nima pravice stolp poškodovati in iz Dunaja sem dal ukaz na okr. glavarstvo, naj orožniki vsako leto pogledajo, ali je kdo stolp poškodoval. Če pa Vi na stolpu kaj predelate, nam tudi naznanite. — Vesel sem bil, ker sem dobil popolno zadoščenje.« Aljažev stolp je bil kmalu širom znan, po planincih, po pripovedovanju in po razglednicah, zlasti pa je med ljudstvom zaslovel po zaslugi planinskega pisatelja in humorista **Janka Mlakarja**, ki je v Družbi sv. Mohorja popisal, kako je Trebušnika peljal na Triglav in ga komaj stlačil v stolp; ko pa se je Trebušnik v stolpu najedel, se bere in na sliki vidi, kako ga skozi premajhna vrata ven vlečejo, da na ves glas kriči.«

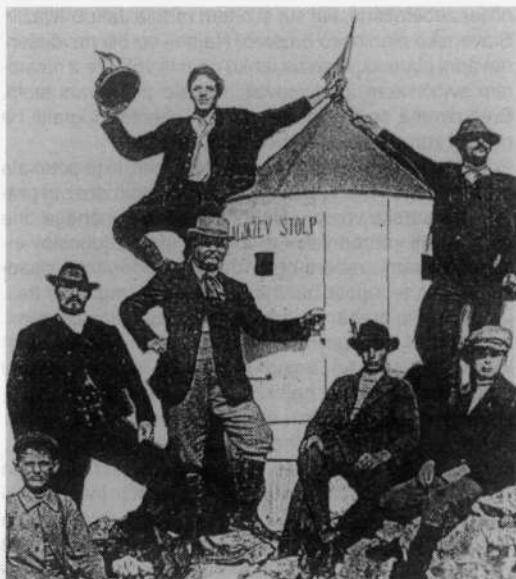
ŠAMPANJEC NA OTVORITVI

»Nastal pa je Triglavski stolp takole: leta 1895 smo ga šli postavljat jaz, mojster Belc z enim delavcem in moja dva delavca Požganc in Kobar. Takrat smo prenočili v stari, mali Dežmanovi koči, saj Slovenci nismo imeli še nobene kočice. Bila je gosta megla. Zato zjutraj jaz nisem šel na vrh Triglava, ampak sem ostal v Dežmanovi koči, odkoder sem poslušal, kako zbijajo skupaj posamezne kose Triglavskega stolpa. Pogovarjal sem se z oskrbnikom Dežmanove kočice, kozarjem Vilanom, s katerim sem bil že prej znan, ker je bil doma iz Mojstrane. Ta mi je prijazno in zaupno rekel: »To je sreča za vas, da nocoj ni bilo Nemcev tukaj; sicer bi za Vas ne bilo prostora.« V tistem trenutku sem sklenil, da naredim Triglavsko kočico, in sicer kočico samo za sebe in za par prijateljev. Če pa se bo Slov. Plan. Društvo na moj poziv zdramilo, bomo delali veliko kočico, kje, to bom prihodnji teden ogledal; če drugod ne najdem prostora in mi nihče ne pomaga, bom svojo kočico postavil vštiric Dežmanove kočice 10 korakov od nje... — tako užaljen je bil moj narodni ponos.

Drugi teden grem zopet na Triglav, spremljal me je pevododja **Matej Hubad**, ki je bil slučajno pri meni, da pogledam Triglavski stolp in določim prostor za slov. Trigl. kočico. Prenočili smo zopet v Dežmanovi koči, tam smo našli tržaškega tovarnarja, prijaznega **g. Gassnerja**, s katerim smo peli: »Ave, maris stella« (»Zdrava, morska zvezda«). On je imel lep bariton. Pili smo tudi šampanjca, eno buteljko smo prihranili za drugi dan, za otvoritev mojega stolpa vrh Triglava. Bilo je krasno vreme, navzoči so bili na vrhu: Matej Hubad, Gassner, jaz in moja dva delavca Požganc in Kobar. Požganc vrže dinamični patron, ki močno počí, zamašek šampanjske buteljke skoči kvišku s pokom, mi zapojemo zopet: »Ave, maris stella«, potem »Triglav moj dom«, in otvoritev je bila končana. — Širše občinstvo je šele pozneje izvedelo o otvoritvi Triglavskega stolpa.

TRIGLAV OSTANE NAŠ NA VEKE

Aljaž je že leta 1895 prejel vrsto priznanj, predvsem iz vrst tujih turistov, samih doktorjev, ki niso skoparili s pohvalami. Z zgraditvijo stolpa je Jakob Aljaž prehitel avstrijski alpski klub ÖAC (katerega član je bil v mladosti tudi sam), ki je nameraval postaviti podobno železno zavetišče na vrhu Ortlerja. Med mnogimi pohvalami je najlepša tista, ki jo je zapisal v Planinskem

Skupina »turistov« leta 1911 na vrhu Triglava

vestniku **Josip Abram-Trentar**: »Kakor jeklene tvoje stene bodi trdna naša ljubezen do domovine, lepe naše domovine! In kakor neuspešno zaman drve vate viharji, naj se tudi zaman zaganjajo ob zvesto slovensko srce in kremeno voljo vsi orjaški navali volčjih tujcev. Kakor ti stojiš neomajan, naj stoji slovenski dom do konca dni!«

V septembrski številki Planinskega vestnika (1895) je izšlo naznanilo: »Vsem Slovincem naznanjamo preveselo vest, da smo si v staro last spet priborili velikana slovenskih gor, veličastni Triglav. Postavili smo letos na njega vrhunec po vsej Evropi zasluli Aljažev stolp...« Nato sledi naznanilo, da bo SPD gradilo Triglavsko kočico na Kredarici. Domoljubni tekst se končuje z besedami: »Hvala Bogu, da bomo spet pod svojo streho na svojem Triglavu, da nas ne bodo več odurno pehali od sebe domači markovci in naši, svoj slovenski rod nesramno sramoteči, slovensko poštenje na prodaj noseči paraziti. Naš je Triglav in ostane naš na veke!«

Istega meseca je dal Aljaž napeti 130 metrov močnih jeklenih vrvi med 34 železnimi klini in tako zavarovati greben med Malim in Velikim Triglavom. Pretiranega »oželezenja« Triglava ne smemo gledati z očmi alpinista, ki ne vidi rad, da posamezne dele gore povezujejo železni klini in jeklene vrvi. Aljaž sam je dejal, da je Triglav romarska gora Slovencev in zato morajo biti prirejani vsi dostopi tako, da pride po njih lahko vsakdo na vrh naše »svete gore«.

BARVANJE NA VRHU TRIGLAVA

Znani slovenski planinec **Alojzij Knafelc**, oče slovenske planinske markacije (rdeč krog z belo piko v središču), je v začetku leta 1908 praznoval svoj petindvajseti vzpon na vrh očaka Triglava na prav poseben način: s seboj je prinesel velik lonec barve in čopič ter v osmih urah prebarval Aljažev stolp z belo barvo. V kronikah ni

nikjer zabeleženo, kaj sta si o tem mislila Jakob Aljaž in Slovensko planinsko društvo. Najbolj so bili navdušeni navadni planinci, ki so se lahko po mili volji, že z navadnim svinčnikom, podpisovali na belo pobarvani stolp. Brez dvoma so ti podpisali prvi dokumentirani grafiti na najvišji zgradbi naše domovine.

Po prvi svetovni vojni in novi državni meji, ki je potekala prek samega vrha Triglava, je Aljažev stolp doživel pravo »pleskarsko vojno«. Nekega lepega sončnega dne so neznan »narodnjaki« prebarvali stolp z jugoslovanskimi barvami: modro-belo-rdeče v vodoravnih pasovih. Ko so te lepote barvnih kombinacij zagledali Italijani, so stolp prebarvali z belo-rdeče-zelenimi progami, za dodatno ventilacijo pa so dodali še nekaj (strelnih) luknjic. Pleskarsko vojno je končal spet neumorni Alojzij Knafelc, ki je, najbrž proti svojemu prepričanju, prebarval Aljažev stolp v srebrno-sivo-črni kombinaciji, kot je bil prebarvan davnega leta 1895.

Minevala so desetletja. Končala se je prva in nato druga svetovna vojna, stolp pa je še vedno stal in kljuboval vsem zunanjim vplivom. 53 let po svojem nastanku (leta 1948) je stolp doživel posebno slavnost: 21. maja 1948 je v snegu odšla na pot z vrha »Titova štafeta« in starosta vseh alpinistov — **Joža Čop** je odnesel palico, na kateri je bil izoblikovan Aljažev stolp, proti Malemu Triglavu. Na listini, ki je bila vstavljena v izvotljeno palico, je žarela za vrhom Triglava velika peterokraka zvezda, ki se je kmalu zatem (fizično) preselila na vrh Aljaževega stolpa, ki je »zažarel« v novi, rdeči preobleki.

Rdeče pobarvani Aljažev stolp z rdečo peterokrako zvezdo na vrhu je »razveseljeval« generacije planincev do tistega dne, ko so zaradi snemanja TV nadaljevanke o **dr. Juliusu Kugyju** stolp spet prebarvali s črno-sivo barvo in mu namesto zvezde dodali na vrh zastavico z letnico 1895.

POVIŠAN IN PONIŽAN VRH

Poleg Aljaževega stolpa je bil na vrhu Triglava za vse planince vseh generacij najvažnejši žig, ki so mu v starih časih rekli tudi štampiljka. Prvi žig sta za stolp darovala še v prejšnjem stoletju gospoda **Česnik** in **Mejač**. Na tem prvem žigu, ki je bil po svoji obliki zelo enostaven in se ni mogel meriti z umetniško oblikovanim žigom, ki so ga bili deležni obiskovalci Dežmanove kočice, je bila majhna pravopisna napaka. Namesto napisa Aljažev stolp je pisalo Aljažov stolp, pa tudi višina ni bila pravšnja, saj so k tedaj že zanesljivo izmerjenim 2863 metrom vrli planinski funkcionarji SPD prišli še dva metra (višina stolpa), in tako je Triglav na našem žigu meril polnih 2865 metrov.

V svoji stoletni zgodovini je stolp zamenjal veliko žigov. Da bi skupaj podoživeli zgodovino »žigosanja«, predstavljamo nekaj najbolj značilnih žigov, ki zaokrožajo prvo stoletje obstoja Aljaževega stolpa.

Za razglednice, nastale med obema vojnoma, je značilen mejnik — »konfin«, ki je obeleževal mejo med tedanjo Jugoslavijo in Italijo. V kasnejših letih se je ob stolpu pojavila tudi železna muzika, na kateri obiskovalci Triglava žigosajo prinesene razglednice, različne knjižice in planinske izkaznice.

Vrh Triglava ni zelo prostoren. Na njem ne stoji hotel, čeprav so po drugi svetovni vojni hoteli na vrhu zgraditi meteorološko opazovalnico. Tja ne pelje zobata železnica, čeprav je že leta 1908 obstajal natančen projekt, ki ga je z vsemi izračuni izdelal **dr. Fritz Steiner** ob pomoči **ing. Planinskega**. Stroški gradnje so bili ocenjeni na 4 212 000 kron in samo kroničnemu pomanjkanju denarja se imamo zahvaliti, da moramo še vedno uporabljati roke in noge, če se hočemo povzpeti na naš Triglav.

Znamka Aljaževega stolpa

Pošta Slovenije je med letošnjimi priložnostnimi poštными znamkami izdala takšno planinsko znamko, ki obeležuje stoletnico Aljaževega stolpa na vrhu Triglava. Na njej je upodobljena najvišja slovenska gora s svojim znamenitim stolpom.

Kot piše v 3. številki Biltene pošte Slovenije, v katerem so predstavljene nekatere letošnje slovenske priložnostne znamke, »si je **Jakob Aljaž** (1845—1927), župnik, planinec, skladatelj in iskreni rodoljub, v času službovanja na Dovjem (od 1889) predvsem močno prizadeval vrniti slovenskim goram slovensko podobo. Ob koncu minulega stoletja je postavil kočico v Vratih in Triglavsko kočico na Kredarici (obe leta 1896). Že leto pred tem pa je dal postaviti stolp na najvišjem slovenskem vrhu, Triglavu (2864 m).

Načrte zanj je izdelal sam. Za pet goldinarjev je odkupil pet metrov zemlje, tako da je stolp stal na njegovem. Po prepisu zemljišča mu je mladostni prijatelj, kleparski mojster **Belec** iz Šentvida pri Ljubljani, stolp naredil zastanj. Razstavljene dele so z vlakom prepeljali v Mojstrano, od tu pa ga je pet ljudi neslo na vrh, kjer so ga sestavili in pritrdili.«

Kot je v Biltenu zapisano v nadaljevanju, so »praktičnega moža pri tem vodili le narodnostni nagibi, saj sam pravi:

Stolp sem postavil predvsem za tiste, ki so prišli na vrh, pa niso vedeli, kje pravzaprav so. Hotel sem jih tudi obvarovati pred dežjem in slabim vremenom. Vanj so se lahko v neurju zatekli vsaj štirje ljudje. V stolpu sem dal pritrditi toplomer in barometer, zraven pa še tablo, na kateri je bilo zapisano, kako se imenujejo glavni vrhovi, ki se vidijo z njega. Linice so bile zastekljene z močnim,

SLOVENSKI ANDINISTI IZ BARILOČ SO SE SPET ZAPISALI V ZGODOVINO

BIVAK »SLOVENIA« NA CERRO CAPILLA

VOJKO ARKO

Cerro Capilla, 2167 m, je koničasta gora, ki kraljuje nad jezerom Nahual Huapi zahodno od argentinskega turističnega mesta Bariloche (Bariloče). Iz mesta se vidi, kot bi bila prislonjena na lep izletni vrh Lopez (2070 m), a se med obema hriboma razteza jezerski zaliv Tristesa (Tristesa).

Španska beseda Capilla, ki jo v Argentini izgovarjamo Kapidža, pomeni Kapelo in ni jasno, od kdaj ima gora to ime. A je na vsak način starejšega datuma in v veljavni preko sto let, vse odkar so se beli naseljenci ustallili ob velikem jezeru.

Ko so se v letih 1948—51 slovenski planinci in smučarji naselili v Bariločah, jih je špič nad zahodnimi jezerskimi rokavi, ki se iz mesta lepo vidi, takoj začel zanimati. Zlasti, ker so domači planinci ta vrh smatrali za zahtevnega. Tudi novodošli italijanski gorski učitelj in smučarski tekač **Bruno Pertile** je o Capilli večkrat govoril s prijateljem **Frenkom Jermanom**. Zato ni čudno, da se je podjetna slovenska »šumska bratovščina« kmalu lotila pohoda na izzivajočo goro in jo v dveh dneh, 4. in 5. februarja 1951, tudi srečno preplezala. Na tem izletu se je porodila zamisel o Slovenskem planinskem društvu, ki so ga kmalu potem, 22. 2. 1951, resnično ustanovili.

Poleg društvene zamisli sta Jerman in **Pangerc** sprožila še drugo idejo: na vrhu Capille naj bi postavili križ, kot je stal na Škrlatici in na številnih drugih gorah v

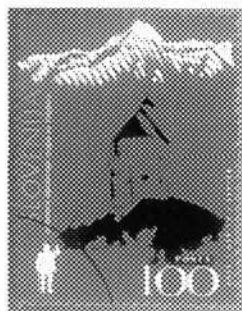

Marjan Mavrič, Dinko Bertonec in Bogdan Bertonec pred novim bivakom, ki pripoveduje o prisotnosti slovenskih gornikov, alpinistov in andinistov v argentinskih gorah.

Alpah. Že naslednje leto je »suma« tak križ resnično prenesla in postavila. Žal pa je bil ta prvi križ napačno načrtovan in se ni mogel upirati patagonskim viharjem. Pa se »bratje« niso dali ugnati in so leta 1962 tvorili na Capillo nov, pravilno grajen aerodinamičen križ, ki še danes trdno stoji in ob sončnih dneh pozdravlja turiste, ki plovejo po zalivu Blesta.

Čeprav nosi prvenstveni vzpon na Capillo datum 10. 3. 1931, ko sta **Meiling** in **Tutzauer** srečno dosegla vrh ponosne gore, in čeprav se je v naslednjih dvajsetih letih skoraj vsako sezono kakšna odločna planinska družba povzpela na izredno razgledno točko nad kordiljerskimi predeli in jezerskimi rokavi, je po letu 1951 Capilla postajala vse bolj slovenska gora, kot so bili včasih osrednji predeli katedralskega pogorja, kjer domujejo naša Skalca, jezero Tonček in Slovenski zvonik. A medtem ko je Osrednji Cathedral zdaj poplavljen s turistično množico, je Capilla ostala malo obiskana gora, saj jo že nujna plovba preko jezera varuje pred večjim navalom. Dodati pa je treba še sorazmerno težaven vzpon, ki zahteva nekaj plezalskih ali vsaj atletskih sposobnosti.

V začetku osemdesetih let se je začela med slovenskimi bariloškimi gorniki spletati ideja, da bi na Capilli zgradili bivak v dolinici, kjer smo običajno taborili in ki bi zanamcem pričal o prisotnosti slovenskih andinistov v čarobni deželi jezer. Takrat smo se spravili sekati v pragozdu »pikado« (izsekano pot) in ko nam je večji požar, ki ga je povzročila strela, olajšal delo, smo resnično dosegli »dolino tolmunov«, naše staro tabo-

dvojnimi steklom, vhodna vrata pa so bila toliko dvignjena, da bi se lahko odprla tudi, če bi bil okoli stolpa sneg. Povrh pa sem dal v stolp tudi kositrne kozarce, špiritni gorilnik, pa še tri stolčke.«

Na znamki, na kateri prevladuje modra barva, dominira Aljažev stolp, v ozadju so vrhovi. Spodaj levo so obrisi drobne človeške postave — Jakob Aljaž kaže pot. Vrednost znamke je simbolična: 100 tolarjev. — Oblikovali so jo v KREA v Gorici, natisnili v kombiniranem tisku (ofset in termografija, reliefni tisk) v Franciji.

Cerro Capilla iz »Doline tolmunov«, kjer stoji bivak Slovenia

Foto: Bogdan Bertonecelj

rišče. Dokaj strma in naporna steza nadomesti težaven jarek hudournika, po katerem smo se prej vzpenjali do vrhnjih grebenov Capille.

Zdaj se je zamisel o koči počasi izoblikovala v resnico. Mojster **Jožko Simčič** se je spravil k delu in uspelo nam je, da smo za stoletnico SPD kočo dogradili. Resnično je bilo takrat delo v mestu zaključeno in bivak je srečno stal poleg **Možinove** mizarske delavnice. Seveda pa je bilo treba spraviti vso to zgradbo na Capillo. Za Jožkom je delo prevzel **Dinko Bertonecelj**. Uspelo mu je dobiti potrebne helikopterske prevoze. Žal pa pozimi leta 1993, ko se vojaštvo vadi za delo na Antarktiki in dobi stroje v našo pokrajino, nismo mogli spraviti vsega materiala na goro. Zaradi okvare helikopterja so morale strešne plošče čakati na novo priložnost.

V poletju 1993/94 (slovenski zimi; op. ur.) so brumni delavci postavili ogrodje koče in avgusta 1994 je večji helikopter srečno odpremil še zadnji material v knnico pod vrhovi, tako da je zdaj kočica pokrita in zaprta. Mimogrede tudi omenim, da je članstvo opravilo vse delo prostovoljno in zastoj, velik del stroškov pa je bil pokrit

s prireditvami, ki so bile v ta namen, in z denarnimi podporami članov in prijateljev.

Veseli nas, da je bivak »Slovenia« dokončan prav za stoletnico Aljaževega stolpa (1895). Slovesno otvoritev nameravamo opraviti februarja 1996, ko bo slavilo argentinsko SPD svojih 45 let in boste v Sloveniji obhajali stoletnico koče na Kredarici.

Čeprav se ob slovensko-argentinskem prazniku spominjamo **Aljaža**, moramo vendar omeniti precejšnjo razliko med Aljaževim stolpom in kočo na Kredarici ter bivakom na Capilli. Aljaž se je moral skupno z SPD neprestano boriti z Nemci, ki so hoteli Slovencem ukrasti našo najvišjo goro. Mi pa smo ob gradnji slovenskega bivaka doživeli vso podporo argentinske oblasti. Narodni park nam je prav izjemoma dovolil postaviti bivak, saj sodi Capilla v predel »nedotakljivega« ozemlja, kjer naj bi ljudje celo čim manj hodili. Argentinska vojska in mornarica pa sta nam dali povsem brezplačno na voljo svoje zračne stroje, ki so znosili gradbeni material na goro. Tako je bivak »Slovenia« popoln dokaz slovensko-argentinskega sodelovanja, ki ga je slovenski alpinizem vedno deležen.

Sneg in plazovi

»V Sloveniji in še marsikje premorejo malo lastne literature o snegu in plazovih in so zato vezani na tuje učbenike, priročnike in študijske materiale. Razumevanje teh ovirajo jezikovne pregrade, ki so spričo zahtevnih strokovnih izrazov, katerih v običajnih slovarjih praviloma ni najti, še težje premostljive. Zato smo jeseni 1979 dali pobudo in se leto kasneje s člani Podkomisije za plazove pri Mednarodni komisiji za reševanje v gorah (IKAR) odločili, da izdelamo slovar v angleškem, francoskem, italijanskem, nemškem, slovenskem in španskem jeziku, ki naj bi premostil nekatere vrzeli na področju snega, plazov, reševanja, preventive, smučanja ter hoje v zasneženih gorah.« To je letošnjega 27. junija na tiskovni konferenci povedal inž. Pavle Šegula, ko je predstavljal svoj šestjezični slovar »Sneg in plazovi«, ki je kot 136. planinska

publikacija izšel v založništvu gorske reševalne službe pri Planinski zvezi Slovenije.

Slovenci smo tako prvi, ki imamo, kajpada po skoraj izključni zaslugi (daleč največji pa zanesljivo) vztrajnega gornika Pavleta Šegule, ta šestjezični slovar, ki se ga je avtor lotil 10. decembra 1979, ko je prvih 20 besed poslal petim članom podkomisije, ki so mu odgovorili, kot je pričakoval. Zdaj ima slovenska izdaja tega slovarja 1756 iztočnic, manj uporabljenih ali enakovrednih sinonimov, skupaj z ustreznimi v angleškem, francoskem, italijanskem, nemškem in španskem jeziku pa slovar vsebuje več kot 10.000 izrazov.

O tem izrednem delu, ki bo nedvomno spodbudilo avtorje tudi v drugih alpskih deželah, da bodo zase sestavili tak slovar (in imeli s Segulovim temeljnim delom izredno olajšano sestavljanje), bomo nadrobno še pisali.

M. R.

UMRL JE NAŠ PRIJATELJ, ALPINIST IN UREDNIK AAJ

ODŠEL JE H. ADAMS CARTER

FRANCI SAVENC

Iz Združenih držav je prišla žalostna vest: V soboto, 1. aprila 1995, je na svojem domu v Miltonu za srčno kapjo umrl **H. Adams Carter**, znani alpinist in urednik *American Alpine Journala*.

A. Carter se je rodil 6. junija 1914 v Newtonu. S plezanjem se je začel ukvarjati že zelo zgodaj, pravzaprav že petleten.

»Začelo se je z velikim podvigom na Mt. Washingtonu, prvič na vrvi pa me je imel oče pri šestih letih — najbrž zato, da ne bi iz nepazljivosti 'odtaval' čez previs,« se je ob neki priložnosti Carter spominjal te svoje prve velike pustolovščine.

Pri petnajstih se je prvič podal v švicarske Alpe, ki jih je tudi pozneje pogosto obiskoval in v njih preplezal tudi več novih smeri. Prva večja odprava, ki se je je udeležil, ga je leta 1933 vodila na Mt. Crillion na Alaski. Tja se je vrnil še naslednje leto in z **Bradom Washburnom**, ki je bil dolgoletni direktor bostonskega Science Museuma, sta opravila lep prvenstveni vzpon. Naslednje leto je bil — čeprav najmlajši — eden od ključnih mož odprave National Geographic, ki je opravila prvo prečenje St. Elias Ranga med kanadskim Yukon Territory in Alasko. Kartografirali so obsežno območje, ki je bilo do tedaj bela lisa na zemljevidu ZDA in med drugim odkrili nekaj najdaljših ledenikov zunaj Arktike, vključno z 90 milj dolgim Hubbardovim.

Na Harvardu je diplomiral leta 1936, istega leta pa je bil tudi član anglo-ameriške odprave na Nanda Devi v indijski Himalaji, ki je po njihovi zaslugi postal najvišji do tedaj osvojeni vrh na svetu. Vzporedno je bil še odličen smučar: leta 1937 je bil član ameriške reprezentance na svetovnem prvenstvu, leto kasneje pa še član reprezentance na Panameriških igrah.

V času druge svetovne vojne se je Carter ukvarjal najprej s testiranjem zimske opreme za vojaške potrebe, potem pa je bil prevajalec in strokovni sodelavec zavezniških sil v Nemčiji in na Japonskem.

Leta 1947 je magistriral in potem vse do leta 1979 poučeval francoščino, nemščino in španščino na Miltonski akademiji — ob tem, da je bil v isti ustanovi tudi organizator številnih izletov v Evropo (na primer s kolesi), neutrudni društveni delavec v smučarskem društvu in seveda pobudnik in mentor alpinistične sekcije.

Carter se je udeležil najmanj 18 odprav v Peru, kamor je 1970. leta vodil reševalno ekipo AAC, ki je po katastrofalnem potresu prva omogočila dostop zdravnikom na vzhodna pobočja Cordillere Blance.

Najpomembnejša vloga A. Carterja pa je verjetno vodenje *American Alpine Journala*, ki se ga je lotil leta 1960. Pod njegovim vodstvom je AAJ postal vodilno alpinistično glasilo: nič pomembnejšega z alpinističnega področja se ne zgodi, da ne bi bilo v njem vsaj na kratko zabeleženo. Njegovo uredniško delo je temeljilo tudi na

izrednem znanju jezikov; poleg francoščine, nemščine in španščine, ki jih je suvereno obvladal, je namreč dobro razumel tudi italijansko govornico ter celo urdu in hindu. V Slovenijo pa so romala njegova pisma, v katerih je bila skoraj vedno kakšna naša beseda. Pravilno pisanje šumnikov v imenih in priimkih naših alpinistov, ki so »nastopali« v AAJ, je tudi njegova zasluga.

Prvič je Carter obiskal Slovenijo leta 1976 (med potjo v Indijo, kamor je vodil drugo odpravo na Nanda Devi, njemu tako ljubo goro, o kateri je dve leti kasneje v Ljubljani tudi predaval) in potem je prihajal praktično vsako leto. Če je bil le čas za to, si je tudi v slovenskih gorah rad privoščil vsaj nekaj uric smučanja, sicer pa je obiskoval predvsem kopne gore. S prijatelji, ki jih ni imel malo, so zahajali tudi daleč v notranjost Jugoslavije, bil je tudi na Durmitorju, pa na Jahorini, spoznal je Paklenico in še bi lahko naštevati.

Res odlično je poznal slovenski alpinizem, ki bo težko še kdaj imel tako prominentnega ambasadorja onstran luže. Planinska zveza Slovenije mu je za njegove izjemne zasluge pri promoviranju naše aktivnosti podelila zlati častni znak.

29. aprila je bila v prostorih šolske kapele Milton Academy še poslovilna maša, ki so se je poleg sorodnikov udeležili tudi številni sodelavci, plezalski tovariši, učenci in prijatelji s skoraj vsega sveta, predstavniki perujske planinske organizacije ter AC iz Velike Britanije. Prišli so tudi vsi člani predsedstva *American Alpine Cluba*, ki so se dan poprej posebej sestali v Bostonu.

Dopisniki in sodelavci PV!

Vnovič prosimo dopisnike in sodelavce Planinskega vestnika, da nam — predvsem občasni sodelavci — vsaj ob prvem svojem prispevku za našo revijo pošljejo poleg svojega imena, priimka in natančnega naslova še občino stalnega bivališča, emšo, številko žiro računa in banko, v kateri imajo ta račun odprt. V računovodstvu Planinske zveze Slovenije bodo tako lahko avtorjem takoj izplačali avtorski honorar.

MANJŠI POPUSTI ZA ČLANE PZS

Koliko denarja bo moral letošnje poletje vzeti s seboj v gore tisti, ki se bo odločil za nekajdnevno turo? Prav gotovo nekaj več kot lani, čeprav je bila v zadnjem letu inflacija pri nas precej manjša od razlike v lanskoletnih in letošnjih cenah v planinskih postojankah.

Potem ko so lani tako na sestanku gospodarjev planinskih društev kot tudi na seji Upravnega odbora PZS meseca maja sprejeli predlog najvišjih cen za prenočevanje v planinskih postojankah in predlog novega načina obračunavanja popustov v planinskih kočah in je bilo to sporočeno vsem planinskim društvom in prek medijev tudi vsem drugim obiskovalcem planinskih postojank, so nekatera planinska društva poslala zahtevke za dvig cen oziroma za spremembo popustov za planince, ki so bili po njihovem mnenju previsoki. Ker je bilo za kakršnoli spremembo pred začetkom sezone prepozno, so bile tedaj njihove zahteve zavrnjene, ne pa povsem odbite. Člani Gospodarske komisije so na srečanjih s predstavniki drugih planinskih organizacij ugotovili, da tako visokih popustov kot pri nas nimajo v nobeni od alpskih držav (nudijo pa članom druge ugodnosti, ki so v članarini). Zato je Gospodarska komisija že spomladi predlagala, naj bi letos popust pri prenočevanju za planince znižali od dotedanjih 50 odstotkov na polno ceno prenočišča na 40 odstotkov. Poleg tega je Gospodarska komisija še predlagala, naj bi bil popust za planince z ekološko spalno vrečo letos dodatnih 10 odstotkov na obračunano prenočnino.

Ta predlog je obravnaval Upravni odbor Planinske zveze Slovenije in ga sprejel. Tako bodo cene v slovenskih planinskih postojankah letos naslednje:

Polno ceno (100 odstotkov) plačajo vsi, ki niso člani PZS ali planinske organizacije, včlanjene v UIAA.

40-odstotni popust na polno ceno imajo člani PZS z veljavno izkaznico in člani planinskih organizacij, včlanjenih v UIAA (na izkaznici je nalepka).

50-odstotni popust, ki pa velja le na skupnih ležiščih, imajo mladi planinci, alpinisti, vsi vodniki (MV, PLV in GV) ter člani GRS, GS, markacisti in nadzorniki TNP, vendar slednji samo v planinskih postojankah v Triglavskem narodnem parku.

Dodaten najmanj 10-odstotni popust velja za tiste obiskovalce, ki imajo lastno posteljnino (ekološke spalne vreče). Ti se morajo pri prijavi izkazati z lastno posteljnino, sicer plačajo normalno ceno prenočišča. Oskrbniki imajo pravico do občasnih kontrol ležišč, zlorabe tega popusta pa se kaznujejo s plačilom trikratne polne cene ležišča.

Do brezplačnega prenočišča so naposled upravičeni reševalci in markacisti na akciji, priporočilo za brezplačno prenočevanje pa velja tudi za vodnike, ki vodijo organizirane skupine.

Člani slovenskih zamejskih planinskih društev in slovenskih planinskih društev v tujini so upravičeni do enakih popustov kot domači planinci. To pravico imajo

kajpada tudi člani hrvaških planinskih društev, ker je Hrvaška planinska zveza članica UIAA, na kar morajo društva opozoriti svoje oskrbnike.

Pravico do popusta imajo seveda le tisti obiskovalci, ki se izkažejo z veljavno planinsko izkaznico.

Ker so ta predlog sprejeli na seji Gospodarske komisije PZS, gospodarji na svojem letošnjem srečanju in Upravni odbor PZS, ga morajo upoštevati vsa planinska društva, ki upravljajo planinske kočice, kar pomeni, da cene ne smejo biti višje v nobeni od planinskih postojank v Sloveniji, pa naj bi jih upravljala planinska društva ali zakupniki. Upravni odbor PZS je sprejel predlog najvišjih cen v planinskih kočah, ki ga je dobil od gospodarjev in Gospodarske komisije, te cene pa naj veljajo za kočice I. in II. kategorije, medtem ko naj bi cene v kočah III. kategorije oblikovala sama planinska društva ali zakupniki, pri čemer morajo upoštevati vse veljavne popuste za člane planinskih organizacij.

Pri oblikovanju najvišjih cen v planinskih kočah so bile upoštevane pripombe planinskih društev, ki oskrbujejo postojanke s težavnimi pogoji oskrbovanja (okolica Triglava, Stol, Korošica), zato so te cene postavljene višje, kot bi bile sicer glede na podatke o rasti malo-prodajnih cen v zadnjih 12 mesecih, če bi za izhodišče upoštevali cene, določene v letu 1994. Vendar naj bi najvišje cene veljale samo za postojanke, ki poslujejo z višjimi transportnimi in drugimi relativno višjimi cenami, za vse druge pa naj veljajo nižje cene.

Tako naj bi stalo v postojanki I. kategorije prenočevanje v sobi z eno do štirimi posteljami 2200 tolarjev (član PZS bi torej plačal 1320 tolarjev), v sobi s petimi do osmimi posteljami 1750 in na skupnem ležišču 1100 tolarjev (v kočah II. kategorije pa bi te cene znašale 1400, 1000 in 800 tolarjev).

Enolončnica brez mesa naj bi v postojanki I. kategorije stala 450 (v koči II. kategorije 350), enolončnica z mesom 650 (500), golaž ali segedin 700 (500), čaj 120 (80), liter mineralne vode 550 (350) in pol litra piva 500 (250) tolarjev.

M. R.

Deset nasvetov za zdravo gornišvo

1. Prilagodite svoje cilje in dejavnosti svoji trenutni telesni sposobnosti. Med boleznijo ali takoj po njej so lahko napori gornišva za vas škodljivi.
2. Ob turah jejte hranljivo mešanico lahko prebavljive hrane (sestavljene ogljikove hidrate, npr. piškote, čokolado, marmelado).
3. Pijte karseda pogosto, vendar med turo ne pijte alkoholnih pijač. Alkohol zmanjša pozornost in spretnost, izogibajte se ga med hojo in plezanjem.
4. Prve pol ure hodite počasi, da se telo počasi ogreje.

PREUDAREN GORNIK PRED ODHODOM NA TURO MISLI NA VSE PODROBNOSTI

(NE)VARNE GORSKE POTI

Julija se začena, avgusta se nadaljuje, septembra doseže vrhunec poletna planinska sezona. Ker tako pogosto beremo, da smo Slovenci planinski narod (in nemara poleg tega še smučarski), postajajo planinci tudi ljudje, ki dotlej na takšno rekreacijo ali šport sploh niso mislili, ki so torej v takem športu in v okolju, kjer se ukvarjamo s to dejavnostjo, popolnoma neizkušeni in ker se odločijo iti tja gor preprosto zato, ker »gre že vsak«. Ne vedo namreč, da prežijo v gorskem svetu na neizkušene obiskovalce neštete čeri, od katerih je največja in najnevarnejša — človek sam. Ljudje, ki se nenadoma znajdejo v njim popolnoma tujem svetu, v katerem se ne spoznajo, v tem svetu pogosto pretiravajo, precenjujejo svoje sposobnosti in zmogljivosti in tako prestopijo svoje zdravstvene meje.

NEPREVIDNI KANDIDATI SMRTI

Kot piše ugledni New England Journal of Medicine, ki objavlja študijo skupine innsbruških znanstvenikov, so posledice takih pretiravanj pogosto usodne. Najzanimivejše je spoznanje znanstvenikov, da je zadnja leta srčna kap ena od najpogostejših posledic hribolazenja. Najbolj ogrožena skupina so ne dovolj trenirani moški, stari nad 40 let, ki jim predvsem v dopoldanskem času in v velikih višinah (te pa so za netreniranega in nevarjenega planinca že blizu 2000 metrov) grozi srčna kap. Vsak obiskovalec gorá, ki se obremenjuje brez primerne zdravstvene in kondicijske priprave, tako imenovani turist v supergah ali drugačni neprimerni nizki obutvi, je kandidat za smrt, kot trdi vodja te raziskave **prof. Michael Philadelphly**. Pogosto je poleg tega telo, ki se vzpenja na goro, obremenjeno še s povišanim krvnim pritiskom in preveliko težo. Največkrat se ljudje sploh ne zavedajo, v kakšno nevarnost se podajajo. Prepričani so, da so popolnoma zdravi, zdravniki pa so med omenjeno raziskavo pri njih odkrili motnje pri srčnem utripu ali visok pritisk, česar ti ljudje v dolini sploh ne opazijo. Seveda je prav dru-

V gore naj bi šli le vsestransko pripravljeni, da se bo tura lepo končala

gačno stanje pri osebah, ki pogosto zahajajo v gore. Za takšne tudi po 40. letu starosti in v višinah nad 3000 metrov ni večjega tveganja.

Priložnostni obiskovalci gorá najpogosteje podcenjujejo višino. Že pri 2000 in še bolj pri 2500 metrih, torej na nadmorski višini najvišjih slovenskih planinskih koč, na primer Planike, Kredarice ali Staničeve koč okoli Triglava, je bistveno manj kisika kot v dolinah, zato na teh višinah ni mogoče prenašati enakega napora kot v dolini. Vendar prvih simptomov, ki kažejo tudi že na teh višinah pa pravo višinsko bolezen, večina ljudi ne jemlje resno, čeprav imajo vrtoglavico, glavobole ali slabosti. Temu prvemu opozorilu pogosto sledi hujša komplikacija, ko se je treba nemudoma odpraviti nižje.

5. Vsako uro, če se le da, se malo ustavite, malo počijte in pijte. Jejite le malo, pijte pa precej, čeravno niste lačni ali žejni.

6. Če začutite znake utrujenosti ali izčrpanosti, se ustavite za daljši počitek. Če ste izčrpani, se po počitku in premisleku morda odločite za sestop s spremstvom. Če ste zelo izčrpani, pomislite, ali ni morda prišlo do višinske bolezni ali podhladitve. Med počitkom ne jejite le čistega grozdnega sladkorja, ampak tudi bolj sestavljeno lahko prebavljivo hrano.

7. Otroci in starejše osebe, pa tudi tisti s kroničnimi boleznimi, se lahko ukvarjajo s planinstvom, le da morajo biti ob tem previdni. Če mislite, da je kakšen napor za vas prevelik, se prej posvetujte z zdravnikom.

8. Pri turah v visoke gore se ne vzpenjajte prehitro. Pri nadmorskih višinah nad 2500 do 3000 metrov ne povečujte višine prenočevanja za več kot 300 metrov na dan. Če je mogoče, ne spite na najvišji točki dnevnega vzpona.

9. Tudi v najmanjšem nahrbtniku je dovolj prostora za osnovno opremo: ne pozabite sončnih očal, rokavic, kape, bivak vreče, nekaj rezervne obleke, vžgalic, sveče, zavitka prve pomoči.

10. Poučite se o vremenu, podnebju, poteh in potrebni opremi, preden greste na turo. Obvestite bližnje o svojem cilju in se vpisujte v vpisne knjige.

(Prevedel dr. Tomaž Vrhovec)

do take višine, kjer znakov višinske bolezni ni več. Toda ko se čez dan ali dva stanje umiri, smo bolje aklimatizirani in se spet lahko odpravimo višje, ne da bi čutili posledice višine.

Takšni znaki se ne pojavljajo pri vseh planincih: nekateri so pač občutljivejši od drugih, nekateri pa seveda manj pripravljeni.

ZLATA PRAVILA GORNIŠTVA

Pred odhodom v gore bi morali upoštevati naslednja zlata pravila:

- Pred odhodom na večjo turo naj predvsem tisti, ki imajo kakšne zdravstvene težave, ki so stari nad 40 let ali ki ne hodijo prav pogosto po visokogorju, obišejo zdravnika, ki jim bo turo svetoval ali odsvetoval, predvsem pa povedal, kaj naj bi pred odhodom v gore naredili, da bi se izognili tveganju.
- Za vzpone na višino prek 2500 metrov potrebuje telo najmanj en dan aklimatizacije na nadmorski višini najmanj 1000 metrov. Preden bi se odločili iti na 3000 metrov ali višje, naj bi obvezno vsaj enkrat prenočili v visokogorski planinski koči.
- Pred odhodom v visokogorje bi se morali že doma seznaniti s smerjo poti, z njeno dolžino, s časom, ki je potreben za vzpon, in s težavnostjo. Za primer, če bi se

vreme spremenilo, vzemite s seboj primerno obleko, pa tudi takšna oblačila, ki vas bodo varovala pred sončno pripeko. S seboj vzemite najmanj liter brezalkoholne pijače, nekaj prve pomoči, zavojev, obližev in tablet. Tako se boste izognili paniki, če se bo vreme nenadoma spremenilo ali če se boste rahlo poškodovali, na primer ožulili.

- Pravočasno, že ob sončnem vzhodu, se odpravite na gorsko turo. Ljudje, ki so v neprestanem stiku z naravo, si niso zaman izmislili reka »Zjutraj se dan lovi« in »Rana ura, zlata ura«. Vzponi med opoldanskimi pripekami so tvegani in obstaja večja nevarnost srčne kapi, poleg tega so enako nevarne ali še nevarnejše opoldanske in popoldanske nevihte z grmenjem in strelami, ki so tudi v slovenskih gorah umorile že veliko nepredvidnih gornikov. Preudaren planinec do tega časa že opravi turo tistega dne, ki jo popoldne podaljša le v primeru, če je vreme stabilno in predvsem primerno.
- Na višini nad 2500 metrov imejte vselej pokrivalo, tudi sončna očala in zaščito pred ultravijoličnimi žarki. V gorskih višinah je namreč sevanje za 30 odstotkov močnejše kot v dolini.
- Pazite na opozorila telesa: pri glavobolu, izčrpanosti, težavah z dihanjem ali slabosti obvezno počivajte. Če se težave ponovijo, prekinite vzpon.

POLEG ČEVLJEV NAJPOMEMBNEJŠI DEL PLANINSKE OPREME

NAHRBTNIK ZA GORNIŠKO RABO

Nahrbtnik je posebno pomemben del gornikove opreme. Služi predvsem kot prostor za shranjevanje popotniške opreme in hrane in kot transportno sredstvo za celotno gornikovo premoženje na poti, ki ga mora čuvati pred zunanjimi vplivi in poškodovanjem, poleg tega pa mora biti ta mobilna omara tako udobna in tako dobra za nošnjo, kolikor je le mogoče. Če odpove nahrbtnik v negostoljubnih in nenaseljenih okoljih daleč od civilizacije, ima to lahko za planinca katastrofalne posledice.

Nahrbtniki, primerni za planinske potrebe, ki jih bomo odselej imenovali gorniški nahrbtniki, morajo biti izdelani iz dovolj kakovostne tkanine, biti morajo tako sešiti, da se ne parajo po šivih, imeti morajo dobro podložene in anatomske oblikovane nosilne sisteme in morajo imeti (kar pa ni nujno potrebno) kakšen žep za najnujnejše, ki ga zapišemo z zadrgo. Nahrbtnik, kamor gre 45 litrov opreme in več, naj bi imel tudi dobro podložen pas okoli bokov, da bi bila teža tako boljše razporejena, medtem ko pri manjših nahrbtnikih zadostuje enostaven pas okoli trebuha.

V marsikateri alpski državi, tudi v Nemčiji, na primer, kjer varnosti v gorah posvečajo še posebno veliko pozornost, je posebna komisija Nemške planinske zveze (DAV) proizvajalcem predpisala osnovne zahteve za planinske nahrbtnike, kot, na primer, širino, trdnost in uporabnost nosilnih naramnic in zadržev, tekstila, iz katerega je nahrbtnik izdelan, in sukanca, s katerim je nahrbtnik sešit.

PREZRAČEVANJE NA HRBTU

Nahrbtnika, ki bi se sam nosil v hrib, še niso iznašli, vendar je dandanašnji nošenje težkih tovorov zaradi novih spoznanj in nove tehnologije postalo bistveno lažje in udobnejše. **Greg Lowe**, vrhunski ameriški alpinist, je sredi sedemdesetih let razvil nove zamisli in novo generacijo nahrbtnikov: kolikor bližje je težišče tovara osi telesnega težišča, toliko lažje človek nosi tovor. To dejstvo ni vplivalo samo na obliko nahrbtnikov in na celoten nosilni sistem (kar seveda zadeva izključno proizvajalce), ampak predvsem na pakiranje, ki pa je odvisno od uporabnika nahrbtnika. Težke predmete iz opreme je treba spraviti kolikor je le mogoče blizu hrba in zgoraj (območje ramen), lažje rači, kot so puhasta oprema, spalna vreča ali oblačila, pa naj bi spravili spodaj in na zunanjo stran. Človek naj bi pomislil na obliko košev za nošnjo v Nepal ali na krošnje gorskih kmetov, kakršne so nekdaj nosili v alpskem prostoru.

Z dobro oprtnico na bokih je mogoče razporediti teže tovara na ramena in na medenico. Zato je nujno potrebno, da je teža vedno nad bočnim pasom. Nahrbtniki, katerih največja teža je nižje kot pas okoli bokov (kar se kar pogosto dogaja pri pasovih okoli bokov, ki jih je mogoče nastavljanje), so za to metodo razporejanja teže neprimerni.

Planinec se najbolj poti po nogah (stopalih), po glavi in po hrbtu. Zadnje nas v tem primeru še posebej zanima, kajti tam leži nahrbtnik.

Samo če je dana možnost za zračenje (ali prezračevanje) hrta, ko lahko s potenjem nastali pot vetrič odpihne ali posuši oziroma znoj izpuhti, tam ne nastaja zastoj vročine, kar ni le neprijetno, ampak povzroča »učinek savne« in torej nadaljnje potenje.

Takšno prezračevanje, ki torej omogoča izhlapevanje potu, najresneje upoštevajo razmeroma redki izdelovalci nahrbtnikov. Nekateri proizvajalci so patentirali svoje prezračevalne sisteme na hrutih nahrbtnikov, kar znajo uporabniki ceniti.

Pri popotniških nahrbtnikih se to doseže s pomočjo napete mreže prek izbočenega okvira. Tako lahko para neovirano izhlapeva, mreža se ne navzame vlažnosti, nahrbtnik ostane suh, športno spodnje perilo lahko v tem primeru pokaže vse svoje prednosti.

SISTEM PARALUX

Pri nahrbtnikih, ki se prilegajo telesu, kot so plezalni in turnosmučarski nahrbtniki, odvajajo soparo zračni kanali, ki so vgrajeni v zunanje plasti pene ali mehke podlage. Tudi v tem primeru ostane nahrbtnik suh in je torej poskrbljeno za boljši občutek pri nošnji. Enak sistem je pri nahrbtnikih za smučarski tek ali gorsko kolesarjenje, ki sta posebno »znojno intenzivni« športni zvrsti. Kaj koristi, na primer, najdražja jopica iz gore-texa, če nahrtnik leži testno prilepljen na hrbet in preprečuje odvajanje potu?

Izbrali naj bi raje nekoliko večji kot premajhen nahrtnik: najrazličnejša oprema, ki je privezana zunaj na nahrtniku, ker v njem ni nobenega prostora več, zaradi opletanja in spreminjanja težišča zmanjšuje udobno nošnjo. Če se že kdaj odločimo, da bi s seboj vzeli manj opreme in hrane, je mogoče prostornino nahrtnika pomanjšati s pomočjo stranskih jermenov, ki jih zategnemo. Tako preostalo breme prenesemo bližje k hrbtu in zmanjšamo možnosti opletanja.

Ker so na tem svetu večji in manjši ljudje, ki imajo poleg tega še krajše ali daljše hrbte, naj bi bil nahrtnik tak, da ga je mogoče (takega od približno 45 litrov dalje) hrbitišču primerno nastavljati.

Najdlje se je ohranil in kljub številnim »novim odkritjem« obdržal načelno čisto enako obliko tako imenovani paralux: dve aluminijasti palici, ki ju je mogoče jemati iz ogrodka nahrtnika in ju oblikovati po lastni želji, stabilizirata hrbtno stran nahrtnika, saj ju je mogoče prilagoditi kakršnikoli anatomiji lastnika, poleg tega omogočata prezračevanje hrbitišča in ju je naposled ob morebitni nesreči mogoče uporabiti namesto opornic. Višino — prilagajanje na dolžino hrta — nastavljamo z zvijanjem osrednjega pasu, torej brez dodatnih vijakov, tračnic in plastičnih delov, ki jih lahko izgubimo ali ki se ob mrazu lahko deformirajo ali nasploh propadejo.

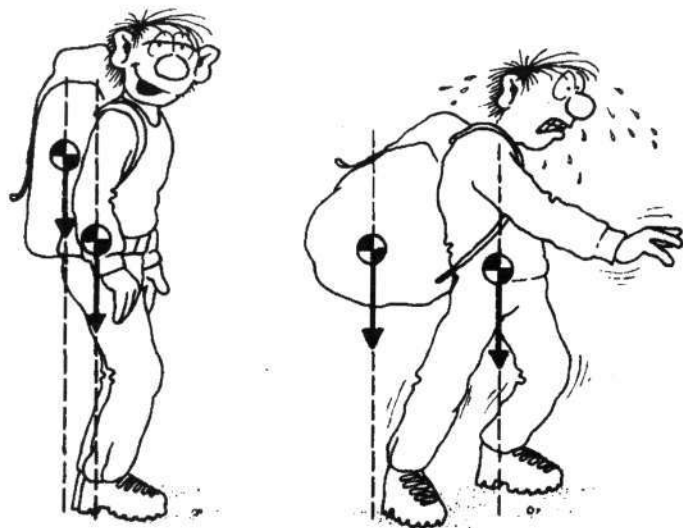
»Argument«, da bi to višino prestavili po možnosti hitro (in nemara še tako, da nahrtnika sploh ne bi bilo treba snemati s hrta), sploh ne obstaja: nahrtnik je treba enkrat samkrat, ob nakupu, ustrezno nastaviti in potem nikoli več.

VELIKOSTI NAHRBTNIKOV

Veliki nahrtniki (za trekinge): Imajo prostornino od 50 do 70 litrov; ob tem je posebno pomembno, da imajo za prenašanje težkih tovorov dober nosilni sistem in pas za boke. Za manjše ljudi obstajajo posebni modeli s krajšo

Niso še iznašli nahrtnika, ki bi šel sam v goro.

Kolikor je težiščnica tovora bližje osi telesne težiščnice, toliko lažje nosimo tovor na ramah. Zato si težje predmete naložimo kolikor je le mogoče blizu hrbta in v nahrbtnik zgoraj.

dolžino hrbta. Za trekerje je dvoprostorni nahrbtnik z vmesnim dnom, ki ga je mogoče jemati ven, standard, prav tako zadržga v spodnji polovici, izbirati pa je mogoče tudi med takimi z ravnimi ali okroglim dnom.

Alpinisti se v nahrbtniku z enim samim prostorom nemara nekoliko težje znajdejo in v njem kaj najdejo, vendar ga imajo raje kot drugačne. Kot posebnost obstajajo modeli s takim vrhnjim žepom, da je mogoče le z nekaj potezami iz njega pričarati dodaten majhen nahrbtnik (kar je idealno, na primer, za prečenja ali za svetovne popotnike med sprehodi po mestih, ko je glavni in večji nahrbtnik mogoče pustiti v zaklenjenem predalu na železniški ali avtobustni postaji ali v mladinskem hotelu).

Krošnjje: Po nahrbtnikih, ki so pritrjeni na zunanje kovinske, najpogosteje aluminijaste okvire, po tako imenovanih krošnjah, je dandanašnji komajda še kakšno povpraševanje. Pretežki so že sami po sebi, neprijetnega videza so, neprimerni so za nalaganje, pogosto slabo legajo na posamezne dele telesa in so komajda primerni za posamezne velikosti ljudi, ovirajo pri športnih dejavnostih (pri smučanju, plezanju), uporaba na ravninah pa je omejena (na primer pri trekkingih). Zelo pa so uporabni za nošnje težkih bremen, na primer na odpravah, na lovu ali pri podvigih, pri katerih je tovor treba pritrditi z zunanje strani. Tudi pri vlečenju sani (na primer na podvigih na Alaski ali na Grönlandu) so prednosti takega nahrbtnika kar znatne.

Paziti je zato treba, da je zunanji kovinski okvir izdelan iz materiala, ki ga je mogoče oblikovati individualno glede na oblike hrbta. Okviri največ krošnje, ki jih je mogoče zdaj kupiti na trgu, so iz trdega materiala in jih ni mogoče upogibati, zato so za normalne razmere taki nahrbtniki komajda uporabni.

Nahrtniki, ki imajo stik s hrbtom: Ti so brez okvira, torej brez nosilnega okovja, zato pa morajo biti za stabilnost in za udobno nošnje debelo podloženi. To se najlažje doseže tako, da na hrbtno stran podložimo

ustrezno stabilen del iz penaste gume, ki je bodisi prišit, bodisi ga je mogoče jemati ven.

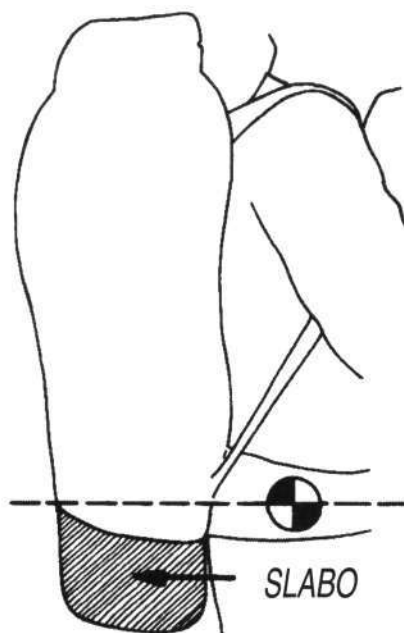
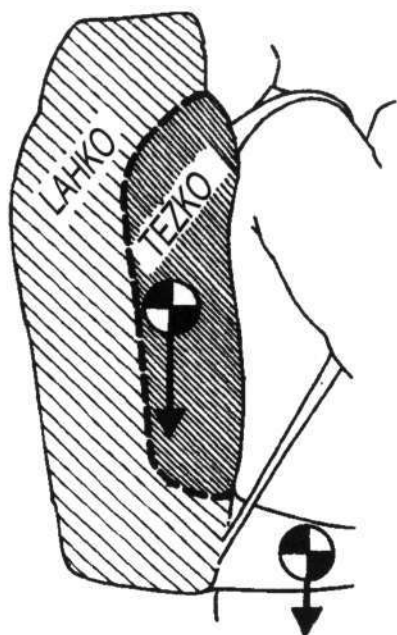
Nahrtniki, ki imajo stik s hrbtom, so po pravilu plezalni ali turnosmučarski in imajo prostornino 25 do 45 litrov. Pri manjših zadostuje pas čez trebuh; pogosto je prednost, če ga je mogoče odpeti in shraniti. Taki nahrtniki morajo ležati tesno na hrbtu (pri čemer pa je treba paziti, kako se bo hrbet prezračeval), tako da pri hitrih premikih telesa med plezanjem, smučanjem ali gorskim kolesarjenjem ne opletajo, saj sicer obstaja nevarnost, da ob takih premikih spravijo lastnika iz ravnotežja.

Majhni nahrtniki (tako imenovani daypacks) so v različnih izvedbah (šolski, mestni, smučarski ali kolesarski nahrtniki), od katerih imajo nekateri prav koristne funkcije in so izdelani v modnih različicah. Pretežno jih ponujajo kot poceni izdelke, ki zato tudi ne obljublajo nič posebnega. Zato je treba pri teh posvečati še posebno pozornost udobni nošnji, podloženi hrbtu, podloženi in mehkim naramnicam, trebušnemu pasu, dodatnim žepom, ki spadajo zraven, in čim boljši kakovosti materiala, iz katerega je nahrtnik izdelan.

NEPREMOČLJIVOST

Načelno ni noben material, iz katerega je izdelan nahrtnik, popolnoma nepremočljiv. Zato mora biti tkanina na notranji strani enkrat do trikrat impregnirana oziroma obdelana s posebnimi sloji, da bi lahko dosegla uporabno nepremočljivost (500 do največ 1000 mm vodnega stebra).

Razlikujemo med PU (poliuretanom), akrilom in PVC (polivinilkloridom). Sloj(i) poliuretana, s katerim je obdelana notranja stran nahrtnika, dajo materialu mehko in voljnost. Akril je cenejši in je pogosto videti, kot bi bila tkanina zmečkana, PVC pa je najpogosteje zelo debel, težak in za vodo praktično nepremočljiv, vendar ga za gorniške nahrtnike zaradi prvega vzroka komajda uporabljajo.

Sloji impregnacije se starajo in z rabo postanejo trši in razpokani ter se luščijo, tako da se sčasoma tudi odpornost proti vodi bistveno manjša. Naslednji problem so šivi. Za absolutno varovanje pred mokroto naj bi jemali s seboj pregrinjalo proti dežju iz lahkega najlona.

Kot tkanino za nahrbtnike zdaj uporabljajo:

Najlon, ki naj bi bil po pravilu 420 DEN, kar je oznaka za debelino vlakna in gostoto tkanja. Najboljša in najgostejša tkana kakovost ima še posebno oznako »high-density«. Za zunanje žepe, za varovanje pred vetrom, za otroške nahrbtnike in poceni daypacke uporabljajo najlon 210 DEN, ki je tanjši in lažji.

Cordura je posebej strukturiran, grobonitast tkan najlon, ki je težji, bolj grob, odpornejši proti praskam in ni tako mehak. Razlikujemo med navzven grobo corduro 1000 DEN, ki jo uporabljajo za dna nahrbtnikov in med drugim tudi za posebno zdržljive in proti vsemu odporne gorniške nahrbtnike, in lažjo corduro 500 DEN, ki je po kakovosti in odpornosti med corduro 1000 in najlonom 420.

Lastni teži nahrbtnika je treba posvetiti posebno pozornost. Popolnoma jasno je, da zdržljivejši in odpornejši nahrbtnik iz cordure tehta več kot lažji nahrbtnik iz najlona. Vendar obstajajo pri različnih izdelovalcih znatne razlike v teži, kar je posledica konstrukcije. Seveda je razlika, ali tehta 70-litrski nahrbtnik malone štiri kilograme ali komaj dva, saj to pomeni, da z vsakim korakom vlečemo malone dva kilograma odvečne teže, to pa se ponavlja mnogo tisočkrat. Ni prav smotno, da bi na goro in z nje vlekli dobeseo prazne nahrbtnike.

OPREMA NAHRBTNIKA

Nosilna jermena, naramnice, naj bi bile odrezane anatomsko, na ramah naj bi bile široke in mehko pod-

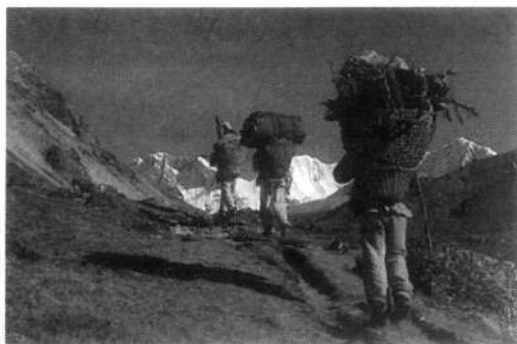
ložene. Dobro kakovost, ki tudi traja dlje, je treba na žalost bolje plačati. Jermen preko prsi prispeva k stabilnejši nošnji.

Pas okoli bokov: razlikujemo med preprostim jermenom čez trebuh, razširjenim plavutastim jermenom preko bokov in širokim nosilnim bočnim pasom za nošnje težkih bremen. Prvega naj bo mogoče snemati s plezalnega nahrbtnika, zadnji mora biti anatomsko oblikovan, tako da dobro objame kosti bokov in da tudi lahko s hrta prenese del teže na boke. Med takim in drugačnim bočnim jermenom so včasih svetovi, tako različni so si ti pasovi med seboj.

Zgornji žep omogoča, da imamo takoj pri roki najpotrebnejše, kar na hitro potrebujemo, različne drobnarije, na primer kremo, ki varuje pred soncem, kapo, fotografski aparat, priručno lekarno in podobno. Predal za denarnico, dokumente in druge dragocenosti (ki je najpogostejše na notranji strani zgornjega žepa ali nahrbtnika) ne sme manjkati na nobenem nahrbtniku. Tam hranimo dokumente, avtomobilске ključe in podobno pred izgubo in tatvino.

Predelki za perilo ločujejo mokro perilo od suhega, nahrbtnik pa naj bi imel vsaj en tak predelek. Na smučarskih nahrbtnikih so še posebni predalčki in pasovi za lavinsko lopato in sondo, prav tako pa tudi za kožo, ki jih pozimi potrebujemo za smuči, ali pa za zemljevide.

Zunanji žepi (stranski žepi) so včasih koristni. Idealni so za potovalni nahrbtnik, motijo pa pri plezalnem nahrbtniku. Zunanji žepi naj bi bili prostorni in takšni, da bi jih bilo mogoče brez težav pakirati. Razmeroma dobra rešitev so skrivni stranski žepi, ki jih preprosto potegnemo iz nahrbtnika, če jih potrebujemo, in jih pritrdimo ob stran. Nahrbtniki za trekinge imajo že prišite zunanje žepe, alpinisti pa imajo raje stranske žepe, ki jih po želji dodatno pritrdijo na nahrbtnik.

Izkušnja iz Himalaje: tamkajšnji (in tudi slovenski) koši so zaradi težišča spodaj ožji kot zgoraj.

Funkcionalni jermeni, s katerimi pritrdimo na nahrbtnik cepin, dereze, spalno vrečo in podobno, naj ne bi manjkali na nobenem nahrbtniku. Odsvetujemo že prišita funkcionalna jermena, ki pogosto moteče opletajo naokrog. Čisto dovolj so preproste vdolane reže, v katere je po potrebi mogoče pritrditi ustrezen jermen.

Obdelava — Le firme, ki kaj dajo nase in ki so znane, obljublajo in zagotavljajo zanesljivo najboljšo obdelavo, materiale, dobo trajanja, udobno nošnjo in naposled tudi garancijo. Tako imenovane lastne modele in izdelke brez imen, ki jih zares rade prodajajo športne trgovine in veleblagovnice (specializirane trgovine s planinsko, jarmarsko in podobno opremo s tem niso mišljene), je mogoče prej odsvetovati, saj gre v takih primerih najpogosteje za cenene ponaredke znanih firm, ki jih skoraj gotovo ni nihče niti preizkusil, niti jih ni nihče sam razvil. Primernost — Enako kot deli obleke naj bi človeku pristajal tudi nahrbtnik, ki se ga mora lastnik privaditi. Da bi najbolje služil namenu, mora biti primerno napolnjen, imeti mora primerno težo in prostornino, sorazmerna pa morata biti tudi njegova oblika hrbtna in

dolžina, ki se prilega hrbtu. Tak nahrbtnik izberemo v primerni specializirani trgovini, v kateri je zaposleno dobro usposobljeno in primerno izobraženo prodajno osebje, ki si za vsakega kupca posebej tudi vzame ustrezno veliko časa.

Hoja po gorah, smučanje in trekinci po tujih in domačih deželah so prelepi in preveč vredni, da bi si veselje pokvarili z malo vrednim cenenim nahrbtnikom. Človek ga kupi enkrat in ga ima zelo, zelo dolgo. Zato se dobro in še bolje posvetujte s poznavalci, preden se odločite za nakup.

PRAVILNO NALOŽEN NAHRBTNIK

Kdor je kupil dober nahrbtnik, je lahko zadovoljen. Vendar s tem še ni vse opravljeno, kajti pred odhodom na pot je izredno pomembno nahrbtnik pravilno napolniti. Pri tem je treba upoštevati nekatera pravila:

- Opremo je še mogoče nekako prenašati, če teža ne presega 15 do 20 kilogramov.
- Nahrbtnik je pravilno naložen in zapakiran, če lahko z njim na ramah stojimo pokonci in se nam ni treba nagniti naprej, da bi ujeli pravilno ravnotežje.
- Lažje stvari spravimo spodaj, težje zgoraj, čim bližje in tesno k telesu.
- Pravilno ravnotežje dosežemo, če spakiramo nahrbtnik tako, da je zgoraj širši kot spodaj. Težišča nikakor ne smemo izbrati prenizko.
- Pozimi potrebujemo nahrbtnike, ki so najmanj tako veliki kot poleti, prej naj bi bili celo večji zaradi oblačil, ki pozimi zavzamejo več prostora.
- Noben nahrbtnik ni absolutno nepremočljiv, zato je treba opremo in hrano zapakirati ločeno v več polivinilastih vrečk in preko položiti še eno vrečko ali pa nahrbtnik pokriti z najlonskim pregrinjalom.
- Stvari, ki jih pogosteje potrebujemo med potjo, spravimo v zunanje žepe.
- Nikakor ne smemo na hrbet spakirati trdih in robatih predmetov.

NI HUDO, ČE SE IZGUBIŠ (IN SE POTEM SPET NAJDEŠ)

NEŠTETE POTI IN BREZPOTJA

HELENA GIACOMELLI

Zgodi se. Vsakemu planincu. Zagotovo vsaj enkrat v življenju. Da zaide. Tudi na označenih gorskih poteh, ne samo na brezpotjih.

Na gamsove ali lovske stezice (»brezpotja« v gorniškem jeziku) te zvabi hrepenenje. Če prej ne pa takrat, ko podolgem in počez prehodiš (skoraj) vse označene poti. Kljub dolgoletnim izkušnjam se v začetku tudi kdaj »zaplezaš« med ruševje, v skalnate skoke (... nenadoma se spusti megla, pa izgubiš orientacijo, se vrtilj v krogu, stopaš v lastne stopinje, ampak potem kar najdeš pravo smer med bolj ali manj vidnimi sledovi, ki kot raztrgana mreža prekrivajo travniške strmali, se kot kača zvijajo pod grmovje, se odrezano končajo ob skalah, pa se spet

pojavi nekje spodaj v grapi ...). Sam sebi se zdiš kot prvopristopnik, raziskovalec novega, drugačnega, neznanega sveta. Samotnega in zelo lepega.

Vesela, pa tudi tesnobna doživetja z »raziskovalnih« pohodov po brezpotjih in po označenih stezah bi našli v marsikaterem nahrbtniku. Že **Janko Mlakar** je nekoč iz svojega stresal (na papir) šegave planinske dogodivščine, nam pa se razvežejo nahrbtniki in jeziki predvsem v sproščeni planinski družini. »Ja, zadnjič je pa bilo zabavno tam za Kalškim grebenom ...« se menjavajo izkušnje kot v reklami Staro za novo.

Izgovori, kadar se z vsem tem predznanjem celo v sončnem dnevu izgubiš tudi na označeni (»markirani« v pogovornem jeziku planincev) poti, so vedno pri roki:

Načrt za naprej na vrhu Konja: s pomočjo zemljevida, vodnika in markacij

Foto: Helena Giacomelli

pomanjkljive oznake na kolovoznih križiščih v gozdu (»... če ti rečem, da so posekali prav drevo z markacijo!« in »... tam, kjer bi morala biti, je pa ni, markacije! Oni, markacisti, že morda sredi črne noči najdejo pravi odcep, saj so tu doma. Jaz naj pa tavam ...«); obledeli napisi ali oznake na skalah (»... ko sem se že sprehodil do Savinjskega sedla, se mi je zazdelo, da bi moral imeti Koroške Babe, kamor sem bil namenjen, pred obrazom, ne pa za hrbtom. Vrnil sem se do Jezerskega sedla, razgrnil zemljevid Grintovcev in preletel v Fickovem vodniku opis tega koščka poti: *Tu na skali napis Babe in smerna puščica. Pot je sveže markirana.* Letnica vodnika — 1977. Skalo sem potem še našel, na njej pa nedoločljiv zmazek opečnate barve ...«); steze, ki vodijo na planine manj zvenečega imena, sčasoma preraste podrast ali zakrije grmovje, potem pa se greš iskalnice (»... komaj kje blede markacija, a se je videlo, da je bila pot nekoč dobro uhojena. Uživaj samotnost stopam po beloprodni grapi, ko mi zmanjka tudi teh redkih markacij. Pogledam na zemljevid: rdeča črta kaže naravnost navzgor, jaz pa se že krepko vzpenjam v levo. Spustim se nazaj navzdol do kolenskega zavoja in že vidim, cesar prej, nekoliko razmišljen, nisem: komaj opazna, za stopinjo široka sled se vleče navzgor skozi podrast med drevesa. Po nekaj korakih se mi z velike skale prijazno nasmihna — znanka markacija ...«).

Kar so bili v začetniških časih gorohodništva mestnemu gospodu vodniki — domači kmetje, pastirji in lovci iz dolin pod vrhovi, to je današnjemu planincu (alpinisti so zunaj tega okvira) Knafeljčeva markacija. Boljši, vsekakor pa prijaznejši vodnik od rdeče belih krogov, rdečih črt, puščic in smernih tabel je še vedno prijatelj, ki so mu gore več kot drugi dom. Samo omeniš mu, da bi rad spoznal to ali ono pot v Kamniških, morda v

Julijcih, tudi za Karavanke si ogret, pa se bo tako razgovoril, da ti še gorniškega vodnika ne bo treba odpreti, preden se bosta odpravila tja gor.

Čeprav boš »drugi v navezi«, se ne pusti vleči kot mula na povodcu; veliko se vidi tudi izza prijateljevega hrbta. Samo oči moraš imeti na pravem koncu, pa boš iz »male šole gorohodništva« mimogrede prestopil v višji razred, med samostojne gornike. Potem boš sam »prvi v navezi«, vodnik novim planinskim navdušencem. Kajpak brezplačen. Z veseljem in iz prijateljstva jih boš »vzel« s seboj.

Nekoč (v tujih gorah marsikje še danes) je bilo drugače: gospodje so »jemali« vodnike na svoje ture. Lovci, tudi divji, in pastirji so na skrivnih pohodih za kozami ali za zalezlo živino najbrž prelezli marsikatero prvenstveno, ko je »gospoda« šele začela odkrivati naše gore. Seveda so vodnikom plačali. »Danes pa planinec raje do konca življenja krampa po markirani stezi, na primer na Kamniško sedlo, kot da bi vodniku odštel nekaj sto tolarjev in spoznal še drugačne dostope,« ni uspelo oskrbniku Pavletu v Kamniških Alpah izpeljati modernega vodništva.

Kaj hočemo, razvadile so nas Knafeljčeve markacije! Urejene (»nadelane«) poti so tudi »navadnim« planincem omogočile, da se lahko povzpnejo na najbolj strme vrhove. (Seveda je alpinistom ostalo nekaj »čistih« gora za njihove plezalne užitke.)

V enem dnevu, od danes na jutri, se torej lahko odločis za planinsko turo. Da je le vreme ugodno. Trije vodniki ti bodo zagotavljali, da se boš počutil varnega na poti do izbrane gore: knjižica Planinski vodnik (starejše izdaje se tu in tam razlikujejo od novejših, v katerih so že upoštewane zadnje spremembe v naravi), planinski zemljevid in oznake — markacije.

In kadar kljub vsemu temu zaideš, ne izgubi še glave. Pred očmi imej: Samo brez panike!

Zlatorog

RUDI KLINAR

*Nad trentarskimi prepadi
so v kamnu skrite blagovesti,
v kamnu, da jih čas ne oklesti,
in kdor prisluhne baladi
o izgubljenem rajskem logu,
zlih ljudeh in Zlatorogu,
ta kamnu izvabi resnico;
ko preteklost z modrostjo veže
in iz bajke v sedanost seže
z njeno skrivno govorico,
se blagovest v omen spremeni,
v omen za te in prihodnje dni.
Morda se takrat vrne Zlatorog.
Iz mita se v resničnost vzpne,
in koder hodi, in kamor se ozre,
je spet Lepota vse naokrog.
In pravljica presije nove čase,
in roža rož spet iz kamna zraste.*

BRALCI PLANINSKEGA VESTNIKA SO NA LEPOPOTNEM TEKMOVANJU ODLOČILI:

NAJLEPŠI JE JALOVEC

Nobenega dvoma ni: Jalovec je najlepša slovenska gora in je že zato, ker je najlepši, kar prav, da je v znaku Planinske zveze Slovenije. Da je Jalovec naša najlepša gora, so odločili bralci Planinskega vestnika, ki so se odzvali vabilu Planinskega vestnika, naj nam napišejo, katera je po njihovem mnenju najlepša od lepih slovenskih gorá.

Za Jalovec se je odločila več kot polovica vseh, ki so glasovali, nekateri od njih pa so poleg svoje odločitve napisali tudi to, zakaj jim je prav ta gora najbolj pri srcu. Za največ tistih, ki so svojo odločitev tudi pisno utemeljili, je Jalovec najlepša slovenska gora zaradi svoje oblike, manj jih je napisalo, da je plezati in hoditi prav na to goro posebno doživetje, nekateri so pripomnili, da jim je gora najbolj pri srcu zaradi svoje zahtevnosti, nekateri so napisali še to, s katerega zornega kota jim je najbolj všeč.

Nekateri so pripisali, kateremu planinskemu društvu pripadajo, skoraj vsi so napisali svoj naslov. Največ privržencev ima Jalovec v Ljubljani, zatem na Gorenjskem, nato v Zasavju. Dobili smo tudi nekaj glasov iz tujine: dva Zadržana, državljana Hrvaške, sta, vsak posebej, napisala, da je to nedvomno najlepša slovenska gora, Amalija iz Norveške (ta je na lepo razglednico zaobljenih zasneženih norveških gorá z velikansko rumeno cvetno preprogo pod njimi že pozabila napisati svoj naslov) pa je napisala, da »se je težko odločiti, ker so po svoje vse lepe, vendar sem jaz že od mladih nog občudovala Jalovec, ta slovenski Matterhorn, ki je zame vedno bil, je in vedno bo ena od najlepših gorá vseh Alp«.

Na drugem mestu tega slovenskega gorskega lepote tekmovanja je — kdo pa drug! — Triglav. Nekateri glasovalci so ob svojem utemeljevanju takšne odločitve zili velike čaše navdušenja na velikana, ki je svoje obiskovalce ničkolikokrat očaral, če ne zaradi drugega zato, ker je bilo pohodniku dano priti na njegov vrh.

Vendar nimata samo ti dve slovenski gori svojih oboževalcev: menda ima vsaka slovenska vzpetina in vsak vrh svoje občudovalce, kar se vidi tudi iz naše ankete.

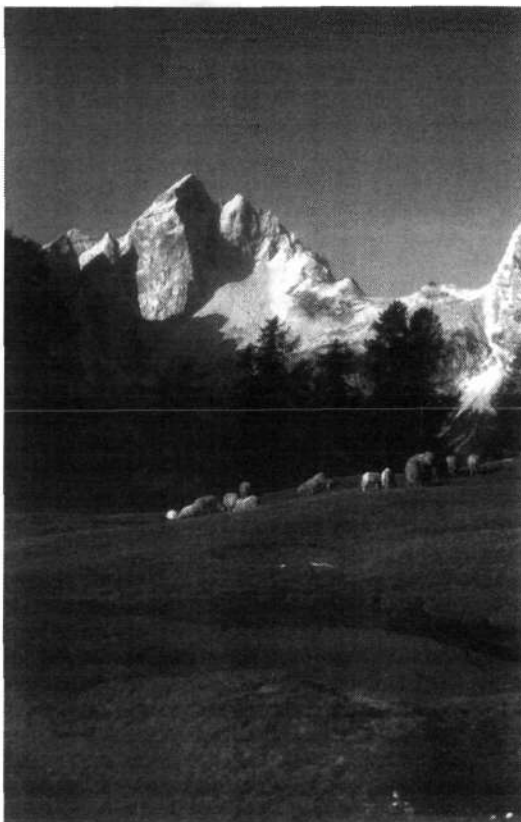
Takoj za Triglavom je slovenskim gornikom najbolj pri srcu Storžič, vendar vsaj po izkušnjah te ankete zanj ne navijajo toliko Trzičani in Kranjčani kot predvsem Ljubljančani.

Na četrto mesto te top lestvice se je med slovenskimi gorami uvrstila Skuta, za katero pa spet ne navijajo toliko Jezerjani, ampak mnogo bolj Kamničani, Mengšani in pretežno nasploh planinci iz tega predela Slovenije.

Takoj za Skuto se je na peto mesto uvrstila Ojstrica, ki ima svoje oboževalce razkropljene predvsem na vzhodnem in severnem delu države do Ljubljane.

Tik za Ojstrico je na šestem mestu Krn — nekdo je zapisal, da predvsem iz Breginjskega kota.

Prav presenetljivo je, da je na sedmem mestu te naše

Po prepiranju bralcev PV je daleč najlepša slovenska gora Jalovec

lestvice popularnosti Rogla, komaj poldrugi tisočak, ki pa ima očitno svoje čare.

Na osmem mestu je še bolj presenetljivo Krim, ki »spravi skupaj« le dobrih 1000 metrov. Njegovi glasovalci so pripisali, da jim je tako všeč predvsem zaradi svoje markantne lege, ko obvladuje dobršen del Slovenije, predvsem še Ljubljansko kotlino, z vrha pa je občudovanja vreden razgled po celotnih slovenskih Alpah.

Za nekatere sladokusce je očitno Planjava gora vseh gorá, ki so jo zato postavili na deveto mesto naše »lestvice popularnosti«. Žal je na anketnih lističih komajda kakšna pripomba, na podlagi katere bi lahko sklepali, zakaj so se gorniki odločili za ta gorski vrh.

Naposled je na desetem mestu med najbolj priljubljenimi slovenskimi gorami mogočni Mangart čisto na meji z Italijo.

Seveda bi lahko naštevaje nadaljevali, vendar naj v naslednjem razporedu brez vrstnega reda navedemo samo nekatere od še številnih gorá, za katere se navdušujejo slovenski planinci in bralci Planinskega

vestnika. Všeč so jim Uršlja gora, Menina planina, Blegoš, Pihavec, Begunjsčica, Zasavska gora — in še marsikatera druga gora.

Naša anketa bi hkrati lahko pokazala, katere od slovenskih gorá so bodisi najbolj obiskovane, bodisi najbolj znane. Verjetno niso bili vsi, ki so nam poslali svoj glas za »naj« Jalorec, na tej gori, na drugi strani pa je nemara po krivici na tem seznamu najpopularnejših izpuščena kakšna gora samo zato, ker njeni pogosti obiskovalci in ljubitelji zanjo niso poslali svojega glasovalnega listka.

Pravzaprav je zanimivo, da ni niti enega glasu dobil Grintovec, najvišji vrh Kamniških in Savinjskih Alp, pa Stol, prvak Karavank, nihče tudi ni stavil na Snežnik, zadnji tisočak pred morjem, ki zanesljivo ima veliko pristašev, pa na Škrlatico, ki ob poletnih večerih tako rada škrlatno zardi, na Peco, na primer, od koder so tako veličastni razgledi, pa na Lepo špičje ...

Ali naj bi sestavljali seznam slovenskih gorá, od katerih ima vsaka svoje oboževalce? Letos so se bralci Planinskega vestnika odločili tako, kot so se, morda bo prihodnje leto v naši anketi sodelovalo še več bralcev in simpatizerjev, ki se bodo odločili drugače, nemara glede na svoje izkušnje in vtise letošnjega poletja.

Kot smo ob razpisu za najlepšo slovensko goro obljubili, smo med prispelimi predlogi izžrebali pet glasovalcev, ki dobijo nagrade. Celoletno naročnino na Planinski vestnik za leto 1996 dobila **Ivan Klun**, Pod hribom c. II/2, Grosuplje, in **Aleksandar Gospić**, Alessandra Paravise 14, 57000 Zadar, Hrvaška, najnoveši Vodnik po Julijskih Alpah Tineta Miheliča dobi **Vinko Božič-Humar**, Klanec 19, 65250 Solkan, dva zemljevida — Julijske Alpe vzhod in zahod — **Andreja Ravnihar**, Janka Puclja 1, 64000 Kranj, zemljevid Triglavskega narodnega parka pa **Dragotin Jeglič** iz Kamnika.

M. R.

GORNIŠKA KNJIŽEVNOST V SLOVENIJI — 4

PREVODNA LITERATURA O GORAH

DR. TONE STROJIN

V nadaljevanju pregleda slovenske literature o gorah moramo vsekakor omeniti prevodno literaturo, ki je v mnogočem obogatila naše videnje o tujih gorah, o tujih in uspešnih odpravah. Nekateri prevodi imajo še poseben pomen za slovensko gornišvo, saj so tisti tuj gorniki, na primer **Julius Kugy**, skoraj vse dosegli v naših gorah, našim goram pa zapustili knjižni spomenik in v tujini naredili najboljšo reklamo za naš gorski svet.

Najprej moramo dati prostor in njihovo pravo vlogo našim rojakom po svetu, ki so za različne tuje založbe napisali svoja knjižna dela. To velja predvsem za tržaškega rojaka in zdravnika **dr. Rafka Dolharja**, ki je napisal Pot v planine in jo izdal v samozaložbi leta 1965. Vabilo v Julijce je v založbi SPD izšlo leta 1986, Romanje v Julijce pri Obzorjih Maribor leta 1991, izšla so še njegova druga dela s podobami iz kraškega sveta.

Drugi tržaški rojak, novinar **Dušan Jelinčič**, se je najprej predstavil s potopisno pripovedjo Srečanja nikjer (leta 1980), gorniško pa z Biseri pod snegom, Obzorja Maribor 1992. Najbolj je gorniško pripoved dvignil v književni vrh v Zvezdnatih nočeh v založbi Tržaškega tiska leta 1990, kjer naravnost umetniško občutno izrisuje svoj vzpon na osemtisočak Broad Peak.

NEVERJETNE, NAPETE ZGODBE

Posebno poglavje bi zaslužila gorniška beletristika in andinistična literatura pri argentinskih Slovencih. Ker v planinski knjižnici na PZS nimamo posebnega pregleda, naj omenimo, da sta prvo himalajsko delo, pisano v slovenščini in izdano v Argentini, napisala **Dinko Bertonec** in **Vojko Arko**: Dhaulaghirí, izdala in založila

Slovenska kulturna akcija iz Buenos Airesa leta 1956. Vojko Arko je za Celovško Mohorjevo družbo napisal Planinske zgodbe iz Nahuel Hualpija (leta 1975).

Posebno mesto kot slovenski založnik iz Münchna zavzema naš rojak **dr. Rudolf Trofenik**, ki je v lastni založbi poskrbel za hkratno objavo Pravljičice o Zlatorogu v nemškem in slovenskem jeziku v luksuzni opremi, s fotografijami **Jakca Čopa** in v strokovnem prevodu **prof. dr. Nika Kureta** iz nemškega jezika.

Vsa dela so bila izvirno izdana v slovenskem jeziku, zadnje delo Dušana Jelinčiča, Zvezdnete noči, pa je celo uspešnica na italijanskem založniškem trgu.

Sicer pa smo selektivno zlasti iz francoske gorniške literature dobivali prve prevode izvirnih himalajskih knjig. Najprej je bilo po vojni prevedeno delo **Anderla Heckmaira** Trije zadnji problemi Alp (založila Mladinska knjiga, Ljubljana 1952) v prevodu **Iva Lukmana** in **Janka Modra**. Sledili so prevodi **Maurica Herzoga** Annapurna (MK Ljubljana leta 1956), dalje **Raymonda Lamberta** Rekord v Himalaji (založil tiskovni svet Polet leta 1957), obe v prevodu **Lilijane Avčin**. Tako smo poleg predvojnega knjige Boj za Mount Everest **Juša Kozaka** pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani leta 1927 dobili klasično literaturo iz obdobja prvih osvajanj Himalaje. Pred zadnjo svetovno vojno sta v zbirki Slovenceve knjižnice izšla romana **Heinricha Federerja** Pilatus (leta 1963) in Gore in ljudje (leta 1944) ter **J. K. Herra** Berninski kralj.

Francoski gorniški roman je dobil v avtorju **Frison Rocheju** v delih Prvi v navezi (leta 1958) in Navez v gore (leta 1963) vidno mesto. Prvi roman je prevedel **Emilijan Cevc**, drugega **Silvester Škerl**, oba je založila Cankarjeva založba. Kot napeta kriminalka, seveda z resničnimi zgodbami, se berejo neverjetne zgodbe

Saint Loupa Gora ni hotela (založila Cankarjeva založba leta 1961) v prevodu Lilijane Avčín. Za Slovence imajo te zgodbe poseben pomen zaradi neverjetne sreče znanega smučarja **Toneta Pogačnika**, ki je s smučmi padel nad Slovensko smerjo Triglavske stene.

Iz sodobne avstrijske himalajske literature smo leta 1968 dobili delo **Herberta Tichyja** Himalaja (založila DZS leta 1972) v prevodu prof. **Tineta Orla**.

VELIKANI ALPINIZMA V KNJIGAH

Sicer pa je bila v prevodni dejavnosti najbolj dejavna založba Obzorja Maribor, ki je razen zadnje pisane Kugyjeve knjige izdala v prevodu vsa Kugyjeva dela: Delo, glasba in gore, 1966, Iz življenja gornika leta 1968, Julijske Alpe v podobi leta 1971, Pet stoletij Triglava 1973, Anton Ojčinger, življenje gorskega vodnika leta 1977, V božanskem smehljaju Monte Rose leta 1976 in Iz minulih dni leta 1971.

Prijavljanje gostov iz planinskih koč

Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije je 25. maja poslalo vsem upravnim enotam navodilo o izvajanju 10. člena Zakona o evidenci nastanitve občanov in o registru prebivalstva ter 58. člena Zakona o tujcih. Ker navodilo zadeva tudi planince, ga objavljamo v celoti:

V zadnjem času so se vse pogosteje postavljala vprašanja o smiselnosti uporabe nekaterih določb Zakona o evidenci nastanitve občanov in o registru prebivalstva, ki se nanašajo na prijavo začasnega prebivališča. Po mnenju posameznih poslancev Državnega zbora, Planinske zveze Slovenije, planinskih društev, predvsem z območja Gorenjske, ter nekaterih drugih organizacij predstavlja največ problemov uporaba 10. člena omejenega zakona. Ta v drugem odstavku določa, da gostinske in druge organizacije, ki sprejemajo goste na prenočišče in počitek, počitniški domovi, zdravilišča in občani, ki za plačilo sprejemajo turiste na prenočišče ali počitek, morajo prijaviti goste v 12 urah po njihovem prihodu, drugi stanodajalci iz prvega odstavka tega člena pa morajo prijaviti svoje goste v 24 urah po njihovem prihodu, odjaviti pa v 48 urah po njihovem odhodu. Pristojni organ lahko določi daljši rok za vložitev prijave oziroma odjave iz drugega odstavka tega člena, če stanodajalec zaradi velike oddaljenosti od naselja, kjer je sedež pristojnega organa oziroma policijske postaje, ne morejo izpolniti prijavnih obveznosti v roku iz drugega odstavka tega člena.

Po mnenju Planinske zveze Slovenije in planinskega društva Ljubljana-Matica povzročila citiranega člena največ težav osebuje v planinskih postojankah. Nalaga jim namreč, da v določenem roku (12 urah) po prihodu gostov dostavijo kopije iz knjige gostov na najbližjo policijsko postajo, ta rok pa je iz objektivnih razlogov nesprejemljiv, saj gre v večini primerov za planin-

V prevodu imamo najbolj znana takratna dela vodilnih alpinistov, tako Italijana **Walterja Bonatija** Moje gore iz leta 1980, Francoza **Pierra Mazeauda** Gora za golega človeka iz leta 1985, Nemca **Heinricha Harrerja** Beli pajek iz leta 1984, **Hermannu Buhla** Nanga Parbat iz leta 1967, Avstrijca **Hiasa Rebitscha** Srebrni bogovi iz leta 1968, Čeha **Radovana Kuchara** Deset velikih sten iz leta 1970, Angleža **J. R. Uhlmana** Tensing, zmagovalec Everesta iz leta 1968 in **Tonija Hiebelerja** Pustolovščina Everest iz leta 1981, vse v založbi Obzorja Maribor. Že leta 1958 je pri MK Ljubljana izšlo delo **Tiborja Seklja** Vihar nad Aconcaguo.

Med albumi tujih gora moramo omeniti delo **Yoshikazuja Shirakawe** Moj svet gora (DZS iz leta 1993), ki v čarobnih neverjetnih barvah prikazuje najlepše gore sveta.

Med prevodi himalajske literature imamo izvrstno pisano knjigo **Lionela Terraya** Osvajalci nekoristnega sveta (založba DZS leta 1974 v prevodu prof. Tineta

ske koč, ki so precej oddaljene od sedeža pristojnega organa. Poti, ki vodijo v dolino, pa so pogosto neprevozne. To pomeni, da morajo oskrbniki peš v dolino, kar jim vzame precej časa. Medtem ko je oskrbnik odsojen, pa je koč zaprta, saj v večini primerov za kočjo skrbi sam.

Zakonsko določilo sicer daje pristojnemu organu možnost, da prouči okoliščine konkretnega primera in glede na ugotovljeno dejansko stanje določi primeren rok za prijavo gostov pri najbližji policijski postaji oziroma pri pristojnem organu. V večini primerov, ko je upravni organ z odločbo določil rok za dostavo prijavnice, je rok podaljšal od 12 na 24 ur. Vendar pa je po mnenju planinskega društva Ljubljana-Matica tudi podaljšani rok nesprejemljiv. V zvezi z navedeno problematiko je bil novembra lani na pobudo Sekretariata za upravno pravne zadeve in splošne zadeve občine Radovljica sklican sestanek, ki so se ga poleg delavcev upravnih organov gorenjske regije in Uprave za notranje zadeve Kranj udeležili tudi predstavniki našega ministrstva. Namen sestanka je bil izoblikovati stališča za reševanje navedene problematike in določiti neki maksimalen rok (sedem dni), ki ga organi pri izdaji posameznih odločb ne bi prekoračili, saj po tem času dostavljanje prijavnice pristojnim organom nima več pravega smisla. V okviru tega roka bi moral vsak organ pri izdaji odločbe v čimvečji meri upoštevati okoliščine posameznega primera.

Težave imajo stanodajalci tudi pri doslednem izvajanju določbe 58. člena Zakona o tujcih (Uradni list SRS, št. 1/91), ki v prvem odstavku določa, da morajo podjetja in druge organizacije ter posamezniki, ki proti plačilu sprejemajo tujce na prenočevanje, prijaviti tujca postaji ali oddelku policije v 12 urah, potem ko so ga sprejeli na prenočevanje. Zakon o tujcih torej ne daje možnosti pristojnim organom, da glede na okoliščine konkretnega primera določijo primeren rok za prijavo gostov na najbližjo policijsko postajo.

Oria), delo **Reinholda Messnerja** Everest (založila DZS leta 1979 v prevodu **Bogomila Faturja**), zapoznalo knjigo **Edmunda Hillaryja** Ni zmage brez tveganja (založila DZS leta 1981 v prevodu **Maje Kraigher**) in Messnerjevo delo Na meji smrti (Obzorja Maribor, 1983, v prevodu **Frančka Vogelnika**).

V tem poglavju se moramo spomniti tudi prevodov predvojnih knjig, ki sta izšli v zbirki Planinska Matica, in sicer **Ramberta Eugena** Svizec z ovratnico (leta 1937) in **Gustava Renkerja** Pet mož gradi pot iz leta 1936, ki pa v gorniški javnosti nista imeli odmeva.

Obratno smo Slovenci sodelovali s fotografijami domačih gora v številnih tujih, zlasti nemških gorniških knjigah: najprej Skalaši pod vodstvom **prof. Janka Ravnika** v Kugyjevih knjigah, po vojni pa Jaka Čop v Trofenikovi Pravljici o Zlatorogu, pa tudi **mag. Mirko Kambič** in **Aleš Kunaver** v fotoalbumih Tonija Hiebelerja. Največji propagandist naših gora na nemškem jezi-

kovnem področju je še danes **dr. Julius Kugy**. Na angleškem jezikovnem področju je isto vlogo imela **Fany Copeland**, lektorica angleškega jezika na ljubljanski univerzi, s knjigo Beautiful Mountains in the Yugoslav Alps, založil Yug. Bureau, Split, leta 1931, ki je dosti pozneje izšla v prevodu **prof. Marijana Lipovška** pri DZS Ljubljana (leta 1985).

GORNIŠKO LEPOSLOVJE

V vsaki literaturi se izoblikuje, obstaja in se predstavlja neka nadstavba, ki pomeni kakovostni vrh v beletrističnem pomenu besede. Ne gre le za profesionalne tvorce književnosti, pač pa za svetovljansko, filozofsko ali še kakšno drugačno širino zapisanega, kar uvršča njihove spise na širšo raven in ne le na ozko specialistično, zgolj gorniško prozo. Mislimo tisto, kar gorniško besedo in tvornost, čustvovanje in razmišljanje samo oplemeniti. Smo pri predstavnikih gorniške proze v žlahtnejšem pomenu besede, skratka pri tistih, ki ne zasledujejo samo športnih in zlasti ne prvenstvenih hotenj.

Morda je **Janez Mencinger** z Mojo hojo na Triglav (prvič izdala Slovenska Matica leta 1928) z vsestransko preglednim predgovorom **dr. Josipa Tominška** značilen predstavnik te zvrsti v slovenskem gorniškem leposlovju. Sočno besedilo, pisano z bohinjsko šegavostjo, je morda prvi primer pravega gorniškega leposlovja pri nas.

Drug predvojni zastopnik te zvrsti **Juž Kozak** s svojim Belim macesnom izpolnjuje vse odlike umirjenega in estetskega opisovanja gorske narave z osebno izpovedno noto, ki meji že kar na liriko.

Morda je najbolj vsestransko zadostil vsem merilom in zahtevam te vrste literature **dr. France Avčín** s svojo knjigo Kjer tišina šepeta (MK Ljubljana 1965), ki je kot uspešnica izšla še v več ponatisih. Za marsikoga je to planinski brevir mnogo prej kot katerakoli druga bolj alpinistično eksotična knjiga, ker Avčínove gore lahko vsakdo vsaj vidi, če jih že ne poskusi od blizu. Zato je Avčínova knjiga več kot gorniška klasika in leposlovje vsakomur, ki so mu triglavsko obzorja mila.

Po žlahtnosti pisanja in lepoti besede je Avčínovi knjigi blizu **Marjana Lipovška** delo Steze, skale in smučišča (v založbi MK Ljubljana iz leta 1962 s spremno besedo **Vlada Vodopivca** in ponatisu leta 1979 v razkošni izdaji). Resnično je ta slovenski skladatelj tudi iz besed, posvečenih goram, izvabil glasbo. Iz navidez nepomembnih izletov, kjer bi kdo drug napisal prosti spis, je Lipovšek ustvaril besedno umetnino.

V sam pripovedni vrh našega gorskega leposlovja je posegel **dr. Matjaž Kmecl**. Razkošno branje razigranih stavkov daje vtis, da tudi bralec posedla nekje s prijatelji pod macesni, ko v naročju drži knjigo s tem naslovom, ki jo je izdala založba Obzorja Maribor leta 1978.

Morda je prav **dr. Matjaž Kmecl**, sam profesor literarne teorije, tisti, ki se mu je v spisih najbolj posrečilo razbiti znano fabulo, ki krasi skoraj vsak gorniški spis s trikotnikom odhod v gore — zmagoslavje na vrhu — zaobljuba goram. Posrečilo pravim zato, ker je v pripovedovanju vnesel žlahtno vedrino, kamljanje z bralcem, lahkost bivanja v naravi. Istemu avtorju gre zasloga, da

Omenjeno problematiko so operativne službe našega ministrstva proučile. Zavzeto je bilo stališče, da se prijavno-odjavne evidence ne ukinejo. Glede izvajanja določbe 10. člena Zakona o evidenci nastanitve občanov in o registru prebivalstva ter 58. člena Zakona o tujcih pa so bili sprejeti naslednji sklepi:

1.
Uprava policije v sodelovanju s policijskimi postajami pripravi pregled tistih turističnih objektov, za katere bi veljal poseben režim dostavljanja prijavnic (daljši čas od 24 ur), s stališča javne varnosti pa niso problematični. S tem niso mišljene le visokogorske postojanke, ampak tudi drugi objekti, navedeni v 10. členu omenjenega zakona, za katere veljajo te izjeme. Seznan teh objektov morajo policijske postaje posredovati upravam za notranje zadeve, te pa upravnim enotam, ki so pristojne za izdajo ugotovitvene odločbe o podaljšanju roka za dostavo kopij. Podaljšani rok ne sme biti daljši od sedem dni. Upravna enota pošlje izvod odločbe v vednost uprave za upravne notranje zadeve in policijski postaji.

2.
Za tuje goste se smiselno uporabljajo določbe Zakona o evidenci nastanitve občanov in o registru prebivalstva, kar pomeni, da je potrebno upoštevati navodilo tudi v primeru, ko gre za tujega gosta.

3.
Da bi se v bodoče razbremenilo delo oskrbnikov tovrstnih objektov, je potrebno izdelati spremembo obstoječe metodologije. V ta namen je formirana delovna skupina v okviru Ministrstva za notranje zadeve, ki bo ocenila oziroma konkretno predlagala rešitve povezovanja preko telefonskih linij na naš sistem, hkrati pa preučila tudi druge možnosti racionalizacije tega postopka.

O vseh nadaljnjih aktivnostih vas bomo sprotno obveščali.

Predlagamo, da zaradi aktualnosti opisane problematike in bližajoče se turistične sezone čimprej pristopite k realizaciji navedenih sklepov.

je kot pisec spremnih tekstov k mnogim tudi nealpskim albumom prinesel zlahka besedi prvenstvo pred tehnično dovršeno fotografijo, kar ni zanemarljivo in le redkemu uspe.

Prav zato moramo ravno po Kmeclovi zaslugi med gorniško literaturo uvrstiti nekatera spremna besedila in priložnostne zgodbe k alpskim albumom, recimo k **Janežičevi** knjigi *Sij gora* ali k Slovenski gorski pravljici, obe založba Mihelač leta 1994. Seveda izvrstnih Kmeclovih besedil ne manjka niti v Planinskem vestniku, posamezne zgodbe pa so tudi v Slovenskih postnih premissljevanih (Cankarjeva založba 1987).

SPREMNA BESEDILA K FOTOALBUMOM

Zaradi števila, kot jih je, moramo zaradi spremnih besedil ali samostojnih zgodb ob čudovitih in barvnih fotografijah opozoriti še na nekatere avtorje, ki so s klenimi mislimi poskušali ubesediti fotografijo: **Tone Svetina**, **Stanko Klinar**, **Marjan Stele** idr. Nasploh je danes albumska literatura uspešnica, kar si ni težko razložiti. Toda to že sodi pod vizualno, ne književno tvornost.

Čeprav smo imeli in imamo mnogo slikarjev in slikarskih kolonij, pa moramo omeniti primer združitve slikarja s piscem v osebi **Eda Deržaja**. Sam je pri različnih založbah in v samozaložbi izdal več knjig, kot *Gruh*, *Pod Špiki* in *Podobe*, ki slikajo dogodke iz gorskega sveta in življenja.

Nekaj podobnega, namreč kombinacije slike z novelo, si je v dveh knjigah, *Congma* je hodil spredaj iz leta 1979 in *Sledovi ptic* iz leta 1984, obe pri Založbi Obzolja Maribor, privoščil **Danilo Cedilnik-Den**, ki je novelo s tem privedel prav na prag himalajske literature.

Z nami v planine, v gore

IGOR GLASENČNIK

*Pot čez gamsje steze,
tih dotik prelepe breze,
pa potoček ves iskriv;
kdo lahko doma bi bil?!*

*Širi se obzorje plavo,
gledaš biserno naravo,
pa prelet samotne ptice;
saj doma blede ti lice!*

*Gora, hrib se koplje v soncu,
stopaš proti dneva koncu,
pa v koči sladko spiš;
samo doma lahko zboliš!*

*Prijatelj dragi, le v planinei!
Ohranil v srcu boš spomine;
in srečanja z Lepoto večno,
bogati te.
Živel boš srečno!*

(Odmev s Kobanskega)

Krivico bi storili, če ne bi omenili še nekaterih avtorjev iz novejšega časa, ki so alpske teme najrazličnejših vsebin, od življenja gorskih očancev in plansarjev do osebnih skoraj liričnih razmišljanj, v samostojnih knjigah prelili na papir. Naj tu omenimo **Igorja Škamperleta** Sneg na zlati veji **Jožeta Hudečka** Vonj po gori, **Milana Vošanka** in dr.

Na splošno je sklad slovenskega gorskega leposlovja številčno manjši od alpinistične in himalajske literature. Zanimivo ga je primerjati s primeri bolj zahtevnih oblik književne tvornosti, zlasti z romanom in novelo o gorah.

GORNIŠKI ROMANI

Če začnemo z gorniškim romanom, lahko rečemo, da imamo predstavnike tudi v tej vrsti književne tvornosti. Iz predvojnega obdobja omenimo **Ivana Bučerja**, na katerega je vplivala magična plezalna osebnost **Klementa Juga**. Njegovo boljše delo je roman *Koča na Robu* (izšlo pri založbi Viharnik leta 1942), za katero je dobil celo manj znano takratno književno nagrado, in bolj povest kot roman *Čez steno* v založbi Mohorjeve družbe iz leta 1934. Obe deli pomenita v slovenski gorniški književni dediščini prijetno dopolnilo k sicer bolj osebnim izpovedim nagnjeni gorniški prozi.

Po drugi svetovni vojni smo s **Tonetom Svetino** z Bleda dobili predstavnika, ki je z romanom *Stena* pri DZS iz leta 1973 romansirala predvojna alpinistična dogajanja v Triglavski steni z osebami, ki so deloma razpoznavne. Roman je doživel ponatis, ni pa zavzel vidnejšega mesta v slovenski literaturi. Delo je bilo posvečeno 80-letnici **Jožeta Čopa** in 80-letnici PZS.

Dosti manj odmeven s svojima romanoma *Pretrgana naveza* in *Čudovita pot* (izšlo pri založbi MK Ljubljana leta 1978 in 1986) je bil **Anton Ingolič**. Ker sta oba, **Tone Svetina** in **Anton Ingolič**, poklicna pisatelja, lahko rečemo, da je gorniška tematika dovolj atraktivna za književno obravnavo in predstavlja izziv za pisanje tudi v prihodnje ne glede na to, da nekateri menijo, da so veliki dogodki, vredni opisovanja, že mimo.

NOVELA

Več literarne kakovosti imajo pri nas novele z gorniško vsebino. Pred vojno se je v gorniško literarno dediščino s svojo knjigo *Blagoslov gora* (izdalo SPD leta 1944) zapisal **Janez Gregorin**, pred njim pa še **Boris Režek** z delom *Svet med Grintovci* (izdala Planinska Matica leta 1938), po vojni pa še **Žametne sledi** (v založbi Kmečki glas).

Vse novele in črtice obravnavajo življenjske zgodbe ljudi izpod gora, srhljive dogodke v gorah, vse že kar na zavidljivi pisateljski ravni.

POEZIJA

Poezija bi pravzaprav zaslužila posebno obravnavo, vendar je v primerjavi s prozo skoraj simbolično zastopana. S samostojnima pesniškima zbirkami sta nastopila **Branko Slanovic** in **Darinka Petkovšek**, ostali pa so se le občasno pojavljali v Planinskem vestniku. Med imeni naj omenimo **Leopolda Staneka**, **Mitjo Šarabona**, **Toneta Kuntnerja**, **Rudija Klinarja** itd.

OSTALA LITERATURA

Slovenska gorniška literarna bera obsega še številna strokovna, memoarska, vzgojno znanstvena in posebno zgodovinska dela, brez katerih naša kulturna dediščina ne bi bila tako bogata. Ker pa smo se v tem pregledu omejili zgolj na gorniško prozo, naj zaenkrat ostane samo pri njej.

Eno vrsto literature pa moramo le omeniti, in sicer humoristično literaturo. Njen najvidnejši predstavnik je **Janko Mlakar**, ki je pred zadnjo svetovno vojno leta 1939 v založbi SPD izdal tri zajetne zvezke zbranih topisov s šaljivo vsebino. Po vojni je prof. Tine Orel pri MK Ljubljana (leta 1968) priredil izbor Mlakarjevih humorističnih spisov Iz mojega nahrbtnika, pri založbi Obzorja Maribor pa leta 1980 še izbor Med Šmarno goro in Mont Blancem. Najbolj znano Mlakarjevo humoristično delo Kako je Trebušnik hodil na Triglav pa je izdala MK Ljubljana leta 1974. Glede na to, da premoremo le enega vidnega predstavnika, je to razmeroma skromna bera, če se ve, koliko se v hribih razdre

takšnih ali drugačnih anekdot. Ko bi se vsaj zbrale domisljice **Jožeta Čopa**, dokler so še med ljudmi!

Z opisanim pregled slovenske gorniške literature še ni popoln. Še bi se našlo kakšno delo, ki je izšlo pri kateri slovenski založbi. Računa se, da je do leta 1995 — torej do stoletnice izhajanja Planinskega vestnika — v Sloveniji in zamejstvu izšlo več sto knjig z gorniško vsebino v vseh literarnih zvrsteh, ki smo jih obravnavali. To je razmeroma precej za deželo na obrobju Alp, čeprav z več kot dvestoletno gorniško tradicijo, in dovolj, da lahko govorimo o gorniški literaturi kot o literarnem fenomenu. Slednje še posebej zato, ker Slovenci čutimo z naravo in glede na izdano gorniško literarno prozo očitno tudi s knjigo.

Omenjeni pregled si ne lasti popolnosti glede obsega del in navedbe vseh avtorjev. Dalo bi se pri vseh vrstah literarne tvornosti navesti še katerega avtorja, vendar je po mojem mnenju navedena večina vidnih predstavnikov. Pregled je mogoče obravnavati kot poskus, da nekoč pozneje dobimo kritiško delo o slovenski gorniški prozi.

(Konec)

O NEKI RAZSTAVI IN O NEKEM NEBEŠKO LEPEM KOLEDARJU

FOTOGRAFSKA DRUŽINA TAIRRAZ

PETER PEHANI

Prvomajski prazniki leta 1993. Z Uršo, Alešem in Jankom se sprehajamo po deževnem Chamonixu in si ogledujemo pisane izložbe z vso mogočo kramo, ki je predraga, kot se pač spodobi za tako turistično središče. V neki knjigarni odkrijemo prelep črno-bel koledar za prihodnje leto. Sto francoskih frankov, kar velik izdatek za omejen proračun na vsakem potepanju v tujini. Pa ne tako velik glede na veličasnost črno-belih reprodukcij chamoniških špic, ki jih ponuja. Z Uršo se odločiva za nakup.

Leto 1994 prinese vsak mesec novo lepoto na steno. In prav žal nama je, ko se morava posloviti od fotografije, ko mine njen čas. Kot vsak mesec tudi leto prehitro mine. Ker se od koledarja ne moreva ločiti, ga imava na steni tudi letos. Pridno obračava liste, pa čeprav številke pod njimi ne kažejo tekočega datuma.

Na vsaki strani koledarja je pod fotografijo tudi podpis, neka čačka, ki sem jo morda kdaj prebral, morda pa tudi ne. Vsekakor nisem vedel, kdo je podpisan pod vso lepoto. In ko se zdaj ozrem nazaj, se mi zdi prav čudno, da se tisti čački nisem bolj posvetil.

Družina Tairraz izvira izpod montblanških ojstric. Kot življenje večine tamkajšnjih družin je tudi njeno življenje že stoletja povezano z gorami. Moški rod družine Tairraz pa se ni oprijel samo tamkaj razširjenega gorskega vodništva, ampak tudi fotografskega aparata. **Joseph Tairraz** se je že nekje ob prelomu prejšnjega stoletja zaljubil v fotografijo, ko je bila šele v povojih. Po

njegovih stopinjah so šli tudi njegovi nasledniki: sin George I., vnuk George II. in pravnuk Pierre, ki se s tem ukvarja še danes. Fotografsko delovanje štirih

Joseph Tairraz: Topograf masiva Mont Blanca z vodnikom in nosačem, ok. 1890-1895

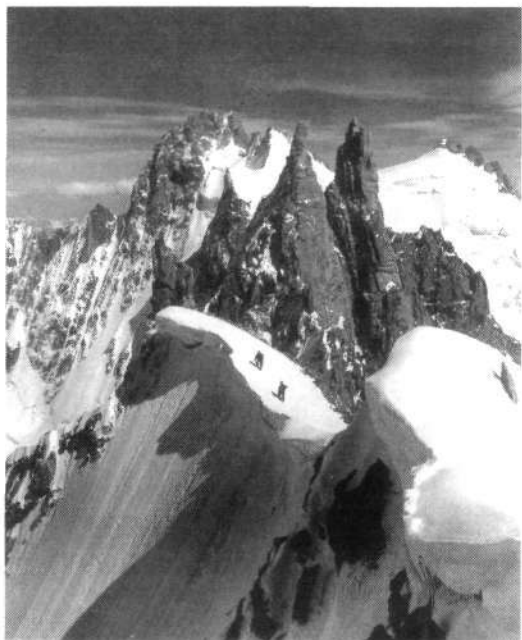

George Tairraz I.: Osvajanje višav — zlata doba, 1908

generacij, ki je že samo po sebi fenomen, je zanimivo tudi zaradi spremljanja tehničnega napredka fotografije, razvoja gorniške fotografije kot umetnosti in oblikovanja poklica gorskega fotografa.

Pierre Tairraz: Prehod čez Les Courtes, gorski prelaz Cristaux, vrhova Ravannel in Mummery, 1965

George Tairraz II.: Vrhovi Chamonixa, prečnica Midi-Plan, v ozadju Grandes Jorasses, 1932

Joseph Tairraz se je rodil leta 1827 v kmečki družini. Prve dagerotipije je naredil že leta 1857, leta 1861 pa mu je uspelo posneti (verjetno) prve fotografije na vrhu Mont Blanca s postopkom na mokro ploščo. Takratno fotografiranje je bilo povezano z neverjetnimi težavami: fotografije so morale razviti v manj kot eni uri po osvetlitvi, celotna fotografska in razvijalna oprema je tehtala več kot petdeset kilogramov. Ni čudno, da so bili terenski posnetki bolj izjema kot pravilo. Joseph Tairraz se je zato preživljal s studijskimi portreti, gorsko okolje pa je nadomestil s kulisami.

George Tairraz I. (rojen 1868) se je preživljal kot gorski vodnik pri Chamoniškem združenju vodnikov. Fotografske spretnosti se je učil pri znanem pariškem fotografu **Pierru Petitu**, prve gorske fotografije pa je posnel ob pomoči svojega očeta Josepha. Uveljavil je gorsko fotografijo kot nov žanr in velja za enega od prvih gorskih fotografov. Njegova celotna fotografska oprema je tehtala približno petdeset kilogramov, zato se je na fotografske ture podajal v spremstvu nosačev.

George Tairraz II. (rojen 1900), tudi gorski vodnik, je svojo strast do gora in fotografije usmeril na povsem novo področje: na film. Posnel je precej filmov z gorniško tematiko ali sodeloval pri njih kot tehnični svetovalec. Vendar se ni strogo oklepal gorá. V srednjih letih je ob snemanju dokumentarcev o skoraj izginulih etničnih skupinah prepotoval tisoče kilometrov puščav, peska, skal in ledu.

Pierre Tairraz je četrti in zadnji predstavnik foto dinastije Tairrazov. Lahko bi rekli, da je izpolnil hrepenenja

svojih predhodnikov: strast do gorske fotografije je izpolnil v poklicu. Sicer pa naj spregovori kar sam: »Ko mineva čas, bo moje hrepenenje, moja srčna želja, da bi ujel gore v vsem njihovem sijaju, da bi predstavil očesu in umu čimveč različnih čudovitih juter, svet, ki se spreminja z ritmom letnih časov in vremena, za vedno ostala neizpolnjena. Slike preteklosti in gore, ki so se malo ali pa se sploh niso spremenile, zbujaajo moje zanimanje in razvnamajo moja čustva. Zbiram primere, na njih se predvsem učim. In opazim le eno: stoletje fotografije ni dovolj, da bi spoznali in vzljubili gore ter razumeli ljudi, ki jim kljubujejo. Vsaka generacija prinaša drugačne ljudi z novimi sposobnostmi in znanjem ter neomajno odločnostjo duha in telesa, ki jih vedno znova navdaja začudenje.«

* * *

Zadnji teden v aprilu 1995. Od našega neuspešnega avtomobilskega izleta v Chamonix sta minili skoraj polni dve leti. V Kulturno-informacijskem centru Križanke si ogledujem razstavo »Tairraz — fotografije z gora«. Pred mano se odvija stoletna zgodovina hribolazenja: studijski portreti brkatih možakarjev resnih obrazov s klobuki na glavi in dolgimi palicami v rokah, ženske v nerodnih dolgih krilih med grozečimi ledeniški razpokami, prve smučarske akrobacije, vedno bolj drzne ojstrice in ... ops! Med črno-belimi mojstro-

vinami zagledam znani motiv s koledarja, ki sem ga omenil na začetku. In še enega. V tej velikosti sta še bolj veličastna.

Kasneje, ko spet opazujem koledar, se posvetim čakam pod fotografijami. Pod vsako je seveda podpis: Pierre Tairraz.

* * *

Razstavo fotografij družine Tairraz z naslovom »Tairraz — fotografije z gora« sta organizirala Zavod za tehnično izobraževanje Ljubljana in Francoski kulturni center Ljubljana. Na ogled je bila konec aprila v Ljubljani v Kulturno-informacijskem centru Križanke ter v začetku maja na Bledu v Vili Bled. Razstavljenih je bilo preko petdeset črno-belih fotografij, ki so večinoma zbrane tudi v razstavnem katalogu. Nekaj katalogov je še vedno naprodaj v Francoskem kulturnem centru v Ljubljani.

Francoski del razstave je v Ljubljani in na Bledu dopolnjevala razširjena razstava članov fotokluba PZS »Svetloba gora« (glej PV 4/95, C. Velkovrh; poleg avtorjev **Žive Čerček**, **Mihe Debevca**, **Igorja Maherja** in **Petra Mršeta** sta se predstavila še **Alenka Hari** in **Peter Pehani**). Ljubljanska postavitev pa je imela še dopolnilni sklop, ki ga je pripravila neumoma **Dušica Kunaver** in je predstavljal prelomne povojne uspehe slovenskih alpinistov v Chamonixu.

VSE VEČ PLANINCEV S TELEFONIRANJEM ONESNAŽUJE GORSKI SVET

»MOBITEL PLANINCI«

Angleži se delijo med drugim na tiste, ki imajo mobilni telefon, in na tiste, ki še lahko živijo brez njega. Tisti brez mobilnega telefona pa zadnji čas kar težko prenašajo druge. Zveze med obema skupinama so se zaostriale zlasti med planince. Planinci, ki ne morejo živeti brez mobilnega telefona niti v gorskem svetu, spravljajo ob živce starokopitneže, ki še zmeraj mislijo, da so gore kraj, kjer lahko človek uživa v miru in samoti.

Planinci z mobilnim telefonom poznajo prednosti svoje stalne povezanosti s civilizacijo. Nekdo je z najvišje britanske gore Ben Nevis poklical policijo, ker so se mu izrabile baterije v čelni svetilki, in jih je prosil, naj ga pridejo iskat. »S seboj bi moral imeti rezervne,« je jezno pripomnil uradnik iz Planinske zveze Škotske. Nekdo drug, ki se je vzpenjal na Ben Nevis, je neprestano klical vodnika v dolino in ga spraševal za napotke, tako da je revež v dolini skoraj izgubil živce.

Zaradi teh in podobnih primerov je Planinska zveza Škotske pripravila pravila vedenja v gorah, ki bodo kmalu izšla v priročni knjižici. V njih je napisano, da smejo alpinisti in planinci v gorah uporabiti mobilni telefon samo v nujnih primerih, ko je treba klicati na pomoč za hudo ponesrečene.

Planinci, ki hodijo po britanskih gorah z mobilnim telefonom, »mobilni planinci«, so tam postali prava mōra in nadloga. Čedalje več ljudi na gorskih poteh ima namreč tam s seboj

prenosni telefon. Seveda izkoristijo vsako priložnost, da se oglasijo prijateljem in domačim. Kaj je namreč lepšega kot poklicati domov, ko človek v potu svojega obraza prileze na vrh gore? V Planinski zvezi Škotske imajo v dnevniku zapisane primere, ko so planinci, ki gredo v korak s časom, imeli poleg mobilnega telefona celo tudi prenosni faks. Ti iz doline niso zahtevali le telefonskih navodil za nadaljevanje poti, ampak so hoteli, da jim po faksu pošljejo še zemljevid ali skico.

Za »mobilni planinca« menda ni slajšega trenutka od tistega, ko pripleza na vrh, izvleče iz nahrbtnika svoj telefonček in začne klicati vse, ki jih je pustil v dolini. Pravi prijatelji ga seveda potem takoj pokličejo nazaj in mu čestitajo. Na vrhu v Lake Districtu so planinci debelo gledali, ko je nekdo nepretrgano telefoniral več kot dve uri. Najbolj presenetljivo pa je bilo, da so ga prijatelji začeli klicati takoj, ko je prišel na vrh.

Večina ljudi si hoče v gorah oddahniti od hitrega in bučnega življenjskega ritma, ki ga narekuje sodobna tehnologija. Razumljivo je torej, da nimajo radi telefonskih zasvojenčev, ki jim z nepotrebnim čvekanjem onesnažujejo gorski svet. Planinska zveza Škotske opozarja, da se ljudje, ki jemljejo s seboj telefon, pogosteje kot drugi obiskovalci gorskega sveta slabo opremljeni podajajo v gore, da so pogosto premalo in slabo pripravljene, ker se zanašajo na to, da lahko kadarkoli

pokličejo na pomoč. Dejstvo je, da so prenosni telefoni v veliko pomoč pri reševanju ponesrečenih, vendar prav tako drži, da jih nekateri ljudje prepogosto zlorabljajo.

»Ljudje vzamejo s seboj mobilitel, namesto da bi se dobro pripravili za pot v gore. Planinska organizacija je pripravila nov pravilnik o vedenju v gorah, ki dovoljuje klic z gora samo tedaj, če je kdo ogrožen,« so povedali v Planinski zvezi Škotske.

Podobna pravila pripravljajo tudi drugje. **David Archer** iz narodnega parka Snowdonia prav tako ne mara ljudi, ki ne morejo niti ure zdržati brez telefona: »V bes me spravi človek, ki s telefoniranjem na vrhu gore moti mir in užitek drugih.«

Paul Horden iz gorske reševalne službe v Lake Districtu je dejal, da mobilni telefoni res lahko rešijo življenje, težava pa je le v tem, da jih ljudje uporabljajo tudi takrat, kadar ni treba. »Nekoč so nas klicali ljudje, ki so se izgubili v gorah,« so povedali gorski reševalci. »Vse, kar so znali povedati, je bilo to, da so obtičali pod neko skalo. Poslali smo v gore dve skupini, ki sta v zelo slabem vremenu prečesali goro, izgubljeni pa so se med tem sami vrnili v dolino. — Nekoč sem šel na Scafell Peak, da bi si odpočil od telefonskega zvonjenja. Nisem se še dobro razgledal po okolici, ko je v nekem nahrbtniku zazvonil telefon. Srečni lastnik ga je vzel v roke in se oglasil z zadovoljnim halo.«

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

JULJSKE ALPE — BOHINJSKE GORE

TINE MIHELČ

V založništvu Sidarte iz Ljubljane je skoraj gotovo čisto pravi čas, pred začetkom letošnje poletne planinske sezone, izšel planinski vodnik dela Julijskih Alp, Bohinjskih gor, ki ga je napisal odličen poznavalec (tudi) tega gorskega predela Tine Mihelič. Tudi ta vodnik je sestavljen in napisan v maniri vseh dosedanjih, ki so izšli v tej založbi, v tem formatu, tej pregledni in lepi opremi in s prav enakimi dodatki, ki uporabniku, bralcu in popotniku najprej približajo določeno goro in turo, potem navdušijo zanj in naposled varno vodijo po njenih poteh ali brezpotjih. Po uvodnih prispevkih o predelu, ki je opisan v vodniku, se nam zdi pomembno poglavje »Zasnova vodnika«, v katerem je opisana najbolj uporabna stran te knjige: pri vsaki turi sta navedena nadmorska višina izhodišča in višinska razlika do najvišje točke na turi, kratek, a natančen opis poti na goro in sestop, težave, kakršne lahko pričakujemo v normalnem vremenu, in dolžina ture oziroma povprečen čas normalne hoje, poleg tega pa še to, kako zahtevna je objektivno ta tura. Natančno so opisane tudi vse planinske kočje v predelu, ki ga opisuje vodnik, in tudi to, za katere od opisanih tur so najprimernejše izhodišče, poleg pa so tudi odlične skice gora in pristopov nanje, ki jih je narisal gornik in slikar Danilo Cedilnik-Den.

Za pokušino z dovoljenjem založbe in avtorja objavljamo nekaj odlomkov iz tega lepega, preglednega in koristnega vodnika po Bohinjskih gorah, tudi dve od 50 v knjigi opisanih tur. (Op. ur.)

UVOD

Ni še dolgo tega, ko je Bohinj veljal za deželo nekje za devetimi gorami. Zatrej Bohinjske doline se še danes imenuje Ukanc («V koncu»). Težko dostopno gorsko zakotje, obdano z nebotičnimi grebeni, je mnoga stoletja čemelo v svoji odmaknjenosti, daleč od velikega sveta. Prebivalci so si zavoljo svoje izoliranosti pridobili posebno identiteto, ki jo je zaznamoval večni boj za

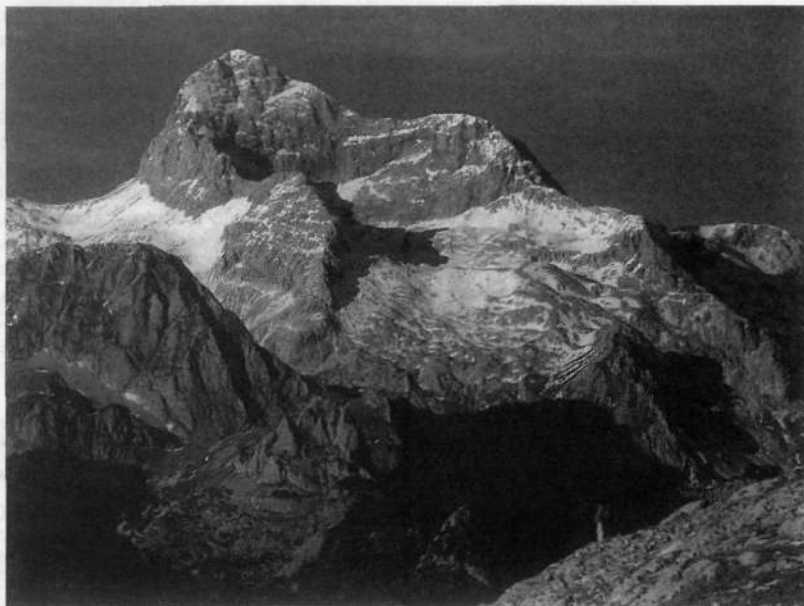
preživetje v okolju, kjer gospodarijo naravne sile s tršo roko kot v blagih nižinah. Pojem »Bohinjec« ne označuje le v Bohinju živečega Gorenjca, marveč pomeni posebno, miselno in narodopisno, ne le zemljepisno opredelitev. V njej zaznaš drugačnost, nehote pomisliš na blek visokih vrhov, na ostre gorske sape, na šum razpenjenih voda...

Bohinj je prava gorska trdnjava. Zato je bila Bohinjcem v zgodovini prihranjena marsikatera nadloga. Že Turki, na primer, so se zaman zaganjali v vrtoglave bregove Soteske. Kraj, kjer so odnehali, se še danes imenuje Obrne. (Zanimivo je, da je na istem mestu leta 1991 obrnila tudi Jugoslovanska armada.)

Bolj kot z »zunanjim sovražnikom« so se morali Bohinjci soočiti z gorskim svetom, ki od vseh strani pritiska na domačije. V njem pa niso videli sovražnika, saj so ga v stoletnem merjenju moči dodobra spoznali in vzljubili. Z gora sicer včasih pridro hude nadloge: hudourne vode zasipavajo polja in ogrožajo domačije, plazovi pogosto prihrumijo prav v dolino in rušijo vse pred seboj. Toda kdor pozna gore, ve, da tam nista doma le strah in nevarnost. V gorskem svetu se razprostirajo gozdovi, na goličavah muli živina najslastnejšo gorsko travo, pa tudi izkoriščanje rudnega bogastva je dolga leta spadalo v bohinjski vsakdan. Zato so Bohinjci svoje gore vedno spoštovali in so jim pogosto posvečali tudi svoje sanje. Tam gori, na ožarjenih grebenih, med sivimi pečinami in v skritih zatrejih je svet bohinjskih mitov in legend. V gorskem svetu so skozi stoletja doživljali svoje pustolovščine lovci in pastirji. Pri tem so se izurili in dodobra spoznali vsak kotiček svoje dežele, da so jo kasneje kot vodniki lahko razkazali strmečemu svetu.

Lepota gora pa so odkrili nekoliko kasneje. Marsikaj so jim morali prišepniti tujci, ki so pred sto, dvesto leti pričeli tako vneto stikati po visokogorju. Bohinjci so na izziv odgovorili z dejanjem: svojo največičastnejšo goro — svetinjo so osvojili sami!

Prav lepota je prvina bohinjskega bogastva, ki je od ti-

»Triglav ni gora, Triglav je krajstvo,« je dejal dr. Julius Kugy

stih časov dalje vedno bolj stopala v ospredje. Najprej so jo svetu oznanjali znanstveniki-naravoslovci, pa tudi umetniki. Nato so prišli planinci in turisti. Danes Bohinj že dolgo ni več pozabljeno zakotje, marveč znani in priljubljeni turistični raj — prava »oaza Alp«.

Ta knjiga je vabilo v Bohinj. Naš alpski kot sicer vabi s svojo razkošno lepoto kar sam in mu obiska sploh ne manjka. Namen pričujočega pisanja pa je spodbuditi obiskovalce, da bi postali tudi ljubitelji in poznavalci Bohinja ter varuhi in zaščitniki njegovih lepot.

Spoznati Bohinj! To pomeni dolgoletno iskanje in odkrivanje vedno novih skrivnosti. To pomeni tudi nenehno bogatenje. Ni res, da je Zlatorog skril ves svoj zaklad med sive pečine Bogatina. V resnici ga je raztresel vsenaokoli. Ne verjamate? Samo pogledajte ob sončnem zahodu gor na grebene! Ulovite svetli preblisk kapelj, ki pršijo s previsnih pečin! Stopite poleti na visokogorski travnik ali jeseni med macesne! Zazrite se v globino tolmuna gorskega potoka! V zimskem jutru se odpravite na smučeh čez planote, kjer je pravkar izpuhtela megla!

Zlatorogovih draguljev ne najde vsakdo. Zagotovo ne ležijo doli na plažah med množico nedeljskih kopalcev. Tudi na plehkih zabaviščih jih ni najti. Kdor jih hoče poiskati, se bo moral že bolj potruditi. Če mu ne bo žal kakega žulja ali litra znojca, bo vsaj enega zanesljivo našel. Zlatorogov zaklad je namreč velik, nekdanj smo celo mislili, da neizmeren. Danes vemo, da ni neizčrpen in večer. Prav vsi, Bohinjci in naši gostje, ga moramo varovati, saj ga želimo čim bolj nedotaknjenega izročiti svojim otrokom.

Vabilo v Bohinj je poslano ne različne naslove. Namerjano je tako skromnim vandrovcem kot mojstrom visokih gora. K spoznavanju Bohinja bo vsakdo pristopil na način, ki je v skladu z njegovimi željami in sposobnostjo. Zahtevnost izletov in gorskih tur se v knjigi počasi

stopnjuje, zato bo lahko služila tudi kot učbenik v bohinjski »planinski šoli«. Kdor jo bo uspešno opravil, bo ob spoznavanju lepot Bohinja dozorel v dobrega gornika.

GORNIŠTVO V BOHINJU

Človek se je vzpenjal na gore že v davнинi. Takratni »alpinisti« pa z današnjo idejo gorništva niso imeli ničesar skupnega, saj so jih v višine gnali gospodarski (redkeje tudi verski) motivi. Kmalu po naselitvi gorskih dolin so prebivalci poznali in obvladali gorski svet do precejšnjih višin, kar je dokazal Pratirolec Oetzi. Upravičeno lahko domnevamo, da tudi Prabohinjci niso bili izjeme. Zgoraj so vabila bogata lovišča, dobra paša in rudno bogastvo, povezano s fužinarstvom. Prav te dejavnosti imajo v Bohinju starodavno, v predslovanške čase segajočo tradicijo. O tem pričajo imena gora, ki so neredko keltskega izvora.

V največje višine pa si naši predniki niso upali. Tam gorj je bil po njihovem prepričanju nekoristni svet groze in pogube. Tam domujejo sovražne sile, ki jim človek ni kos. Takemu pojmovanju, ki sta ga zaznamovala praznoverje in neznanje, se je uprlo šele 18. stoletje, ko je Evropo razsvetlila dotlej neznana svetloba. Nesmrtnemu Rousseaujevemu pozivu so najprej sledili znanstveniki in umetniki, ki so s pomočjo domačinov pričeli utirati poti v visokogorje. Rodil se je alpinizem.

Pri novotarjih smo bili Slovenci običajno v zamudi, kar pa zadeva alpinizem, se lahko ponosno prištevamo med njegove pionirje. Pri tem so imeli prvo besedo prav Bohinjci. To gre pripisati združitvi treh srečnih okoliščin. Prva je seveda bohinjski gorski svet s svojim veličastnim prvakom Triglavom. Drugo predstavlja dejstvo, da je bil proti koncu 18. stoletja lastnik bohinjskih fužin baron **Žiga Zois**, veliki pobudnik razsvetljenstva na Slovenskem. Tretja, pa ne najmanj pomembna

okolščina sta bila pogum in podjetnost »štirih srčnih mož«, ki so na Zoisovo pobudo leta 1778 prvi stopili na teme očaka. Dejanje Bohinjcev **Luka Korošca, Matija Kosa, Štefana Božiča in Lovrenca Willomitzerja** je spadalo med prve alpinistične vzpone v Evropi!

V stoletju po osvojitvi Triglava se je zgodovina slovenskega gorništvaja pisala skoraj izključno v Bohinju. To je bilo zlato obdobje bohinjskih gorskih vodnikov, ki so v svoje gore spremljali pomembne razumnike in alpiniste tistega časa (**Baltazar Hacquet, Karl Zois, Valentin Vodnik, Valentin Stanič...**). Tudi prvo slovensko gorsko društvo, Triglavski prijatelji, je bilo ustanovljeno v Bohinju leta 1872. Njegovi člani so zgradili prvo planinsko kočjo, Triglavski tempelj, na mestu današnje Planike. Največji razmah pa je gorništvajo doživelo po ustanovitvi Slovenskega planinskega društva leta 1893. Ta razmah traja še dandanašnji. — Danes delujeta v Bohinju dve planinski društvi (Srednja vas, Bohinjska Bistrica), pa tudi postaja GRS in alpinistični odsek. V bohinjskih gorah pa delujejo še nekatera druga planinska društva, ki oskrbujejo kočje in poti.

TOSC — DEBELUH, KI NI OD MUH

Nadmorska višina: 2275 m

Višina izhodišča: 1154 m

Višinska razlika: 1100 m

Tosc — Tolstec je duhovito in še kako zadeto ime tega bohinjskega trebušnika. Nebodigatreba se je lepo postavil pred čaščenega očaka in ga meni nič tebi nič zakril polovici Bohinja. No, prav v tej predrznosti tiči izziv: potrudi se, planinec, na Toščev prostrani vrh, pa boš videl Triglav tako kot od nikoder drugod! Res, čez Toščeve zajetne boke se vsak dan na poti v triglavsko svetišče valijo trume, na vrhu pa vlada mir kot v pradavnini. Kar nerodno mi je priporočiti obisk tega razglednika. Toda ni se treba bati, brezpotni, strmi ovinek bodo napravili le tisti planinci, ki v visokogorski divjini ne delajo škode.

Tosc spada med bohinjske gorske prvake. V grebenu med Krmo in Bohinjem je najvišji. Izzivalni položaj pred obličjem Triglava mu je naklonil spoštljiv sloves med maloštevilnimi obiskovalci. Tudi zahodna panorama je enkratna. Nad globeljo Velega polja se vrstijo grebeni fužinskih gora, ki se skupaj s Toscem veselijo svoje nedotaknjenosti. Brezpotij vajenega planinca čaka na Toscu lahka naloga. Poleg znamenitega razgleda ga bo tu gori razveselil tudi razkošen cvetlični vrt. Šele na vrhu pa se izkaže, da Tosca vendarle ni ena sama milina: ob pogledu v brezno severne stene nad Krmo vsakomur vzame sapo.

Izhodišče: Uskovnica; dostop po cesti iz Srednje vasi ali s Pokljuke; peš iz Stare Fužine 1.30 ure.

Opis: Čez Toščev trebuh pelje triglavška »božja pot« s Pokljuke, vendar se samotni poti najbolje poda pristop po prav tako samotni poti z Uskovnice čez Čiprje. Začetek poti pomeni manjši orientacijski problem, saj se med kolovozji in hišicami zahodnega obrobja Uskovnice ni lahko znajti. Če skrbno slediš markacijam, boš pol ure nad kočjo stopil v gozd, ki prekriva strmino nad Vojami. Na manjši ravnici te pozdravi studenec. Kraj nosi skrivnostno ime Čiprje. Tu je **Julius Kugy** doživljal svoje mladeniške sanje o Scabiosi Trenti. Nadaljnja pot, ki poteka brez večjih vzponov, bi bila prav udobna, če je

ne bi prekinjale razdrte grape. Pobočje strmo pada v globino Voj, spredaj pa večino obzorja zastira gora — cilj. Izza najgloblje grape se pot prične vzpenjati. Nad zapuščeno planino Zgornji Tosc stopiš na »Triglavsko magistralo«, ki pripelje semkaj s Pokljuke in seveda nudi še udobnejšo možnost pristopa.

Brezpotni del ture se prične nekoliko desno od priključka. Glavna smer je strm travnat žleb, ki pripelje na vršno planoto. Naporno vzpenjanje lajšajo vedno bolj prostrani razgledi in bujno cvetje. Toščevo teme je povsem v skladu z razsežnostjo gore. Najvišja točka kraške planote je daleč na desni. Oblikovana je v travnato piramido. Sedij in uživaj!

Sestop: Do magistrale po isti smeri, dalje na izhodišče po poti vzpona ali pa le z manjšim ovinkom čez planino Konjščico.

Težavnost: Lahko brezpotje; vršna strmina je naporna.

Časi: Uskovnica — Planina Zgornji Tosc 2.30 ure, Magistrala — vrh 1.15 ure, sestop 3 ure, skupaj 7—8 ur.

VELIKI DRAŠKI VRH — BOHINJSKI LEPOTEC

Nadmorska višina: 2243 m

Višina izhodišča: 1437 m

Višinska razlika: 800 m

Tosc in Draški vrh sta nerazdružljiv, vendar povsem nasprotujoči si par. (Vesela družba pri **Mihovcu** na Fužini ju je nekoč duhovito označila: to sta bohinjska Stan in Olio.) Prvi je ves nabuhel in okrogel, drugi pa mladeniško vitek in eleganten. Draški vrh v resnici spada med gorske lepotece. Pravilna piramida s priostrenim vrhom je oblika, ki na planinskem lepotnem tekmovalstvu prinaša največ točk. Spomnimo se samo Jalovca ali Špika! Seveda je tak lepotec magnet za planince; pravo čudo je, da se brezpotne gore še ni spomnil noben navdušen markacist. (Jojmene, upam, da ne bo to pisanje rodilo kake nezaželene ideje. Prosim nikar!)

Veliki Draški vrh je prvak gorske skupinice, ki obkroža dolino Konjščico. To je »vsestranska« gora, ki enako razveseljuje planince, smučarje in plezalce. Slednjim ponuja v veličastni steni nad Krmo odlične, težke smeri. Čeprav na Draški vrh niso segle markacije, se vzpona ni treba bati. Bohinjska stran je blaga in vsepovsod prehodna. Po grebenu s Studorskega prevala so si številni obiskovalci shodili kar dobro stezo. Gladka pobočja brez večjih prepadov pa vabijo v času smuke. Spust z Draškega vrha je med najlepšimi, in to ne le v Bohinju! Torej spada naš lepotec med »dolžnosti« vsakega gorniško naravnane obiskovalca Bohinja. Tudi po lepoti razgleda gora tekmuje s sedanjim Toscem.

Izhodišče: Konjščica; dostop z Uskovnice (1 ura) ali po cesti z Rudnega polja (od konca ceste 20 min).

Opis: S planine Konjščice kreneš po dolini navzgor. Markacije se vijejo med ruševjem, nad strmejšo stopnico pa se od desne priključi »Triglavsko magistrala« z Rudnega polja. Pol ure nad Konjščico nenejano stopiš v prelepo krnico Jezerce, ki leži prav v osrčju skupine Draških vrhov. Od tod pelje zlozna dolina proti levi. Mimo stalnega izvira se vzpeš na Studorski preval, 1892 m, kjer se odpre lep razgled proti jugu. Tu zapustiš markacije in jo ubereš po

grebenu na Draški vrh. Edini problem je vznožna strmina, kjer je najprej v napoto manjša plantaža rušja, nad njo pa nekaj metrov visoka skalnata zapora. Skozi rušje pomaga za silo shojena steza, pečine pa terjajo nekaj spretnosti. (Če ti je vznožna strmina prezahtevna, jo lahko brez težav obideš na desni. Tudi tam boš našel sledove številnega obiska.) Hoja po zložnem vršnem grebenu je en sam užitek. Obzorje se širi ob vsakem koraku, vedno novi vrhovi se poganjajo čez bližnje grebene. Vrh je presenetljivo prostoren. Obiskovalci Draškega vrha na temenu pohlevno posedejo na bohinjsko stran. Zadaj, nad Krmo, zija brezdanji prepad.

Sestop: Najhitreje boš seveda doma po isti poti, so pa tudi druge možnosti. Priporočljiv je sestop čez vzhodno vesino na sedlo med Velikim in Malim Draškim vrhom. Prve metre opraviš po pristopnem grebenu, nato pa jo ubereš levo povprek čez trave. Nadaljnji sestop poteka po lahkem svetu vzdolž roba stene. Sedlo je pravo zeleno razkošje, kjer se lahko, na trebuhu ležeč, naučiješ »globokih« poglobov v Krmo. Nazaj v Jezerce pelje shojena steza, ki drži ves čas levo navzdol. Tu se spet priključiš magistrali.

Težavnost: Kljub brezpotju dokaj lahka tura.

Časi: Konjščica — vrh 2.30 ure, sestop 2 uri, skupaj 5—6 ur.

Kopa iz Stritarjevega vodnika

Dejal bi, da razen poznavalcev le malokdo ve, kje je ta gora. Njeno italijansko ime Pico di mezzodi se bohota na planinski karti, ki sem jo kupil v majhni, ljubki koči ob gornjem Mangartskem jezeru. Žal ti kraji danes niso več slovenski kot nekdanj, gore pa so prav tako lepe in domala enako samotne kot nekoč kljub kakšni markaciji, ki ti dela družbo ob poti.

Bilo je v začetku maja, kmalu po praznikih, ko sem se potem, ko sem to že nekaj časa načrtoval, odločil, da jo obiščem.

Prebral sem si opis v Stritarjevem vodniku 111 izletov po slovenskih gorah, ki je, mimogrede rečeno, izvrsten priročnik za tiste, ki bi radi napravili res lepo turo, pa sami ne poznajo dobro opisanih območij. Vodnik ne omenja posebnih težav in tudi v resnici jih ni. Tura je bila en sam prešeren, sproščujoč užitek kljub snegu, ki pa je bil k sreči zjutraj ravno prav uležen, od sestopu pa tudi ravno prav zmečkan, sicer bi bilo pametno imeti vsaj cepin. Tako pa je šlo prav lepo tudi s trekinškimi čevlji in teleskopskima palicama. (V kopnem je pot lahka, vendar proti vrhu kar pošteno strma.)

Na vsej poti (dobre 3 ure gor in pol toliko nazaj) kljub soboti nisem srečal žive duše. Družbo mi je delalo le

prijetno ptičje petje in pa, resnici na ljubo, malce premočno pomladansko sonce. Dan je bil brez vetra in popolnoma jasen. Napravil sem nekaj čudovitih posnetkov proti Mangartu in goram v okolici.

Razgled z vrha je čudovit. Na severu so Visoke Ture z Grossglocknerjem, ki je ob tem letnem času videti kot bel sladkorni stožec. Sledijo jim prvi vrhovi Dolomitov, ki jih bolj na zahodu prekrijejo vrhovi Julijskih Alp: bližnji Kamniti lovec, Poldajnska špica, sledi osrednja skupina Zahodnih Julijcev, Viš in Montaž pa sta nekoliko zadaj desno. Vidi se tudi Kanin, skozi neko škrbino na jugu pa kaže svojo pravilno piramido Rombon. Na tej strani je še posebno slikovit pogled na številne stranske grebene, ki se cepijo z zahodnega grebena Mangarta. Razgled proti jugu zaključuje Mangart. Pogled nanj je resnično veličasten. Na drugi strani jezerske doline so Rateške Ponce, na pobočjih katerih ustvarjajo pomladanska snežišča čudovite vzorce. Razgled na vzhodu se konča na mehkih hrbtih Karavank, med katerimi izstopa bližnji Dobrač na avstrijskem Koroškem. V dolini se svetita spodnje in zgornje Mangartsko jezero.

Tura je bila ena izmed najlepših v mojem gorniškem življenju, zato sem sklenil, da jo opišem za Planinski vestnik, kateremu ob stoletnici voščim še na mnoga leta.

Janez Jakopič

Del razgleda izpod vrha Kope proti jugu: od leve proti desni so Klanška škrbina (2055 m), vrh Bukovnika (2076 m), Rateška škrbina (1851 m), v ozadju Kaninske gore

Foto: Janez Jakopič

ZGODNJA HVALNICA HOJI PO GORAH

KONRAD GESNER

Gesner (1516—1565) je bil zvest svoji odločitvi, da se bo vsako leto povzpел na kakšno goro. Ohranjeno je njegovo poročilo o vzponu na razvpito goro, kjer v tamkajšnjem jezeru po ljudskem izročilu razsaja Poncij Pilat. Zapis je nastal v osmih dneh po vrnitvi z gore in je prava hvalnica hoji po gorah.

Znojže Frakmonta, od koder smo krenili, je poldruugo uro daleč od Luzerna. Pot drži skozi gozdove, čez doline, pašnike in po pobočjih.

Prenočili smo v seniku v Eigentalu pri zelo prijaznem in gostoljubnem pastirju, ki nas je pogostil z različnimi mlečnimi jedmi; tudi vina ni manjkalo, zakaj naš vodnik, mestni služabnik, ga je vzel s seboj. Vodnika smo namreč potrebovali iz dveh vzrokov: prvič zaradi verovanja domačinov, ki nikomur ne dovolijo, da bi se približal Pilatovemu jezeru (vsako leto morajo celo priseči, da tega ne bodo storili), če ni v njegovem spremstvu izkušnen mož iz mesta, ki mora dokazati, da so oblasti dale dovoljenje za vzpon; drugič pa zato, da ne bi zašli s prave poti.

Na sredi med vrhom gore in Eigentalom je pot do najvišje ležeče kočice ali planšarije, če rabim domačo besedo, čedalje bolj strma in težavna. Nekoliko pod njo, na desni strani, priteka iz majhne, skrite votline na pobočju bistra, ledeno mrzla studenčnica, ki nam je čudežno pregnala utrujenost in pregreto od pripeke ter nas odžejala, medtem ko smo jo pili in vanjo pomakali kruh; to je tako velik užitek, da ne vem, ali lahko človekove čute prevzame (čeprav je silno trezen in preprost) še kakšen prijetnejši, bolj epikurejski.

Kateri izmed naših čutov pravzaprav v gorah ni deležen užitka? Zakaj kar zadeva tip, je vse telo, zbito od pripeke, nenavadno pokrepčano od pihljanja hladnega gorskega zraka, ki od vseh strani boža površje telesa in ga do dna vdihavajo pljuča, kakor pravi **Hommer**: *Sapa mrzlega krivca pihlja in nas poživlja*. Prav tako pa se lahko, potem ko smo morali prenašati veter in vročino, spet grejemo na soncu, medtem ko se gibamo, ali pa ob ognju v pastirskih kočah.

Oči pa razveseljuje čudoviti in neobičajni pogled na gore, sedla, skalovje, gozdove, doline, potoke, izvirke in trate, saj vse zeleni in cvetijo v krasnih barvah in ker so, kar zadeva obliko teh stvari, ki se prikazujejo očem, podobne pečevja, prepadov in sotesk in drugih pojavov čudovite in nenavadne ter vredne občudovanja tako po svoji obliki kakor po velikosti in višini. Če izostriš svoj pogled, da oči lahko zakrožijo ter se zazro v odprto širjavo in daljavo, ti ne manjka skalnatih stolpov in ostric, spričo katerih se ti zdi, da si že na njihovih vrhovih v oblakih. Če ti je pa ljubše, da se zazreš v bližino, potem imaš pred sabo zeleneče travnike in gozdove, h kate-

Matthäus Meran: Pogled na Glarus (Topographie der Schweiz, 1642)

rim se lahko neutegoma napotiš; in če se še bolj omejiš, vidiš senčne doline, mračne prepade in temne votline. Ako sta namreč menjava in pestrost pri vseh stvareh prijetni, sta to posebno pri tistih, katere vplivajo na dušo. Tolikšne mnogoterosti kakor v gorah ni mogoče na tako majhnem prostoru odkriti prav nikjer razen v gorah: tukaj lahko, če vse drugo pustimo v nemar, v enem samem dnevu vidimo in doživimo štiri letne čase, poletje, jesen, zimo in pomlad. Zraven tega pa se z najvišjih gorskih prelazov odpira prost pogled na vso pokolbo našega neba ter lahko neovirano opazujemo vzhajanje in zahajanje zvezd, sonce pa vidiš zahajati mnogo pozneje in vzhajati veliko prej.

Sluh razveseljujejo prijetna kramljanja, šale in domsilice popotnih tovarišev in sladko petje ptičkov v gozdovih, da, celo molk samote. Ni ga zvoka, ki bi bil ušesom nadležen, nič neprimerne, nobene mestnega vznemirjenja in hrupa, nobenih človeških preprirov. Tukaj v globoki in sveti tihoti na visokih gorskih grebenih si prepričan, dališ glasbo, če takšna obstaja, nebeških svetov.

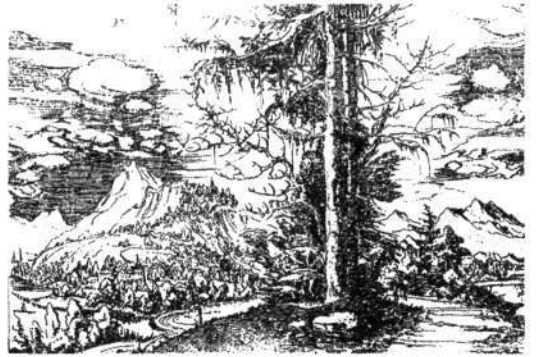
Tudi sladke vonjave prihajajo iz gorskih zelišč, cvetic in dreves; iste rastline dišijo v gorah bolj prijetno in so tudi bolj zdravilne kot v nižini. Zrak je tukaj bolj prost in bolj zdrav in ni tako zastrupljen s težkimi izparinami kakor v dolini in tudi ni tako kužen in zasmrajen kakor v mestih in drugih človeških bivališčih; ko prihaja skozi nos do možganov, ni samo neškodljiv za žile, ki vodijo k pljučem in srcu, ampak jih celo osvežuje.

Največji užitek za nebo v ustih, požirek mrzle vode, sem že pohvalil.

Iz tega moramo ugotoviti, da lahko med hojo po gorah v družbi prijateljev uživamo največjo radost in najprijetnejši užitek za čute, če nas pri tem ne ovirajo ne vreme ne duh ali telo. Zakaj za človeka, ki je bolan ali ima šibke noge, to ne more biti prijetno. Nič drugače ni, če je bolna duša ali če nas tarejo skrbi ali smo vdani strastem; zaman si bomo prizadevali doseči telesno ugodje in zadovoljnost čutov. Toda pokaži mi človeka, ki je telesno količjak čil in duševno vsaj povprečno nadarjen ter razumno vzgojen in ni preveč vdan brezdeldju in pohlepu ali nasladi — moral bo tudi raziskovati in občudovati naravo, da bi se ob raziskovanju in občudovanju takšnih del najvišjega stvarnika in takšne raznolikosti narave, ki se tako rekoč množično ponujajo v gorah, zadovoljnost duha združila z ubranim ugodjem vseh čutov: ali bi, vprašam, vsaj v območju narave lahko odkrili bolj častivredno, večjo in nad vse običajne pojme vzvišeno obliko zadovoljnosti? — »Toda hoja sama je naporna in utrujenost je mučna. Iz težavnosti poti in iz prepadov pa se porajajo tudi nevarnosti. Pogrešamo tudi mikavnost obložene mize in udobje mehke postelje.« — Že mogoče, vendar se je, ko je to mimo, prijetno spominjati naporov in nevarnosti; prevzema nas veselje, ko to v duhu podoživljamo in pripovedujemo svojim prijateljem. Posebno zadovoljstvo je, če se vsaj povprečno nadarjen človek, kakor sem od njega zahteval, v stanju miru odloči za napor ter se okrepi in si utrdi zdravje. Med hojo in pri občasnih skokih se urijo vsi telesni deli; vsi živci in mišice so napeti in delujejo, nekateri med vzpenjanjem, drugi med sestopanjem, če pot drži zdaj po ravnem, zdaj po strmini, kakor je pač v gorah...

Govorili smo že in bomo še govorili o jedeh, ki jih dobimo v goratih krajih, in o njihovih lastnostih, jedeh, s katerimi so zadovoljni tudi razvajeni ljudje, zlasti, če se morajo za dan ali dva odreči načinu življenja, ki so ga vajeni: te mlečne jedi prav nič ne škodijo večini popotnikov po gorah, ker se telesno gibajo. — »Toda saj ni postelj, žimnic, pernic, zglavnikov!« — O, vi pomehkuženi in poženščeni ljudje! Seno vam bo vse nadomestilo: mehko je in tako prijetno diši, v njem je toliko zdravilnih zelišč in cvetlic; zato bo tvoje dihanje ponoči mnogo prijetnejše in bolj zdravo. Seno ti bo za zglavje, pod teboj bo nastlano kot žimnica, z njim se boš pokrtil kot z odejo.

Vendar se moram spet povrniti k opisu potovanja. Potem ko smo se v najvišje ležeči planšarski koči osvežili s slastnim in mastnim mlekom in trobili v alpski rog (ki je bil skoraj enajst čevljev dolg, sestavljen iz dveh ukrivljenih in izvotljenih debel ter spretno zvezan z vrbovimi šibami), smo pod vodstvom živinskega pastirja zavili na levo iz tiste kočice in se kmalu začeli vzpenjati po treh nogah, se pravi tako, da smo se opirali na palice, tako imenovane alpske palice, ki so na spodnjem koncu večinoma opremljene z železno konico, v dolgem pohodu po brezpotnem in zelo strmem pobočju navkreber; včasih smo morali celo plezati in se pri tem oprijemati za šope trave; toda med skalnatimi kladami in razpokami smo nazadnje prišli na vrh, s katerega smo se zatopili v razgled v celoti, na zahodu pa poseb-

Albrecht Altdorfer: Alpska pokrajina (okrog l. 1520)

no proti Entlebuchu, ki spada pod luzernsko gospodarstvo. Na vrhu moli iz skale štrlina, glede katere verujejo, da je nekoč na njej sedel Pilat in kuhal grozne nevihte. Na tej skali smo razočili nekaj črk, imena tistih, ki so se povzpeli na vrh, in številke letnic ter nekaj rodovnih in družinskih grbov.

... Od ondod smo spet krenili na levo ter nekaj časa sestopali po pobočju, dokler nismo nazadnje prišli do Pilatovega jezera ali bolje močvirja; leži na dnu majhne dolinice, dolgo je morda za kakšnih dvanajst mož in pravijo, da je Pilat v njem in v bližnjem manjšem jezercu utopil svojo ženo. Okolica je močvirnata. Če kdo namenoma vrže kaj v jezero, pravijo, da pretijo vsemu kraju huda ura in poplave. Temu prepričanju domačinov, ki pogreša naravno obrazložitev, ne morem pritegniti. Po mojem ni bil Pilat nikoli na tem kraju.

Ker se je dan že nagibal in je kazalo, da bo zvečer deževalo, smo s Pilatovega močvirja krenili na levo proti griču, da bi se o pravem času vrnili v Luzern, in šli navzdol po dokaj udobni poti, po kateri navadno ženejo živino in po kateri bi bili lahko tudi prej udobneje in hitreje prišli k Pilatovemu močvirju; in tako smo se, prav ko se je znočilo, vrnili v mesto, potem ko smo na gori morali nekaj časa vedriti, ker nas je k temu prisilil močan naliv.

(prev. F. Vogelnik)

50 let Čopovega stebra

Pri Aljaževem domu v Vratih se je 24. junija popoldne zbralo kakšnih sto slovenskih gornikov, predvsem alpinistov starejših generacij, da so se kljub izredno slabemu deževnemu vremenu spomnili 50-letnice prvega plezalnega vzpona v Triglavskem stebri. Dotlej nedotaknjena Srednjega raza Triglavskega stebra sta se 26. junija 1945 lotila takratna vrhunska alpinista Joža Čop in Pavla Jesih, bila v steni tri dni, potem je Čop sam preplezal enega od najtežavnějšíh mest, priplezal na pot, ki pelje iz Luknje v Vrata, šel po pomoč gorskih reševalcev, Pavla Jesih pa je v steni ostala še dva dni, dokler ponjo niso prišli reševalci, ki jih je pripeljal Čop. - Podrobno bomo o tem velikem alpinističnem dogodku še pisali.

MOJ PRVI KRALJEVSKI ŠTIRITISOČAK

JANEZ BROJAN ST.

Dauphineja je brez dvoma najbolj divji del Alp. Morda se bo komu zdelo čudno, saj je v nadvse kulturni Franciji in skoraj v neposredni bližini Mont Blanca, kjer je bil pravzaprav začetek novodobnega planinstva. Vendar je prav ta del Alp še vedno najmanj znan, saj je tako po obliki kot po višini ter po pomanjkanju planinskih hotelov in gostiln še najbolj planinski.*

Razlago teh misli nam daje lega Dauphineje. Po eni strani je sloves vladarja Mont Blanca pritegnil nase množice gorjanov, ki se najraje potikajo po znanih poteh in pristopih. Po drugi strani je treba slabo obiskovanost pripisati obliki. Karkoli sem videl gorá, le malo kje stopajo stene tako izrazito in navpično iznad dolin ter ledeniških moren in melišč. Pri nas bi bili njim približno podobni predeli Za Akom in v Rokavih.

LEPA DIVJA ŽENSKA

Že vstop v to gorsko pokrajino daje takoj nad avtomobilsko cesto vtis divjine. Dolina je ozka, polna klancev in tesni, povsod so same strme brežine, v njihovem globokem skalnem dnu pa se pretaka peneča se

* Tak je bil pogled na ta predel pred pol stoletja; op. ur.

La Meije iz začetka tridesetih let

ledeniška reka. Preko čeri, skal in globokih tolmunov pada v bisernih skokih. Čim višje greš, tem bolj se stopnjujejo te lastnosti Dauphineje. Strmine kmalu prehajajo v mogočne stene in tako postajajo doline vedno ožje in globlje, grebeni so ostri in imajo nešteto škrbin in močicev. Ledeniki zaradi strmin niso tako veliki, kot bi pričakovali glede na višino tega pogorja, pač pa so zelo strmi in razjedeni, kar daje pokrajini posebno divjost. Lepo jo je označil **Paul Güssfeldt**, eden od prvih obiskovalcev Dauphineje, rekoč: »Umetnik, ki bo to gorsko deželo hotel prikazati s prisodobno, bo moral v ta namen izbrati vitko žensko plemenite postave in odločnih potez ter jo odeti v razdrapano obleko, noge pa ji skaziti z raztrganim obuvalom.«

V tem pogorju, ki je manjše od Julijskih Alp, je preko petdeset vrhov, visokih nad 3500 metrov, in nad sto z višino več kot 3000 metrov. Le Dauphineja je tak del Alp, kjer še lahko živi prava planinska romantika. Zavetišča, ki jih je postavil Francoski planinski klub, ne nudijo udobnosti, da bi v njih razvajali izletnike, ampak si mora vsakdo postreči kar sam s kurjavo, kuho in spanjem. Za tujce, ki prihajajo od daleč v Dauphinejo, je malo izhodišč: Modane, Briancon in Grenoble.

Po več kot 30-urni vožnji z vlakom iz Ljubljane smo izstopili v Grenoblu, kjer se neha železnica, in odšli v vasico La Berarde, kjer se domačini povečini preživljajo s tujskim prometom in gorskim vodništvom. Iz vasice je krasen pogled na mogočno kraljico Dauphineje, na La Meije (3987m), ki smo jo imenovali kar po domače Meža. Proti severu se dviga kralj Dauphineje Barre des Ecrins (4103 m), sedeč na svojem prestolu in zroč na severnega sosedu, na mogočnega kralja Alp Mont Blanc.

DVE SLOVENSKI EKSPEDICIJI

Prve avgustovske dni leta 1937 smo odšli na pot **inž. Dušan Lasič, Franc Hrastja**, oba iz Ljubljane, in jaz. Pod gorami smo bili brez kakršnihkoli opisov smeri in zemljevidov. Dr. Potočnik je pred tem kupil nekaj take literature, vendar so pomotoma vse vzeli s seboj drugi, ki so zjutraj odšli na La Meije: **Joža Čop, dr. Miha Potočnik, Miha Bizjak**, ki se je 27. julija 1947 smrtno ponesrečil na Malem Triglavu, **Matevž Frelih**, ki je padel v partizanih, **Pavel Lukman in Andrej More**. Ko smo prišli v La Berarde, so nas takoj obstopili domači vodniki, da bi nas vodili, a smo jih odklonili, ker da smo sami vodniki in reševalci in bomo torej hodili sami.

Že doma smo se pogovarjali, kam naj bi šli. Dejal sem jima, da gre druga skupina na najtežavnejšo turo, na La Meije, in da ne bomo hodili še mi isto pot, sem predlagal, naj bi šli prek severne strani na glavni vrh Barre des Ecrins in po južni strani nazaj, nekaj dni pozneje pa bi še mi šli na La Meije, če bi bilo lepo vreme in če bi nam bila sreča naklonjena.

Dne 10. avgusta 1937 smo pripravili zajetne nahrbtnike

in šele okoli poldneva odšli iz vasi La Berarde. Skozi prijazno dolino Val Etancons nas pelje naša pot. Bister potok nas spremlja, stene nad nami pa so črno rjave, grozeče in odbijajoče, čisto drugačne od naših svetlih apnenčastih sten. Molčimo. Vsak se ukvarja s svojimi mislimi, vsakega gloda tiha skrb, kakšno bo prvo srečanje s prelepo Dauphinejo in kakšne zapreke nam bo postavila. Gorska bolezen, ledeniki s prelomi in razpokami, strme skale, pokrite s snegom in ledom — to bo preizkušnja za nas Slovence! Toda naša volja je trdna in naš sklep neomajen. Krepko stopamo po stezi strmo navzgor, pot kar lije z nas. Kaj ne bi, saj sonce stoji najvišje na nebu, brez oblaka se boči modrina nad nami, nahrbtniki pa so tudi čisto kranjski.

Na prvem sedlu počivamo, čeprav smo na poti šele dobri dve uri. Prvikrat se nam tam odpre pogled na naš cilj, na zahodno steno in na vrh Barre des Ecrins. Divja in mogočna se dviga njegova zahodna stena pred nami. Stolpi in stolpički krasijo razorane grebene, v žlebovih in kaminih se bleskeče led, kakor bi bile od ledenika prav do neba napete srebrne strune.

NENAVADNO VODNIŠTVO

Ogledujemo svojo pot. Po grebenu velike ledeniške groblje se med ogromnimi skladi skal vije stezica, dokler se končno ne zabriše na Glacier de la Bonne Pierre. Potem vodi po ledeniku do pod stene in po strmem ledenem žlebu do sedla Col des Ecrins (3345 m). Bogve, kakšen je svet na drugi strani!

Nekje pada kamenje, zamolklo žvižga, zdajpazdaj treskne ob skale, nato vse utihne, le od ledenika je slišati žuborenje vode. Zdramimo se in vstanemo, kajti koča je še daleč.

Lovimo in spotikamo se po grušču, pogledi pa nam uhajajo na bleščeče ledenike, stene in od sonca obsijane vrhove. Strmo se vzpenjamo po grebenu groblje, vedno širši in lepši pogled se nam odpira. Na ledeniku pod nami vabljivo žubore vodice po izjedeh žlebičkih. Žejni se napijemo, napolnimo še čutare, malo posedimo in potem kar po ledeniku odrinemo dalje. Kratek je ta ledenik, v tem delu je podoben velikemu snežišču in je brez večjih razpok. Prav prijetno bi bilo hoditi po njem, ko le ne bi bila taka vročina. Hvala bogu, da smo kmalu pri prvih skalah. Tam prečkamo desno v žleb, ki pelje na sedlo Col des Ecrins. V vsej strmini in grozoti se nam kaže ozebnik, ki je od tod napolnjen s snegom in ledom, mejne skale pa so videti kakor ena sama nedostopna gladka plošča. Takšno bo torej naše prvo srečanje z goro!

Pred prvim spopadom kratek čas počivamo. Tako prijazno sije sonce, tu in tam plove po modrem nebu oblak kakor izgubljen ovčica. Kamor seže pogled, povsod so vrhovi in ledeniki, vse do obzorja.

V dolgih skokih prižvižga kamen po žlebu. Višje nad nami je slišati človeške glasove; najbrž kdo s sedla sestopa v dolino. Nimamo časa čakati, kljub nevarnosti zaradi padajočega kamenja se odpravimo v žleb. Še kar dobro nam gre, precej bolje celo, kot smo pričakovali. Kmalu se srečamo z družbo, ki sestopa. Vodnik vodi priletnega gospoda, privezanega na dvojno vrv. Vendar se nam zdi nad vse nenavadno, da pri sestopu

Plc Central v La Meije

hodi vodnik prvi, kar je proti vsem plezalnim in vodniškim navadam. Prav tako se nam zdi nenavadno, da ima vodnik odvečno vrv v zankah navito okrog vratu in rame, brez varnostnega vozla ali zaponke; če bi eden ali drugi padel, bi vrv vodnika zadržila okoli vratu, kar bi imelo katastrofalne posledice. Srečamo se torej, se prijateljsko in prisrčno pozdravimo in že gremo vsak v svojo smer, mi trije po rahlo razčlenjenih skalah, po razih in kaminčkih. Preko nekaj gladkih mest so prosto obešene jeklene žice, da se vodnikom ni treba vedno truditi že takoj pri prvem vzponu. Izmenoma po skalah in ledu gre brez posebnih težav naša pot, ki ni niti najmanj dolgočasna. Prečka čez zeleni sneg pod vrhom žleba v največji izpostavljenosti zahteva precej previdnosti in dokaj udarcev s cepinom. Še nekaj potegov preko skal in na sedlu Col des Ecrins (3345 m) odložimo težke nahrbtnike.

V LEPEM DNEVU NA ŠTIRITISOČAKU

Vsa lepota Dauphineje se razprostira pred nami. Povsod so sama snežišča in ledeniki. Večerno sonce obseva s snegom in ledom pokrito severno pobočje Bare des Ecrins, prek ledenika Blanc pa se plazijo dolge sence.

Po kratkem počitku sestopimo na ledenik Blanc in prek njega po levem pobočju do kočice Carron (3148 m), ki ni oskrbovana. V koči so že trije planinci. Pozdravimo se, se razgledamo po prostoru, si zagotovimo jaslice, potem se spravimo h kuhi. Zunaj se temni, ledenik je že v senci, le gori v najvišjih vrhovih še trepetajo zadnji žarki. Preko sedla Ecrins plovejo beli oblaki. Počasi izgine zarja tudi z najvišjega Barre des Ecrins. Na nebu se tu in tam utrne zvezda, kamenje v stenah se je umirilo, sveta tišina zavladava v gorskem svetu. Z ledenika zapiha mrzel vzhodnik, ki nas prežene v kočico.

Pregovor pravi, da se zjutraj išče dan. Tako se naslednje jutro, 11. avgusta 1937, zbudimo že ob treh in medtem ko mi počasi vstajamo, so drugi že pospravili svoje stvari in odšli. Skuhamo si kavo, pospravimo pograde in naenkrat se nam tako mudi, da bi kmalu še prenočnino odnesli s seboj, da bi jo kmalu pozabili položiti v za to pripravljeno železno blagajno. (Po mojih vodniških izkušnjah bi se ta praktični način plačevanja v naših razmerah slabo obnesel.)

Kristalno čisto se modri nebo nad nami, zadnje zvezde ugašajo, v najvišjih vrhovih že blede jutranja zarja. Pod čevlji nam škriplje zmrznjen sneg. Mrzlo jutro obeta krasen dan. Malo pred sedlom Ecrins zavijemo na levo prek ledenika Blanc pod severno pobočje Barre des Ecrins in preiščujemo, kje bi jo urezali čez spodnji hrbet. Vstopili smo kar v največjo strmino, v dolgih lokih se vzpenjamo, izogibajoč se razpokam. Prekrasen pogled se nam nudi naokrog: vsa severna stena Barre des Ecrinsa se sveti, kot bi bila posuta z biseri.

Začetek je bil precej težaven, kajti greben je bil zaprt s 50-metrsko navpično steno, ki jo moramo obiti z leve po zelo strmi in izpostavljeni polici. Skala je bila ledena in nevarna, zato smo se dobro varovali. Po strmini in ledu je bil pred nami še kakšnih 300 metrov dolg greben in že stojimo na najvišjem vrhu Dauphineje, na 4130 metre visokem Col des Ecrins. Krepko in iskreno si stisnemo roke.

DVA VRHOVA V DVEH DNEH

Na vrhu nismo sami, mlad francoski študent se že greje na soncu. S Francetom sta kmalu v pogovoru. Dušan slikari, jaz samo gledam: od obzorja do obzorja so

same gore, snežišča in ledeniki. Na vzhodu je prekrasni dauphinejski Matterhorn, grozeča stena Aillefroida, za nami pada v enem skoku pobočje od vrha do ledenika Blanc, tam preko na zahodu stoji mogočen čok La Meija. Bogve, kje so zdaj naši.

Po skoraj dveurnem sestopanju smo se ustavili na strmem snežišču, vendar nas je gora še vedno imela v kreppljih. Široka razpoka brez prehoda pod nami nas je prisilila, da smo morali iti daleč v levo na hrbet in smo mogli šele od tam mimo razpoke, nato pa smo se spet spuščali po ledeniku. V sredini ledenika prečkamo v levo pod krasen stolp Le Fifre, sedemo v sneg in gledamo divji stolp. Sence že segajo prek ledenikov, dan se nagiba v večer. Počasi in brez vseh skrbi romamo po ledeniku, v strminah se vozimo po snegu. Večerí se, ko sedemo pred kočo Temple des Ecrins. Zarja izginja z vrhov. Prijetno utrujeni smo, vendar se odločimo, da gremo naslednji dan še na Pic Coultidge (3765 m), kar nam je res uspelo celo samo v naslednjem dopoldnevu, saj smo bili okoli poldneva že spet pri koči, od tod pa tik pred hudo nevihto že v dolini in pod streho.

Dne 13. avgusta smo imeli v vasi počitek. Ta dan so se v dolino vrnile vse skupine z gorá. Ko smo postopali po vasi, sem naenkrat za seboj zaslišal ženski glas, ki me je klical po primku. Začuden sem se ozrl in še bolj začuden ostrmel: bila je gospodična **Malejeva** iz Tržiča, ki je šla z gospo **Esherjevo**, soprogo indijskega kneza iz Kaira. Prav tako kot mi sta bili v gorah, in sicer z dvema vodnikoma iz Italije, z očetom in sinom **Dibanom**, in še nekim francoskim vodnikom. Vse tri sta nas povabili na kosilo, ki je bilo odlično — enako kot zabava po njem.

130-letnica rojstva in 60-letnica smrti Frana Robleka

V Žalcu se je v zavedni slovenski družini 28. junija 1865 rodil in 22. marca 1935 umrl **Fran Roblek**.

Njegovo delo lahko delimo na več področij. Med letoma 1907 in 1911 je bil poslanec v dunajskem parlamentu. Deloval je na gospodarskem področju, predvsem na področju hmeljarstva, bančništva in združništva, v različnih društvih in še kje.

Leta 1894 je postal župan občine Žalec **Josip Širca** in podžupan Fran Roblek, leta 1916 pa postane župan Fran Roblek.

Mimo Frana Robleka ne moremo v planinski organizaciji. Na njegovo delo je nedvomno vplival **Fran Kocbek**, ki je bil v Žalcu sedem let podučitelj, do leta 1890.

Fran Kocbek je leta 1926 izdal vodnik »Savinjske planine« in v njem zapisal, da je iz Žalca lazil na Kotečnik, Mrzlico, Sv. Kunigundo itd. Zapisal je: »Da bi se odvadil omotice, sva s prijateljem Franom Roblekom hodila v cerkveni stolp in gledala iz lin navzdol. Še boljša vaja je bila na gori Kamnik pri Grižah. Šla sva po strmem grebenu tik prepada navzgor, potem sva se vlegla tako, da sta moleli glavi v prepad...«

Ohranjena je prva vpisna knjiga Sv. Kunigunde, Šentjungerti (in še več imen ima), ki leži na severni strani Savinjske doline. Prvi vpis je iz leta 1882, med vpisniki najdemo tudi Kocbeka in Robleka.

Če polistamo po časopisu »Domovina« (št. 41 z dne 13. 10. 1899), najdemo zapis Otvoritev Hausenbichlerjeve kočice na Mrzlici. Objavljen je govor **Antona Petrička**, ki je poudaril, da je bil maja 1899 sestavljen odbor za izgradnjo kočice na Mrzlici. Poudaril je tudi, da misel o koči ni bila nova, pojavila se je takoj po ustanovitvi SP SPD, vendar delo ni steklo. Ko pa je bil ustanovljen odbor, je dejal govornik, in sta vanj vstopila g. Širca in g. Roblek, žalski župan in podžupan, so dela stekla. Koča je bila odprta 28. septembra 1899.

Stroški niso bili pokriti, zato je Fran Roblek obljubil, da bo poskrbel za pomoč Savinjske posojilnice Žalec. Dne 19. aprila 1900 sklene občni zbor Savinjske posojilnice, da se »za zgradbo Hausenbichlerjeve kočice« nameni 100 kron. Vsakoletna pomoč Savinjski podružnici SPD pa je itak bila redna.

Vodstvo Savinjske podružnice so tedaj sestavljali Fran Roblek, Anton Petriček (vodja odbora za izgradnjo kočice), **Vincenc Vabič**, **Rudolf Senica** in Josip Širca (član odbora za izgradnjo) — od pet članov so trije vodili izgradnjo kočice na Mrzlici.

SAM V TEŽAVNI STENI

Dan pozneje smo se spet odpravili na turo in skozi dolino Etancons in prek ledenika z enakim imenom prišli do koč *Montoire* (3093 m) ob vznožju stene *La Meije*. Ponoči je zapadlo 15 centimetrov snega in zato naslednji dan nihče ni šel v steno.

Veliko sem ta dan premišljal o tej gori, o kateri sem poprej veliko bral. Pred očmi se mi je pojavila težka podoba: ime te gore je povezano z usodo enega od najboljših klasičnih alpinistov tistih časov **Emila Zsigmondija**. Prav ta gora ga je iz najboljših načrtov in lepih uspehov strmoglavila v smrt.

Dr. Miha Potočnik je lepo zapisal, s kakšnim spoštovanjem je **dr. Julius Kugy** govoril o tej kraljici Dauphineje: »*La Meije* je huda zverina, težja in nevarnejša je od *Matterhorna*, *Weisshorna* in *Dent Blanche*. Kdor še ni videl *Meije*, ta še sploh ni nič videl!«

Vsi so se ta dan sončili pred kočjo in nazadnje pospali, sam pa sem opazoval okoliške vrhove. Zahotelo se mi je, da bi šel nekoliko pogledat v steno in res sem poskusil. Že prvi metri so mastni, da moraš uporabiti različne zvijače, da se vzpneš preko, in to mi ni povzročalo velikih težav, kajti kar hitro sem bil v globokem žlebu v grapi *Grand Couloir*. Nad menoj se v strahotni strmini dviga stena, smer pa sem sledil po nekoliko zgajenih stopih in oprimkih. Vso strahotno strmino stene pa sem opazil šele med vračanjem. — Kmalu sem prišel pod ogromen previs. Čeprav sem dotlej preplezal že marsikatero navpično steno, mi je bilo kar tesno ob pogledu nanjo. Premišljal sem, ali bi se tega dela lotil ali ne (šele pozneje sem zvedel, da je to zloglasna »mačja prečka«); če od spodaj koga vidiš v njej, se ti zdi, da se po steni sprehajajo duhovi.

Fran Roblek je leta 1919 prevzel vodstvo sekcije SP SPD. Na občnem zboru, ki je bil 20. aprila 1921 v Žalcu, je bilo sklenjeno, da pričnejo graditi cesto v Logarsko dolino. Vodstvo prevzame Fran Roblek. Otvoritev ceste je bila 20. maja 1922.

Žalec je bil po zaslugi takšnih, kot sta bila Roblek in Josip Širca, vseskozi povezan s Savinjsko podružnico Slovenskega planinskega društva. To nam potrjujejo tudi občni zbori SP, ki so bili v Žalcu 20. avgusta 1893, 15. avgusta 1895 in 1. februarja 1900, da omenimo samo občne zборе pred I. svetovno vojno.

Zasluga Frana Robleka je vsekakor v tem, da je bila zgrajena kočja na Mrzlici in da je bila zgrajena cesta v Logarsko dolino. Bil je tudi član vodstva zadruge Rinka, ki je imela namen že pred I. svetovno vojno zgraditi hotel v Logarski dolini. Žal jim ni uspelo, ker ni bilo cestne povezave.

Mogoče ne bo odveč omeniti, da je o otvoritvi kočje na Mrzlici pisal tudi »*Sudst. Post*« št. 38 z dne 18. 10. 1899.

V članku je omenjen velik križ in to, da je na križu Kristus v naravni velikosti, izdelek kiparja iz Celja **Oblaka**. Zanimivo je, da avtor članka po eni strani piše nemška imena krajev (*Sannthaler Triglav* — *Savinjski Triglav*), po drugi strani pa slovenska imena vrhov (*Mrzlica*, *Kamnik*, *Gozdnik*).

Franc Ježovnik

Zmagala je sla. Zagrizel sem se v navpično ozko poč in kar šlo je. Kaj pa naj storim na vrhu? Tam je le tri do štiri metre dolga in za tri prste široka prečka v levo, prek katere se je treba prenesti po rokah, pod seboj pa imaš 600 metrov previsne stene. Gorje, da bi tu koga spodneslo! Pa mi je šlo, po polici in dalje do ledenika sem bil kar hitro. Hitro sem bil spet nazaj nad prečko, potem ko sem spoznal smer, šele tedaj pa sem videl, kje sem in obšla me je ledena groza ob misli, da moram tu doli brez vrvi. Pa je bilo vse v redu in po dveh urah sem bil spet pri koči, kjer sem Dušanu s svojim skrivnim odhodom povzročil kar precej skrbi.

NA MEŽO

Vso noč je padalo, zjutraj se je vreme nekoliko izboljšalo, a vrhovi in stene so bili ves dan do doline oviti v težke črne oblake. Pozno dopoldne sem vprašal Dušana, ali bi kljub takemu vremenu vendarle šli v Mežo, saj imamo do odhoda domov samo še dva dni časa.

Ob enih popoldne smo jo spet mahali skozi dolino proti koči *Montoire*, ki je bila polna. Pod večer se je zjasnilo in celo posijalo toplo sonce.

Noč je bila krasna in ob dveh zjutraj so 18. avgusta prvi že vstajali in si kuhali čaj. Mi smo počakali, da so drugi odšli in ob štirih odrinili za njimi: ravno se je začelo svitati. Po polurnem plezanju smo dohiteli zadnjo navezo in kmalu potem čakali še preostale, tako da smo se začeli tresti od mraza. Dejal sem Dušanu, da bi poskusili ob strani priti mimo njih in sem se tega takoj tudi lotil. Prsti so mi bili precej otrpli, stena pa obupno gladka in strma. Kljub temu smo bili kmalu mimo štirih navez, v dnu »mačje prečke« pa smo dohiteli že prvo navezo, dva vodnika s Švicarji, ki so iz kočje odšli več kot uro pred nami. Tudi mimo njih smo splezali po ozki zajedi do pod previsa in po ozki lašti levo v rob. Preden sta bila dva od prve naveze na vrhu prečke, smo bili mi trije že po polici za robom in kar hitro tudi že na vrhu ledenika *Carre*. Ob njegovih levih strani smo se vzpeli do vrha in nad njim v desno na sedlo 3735 metrov visoko.

Sonce je zelo toplo sijalo in ker smo imeli do vrha le še 300 metrov stene, smo se odločili za malico. Medtem so za nami prišle tudi že druge naveze.

Bolj ko smo se bližali vrhu, večja je bila strmina.

Ura je bila deset dopoldne, ko smo priplezali na glavni vrh *La Meije*, visok 13 metrov manj kot 4000 metrov, h kipu *Mater* božje, ki so ga sem gor prinesli gorski vodniki. Razgled smo imeli prekrasen, brez oblaka, na *Mont Blanc*, *Matterhorn*, *Monte Roso*.

Dve uri pozneje smo se odpravili v dolino.

Sestopanje prek stene nam je šlo bolje, kot smo se bali. V treh urah smo bili spet v koči, ob petih popoldne pa že tudi nazaj v *La Berardu*. Ni mogoče popisati naše sreče in veselja, ki smo ga občutili po uspehu tega prekrasnega ter zaradi kratkega časa in slabega vremena tako rekoč ukradenega vzpona.

Tako smo se tri dni pozneje spet pripeljali v Ljubljano s svoje prve odprave v Dauphinejo in na naš prvi štiriti-sočak.

TRIKRAT NA GERMLAJT (2050 m)

MATJAŽ ČUK

*Ko ne veš kako bi prišel na goro, se odpravi.
Dobro glej in našel boš pot. Če ne prideš na vrh, nikar ne obupaj.
Bogatejši si za nova spoznanja in nove izkušnje.
Vrni se in poskusi znova.
Če si zelo želiš in nisi strahopeten, boš nekoč dosegel vrh...*

Dežuje.

Kar prijetno — seveda če si pod streho. In če najdeš primerno mesto v napol prazni turistični Kranjski Gori, kjer se da preživeti turoben majski večer, potem je to že dober razlog za dobro voljo.

Dež nam je prav lepo namočil toplo zemljico, trave so prijetno mehke, pa vseeno nam nič ne diši načrtovani bivak pod milim nebom. Odločimo se za Kočo na Gozdu. Ni nam bilo dolgčas. Udobna mehka postelja in glasba do jutra. Fantovščina. Za nekoga zadnjič pred usodnim korakom — poroko.

Jutro je žalostno. Vsaj za nas, ki smo pričakovali obljubljeno sonce. Načrtovana Trentski Pelc in Srebrnjak sta odplavala na sivih meglah. Gremo v Prednje Robičje, Meniskusov žleb. Ena ura, III, 30—40 stopinj. Vsaj nekaj, da ne bo zapravljen dan!

Začetek ni nič posebnega. Položna, krušljiva grapa z gladkimi ploščami in polno kamenja, ki samo čaka, da se odpelje navzdol. Zoprno za prijet, še težje za stopit. Nekako na sredi se pobočje postavi pokonci. Stvar postane resna. Za nazaj smo že prepozni, treba se bo prebiti navzdol. Skala je obupno krušljiva, izpostavljenost kar velika. Varovanja ni, nimaš kje. Napol odkrušene skale pritiskamo v pobočje in se vsak zase previdno vzpenjamo proti robu stene. Vse je mokro in spolzko, zdrsniti ne smeš. Vsaj bolje je, da ne, ne bi se dobro končalo ...

Po skoraj štirih urah se čez ruševje in skalnati greben prebijemo na vrh.

Ko pridemo do avta, začne deževati. Célo popoldne dežuje kot za stavo.

Čudno, da v vodničku nič ne piše o krušljivosti. Vse bolj se mi zdi, da smo zgrešili. V koči si še enkrat izposodi-mo vodnik. Takoj nam je vse jasno: Prvi plezal ... 8. januarja... Ja, zanj ni bilo krušljivo. Malo smo zamudili. Po naših zadnjih zimah kar nekaj let ...

GERMLAJT PRVIČ — LOVSKA STEZA

Noč je bila mirna. Danes greva na Germlajt. Po lovski stezi do škrbine med njim in Goličico, nato na vrh in čez Goličico v Trento.

Germlajt — človek bi si skoraj zlomil jezik ob tem imenu. Mnogo ljudi se vsak dan vozi mimo njega, sko-

raj vsak ga pogleda, a nihče ga ne pozna. Slikoviti greben, ki se v mnogih stolpih drzno vzpenja od Goličice (2078 m), prek Germlajta (2050 m), Kancelj-nov (2133 m) in Prevčevega stolpa (2300 m) vse do Planje (2453 m), se najlepše vidi v popoldanskih in večernih urah v bližini cestarske stavbe ob cesti Vršič—Trenta. Mizasti vrh levo od Goličice je Germlajt. Navpične stene, vrtoglavi grebeni, odsekane škrbine, trentarske trave in police šeste stopnje — prava vaba in izziv za drzne in radovedne. Še bolj zavozlana in zapletena od njegovega imena je pot do njega. Danes jo bova skušala poiskati.

Lepa steza se zložno dviga po prijetnem gozdu. Čez dobre pol ure se ob prehodu čez manjšo grapo izgubi. Po zemljevidu ugotoviva, da sva zgrešila. Prvotno navdušenje ob tem krutem dejstvu malo splahni, toda volja je še vedno trdna in midva greva na Germlajt. Pozabiva na izgubljeno uro in molče zagrizava v strmi-no, tokrat po pravi stezi — vsaj tako sva prepričana. Pod navpičnimi stenami se steza spet izgubi. Prečiva nazaj in se po strmem gozdu povzpneva nad navpičen skok. Za nama je dve uri in pol hoje za slabih dvesto

Spor zaradi Matterhorna

So ljudje, ki so lastniki celih otokov. Gore pa so normalno tisto bogastvo, ki so na voljo vsem ljudem. Toda če je gora tako znana, kot je Matterhorn, potem se sodišča lahko leta dolgo ukvarjajo z lastninskimi vprašanji, povezanimi z njo. Mestna občina Zermatt, ki združuje stare naseljenke in vplivne družine, je zato že pred leti vložila tožbo, s katero zahteva, da se ji prizna lastništvo nad svetovno znanim švicarskim razpoznavnim znakom. Tako neposredno svoje zahteve seveda niso oblikovali. »Matterhorn naj pripada tistim, ki imajo z njim največje veselje,« je pomirjevalno zapisal predsednik mestne občine **Erwin Aufdenblatten**. Vsekakor je dejstvo, da zermattske meščane zahtevajo za svojo lastnino »zemljo, ki ni primerna za obdelovanje«, torej melišča, ledenike, skalovje, morene in hribe. »Mestna občina je to zemljo kupila v srednjem veku,« pravi Aufdenblatten. Vendar politični okraj Zermatt oporeka tej kupni pogodbi. Za okrajnega predsednika **Roberta Gurtnerja**, ki sploh ni meščan Zermatta, je zadeva popolnoma jasna: »Zemlja, ki ni primerna za obdelovanje, ne more biti zasebna lastnina.« To je menda zapisano tudi v švicarski ustavi.

Mestna občina pa se s tem noče sprijazniti. Že v začetku osemdesetih let se je začel dolgoletni proces pred valižanskim kantonalnim sodiščem, ki je leta 1984 odločilo, da Horu, kot Valižani imenujejo Matterhorn, ne more biti privatna last. Proti tej odločitvi so se pritožili najpremožnejši meščani, ki so lastniki hotelov, resta-

metrov višine. Na Germlajt ne misliva več, šla bova do tja, dokler bo šlo, pogledat, za drugič ...

Sedaj jo imava. Lepa je in široka. Pod krajšo steno naju pripelje v grapo med Goličico in Debelo pečjo. Tu spet izgine. Po daljšem iskanju se s težavo prebija čez krušljivo nevarno stopnjo na malo manj strmo pobočje. Vzpenjava se po desnem pobočju. V začetku še misliva, da slediva nekakšno stezo, nato pa ugotoviva, da je to čisto navadno brezpotje. Ko že misliva, da sva se dokončno poslovila od nje, jo spet najdeva. Pomaga nama prečiti divje grape brez možnosti obvozov: pod nama stena, nad nama stena. Treba bo presneto paziti, da bova znala nazaj. V listju se steza spet izgubi, dvigava se kar naravnost navzgor. Končno je tu glavna grapa, prvič danes zagledava sedlo in Germlajt. Po nekaj poizkusih neuspešnega iskanja prehoda v grapo končava dobrih štiristo metrov pod sedlom na izpostavljenem robu z lepim razgledom na nadaljnjo pot.

Ura je skoraj dve. Sedem ur sva potrebovala do sem. Grmí. Dolga je pot v dolino in ne prav lahka. Spet dežuje. Še tega nama je manjkalo! Na strmeh listju že brez tega dovolj drsi. Prečiva višje, da bi našla stezo. Zaideva v neprehodne strmine. Dežuje vedno bolj. Kar potruditi se bo treba, da bova našla pot v dolino. Vrneva se nazaj do grape. Poskušava najti sledi v listju, ki sva jih na vsake toliko časa namerno pustila, da bova znala nazaj. Kako nama pridejo prav, brez tega bi nama trda predla! Nekajkrat srečno najdeva prave prehode v čud-

nih strminah. Še vedno dežuje. Spet sva na stezi. Sedaj jo ne izgubiva več. Pripelje naju prav do Zlatoroga. Dobra lekcija je bila to. Saj nisva mislila, da bo šlo vse gladko, še zdaleč ne, saj sva dobro vedela, kam greva. Germlajt bo počakal na boljše čase. Šla bova nanj, tudi tu po tej poti bova našla na greben.

GERMLAJT DRUGIČ... MALA IN VELIKA GOLIČICA (1975 m, 2078 m)

Spet sva v koči na Gozdu. Greva na — Germlajt. Tudi danes dežuje. Kot ponavadi dobiva ključ. Šla bova zgodaj, še v temi. Vremenoslovci obljublajo sonce.

Prijazno dekle naju že dobro pozna. »Pridita se pokazat jutri, ko se bosta vračala!« nama reče, preden se odpraviva spat. »Bova,« ji obljubiva in si misliva: le kaj neki si misli o naju in o najinem Germlajtu?

Jutro je obupno. Tako zelo, da se samo obrneva okrog in spiva naprej.

Vstaneva ob pol devetih. Nad vrhovi se vlečejo temni deževni oblaki. Germlajt sva odpisala že zjutraj. Razočarana sva nad vremenom in ne ljubi se nama nikamor.

Majhne krpice modrega neba zbujajo upanje. Saj ne moreva še domov! Odločiva se za Prisojnikovo Goličico. Če bo šlo in če ne bo prej pričelo deževati.

Spustiva se do Hanzove poti, nato pa zavijemo levo na strmo melišče. Nekje na sredi grape se drživa preveč

Spor zaradi štiritisočaka traja že 27 let

vracij in žičnic. Tako se je s tem problemom moralo ukvarjati tudi najvišje švicarsko sodišče, zvezno sodišče v Lausanni. Vendar so sodniki tudi tam potrdili odločitve valižanskih kolegov.

Toda zermatski meščani še vedno niso odnehali. Zdaj hočejo dokazati, da niso preprosto privatna interesna občina, ampak javna pravna institucija. V tem primeru bi bilo potem odprto vprašanje, ali je mogoče z javno lastnino, v katero torej sodi tudi Matterhorn, delati reklamo. Takšno tožbo so namreč domačini vložili pri pristojnem sodišču, ki o tem še ni reklo zadnje besede.

Okrajni predsednik Gurtner zaradi teh nesporazumov ni niti malo zadovoljen. »Ljudje bi vendar morali razumeti, da to za vas ni koristno,« pravi in pripominja, da takšen spor nekako ne sodi v sedanji čas, poleg tega pa je enkrat v celotni Švici.

Morebiti pa mestni občini, ki je naslednica srednjeveških deželnih posestnikov, katerim so sredi 19. stoletja odvzeli njihove privilegije, v resnici sploh ne gre samo za avro legendarnega gorskega vrha. Naposled je večinski delničar žičnice na Mali Matterhorn. Tam namreč namerava neki glaciolog na nadmorski višini 3800 metrov urediti najvišjo ledeniško podzemsko jamo na svetu s štirimi dvoranami, ki bi jih ljudje lahko obiskovali. Vprašanje, kdo sme dati dovoljenje za to turistično atrakcijo, je zdaj spet sprožilo spor med meščani in političnim okrajem.

Vendar niti eden od teh sporov doslej ni niti malo premaknil tistega, zaradi katerega so nastali vsi ti spori. Matterhorn še vedno trdno stoji nad mestom.

desno in zaideva na zoprne plošče. Vse pod nama se podira, kar primeva, nama ostane v roki. Brez posebnih težav — razen s sapo in nahrbtnikom — prisopihava na sedlo med Prednjo Glavo in Malo Goličico.

Ker še vedno ne dežuje, se lotiva strme razčlenjene stene nad sedlom. Po zopni izpostavljeni prečki v desno sva v lažjem svetu. Široka gredina naju pripelje na ramo pod Malo Goličico.

Čez strmo rušje in skalovje se vzpenjava do kočljive prečke, od koder se skozi ruševje prebija na vrh Male Goličice.

V temnih oblakih nad Škratlato se že dalj časa nekaj kuha, občasno grmi, pa ne veva, ali od plazov ali iz oblakov.

Upava na najboljše in hitiva po razbitem skalovju na Veliko Goličico. Malo naju strašijo strmi prehodi v srednjem delu, pa ni nič hudega. V dobre pol ure sva na vrhu.

Ni Germlajt, je pa Goličica. Divjina v osrčju Prisojnikovih strmih sten in snežišč. Mali Prisojnik in Hudičev steber sta tako blizu, da bi ju lahko prijel z roko. Vrh Prisojnika je zavil v goste sive megle. Vreme ni za prehalit, se pa drži.

Sestopava počasi in previdno. Z malo iskanja nama uspe najti prehod skozi morje rušja na ramo pod Malo Goličico. Zadnji skok nad grapo je zelo strm in kar malo se morava potruditi, da brez vrvi doseževa sedlo.

Spust do kočje je le stvar obvladavanja hoje po bolj ali manj grobem melišču. To pa smo se v svoji dolgoletni praksi že naučili.

GOLIČICA, GERMLAJT TRETJIČ

Danes pa bo šlo! Glede na najine težke nahrbtnike — 2 × 50 m vrvi, kladivo, prusiki... V grapah in nemožnih stenah nad Zlatorogom sva dobila tako temeljit pouk, da sva to smer za letos dokončno odpisala. Poskusila bova prek Goličice.

Preden prispeva na pravo pot, skoraj porušiva pol pobočja — potem kar gre do že znane »podrtije« — obupno krušljive in izpostavljene grape z zopnim iztekem nekaj sto metrov nižje. Na zadnjem pobočju pod sedlom zgrešiva pot in za kazen sopihava po strmih melišču dva koraka navzgor, enega navzdol. Ko sva na sedlu med Goličico in Debelo pečjo, je problemov s potjo in orientacijo konec.

Po lepih naravnih prehodih v glavnem po travah — z izjemo petih metrov »plazenja« čez ruševje — sva v dobri uri na vrhu Goličice.

Prijetne hoje in brezkrbnosti je konec. Stvar postaja resna, navpična in izpostavljena. Previdno prečiva po strmih travah in drobljivih poličkah okrog roba na pobočje nad globoko škrbino.

Stojiva na varnih travah na pobočju in gledava navzdol. Drmasto skalno pobočje z srhljivo strmimi trentskimi travami izginja dobrih sto metrov nižje. Izpostavljenost je popolna — bognečaj, da bi tu zdrsnil — še reševalci bi te bili žalostni.

Brez besed se odločiva. Zveževa dve vrvi — en konec skrbno priveževa okrog krepkega, zdravega ruševja,

osmico na pas in že sem na vrsti za izlet — v globino. Ni prijetno — precej drugače je kot v plezalnem vrtcu z zanesljivega svedrovca — malo trpi psiha, kljub temu nekajkrat z užitkom pogledam navzdol in že sem na koncu vrvi. Lepa reč — škrbina je namreč deset metrov nižje. Deset strmih izpostavljenih metrov...

Iz žepa privlečem 4-metrski prusik in ga privežem na glavno vrv. Sedaj me od škrbine loči le še 6 metrov. Previdno spustim vrv in se primem za skale. Počasi se spustim na trdna tla.

Oddahnem si. Težav pa še ni konec. Kljub temu mi Germlajt ne more več uiti. Po zopnem krušljivem pobočju se moram spustiti še trideset metrov nižje na trave. Ni prijetno, a gre. Umaknem se iz vpadnice grape na pobočja Germlajta in zakličem Bojanu, da lahko gre.

Bojan se na sredini premisli, tistih zadnjih deset metrov ga preveč skrbi. Odloči se, da bo ostal gori na polici ob koncu prve vrvi.

Vreme se vidno slabša. Hitim, skoraj tečem po položnih travah na vrh Germlajta. Na hitro poslikam, samo pogledam navpični Veliki stolp in strmo gredino s travnatimi previsi in policami »šeste« stopnje na njegovi desni, nato pa se odpravim navzdol. Previdno se vzpnem v škrbino, zlezem še tistih šest metrov in se navežem na glavno vrv. Plezanje navzgor je en sam užitek. Oprimkov je ravno prav, skala dobra, izpostavljenost spoštljiva. Potegnem še drugih petdeset metrov do rušja, kjer varujem. Previdno prečiva okrog roba in se vzpnem na Goličico.

Oddahnem si. Vreme je vzdržalo. Privoščiva si pošten počitek.

Precej sva se zamudila v težkem svetu. Počasi se odpraviva navzdol. Do sedla gre brez težav, tudi stezo, ki sva jo pri vzponu izgubila, najdeva. Zatakne pa se v gozdu. Orientacija in gozd sta očitno moja šibka točka. Ne moreva najti prehoda v dolgo prečnico nad Mlinarico. Obvoza ni. Treba se bo potruditi. Razkropiva se in vsak zase iščeva sledi steze. Imam jo! Zavpijem Bojanu, mimogrede sva pri »zopni prečki« čez grapo. Spodaj še enkrat izgubiva stezo, malo »štrikava« po gozdu in kar krepko utrujena s težavo zmoreva zadnji vzpon do avta.

V tretje gre rado, pravijo. Ja, bilo je lepo, ampak na Germlajt sedaj nekaj časa ne bova šla...

(Napisano v juliju 1993)

147 alpskih štiritisočakov

V Sloveniji še ni bila izrečena zadnja beseda o tem, koliko dvatisočakov pravzaprav premoremo, saj je v vsaki novi knjigi, ki popisuje slovenske gore, objavljen drugačen podatek. Popolnoma o istih rečeh, le na višji ravni, so razpravljali v drugih alpskih deželah in se niso mogli sporazumeti, koliko štiritisočakov je v resnici v Alpah. Pred časom pa je posebna komisija UIAA, mednarodne zveze planinskih organizacij, objavila uradni seznam vseh alpskih štiritisočakov, na katerem je 147 vrhov in imen. Seznam se začne z Les Droites, kjer je poleg napisana številka 4000 metrov, na drugem mestu je Aiguille de Rochefort, ki meri 4001 meter, Monte Bianco di Courmayeur proti koncu tega seznama ima 4765 metrov, najvišji pa je seveda Mont Blanc, ki meri 4807 metrov.

OBJEM GORSKEGA POTOKA NAD NOMNJEM TER POD GORJUŠAMI

SEDEM SLAPOV SKRITE DEDIŠČINE

ALEŠ KARL NOSAN

Svetla krogla jutranjega sonca se je počasi dvigala v daljavi, ko sem pri Obrnah zapeljal v Bohinjsko dolino. Rdeče, rjave in zlatorumene barve jesenskega gozda so zažarele v zelenih tolmunih Save Bohinjke ob izhodu iz Soteske.

Na tem mestu je dolina najožja. Reka si je med poraslimi stenami izborila pot proti vzhodu.

Kmalu za ožinami Soteske se dolina prvič razširi. Ledeniške grbine in bel prod, ki ga je reka na široko odlagala, spominjajo na daljnjo preteklost. Počasen tok reke, rokavi, rovti, ki so pogosto pod vodo, skromna polja, cesta, železnica, stare vaške domačije... Nomenjska kotlina. Tektonika in rečna erozija sta jo ustvarili v mehkih jurskih škrlavcih in marogastih laporjih.

Vas Nomenj je stisnjena pod sončne poključke strmine. Iz nekdanjih Šteng je stopničasta tovorna pot vodila visoko po pobočju Poključke do Obrn. Šele v 16. stoletju so zgradili pot ob reki Savi skozi Sotesko. Tako so se odprla vrata Bohinja.

Temni gozdovi planot Poključke in Jelovice se spuščajo vse do dna kotline. Tu si pot k Savi iščejo sveži, živahni gorski potoki.

Ko so za mano ostale starodavne hiše Nomnja, sem na sotočju dveh vodnih tokov zapustil kolovoz, ki vodi proti vasi Koprivnik. Zavil sem desno, v grapo potoka Koritnice. Objela me je tišina gozda. Začela se je moja tura.

POTOVANJE V PRETEKLOST

Z vsakim korakom sem se vračal v preteklost. Terciar. Alpe so se dvigale zelo neenakomerno. V obdobju mirovanja so nastajale obsežne terase.

Južni rob Poključke zavzema Koprivniška terasa. Njeno pobočje nad Nomnjem je strmo, gozd je kakor čudež, ki te zagrne, sokovi iz zemlje se pretekajo v korenine in liste.

Koritnica priteče izpod roba terase.

Zemeljske sile so ob prelomih drobile kamnino, voda je odnašala material, poglobljala strugo in jo pomikala v hrib. Ko je zadela na trde, nerazkosane plasti, so nastali kamniti pragovi, prek katerih šumijo slapovi v neskončnost časa.

Prvi prag je najnižji. Dvometrsko Prvo slapišče je sestavljeno iz dveh curkov. Rečne alge počivajo na okroglih kamnih v strugi. Spomnim se, da so pred leti, bil je začetek decembra — čas Miklavževe vode, do sem priplavale celo postrvi iz Save Bohinjke.

Pot me je vodila skozi grapo, mimo skočnikov, obraslih z mahom, in je bila do drugega praga prav lahka.

Pri desetmetrskem drugem slapu je nežno drsenje vode po zeleni steni iz jurskih škrlavcev izvabilo spomin na neko daljno, čudovito glasbo. Pojoči slap je najlepše opazovati uro po poldnevu, ob nepozabni igri mavričnih barv v sončni svetlobi.

Nad Pojočim slapom je vzpon po grapi postal občutno težavnejši.

Po desnem bregu potoka sem prišel do ustja slapa. Tam se med grmovjem skriva majhen tolmun, v katero ga pada čez trimetrski prag po nekakšni ozki zajedi tretji slap ali Slap v drči.

Strmina pobočja je začela naraščati. Prava divjina se je odpirala pred mano. Stoletna drevesa, srobot, ovijalke, trhli štori, obrasli z mahom, kosi lesa oranžnih, rjavih in zelenih barv, skrivnostno okolje senc in svetlobe...

Sledilo je krajše napredovanje po levem bregu, ponovno prečkanje potoka in zagledal sem četrti, najvišji slap, Slap s parabolo. Voda se silovito zaganja čez dvajsetmetrsko stopnjo. Del vodnega curka si v sredini slapa izbira svojo pot in opisuje zanimivo obliko parabole. V nadaljevanju grape v jurskem apnencu ni več plastovitosti, pojavlja pa se vedno več prelomov, v katerih je voda izdolbila gladke ponvice. Zato so na ustju in v vznožju slapov tihi, mirni tolmeni.

Osemmetrski peti slap ali Slap v mahu je verjetno najlepši med vsemi. Temne skale, široka bela zavesa na zelenomahovni steni, tenke sence listov, ki se premikajo po vodni gladini...

Sem res slišal šepetanje škratov na pravljlični poljani?

ŠKRATNE PODOBE SO BEGALE PO NEBU

Počasi sem nadaljeval vzpon.

Ko je grapa zavila v desno, mi je pot zaprla petnajst metrov visoka stena. S to steno, čez katero se spušča vitki šesti slap, Slap pod jezercem, se končuje glavna reliefna stopnja Koprivniške terase. Voda priteče v slap iz majhnega jezera nenavadne lepote. Vse bogastvo jesenskih barv odseva v njegovi gladini.

Svet se nad jezercem za krajši čas uravnava.

Nato se je pred mano odprla še kratka stopnja. Pod njo sem našel spodnji izvir potoka. Koritnica je do sem stalna. Vseh šest slapov je mogoče opazovati kadarkoli, ob višji ali nižji vodi.

Kjer se mrak strmine dokončno prevesi v svetlobo planote, iz zgornjega izvira polzi zadnji, sedmi slap. Pojavlja se le po dolgem deževju. Takrat se voda razprši v več curkih in nastane pravo Množično slapovje.

Z vrha grape ni več daleč do prvih kmetij raztresenih vasi Koprivnika in Gorjuš.

Pozneje sem v oktobrskem večeru sedel med rjavimi travnimi bilkami, škratne podobe so begale po nebu in ostra črta obzorja je izginjala v noč.

Grape potoka Koritnice v pobočju Koprivniške terase (južni rob Poključke) nad vasjo Nomenj v Bohinjski kotlini tudi domačini ne poznajo posebno dobro, zato sem slavpove kar sam poimenoval.

Vzpna skozi grapo je po brezpotju za okoli tri ure.

OD ČRNE PRSTI DO POHORJA

MARINKA PETANČIČ JECELJ

Blizu nam je bila misel urednika, ki jo je zapisal v lanski poletni številki Vestnika, češ, poskusimo izkoristiti dopust za hojo po nižjih vrhovih in planinskih poteh. Bili smo naveličani hoje v skupini, na »komando«, in osvajanja popularnih vrhov; zaželeli smo si tihega in mirnega doživljanja na poti.

Staknili smo glave na posvet in sestavili okviren neobvezujoč program. Tako smo si lansko septembrsko nedeljo optali nahrbtnike in se v lepem jutru pripeljali na Soriško planino. Da si je Miro pridobil žig v knjižico transverzalne poti, smo prebudili oskrbnika.

ČRNA PRST

Pot nas je vodila najprej čez travnike, nato pa po ozki in strmi stezi do prevala, kjer stoji velika vojašnica. Pogled nam seže daleč, a kaj, ko se je sončno dopoldne kar naenkrat stemnilo in debele kaplje so nas odvrnile od namere, da gremo dalje — proti Črni prsti. Zatekli smo se v podrto kasarno, ki daje zavetje tudi čredam ovac, kot so nam dali vedeti nosovi. Preplezali smo zid in pregrado ter se znašli v velikem prostoru z okenskimi odprtini. Začelo je deževati in gosta megla se je spustila do tal. Grmenje in močan veter sta dajala prostoru še večjo temačnost in povečevala našo žalost.

Ali se bo zjasnilo, da bi lahko nadaljevali svojo pot? Po dveh urah čakanja se je meglena zavesa dvignila, pokukalo je sonce, mi pa smo veselo poskakali skozi okno in se napotili mimo okroglega Možica na sedlo Vrh Bače.

Steza se zelo spušča in dviguje, s sedla pa se vije zložno navzgor. Ves čas hodimo po razglednem grebenu. Priznam, malo me je strah pogledati strmo navzdol na primorsko stran.

Z Mirom počasi prisopihava na Koblo, ko zagledava Petra sklonjenega v gosto grmičevje. Kakšen pogled! Pa ne na Petra, ampak na maline, rdeče, debele in sladke. Hodimo po njih, ker same odpadajo od prezrelosti.

Spustimo se globoko navzdol skozi gozd, nato pa po ozki, z vejami zaprti stezi navzgor. Pod seboj na desni strani zagledamo čredo krav, ki se leno pase na planini Za Črno goro. Steza je vedno bolj odprta in strma. Še malo in se prevesimo na primorsko stran, z očmi pa spremljamo travnate strmaili dol do Baške grape. Pravi jo, da so včasih na teh pobočjih domačini z derezami na nogah kosili travo in jo na glavi v velikih povezih sena nosili v dolino.

V koči nas postrežeta prijazna fanta. Dežurna sta, pravita. Tu pospravimo tudi prvo joto. Zvečer se z veseljem spravimo v postelje in Miro dobi čisto sveže rjuhe. Morda zaradi njih ponoči ni smrčal, kdo ve.

RODICA

Rodilo se je prekrasno jutro. Še zadnji pogledi na Slatnik in Lajnar, pozdrav mladima oskrbnikom in z lahkim korakom na pot čez Rodico in Vogel na Planino Razor. Takšna je bila želja.

Spuščamo se po strmih grebenu, pa gremo zopet navzgor, enkrat na levo, drugič na desno stran, ko nas nenadoma zajame gosta megla. Ne vidimo ničesar, bolj slutimo stezo med skalami. Močan veter piha do kosti, dež pa tolče do kože. Nič ne vidimo, ne nazaj, ne naprej, le hodimo, hodimo, gor, dol, levo, desno, naokoli. Oprijemamo se skal, ki so mokre in spolzke. Veter in dež nas vztrajno spremljata. Teži nahrbtnika je treba dodati še težo mokrih oblačil. Miro se včasih zaustavi, skloni, pogleda. Seveda, velike planike so, njegove cvetlice. Vsaj to, si mislim. Pa gremo zopet strmo navzgor v mrak, v še močnejši veter in dež.

Na Rodici smo. Res, le kje je ta veličasten pogled z nje? Brž se spustimo navzdol, iščemo stezo, markacije; Knafelc bi bil žalosten, ker so tako obledele.

Malo hodimo po ravnem, ko se nam iz megle prikaže gibajoča se gmota. Človek, odet v pelerino, kdo pa! Še vprašanje z njegove strani, kako daleč je do Črne prsti, in se razidemo vsak v svojo gosto in črno meglo.

Balona nad Everestom

»Za balone ni meja!« vzklikajo pogumni letalci v košarah. Meje seveda so, zlasti kar zadeva višino, ni pa jih, ko gre za drznost in pogum.

Potem ko se je Šved **Per Lindstrand** leta 1988 z balonom dvignil na nadmorsko višino 19.811 metrov, se je več skupin balonarjev odpravilo na osvajanje Himalaje. Kaže, da je bila najuspešnejša štiričlanska angleško-avstralska ekipa, v kateri so bili Leo, Chris, Andy in Eric, ki si je letošnjo pomlad iz balona dodobra ogledala vrh Everesta.

Trajalo je dober mesec, da so dva balona spravili v nepalsko izhodiščno bazo Gokyo na nadmorski višini 4800 metrov in kakšnih 20 kilometrov zračne črte daleč od vznožja Everesta. Vsak balon, lepo zvit v deset metrov dolgo štruco, je neslo devet nosačev.

Po dva tedna trajajočih pripravah, privajanju na nadmorsko višino in čakanju na ugodno vreme ter čim šibkejši veter ustrezne smeri sta se balona, od katerih je imel vsak prostornino 7150 kubičnih metrov, s četverico dvignila v zrak. Ujela sta ugodne zračne tokove in se naglo dvignila na višino 10.400 metrov ter zaplula nad Everest.

Kaže, da božanska gora ni bila zadovoljna z njihovo prisotnostjo. Nenadoma je silovit sunek vetra s hitrostjo 110 kilometrov na uro močno zamajal oba balona. Ene mu se je zaradi sunka po nesreči sprožil gorilnik na

Dež in veter ne prenehata in pod Šijo Peter predlaga, da ne gremo naprej na Planino Razor, temveč se spustimo do bližnjega Ski hotela na Voglu.

Prespimo v prijazni brunarici in se prebudimo v deževnem in vetrovnem jutru. Z oskrbnico razpravljamo o vremenu ter čakamo na izboljšanje. Točno opoldne, ko smo se že odločili za vrnitev v dolino, se megla razprši, preneha deževati in vrhove oblije sončna svetloba. Sedaj pa gremo naprej, ne v dolino! Ker trmoglavimo glede ustrežnejše poti, smo med prerekanjem že doli v kotlini, na poti, do katere pripelje tudi steza od Zlatoroga.

Potočki veselo ubirajo svoje poti navzdol čez skale in skozi pesek. Postaja topleje, teža nahrbtnikov pa vedno bolj nadležna. Preval Konjsko sedlo je še kako dobrodošel za počitek z malico in za razbremenitev ramen. Podprti se spustimo navzdol do prostora, s katerega je prekrasen pogled na Bohinjsko jezero z vasmimi v ozadju. Fotografiram moške (priznam, poudarek dam ozadju) in že sopihamo navzgor, potem malo po ravnem, spet navzdol in smo na lepi planini Govnjač. Čez pol ure, v mraku, prispemo v Dom na Komni. Stisk rok prijateljev v pozdrav, jota za večerjo in zgodaj v postelje. Drugi dan nas čaka celodnevna tura na Krn.

NA KRN

Vstanemo zgodaj. Miro je malo v skrbeh, da ne bo preutrujen po več kot 10-urni hoji na Krn in nazaj. Ko smo se z Bogatinskega sedla spustili proti razpadajočim vojašnicam Za Lepočami, nas je sonce že prijet-

no grelo. Povzpemo se levo navzgor na preval Prehodci, nato pa zavijemo desno nad griči. Zopet naletimo na razpadajoče vojaške zgradbe. Na levi strani pogled raziskuje tolminsko stran. Tam, ob skalih, raste šop planik, malo naprej se v lahнем vetrcu ziblje nežen rumeni mak. Levo naprej, na skalah, zagledamo gamsa, ki nas mirno opazuje. Miro si ogleduje ostanke bitk iz prve vojne. Nekaj jih je na tleh, nekaj na skalah, kamor so jih odložili planinci. Za kratek čas se ustavimo pri znamenju, potem pa gremo naprej čez pobočje vrha Nad Peski na njegovo južno stran, ki se strmo spušča dol do temno zelenega Jezera v Lužnici. Na prevalu Prag se prevesimo na vzhodno stran Batognice, po uri hoje smo na travnatem pobočju Krna in še malo, pa smo na vrhu. Razgled je enkrat, vse do Tržaškega zaliva.

Z vrha smo se spustili proti Krnskemu jezeru, si pri koči pretegnili noge in napisali razglednice, nato pa vzeli pot pod noge nazaj proti Komni. Dan se je mirno in tiho prevesil v mrak, ko smo se vrnili v kočo. Naši občutki so bili nekaj posebnega — taki, ko si ne vem zaradi katerega vzgiba zaželiš poklicati svojega bližnjega v dolino, kot je to storil Miro. Morda pod vtisom Krna, ogledovanja zapuščine vojnih grozot, redkega cvetja, gamsov, ali pa kar tako. Kdo bi vedel! Pa je tudi vseeno; olajšal si dušo, da ni tako polna vsega, kar si vsrkal tisti dan. Veš le, da moraš deliti vse doživeto še z nekom. Še govorili smo bolj malo in potihno, da ne bi razbili čara, v katerega smo bili prstovoljno ujeti.

maksimum, popustile pa so tudi vrvi na košari. Ta se je močno nagnila in je le malo manjkalo, da pogumna letalca Andy in Eric nista iz nje padla v globino. Res sta bila opremljena s padali, a kdo ve, kam bi ju zaneslo in ali bi ju pravočasno našli in rešili (če bi bil sploh kdo tako blizu, tako opremljen in tako pripravljen na takšno akcijo).

Njuno nezgodo je posnel Leo iz sosednjega balona, ki je bil le dobrih sto metrov proč. Andyju in Ericu je hitro uspelo uravnati gorilnik in spet privezati košaro. Vsi štirje so z obema balonoma po večurnem letenju le srečno pristali približno 90 kilometrov daleč od vzletišča.

Bazni tabor Gokyo, od koder so balonarji zleteli nad Everest

Nesreča nad Everestom — s srečnim koncem

TRIGLAVSKA JEZERA

Jutro nas je pozdravilo s soncem, pa tudi s snegom, ki je nenadoma zapadel ponoči. Bilo je posebno doživetje, ko sva po snegu korakala proti Triglavskim jezerom. Pot na Prehodavce je bila mokra, ponekod blatna, sneg se je topil, čeprav ga je bilo še vedno dosti proti Zasavski koči.

Ko sva vsa mokra prispela v kočo, naju je skoraj oslepela temačnost in zakajenost v notranjosti. Planincev je bilo toliko, da sva s težavo prišla do čaja. Ko sva oskrbnika pobarala za prenočišče, je z dvignjenimi rokami odvrnil, da ima že vse polno, nekaj da jih bo ležalo celo po tleh, čaka pa še najavljeno skupino.

Ker so naju opozorili, da je čez Hribarice precej snega, pa še ledena pot da je, sva se odločila za vrnitev do Sedmerih. Koča je bila tudi tam prenapolnjena. S spanjem ne bo nič, so nama rekli. No, pa se je na koncu vse le srečno končalo; s Samovo pomočjo sva prespala na hodniku, planinci pa so mimo naju hodili tako obzirno, da nama ni bilo nič hudega.

PLANINA JEZERO

Naslednji dan sva krenila čez lepo Ovčarijo do Dednega polja, kjer sva obiskala tudi Ančo in Jožeta, bivša oskrbnika v Domu na Planini pri Jezeru. Sedaj paseta krave bohinskih kmetov. Obnovila sta si tudi napol porušeno stajo. Po prijetnem klepetu sva pospešila korak do Integralovega Doma na Planini pri Jezeru. Sicer prizajna oskrbnica Francka ni bila preveč razporejena. Razumela sem jo, saj je bližnja smrt nizozemskega planinca pretresla tudi naju, ker sva prejšnji dan na Komni še klepetala z njim in z njegovo ženo. Zaljubljen v naše gore sta vrsto let hodila v bohinski kot.

Midva sva od tod šla na ogled planine v Lazu, ki s svojimi stajami kot orlovo gnezdo ždi v vznožju Debelega vrha in osamljenih Ogradov. Po dobro shojeni poti sva nadaljevala na planino Krstenico. Planina je tiha, mirna, živine ni več, planincev pa tudi ne. Vidiva vse Bohinske gore od Črne prsti pa tja dol do Krna. Pogled se spusti na Pokljuko, na počitniške hiše na Uskavnici, proti levi na Draška vrhova v daljavi, debeli Tošč, vrh Triglava, pa nazaj do Krna.

S travnate planote zagledava pod seboj samotno planinko. Po njeni hoji je videti, da tudi ona uživa v mirnem sožitju z okolico. Nemo si pokimamo iz bojazni, da ne pretrgamo tihe veličine bivanja, srečni, da lahko to veličino z zavestjo dojamemo in sprejmemo vase. Človek je dan v minljivost, ta lepota okrog nas pa ostaja večna.

Ture v svetovna pogorja

Marsikateri član slovenske planinske organizacije nemara sploh ne ve, da v PZS obstaja zelo delovna Komisija za mednarodno sodelovanje, ki vsako leto organizira nekaj veletur v svetovna pogorja, tudi v Himalajo, Ande, Kordiljere in Karakorum. Ta komisija namerava tudi v prihodnjih letih ponuditi atraktivna potovanja v tuja gorstva, pri tem pa želi upoštevati želje posameznikov in planinskih društev. Zato je v Obvestilih PZS meseca maja natisnila anketo, v kateri sprašuje po takih novih ciljnih, med katerimi so navedene vse celine vključno z Arktiko. Kdor bi želel dobivati informacije o takih potovanjih, naj piše Komisiji, ki mu bo pošiljala sprotne podatke.

Res, Krstenica je vredna obiska, in to s katerekoli strani. Tudi vračanje čez planino Jezerce in Lazovski preval je vredno truda.

S TROMEJE NA DEBELO PEČ

Ob zaključku sezone je čas, ko se poletna doživetja ustalijo in strnejo. Trdno v spominu ostane izlet onkraj meje, ob Rabeljskem jezeru na Predil, obisk Mangarta, nato pa skozi vasico Strmec v Log pod Mangartom na ogled trdnjave Kluzice. Pa še obisk osamljene Bavšice, potem pa skozi Bovec do slapa Boka in ob bistri Soči čez Vršič v izhodiščno točko — Kranjsko Goro.

Še posebej mi je ostal v spominu izlet na tromejo. Ob Šurcu smo zavili navzgor čez pašnike, skozi gozd in visoko travo do vrha. Škoda, da je bilo na naši strani tako samotno — samo majava lesena klopca, žiga in vpisane knjižice RTV pa nikjer. Skozi žičnato ograjo smo stopili na drugo stran. Tam pa je vse drugače. Trava je pokošena, domova odprta, žičnica vozi, obiskovalcev pa je vse polno. Sva se pa z Majdo najedli malin, ki jih je polno. Tudi Miro si jih je privoščil, le Vera je raje z zemljevidom v roki preverjala, kaj vse se vidi.

Ne hodite pa na tromejo brez deviz, za tolarje ne dobite ničesar, pa če vas še tako daje žeja, kot je naju z Milko. Razen vode, seveda. Imate pa zato zastoj pogled od Tupejevega poldneva in Vožce, s katere je najlepši pogled na Martuljkovo skupino, na jezerca v dolini in mogočni Dobrač pa vse tja do italijanskih vrhov.

Če se odločite izkoristiti dopust v hribih, potem je vsekakor vredno osvojiti dva dvatisočaka, Debelo peč in Viševnik nad Pokljuko. Lahko v enem dnevu ali pa s prenočitvijo na Lipanci. Naju s Petrom sta prijazno sprejeli tukajšnji oskrbnici. Za večerjo sta skuhalo odlično gobovo juho. Družbo nam je delal ljubitelj naših gor iz Zagreba. Spominjal se je vseh pohodov po naših vrhovih, nekatere je osvojil tudi po desetkrat. Še posebej v lepem spominu mu je ostala viharica Helena, ki je vodila izlet v kamniške hribe.

ZA KONEC PA NA POHORJE

Stopamo enakomerno in tiho. Stopinje se pogrezajo v mah, potem pa začudeni stopimo na ozke brvi. Skozi goste borovce se težko prebijamo, marsikatera korenina in veja nas ustavi — pa spet naprej, ko se rešimo iz ujetništva vej. Hodimo zopet po mehkih tleh, ponekod celo po blatu.

Končno le prispemo do cilja, do temnega jezera. Postavimo se naokoli in sanje nas ponesejo daleč. Le kje je povodni mož, kje je dobra vila? Zabliska se in zdi se mi, da vidim polno biserov na vodni gladini. Bo pokukal ven, kakšen je? Zopet blisk. Vsa v pričakovanju začutim, da se majem in vsem se mi sanje razblinijo. Vidim, da drugi skačejo po močvirnatih tleh in jih s tem premikajo. Ozrem se okoli sebe in — kajpada, smo ob Lovrenških jezerih na Pohorju, kjer smo zaključili poletno potepanje. V vlogi povodnega moža je bil Franci Petkovšek s fotoaparatom, dobra vila, ki je vse organizirala, Ani Smolej, palčki pa vsi drugi udeleženci iz PD Avtotehna. Angelca je bila tako razporejena, da bi Petra skoraj ne izpustila iz rok in bi jaz morala sama domov.

POKONČNE POTI MED VASMI, KI SE POGREZAJO VASE

ČEZ IDRIJSKE KRNICE

RAFKO TERPIN

Mati mi je stokrat svetovala: Daj, utišaj svojo željo, devaj se nazaj, da te ne bo potoflko, če se ti ponesreči! Naj ne pokurim vsega ognja naenkrat, je hotela reči. Nedvomno je iz nje govorilo nekaj starega knapovskega duha. Svoje življenje mora vsakdo sam uravnati — previdno in stvarno.

Nauk mi je dobro sedel v dušo, a pomagaj si, če si moreš. Po dolgi in delovni zimi je sledilo samodejno prebujanje. Zvaliti se iz korita je tedaj mala reč. Popiti požirek toplega in zakleniti za sabo, to se mi še zdi potrebno, drugo niti ne.

In že pójem v prvem klancu.

April.

Noga je lahka, da je kaj. Do Razpotja imam od doma le pol ure hoje. Kanomeljsko Razpotje je skromno razvodje med idrijsko in kanomeljsko dolino, vsedlo se je prav vrh idrijskega preloma. Ha! 550 metrov nad morjem je svojčas zvenela prisrčno živahna gostilna s plesiščem in nekaj mizami pod divjimi kostanji. Precej otroškega dolgčasa smo pretolkli po obronkih. Posebno ob nedeljah je bilo živo. Poklicni ali nepoklicni prisluškovalci so ob večerih nadvse jasno dojemali, kako množica jemlje zaukazano stvarnost. Čutilo se je, kdo molči, kdo momlja in kdo obrača pogovore. V noči, v temi, se je zaključilo z ono prepovedano: Veselja ni nikjer, nikjeer, nikjer, nikjeer... Grobo in brez končnic je odmevalo skozi Češnjice in čez Travno brdo.

Današnji lokal je neprimerno lepši, bi rekel. A kdo bo danes prepeval o nič več prepovedanem nikakršnem veselju?

ZA PLEČATIMI SENOŽETMI

Psa štá se zbudila.

Proti Žličniku se namenim. Pot je gladka, kar leti mi izpod nog. Hitim skozi senčen mir.

Na pogorišču berem spominsko ploščo. Zapis na njej. Vedno znova to počnem. Opravek mi je postal del vsakokratnih navad. Bil sem poleg, ko so jo odkrivali. Spominjam se dveh otrplih starih borcev, vsak je nosil kapo s peterokrako in puško na rami. Organizator je v utečenih frazah navidez ledeno mešal po stari nesreči, ženska razbolele duše je hladila čelo na preperelem ometu. Nepregnana bolečina mi je tedaj opredla vse podobe. A v razpetem bregu in ob poti je rdelo zadnje resje. Gabrovje je iztiskalo življenje. Ptice so se igrale z razkošjem. Koliko jedrih, pa tudi ubitih, zbitih pesmi je rajžalo preko Kanomlje!

Grem! Za sesipajočimi se obpotnimi škarpami padem v gozd. Pred klancem k Valovčevšu jo nagnem navzdol v črno mejo, čez glasno grapo, v trdo osojo. Za glasom stopim, saj so stare poti vse bolj pozabljene.

Na odprtem se je bližnjemu soncu nastavila Ribnica.

Hiša je zmeraj molčeča, kadar grem mimo. Za plečati mi senožetmi se je stisnila kanomeljska dolina. Bregovi tostran se še niso zbudili.

Pod štalo, bolj vem kot vidim, se začne slutnja drobne stezice; toliko jo je, da se na njej kdaj pa kdaj stopalo na ravno položi. Po strmini zaključkam proti streham. Most čez Kanomljičo. No, pravim, mimo Slivca bo dvajset korakov ravnine do naslednjega klanca. Slivčev sivi portal so vrgli ven še v času, ko se jim je s ceste v vežo kadilo. Bil je vendarte imeniten, v sklepnik je imel vrezano letnico 1898.

Ob Govškarci si izberem bolj strmo stezo proti Bazoviku. Na široki bazoviški ploščadi, potreseni z nekaj domovanji (kot rozine v potici!), me sprejme jutranje sonce. Prav zlato si! mu trobezljam. Po prestani gozdni temi sem nadvse željan svetlobe.

RAZDRT MLIN, RAZTOPLJEN V LISTJU

Poskočen iztek Govškarške grape me ob vsem soncu nosi v daljno gimnazijsko pomlad, tudi v april. Pesem se mi trže od nekod. Čedna voda za vrbovjem. Izsušene podlakti drobne ženske, ki je preživela internacijo. Minute težkih misli ob vodi, ki pozna zgolj radost. Tedaj, takrat sem ukradel nekaj samote sredi pisane družbe. Le stežka smo drobili trpkost. Voda nam je odpihnila vso težo.

Govšk se hitro zloži v sotesko za dolg gozdat greben, ki se čez Obidovše vleče tja do Packa. Slapič pod sončno potjo je bolj skrit očem, ušesom ne. Brv. Spočit voznik zahlača v osojo. Rastje ob vodi se vidno prebuja. V pečinah pod Jelenkom je sonca kot obljub. Zlata bleščava vleče v višino. A je divje. Držim se poti. Spet brv na levi breg, kljuka, resje, telohi, gmajna v klancu, kukavice. Peščena pot je vse ožja, ob njej je polno solzavih izvirkov. Bele mastnice se vsipljejo skozi zlati dan.

Streha strmo nad menoj? Da. Pot še enkrat zaključka in zdaj sem v Govšku (Srednja Kanomlja 4). Dom je že obupno let prazen. Leži na zeleni polici nad grapo; v nekakšnem kotlu je ozkost oblepljena s strminami in pokrita z nebom. Občutek zaključčnosti je menda nekaj običajnega.

Proti Idrijskim Kronicam se mimo studenca dvigne čudovita steza. Nekdaj so po njej Krničani hodili k nedeljski maši, tedaj je bila uhojena in vsa zlikana. Zdaj jo opreda bukovje, tu in tam visoka trava žgečka v nos, s sinom sva se potepala tod, sem jo še sam nekoliko otrebil.

V stranski grapi izpod Juric gnije razdrt mlin. Svojo podobo je samoumevno raztopil v starem listju.

Nekaj višje proti Kovkarju naenkrat izstopi zidana kapelica. Prijateljsko je obložena z drevesnimi krošnjami.

Hiša »Na Kovku« (Idrijske Krnice 38) ima točno ime in dobro vodo. Vedno se ustavim na travničku za hlevom,

tam, kjer se moja pot spet pokonci postavlja. Sedem v travo in čez streho zevajoč pletem o sijajnem imenu. Danes iz podrte štale gleda kamnit velb, o kozolcu govore stebri, hiša je praznično zaklenjena. Pajštva je zlezla vaze ob poti k Packu. Kovkarji so že daleč.

Pot se v nekaj strmih ovinkih zažene navzgor. Od sile sončno je. A ob deževjih tod vode prav orjejo. Voznik trdo kaže sledove mokrih preizkušenj. Precej grmovnato. Šmarna hrušica cveti. Od povsod puhti vlažna pomlad.

ŠIROKO PRETEGNJEN POGLED

Kamutejše stoji tako rekoč z eno nogo na kriški cesti. Kakšnih 900 metrov visoko sem. Bajta je vegasta, zanj niso nikoli vedeli, a je obljudena ali ni. Svet se je bahavo odprl. Čez kanomeljske grape je zmogla zapeti širina Idrijskih Krnic. In navsezadnje se na cesti vse drugače zasope. Najvišja točka moje poti je mimo, zdaj se bom začel polagoma spuščati proti Želinu.

Ceste je za kratko. Za smrečjem se leto in dan hladi jezerce s stalno vodo. Ni ga težko spregledati. Mimo nekdanje kriške šole stopim do ostre rajde in kar naprej v gozd. Stara dobra smer vodi proti Rupi, pa tudi idrijsko-cerkljanska planinska pot gre tod. V gozdu je čez leto zelo težko videti nekaj lepih tis.

Rupi bi dali tako ime, če ga ne bi imela. Zdravko jo vsakodnevno obvladuje. Poleg starega doma je postavil novo hišo. V dnu plitve kotanje je zarisana njiva. Po obrobju se pripenjajo le nebeske poti, po njih se gibljejo naši vzdih. Svet se preveša v dve grdo razjedeni grapi, v Sjavnico pod Šebreljami in v Otuško vzhodno pod Jagršči. Greben je dovolj prostran in ne stiska duše.

Vozniku je do razdrtega Kališarja lahko. Na Kališču se vsak pogled na široko pretegne in mu ni sile. Iz vedno dišeče senožeti se oziram preko umrlih streh, v spodnjem koncu marosen travnik se podaja na zahod. V njegovem dnu se beli stebrasta kapelica. Za hrptom mi poigrava trepetlikov in brezov gaj. Nekaj macesnov brni na samem. Kališer je obrobljen s plavimi grebeni, tudi s tistimi, ki jih v redkih trenutkih skoraj telesne odsotnosti riše človeška duša. Ves svet se izgublja v plavem, radi rečemo. Daj! dodajam, saj ni treba, da tedaj, ko sem le sam s seboj, strašno uničujoče presojam v zgolj pametno izrečenih besedah!

Tam za Idrijo se proti Cerknemu odpirajo nove grape. Kaj je iz njih videti druga sonca? Gренко me spreleti. Tam, pravim, znajo včasih svojega človeka grdo prizadet. Kako oslepijo slike, ko mi do obisti ostro zlezejo njihove oči! E! sunem z glavo v stran. V nahrbtniku imam nekaj sladkega. Dajmo!

STRŽNICO POZNAM LE PRAZNO

Kališarja spremljam že leta in leta. Njegova stara betežnost se je tako rekoč vrasla v mojo mlado. Začelo se je okrog 1970. leta. Spominjam se svetle kritine. Dvorišče med štalo in hišo je bilo domače. Po prostorih se je moglo posprehoditi. Pet let pozneje je bil osrednji del hiše že vdrt, hlev tudi. 1981. leta sem v kleti zamerkal ostanke kmečke kovačije. 1985. je proti

Krnicam še bodlo belo hišno čelo. Potem so se v koprive skrile bele ključavnice in bezeg se je postaral. Češplje so nehale rojevati, hruške so dajale od sebe bolj in bolj puste plodove. Sijajna stezica proti Peklu je zašla v otroško pravljico... Tako. Danes srebam slike preko vseh robov in skozi šive, pa včasih ne vem, ali mi je dobro ali mi ni. Zlato šelesti trepetlikovje. Svojo jesen nosim s seboj in mi ni v preveliko breme.

V Stržnico je mogoče po vozniku ali mimo kapelice čez grič. Slednje mi je vse ljubše.

Stržnico poznam le prazno. To je opustel zaselek petih skromnih domovanj. Ne le sosedje, tudi hiše so si nad temi grapami delale družbo. Juškovo hišo z veliko bodiko ob južni steni zadnja poletja počasi obnavljajo, za kakšen počitniški dan bo primerna. Meliškarjev dom je kot vsa Stržnica umrl okrog 1965. leta. Hiša je še videti trdna, slamnato streho so prekrili. Na najbolj razglednem kraju se sesipa Obidova hišica. Ob njej kar se da zlagoma raste na temeljih stare kleti nov vikend. Pri Burjevcu se je poslopje z rdečo streho vdrl pred 1985. letom. Benenčan je gospodaril nižje od ostalih, na danes skrajno zaraščeni ploščadi nad Otušnico. Pogorel je v marcu 1954., obnovili ga niso. V prazni Stržnici pa še rojeva lepa njiva. Vsako poletje nekdo postrga nekaj travnika in senožeti, orehe poklatijo in nekaj sadja poberejo. To je vse. Mimo njive pelje kolnik do Podbrdarja, stare bleščeče domačije, katere svet so si v preteklosti razdelili trije bratje. Od tedaj je stari dom sameval, živel s svojimi slikami in nekatere ohranil prav do današnjih dni.

S Stržnice se ozek kolnik spusti mimo Obidovega zajetja. Romantične svigli na slikovitem šebreljskem ozadju me potegnejo iz utrte poti. Do Jame je res blizu. Na jami, približno 800 metrov visoko, je prehod na najbolj zoženem delu grebena, ki se brž zatem dvigne v 832 metrov visoki Prevodl. Od tod se mora po stezi spustiti v Zadnjo Sjavnico (Sevnico) ali pa v Pstino nad Kovačkarico.

ZA GORO PRETRESLJIVEGA

Nese me kar po vse boljši vozni poti proti Jagrščam, ves čas nad globoko grapo gornje Sjavnice. Stara pot je baje šla po grebenu čez Prevodl in Burjo. Vsaj pozimi ni bila previsoko zametena, si mislim, in ljudje so bili takrat zanesljivo trdnejši v nogah.

Zidano kapelo zagledam takoj ko stopim na sjavniško cesto, ki grozovito naokrog zavija proti Šebreljam. Obnovljena in oskrbovana kapela je postavljena v spomin vaščanom, ki jih je tako ali drugače pobrala 2. svetovna vojna. Njihove drobne fotografije za šipo na stranskih stenah notranjega prostora še po dolgih desetletjih govore o njih.

Nad vasjo se gozd umakne. V razprtosti divje krajine za goro pretresljivega. Na levi se skrivajo sjavniške tesni, za njimi, a blizu, se belijo peči pod Bražnikom, šebreljski robovi so rožnato obsijani. Sv. Ivan (579 m) se dotika skrajnosti, do Kojce (1303 m) in Porezna (1630 m) so še Police (550 m), Rodne (698 m), Dolenje Ravne, pa Bukovski vrh (918 m), Degamik (911 m), Otavnik (1309 m), Veliki Kovk (839 m), Roglca (553 m).

Na zahodni strani ospredja s kačasto cesto, vrstami češpelj in jablan, zelniki in gnojnenimi travnički so v strmini vsajane kmečke hiše, stare in nove. Cerkev stoji na prepihu pod Kopo (708 m) in čez dan pobira prav vse sonce. Pod hišami, ob robu največjega vaškega travnika, trohni ostanek davne jagrške cerkvice iz 1493. leta. Baje so jo vaščani zgradili brez pravega žegna kar na svojo roko, zato ni imela prav dolgega življenja.

Jagršče, nekdanje Jagodišče, so neverjeten kraj tudi danes, ko so si vaščani vendarle uredili manj pokončno cesto in čez Idrijco položili nov most. Klanec je klanec, naselje je vanj pripeto gnezdo. Znana zgodba izpod Italije je še zgovorna. Pravi o italijanski učiteljici, ki ji je oblast zapovedala Jagršče, pa se je reva z juga uprla z vsemi štirimi, da v take prepače ona že ne more. Nakar so zadrego rešili tako, da je ženski drobiž v listnik pobasal cerkljanski »frohtar« (grobar), znan in tudi krepak čudak, pa jo gladko dostavil k jagrški cerkvi. Menda je vso pot od groze mižala.

DOMAČIJE SI JE PRISVOJILA REKA

Dobro, se režim vase, zdaj se lotim doline. Iznad Frenčka drži svetel klanec. Greva dol, prijatelj! Pirhov

klanec je videti nekam droben. Idrijca se pod njim vsa zelena rine skozi ovinkaste bregove. Skoraj od tam, kjer Otuška pljune v reko, vzkipi še en breg; masorški greben v napetem loku raste čez Razor. V Klakaču presečem travnik.

V strmih obešena Straža in Želin v dnu me z naglimi koraki pobirata vase. Breg ne popušča do konca, v kolenih ga čutim. Vendar je sijajno končati pot v tako razgibanem kraju, kot je Straža; tu se je bog resnično potrudil.

Želinca, Tratarja, Pirha, Graparja, Črva in Oblaka si je prisvojila reka. K sebi jih tišči tudi danes, ne morejo ji pobegniti. Iznad njih se je ob tisočih vzdihih kdovekdaj porodil proti nebu zategnjeni svet Roglce, Gastabil, Cerkljanskega Vrha, Lazca in Masor. Z njihovim skoraj zvođenim leskom v očeh se bližam reki. Na daleč mi prija njen neizmerno vsakdanji hlad. Nobene rovtarske grenkobe bi ne smelo biti v njem. Najbrž bo na koži mojih besed zalepljenega dovolj pomladnega sonca, ko bom ob ograjo novega mostu prislonil popotno palico.

Na Želinu ena od sivih cest zavija proti Cerknemu. Že od najbolj zgodnjega jutra sem namenjen drugam.

PO NEMARKIRANIH STEZAH ODROČNIH GRIČEV

EMAUS, ŽLIKROFI IN SUMLJIVA OSEBA

NADA KOSTANJEVIC

Če se do sedaj nisem naučila voziti avtomobila, se ga pri 67 letih zagotovo ne bom. Moje obveznosti pa mi ne dovoljujejo, da bi se od doma odpravila prej kot v nedeljo popoldne, ko ni z našega konca nikamor nobenega koristnega avtobusa. In tako mi za moje potepanje ostane le avtostop — kar pa je za žensko mojih let v očeh nekaterih morda videti tudi čudno.

POTOVANJE S »FRANCOZI«

Na velikonocni ponedeljek sem se po vrhpoljskem klanecu odpravila v Emaus. Kaj kmalu me je dohitel bivalni avtomobil, v katerem je bila družinica, mož, žena in trinajstletna hčerka, ki so živahno preučevali zemljevid. Po nekaj neuspešnih poskusih v različnih jezikih smo bili soglasni, da za silo lomim francosko in so mi zaupali, da so bili za velikonocne praznike najprej v Italiji, sedaj pa da želijo še nocoj priti skozi Maribor v avstrijski Gradec. Pokazala sem jima na karti, naj gredo v Godovič in potem proti Ljubljani. Če mi ne bi bilo toliko do hribov, da bi šla z njimi, sem rekla, tako pa sem namenjena v Idrijo in naprej na Hleviške planine. »Francozi« pa so rekli, da imajo ravno čas in da bi si ogledali tudi Idrijo.

Tako smo se vozili z avtom, bil je jasen dan, nad Črnim vrhom je bilo lepo videti vse Alpe s Triglavom vred. In kaj je v Idriji? Povedala sem jim o živem srebru, kako se reče čipkam se nisem mogla spomniti in sem jim

pokazala krajec kombineže, pa smo se spomnili »les dentelles«. In kakšno posebno in značilno jed imajo tam? Svetovala sem jim, naj gredo v Nebesa jest žlikrofe. In kako se pripravljajo? Upam, da jih niso poskusili pripravljati z vsemi mojimi slovničnimi napakami.

Na začetku Idrije so me spustili in šli iskat »nebeske« žlikrofe, jaz pa sem se po markaciji podala proti Hlevišam. Ko sem prišla iz Idrije ven, sem prišla do kapelice, naravnost gor je šla strma lovska pot, levo pa položna skorajda vozna. Odločila sem se za strmo. O, da se ne bi! Navzgor še gre, a ko stvar začne prečiti gozdne strmine, ni prav nič prijetna, posebno če je ženska priletna in živega krsta ni na poti. »Nada, umiri se!« sem govorila sama sebi in si rekla, da nazaj ne grem. In začuda, vmes je bilo celo nekaj odsekov skorajda prevoznih, kot da bi z neba padli. Res je bil gozd nad menoj in pod menoj, a strmina nič kaj simpatična. Še najboljše je bilo, ko je šlo naravnost navzgor.

NA HLEVIŠKIH PLANINAH

Končno sem se znašla na povsem prevoznih, širokih in lepih cestah in pri kažipotu, ki je povedal, da imam do Hleviških planin le 300 metrov. In res sem kmalu zagledala kočjo in pod njo kup pridnih otrok, ki so grabili steljo. Pa na tak praznik! Lepo so grabili steljo, lepo jo spravljali na kup — in si nato podložili pod zadnjo plat kose kartona in se drsali po travnikih!

Kje je ta čas, ko smo isto počeli s šolskimi torbami in bili tepeni!

Pred kočjo je bilo nekaj avtomobilov, med še golim drevjem je bilo zelo lepo videti okolico. Legitimiral se mi ni noben hrib in nobena vas, jaz pa nisem imela zemljevida tega konca. Vstopila sem v hišo, tu je bilo več veselih družbic in prijazni oskrbniki. Plakat je ponujal pirhe, potice in pršut — vsega tega sem bila še od doma sita. Imajo kakšno toplo hrano? Ali bi jedla juho iz kocke? I, seveda! Takoj jo je pričaral, stolkel vanjo jajce, jo potrosil s sirom in skromen topel obrok je bil tu. Svetloval pa mi je oskrbnik, naj ne hodim na vrh. Priletela sem in vrtoglava, sem mu potožila. Sestopim da naj na Idrsko Belo. (Tam me ne bodo videli, sem si mislila, ko sem se spomnila različnih lovskih steza.)

Markacije so vodile proti Vojskem, Beli, Čekovniku — a jaz jo raje mahnem po cesti. Gozdna je, prijetna je. Kake dva kilometra od kočje mi pride naproti mlada družinica z avtom. Ali je to prava pot na Hlevišce? Ali je še daleč? »Saj boste kmalu tam...«

Grem naprej po dobri gozdni cesti in kmalu pridem na asfalt od Čekovnika proti Idrji. Pa kaj kmalu me dohiti ona družinica, starša in dva komajda šoloobvezna fantiča. Naložijo me. Bili so na Hlevišah, dobili so žig. Saj, danes so bili že na Javorniku, pri Abramcu in potem še na Čavnu. Delajo transverzalo. Avto ima kranjsko registracijo. »No, potem me lahko peljete do Godoviča.« »To pa ne, gremo na Cerkno in v Škofjo Loko.« No, ti se bodo nabrali žigov: Bevkov vrh, Franja in še in še...

V Idrji me odložijo, jaz pa grem na štop-plac na most. Pa je tam kup študentov, vsi molijo kartončke z L.J. Skromno se postavam na konec vrste — in me takoj pobere avto s postojnsko registracijo. V Godoviču izstopim, za menoj pa takoj pride — vipavska župnijska gospodinja. S svojo teto se je tudi ona peljala v Emaus. Kam, tega je nisem prašala. Samo da me je spravila domov...

ZASLIŠEVANJE V GOSTILNI

Čez tri tedne pa sem se odločila, da grem pohajati na Vojsko. Pastorki sem povedala, naj jo ne skrbi, ob osmih zvečer da bom že doma.

Takoj za Vrhpoljem sem srečala mlekarški kamion, ki z Idrje pelje mleko v vipavsko mlekarico. Ta me že pozna, pozna moje muhe, in sva se po poti s šoferjem lepo pomenkovala o hribih, vaseh, vzgoji, politiki in sploh... Da se ne bi v Idrji izgubila, me je postavil na začetek vojskarske ceste.

Korajžno sem jo mahnila peš in ko sem prišla ven iz Idrje, mi ustavi džip. Notri so bili štirje pošteno nakresani lovci. Kar vzdignili so me noter in me spraševali, ali sem bila v bolnišnici. Nel! V Idrji je namreč psihiatrična bolnica, p. d. norchhaus. Kam grem? Na Vojsko! Kaj iščem? Kar potopat se grem. Malo čudno so me gledali in nenehno spraševali, kam grem in med tem kar precej divje vižali po ozki in ovinkasti cesti.

Naproti pride kamionček. Očitno so se poznali z voznikom — vsi skočijo ven, se začnejo s šoferjem objemati, si zamenjavati kasete, jih navijati — in plesati po sredi ceste.

Debelo sem jih gledala, a ker je za njimi priropotal nekakšen avto, so se le zbasali vsak v svoj voziček in se le za las odpeljali drug mimo drugega. Spraševala

sem svoje prevoznike, če poznajo nekega Idrčana, ki je dolgo let imel trgovino s pohištvo v Parizu in je na stara leta prišel živeti v Idrjo ter si je na Vojskem uredil botanični vrt. Ne, ne vedo zanj. Pa sem videla, da nočejo povedati. Ta možakar me je namreč nekoč peljal na Vojsko in mi zaupal, da svojega vrta nikomur ne pokaže. Odločila sem se pač, da grem danes na skrivaj pokukat tja, saj sem vedela, kje me je z avtom odložil in zavil po stranski poti.

Prišli smo na lepo in simpatično Vojsko, moji prevozniki so me vabili v gostilno »Medved«, a sem jo mahnila naprej.

Komaj sem začela hoditi po oni stranski poti, me začne klicati v belo haljo oblečena ženska, ki je pritekla iz gostilne: »Gospa, tod se prav nikamor ne pride, pojdite nazaj...«

Hitro sem stopila v gostilno. Ali bom kaj spila? Le malo stila. Ni mi ga treba plačati, a povedati moram, kdo sem in odkod in kam grem. Povem ime, naslov, številko telefona, in še, da se bom le sprehajala po okolici Vojskega. Kako bom šla nazaj? I, na štop! In takoj se jim oglasim, ko pridem domov. Naj ne hodim nikamor, saj se bom zgubila. Ali imam kaj za obleči? Pokažem jim jopico in hlače v nahrbtniku. Povem, da sem že 60 let član planinske organizacije. Pač, vzela bom pot pod noge najprej po kakšni poti, poldrugo uro bom hodila naprej, do koder pridem, potem se bom vračala nazaj. Če se ob vrnitvi ne bom ustavila pri njih ali če bom šla po drugi poti, tu je njuna vizitka, naj pokličem od doma takoj, ko pridem. In naj nikar ne hodim v Tiskarno Slovenija...

Brez skrbi, tja ne pojdem več. Lansko poletje sem šla z Vojskega v tisto strmo grapo, pa bi se skoraj ubila po tej divji poti. Potem sem raje sestopila v Kanomljo in dobila štop do Vipave.

ZAKAJ MI NIHČE NI ZAUPAL

Šla sem potem sprva po poti proti tiskarni Sloveniji, a raje kot proti njej jo mahnem po dobri gozdni poti in predgozdni cesti. Sem ter tja je kakšna domačija, travniki in gozd, travniki so lepi, pokošeni lansko leto. Temnordeče in rumene kukovice že cvetijo, kukovce se oglašajo tudi iz gozda, še lastovice tod spletajo gnezda. Na koncu ceste obnavljajo domačijo. Prijazna ženska mi pove, da bi po gozdni stezi lahko prišla v Gačnik, a raje ne grem. Tiste gostilničarje bi le preveč skrbelo. Ženska mi na štor, ki je miza pred hišo, prinese sok in pecivo. Iz Idrje so, obnavljajo starino; ko bosta z možem v pokoju in otroci na svojem, se vrmeta sem.

Še lepo v leseno korito speljan izvirek je pri hiši. Po travnikih ponekod cveto obilne kalužnice. Pomeni, da suše ta kraj nima. In ko se z žensko pomenkujem, mi pride na misel, zakaj mi niso zaupali ne gostilničarji, ne oni pijani lovci!

V Idrji je psihiatrična bolnišnica in dom starejših občanov, v Spodnji Idrji pa stacionar za duševno prizadete osebe. Če priletna ženska sama tava okoli, je takoj sumljiva, da je ušla od tam! In ker v »norchauzu« zdravijo tudi alkoholiče, so mi v gostilni takoj prunudili pijačo, da bi zvedeli, pri čem so. Svoje pomisleke sem povedala ženski, ki mi je rekla, da imam prav. Za onega čudnega botanika tudi ona ve, a njegovega vrta tudi ni videla, čeprav je Vojskarka.

Poslovala sem se in se podala po lepi in razgledni planoti. Saj ni videti kakšnih velikih višin in ne globlin, a razgibana pokrajina, kjer se menjavajo gozdovi in travniki, domačije in redke ceste, so prava paša za oči. Prišla sem do gostilne in se oglasila v njej. Gostilničarja sta povedala, da pred gostilno sedita zakonca, ki ravno sedaj odpotujeta v Idrijo. Pripravljena sta me peljati.

SKRB ZA SOČLOVEKA

Vsem štirim sem povedala, da točno vem, kaj so si mislili o meni. Njihova skrb za človeka je vse hvale vredna, sem rekla in povedala, da sem pred 40 leti z Roblekovega doma skupaj s svojo družbo reševala žensko, ki je 29. novembra ušla iz begunjske umobolnice bosa in v sami srajci. Gostilničarja sta mi potem še povedala, da so pobegi iz bolnišnice in tudi iz obeh domov razmerno pogosti.

Koliko manj gorja bi bilo na svetu, če bi ljudje drug za drugega tako skrbeli! Začela sem jih spraševati o onem botaniku, pa sta takoj obmolnila, češ da ga sploh ne poznata. A je ta vrt oddaljen morda le 200 metrov od gostilne!

Zahvalila sem se zopet, gostilničarja pa sta mi dala vizitko s telefonsko številko.

Od tam naprej je šlo kot po maslu: do Idrije z avtom, do Godoviča z avtobusom, od tam me je v Vipavo spravila sestra znanega humanista **Evgena Bavčarja**. Preprosta ženska, a čeprav brez šol, zelo izobražena. Slepemu bratu je vedno brala tudi zelo zahtevne knjige — naučila se je tako več tujih jezikov in celo gotice. Pripeljala me je prav do doma. Od tam sem po telefonu poklicala gostilno na Vojskem in sporočila, da sem doma.

Živemu človeku se v hribih vse pripeti, živi ženski tudi, čeprav je že stara.

VSAKO MESTO IMA SVOJE VIŠINSKE IZLETNIŠKE TOČKE

MOJE CELJSKE KRTINE

IRENA BREŠČAK

Izpred naše hiše se vidi Nanos. Kolikokrat preko njega pošiljam pozdrave v rojstno Celje! Pesem mojih mladih let poje:

*Oj, Celje, mesto belo, mladosti moje raj,
po tebi hrepenelo srce bo vekomaj,
Savinja te obliva, nad tabo grad stoji,
ki v ruševinah skriva romane davnih dni,
oj, Celje, mesto belo, ne zabim te nikdar!*

Prvi hrib moje mladosti je bil Celjski stari grad, kjer so živeli ponosni grofje Celjski. Njihove tri zvezde krasijo slovenski grb. V štirinajstem in prvi polovici petnajstega stoletja so bili najbogatejša in najuglednejša dinastija na naših tleh. V grajskem stolpu se je mladi **grof Friderik** pokoril zaradi ljubezni do **Veronike Deseniške**, prelepe deklice nižjega stanu. Zaradi nje je umoril ne-ljubljeno, po očetovi volji v zakon vzeto **Elizabeto Frankopansko** in skrivaj poročil Veroniko. Mogočni oče **Herman II.** je zaman skušal v verigah pokoriti sina. Veroniki so sodili na čarovniškem procesu v Celju, a spoznana je bila za nedolžno. Ljudstvo jo je ljubilo. Kasneje jo je Herman dal utopiti. Friderik je poslej utrpel svojo bolečino v ljubezenskih avanturah, poročiti pa se ni hotel več.

S smrtjo njegovega edinega sina **Urha**, ki so mu v otroški dobi umrli trije otroci, je slava Celjskih zašla. Zadnji celjski grof je bil ubit v zaroti v Beogradu in posesti Celjanov so po dedni pogodbi prešle v roke Habsburžanov. Pri nas so ostali do konca prve svetovne vojne. Na pogrebu grofa Urha je cesarski odposlanec zlomil celjski ščit in raztrgal zastavo ter vzkliknil: »Danes grofje Celjski in nikdar več!« Strašna prerokba, ki jo je oče tlačanke, ugrabljene in posiljene od grofiča Urha, izrekel na njenem grobu, se je uresničila. Mlada

deklica, ki si jo je pozelel mladi grofič, si je vzela življenje. Njen oče je Celjanom napovedal, da bodo ostali brez potomcev. Tako se Celjani radi pohvalimo z modro krvjo, saj so grajski kar precej potomcev imeli pri tlačankah.

OB JEKLENCI SKOZI HUDIČEV GRABEN

S Celjskim starim gradom (407 m) se začena zasavsko hribovje. Savinja pod gradom iz smeri zahod-vzhod zavije na jug. Celjska koča (651 m) je priljubljen cilj nedeljskih pohodov. Kaj pohodov, trimčka, saj jo z zmerno hojo pomalicaš v dveh urah in pol!

Prav nad mojim rojstnim krajem Zagradom se dviga Grmada (718 m). Na njej so baje v sivi davnini plesale coprnice, res pa so v srednjem veku na njej goreli kresovi in opozarjali na Turke. Prvi botanični izleti so vodili nanjo. Ko sva se s kolegom gimnazijcem odpravljala gor, me je mama, »šele« osemnajstletno, opozarjala: »Pazi, veš, fantje...« Pa sva odkrivala: lovoralistni volčin, tiso, bodiko.... - Na Grmado pripelje več poti. Najkrajša in najgrša je po grapi po severni strani. Prav pod vrh pripelje. Najlepša pa gre po zahodnem grebenu in se od poti proti Celjski koči odcepi pri Jezerniku. Od Celjske koče pa lahko na Grmado tako rekoč plju-neš. Kljub nizki višini je po pripovedovanju mojega očeta na njej nekoč rasel avrikelj. Z vrha se vidijo tudi Savinjske Alpe — hišne Alpe Celjanov. Kar zmrzi nas, če kdo v Robanovem kotu, Logarski dolini ali na Ojstrici razlaga, da je v Kamniških!

Proti Grmadi jo lahko mahneš tudi skozi Hudičev graben, divjo sotesko potoka, po kateri se vzpenjaš celó ob jeklenici. V njem je v mojih otroških letih končala svoje mlado življenje desetletna deklica; spodrsnilo ji je. Spominska plošča spominja popotnika na minljivost življenja... Skozi Hudičeva graben smo hodili na Sveti-no k Mariji Snežni. Nad grabnom ima celo svojo skalo,

ki je daleč vidna. Pa po borovnici in maline smo hodili z vedri v rokah.

Za prvi maj smo hodili na Šmohor, Kal, Mrzlico. V lepem spominu mi je ostal zimski pohod na Mrzico s **prof. Kozincem**, ki je v sedemdesetih letih vodil gimnazijski planinski krožek. V zgodnjem zimskem jutru, ko se je sonce še skrivalo za hribi, smo se, še vsi zaspani, zibali čez Miklavški hrib in Košnico proti Grižam. Gor smo hodili kakih pet ur. Vračali smo se čez Krvavico v Tabor v Savinjski dolini. Nepozabna slast hoje po snegu, vdiranje vanj, pa spet sren, ki te drži, ivje na vejicah, obložene smreke, pa prosojna megla, skozi katero so v nebo molele sive veje bukev... V tistih letih je postal moj spremljevalec tudi fotoaparati.

SLEDOVI DIVJIH PRAŠIČEV

Ljubi spomini me vežejo tudi na **prof. Križnikovo**, učiteljico biologije na Celjski gimnaziji. Pred kratkim je dobila zaslužen visoko priznanje Prirodoslovnega društva Slovenije. Izlet biološkega krožka v Robanov kot me je zapisal goram. Osupla sem opazovala spreminjanje narave. V eni uri smo z rumeno cvetovih regratovih travnikov pri Robanu prišli do zgodnje pom-

ladi pri planšarji in začuda — snega v juniju! Takrat sem tudi prvič in zadnjič vzela s sabo tranzistor. Leto mlajši gimnazijec Peter me je tega odvadil, rekoč: »Irena, v hribih poslušamo ptičel!« Sedaj Petra le še poredko vidim. V Ljubljani dela v vrhovih varstva narave, jaz pa mučim otroke s flancami, črvi in formulami na Vipavskem.

Med mojimi celjskimi griči je zanimiv tudi Šmohor. Če potiš krvavi pot iz Tremerij in se grizeš po ravnini, ki je v hrib prislonjena (pobočje Maliča), kar ne moreš verjeti ušesom, ko te kake lepe nedelje na vrhu sprejme muzika iz gostišča in se namesto med rožicami sprehaš med jeklenimi konjčki.

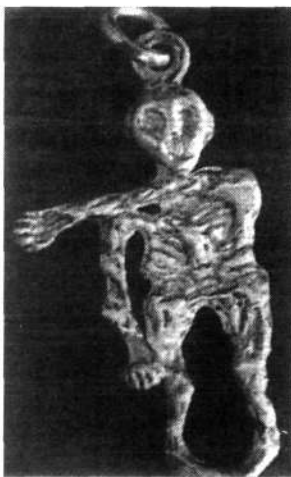
Pa Veliko Kozje nad Zidanim mostom! Prvič sem nanj romala v zgodnji gimnazijski pomladi, drugič pa lani s soprogom. Malo sem bila v strahu pred divjimi prašiči, katerih sledove sva videla. Ko sva pri prijaznem domačinu visoko v hribih pila kavico in sem ga povprašala po Blagajevem volčinu, je pritrtil: »O ja, ga hodijo tudi iz Avstrije sem slikat, pa ga ne pokažem vsakemu, je zaščiten in ga moramo varovati!«

Kar toplo mi je bilo pri srcu. Taki ljudje varujejo naravo.

Čez Savinjo se Kozje spogleduje s Kopitnikom. Tudi nanj smo hodili občudovat avrikelj in blagajko.

Zvezdnik iz kamene dobe

Leži v kleti univerze v avstrijskem Innsbrucku, njegovo telo je pokrito s šest centimetrov debelo odejo iz ledenih kock, ki ga varuje pred infekcijami in razpadom. Po kraju, kjer so ga našli, po Ötztalskih Alpah čisto na meji med Italijo in Avstrijo, na Južnem Tirolskem torej, so mu dali ime Ötzi. Mumija človeka iz mlajše kamene dobe, izpred približno 5300 let, ki so jo leta

Ötzi kot obesek za ključe

1991 našli na nadmorski višini več kot 2000 metrov popolnoma ohranjeno, potem ko se je umikal ledeniški led, ki je kamenodobnega človeka shranil popolnoma nepoškodovanega in z vso njegovo opremo, kakršno je v času svoje smrti imel s seboj, je po prepričanju znanstvenikov najpomembnejša arheološka najdba od odkritja Tutankamonove grobnice v Egiptu.

Vendar Ötzi ni senzacija samo za arheologe. Postal je enako znan kot kakšna pop zvezda, njegovo življenje, katerega drobce občasno objavljajo v poljudnih revijah in časopisih, in njegove fotografije pa navdušujejo tisoče. Kot prava zvezda dobiva na tisoče pisem, ki so naslovljena na univerzo v Innsbrucku, na pismih pa

piše »Ötzi osebno«. Pisma zbira, hrani in razlaga doktor **Dieter Schäfer**.

Pokaže pismo, ki ga je pisala gospodinja iz Darmstadta v Nemčiji, amaterska arheologinja. Gospa je po dolgem premišljevanju in na podlagi amaterskih arheoloških izkušenj prepričana, da je bil Ötzi žrtev krvoločne medvedke, ki je pred njim branila mladiče. Devetnajstletni mladenič iz Wuppertala je v verzih razložil svoja srečanja z Ötzijevimi duhom, ki je stoletja nestrpno čakal, da ga odkrijejo.

Moški iz davnine buri duhove in kar nekaj je ljudi, ki so prepričani, da so njegovi daljnji sorodniki. Najbolj vztrajni so tisti, ki ponujajo pomoč. Neki nedeljski arheolog je, na primer, prepričan, da je v gostem gozdu pod ledenikom in gorami, kjer so v ledu našli Ötzi, našel ostanke drevesne gobe, ki sodi v njegov čas. Nalepil jih je na deščico in jih poslal na univerzo s prošnjo, da to raziščejo.

Ötzi dobi okoli 300 pisem na mesec, toda s tem ötzimanije še ni konec. Otroci v šolah rišejo njegovo podobo, zlatarji so po njegovem liku izdelali obeske za ključe, naprodaj so majice z njegovim portretom, astrologi pa so porabili veliko časa, da so iz položaja zvezd ugotovili dan in uro smrti ter izdelali njegov horoskop. »No, ja,« pravi doktor Schäfer, »vsak ima pač svoje veselje. Uporabnih podatkov s teh naslovov za čas, ki je tako oddaljen, ne moremo pričakovati.« V Kielu je poleg vsega izšla laserska plošča »Jaz sem Ötzi«.

Znanstveniki z univerze v Innsbrucku ne govorijo o kakovosti pesmi s te plošče, ker je niso poslušali, saj jih to niti najmanj ne zanima, pa tudi zato, ker v najsoodnejšem laboratoriju za arheološke in drugačne raziskave, opremljenem posebej za preučevanje Ötzi, nimajo gramofona.

Kamenodobni gorski človek je torej postal prava zvezda.

VERJETI JE TREBA, DA GORA ŽIVI

VIHARNA GORA

BRANE PRAPROTIK

(V spomin na očeta)

*Teško to kolo! Ko zurla zapoje
in boben kot grom iz podzemlja prodira,
zakaj v bolečini vzdrhte prsi moje,
zakaj se v očeh mi kot reka nabira...*

(Blaže Koneski)

Nebo je bilo sivo in sneg je bil siv in svetloba je bila siva. In nekako grozljiva je bila vsa ta sivina. In lepa. Ostro in hladno lepa in prav zato tako privlačna.

In povsod naokrog in posebno zgoraj, v hladni sivini severnih sten, je grmelo in bučalo in jokalo. In včasih malo ponehalo, da je bilo slišati le še kot stok, le še, kot da bi ječalo v pridušeni bolečini. Pa potem spet zagrmelo, včasih z dvojno močjo. Tako silno, da je drobilo zmrznjen sneg in ga nosilo na vse strani in ga vrtinčilo, pomedlo v grapo in spet dvignilo, da je prozoren oblak zašumel po skalovju. In ko ni moglo drugače, ga je navzgor po grapi neslo in je bilo videti, kot da bel potok teče tja gor, na rob, čez majhno, že vso razkopano streho. Na drugi strani mora biti zamet, pravi misel. In gre dalje v strmino, z očmi, ki vodijo dereze in cepin, da najde pot, ki se mora končati na vrhu gore.

Leden sneg se drobi pod koraki in veter ga sproti odnaša. Včasih se zdrobi v majhne plošče, ki potem drsijo navzdol ali celo poletijo po zraku in treščijo v skalo. In ni jih več, le zamet na drugi strani je morda malo večji.

Potem je žrelo vedno bolj ozko in vedno bolj strmo in potem je skok, ki je do kamna pomeđen, da dereze zaman iščejo ledene oprimke v razpokah; še tisto, kar najdejo, se zdrobi in z vetrom odide nekam navzgor, kjer je rob še daleč, skrit za kamenitimi stolpi večne gore. Skala je trdna, kovinska konica nekako le najde opore in še ene in še nekaj opor; in ko se skok skoraj navpično postavi, najde cepin nekje zgoraj novo oporo in skala ponudi dober oprimek, kot da bi roko podala. In veter porine v hrbet in skalnata roka pomaga navzgor in prejšnjim kapljam se še ena pridruži in steče s čela v obrvi in tam zmrzne.

Potem je strmina manj strma, pa sneg je spet in led; dovolj ledu, da ga zobje derez pojedjo v korakih, ki so spet varnejši in hitrejši, da spet poženejo kri v prste, ki so prej dobili svetlo kožo in boleče nohte. Rokavice postanejo spet tople.

Oko odkrije stare sledi. Korake, ki so pred dnevi hodili po debelejšem in mehkejšem snegu. In išče, kam so šli. In se brezupno vpraša, čigavi so bili.

Vihar pa brez počitka grmi kakor slap. Kosce ledu in droben, leden sneg nosi s seboj. In tu in tam kamen. Droben, oster, boleč, ko ga ustavi koleno.

Stene, ki rastejo v nebo. In leden vihar. In samota. Pot, ki jo človek hodi, da je sam in da ni sam, ker je z goro in z viharjem in s samoto. Da je manj sam kot v velikem mestu, natlačenem z ljudmi.

Stene, ki rastejo v nebo. Pa se potem sklonijo, nekako majhne postanejo; nenadoma ostanejo spodaj, pod vršnim grebenom, kjer veter pomaga korakom, da postanejo lažji, hitrejši. In ko ga korak ne dohaja, ko hoče pomagati hitro navzgor, udari z vso silo in zatuli skozi ožino v grebenu. Da človek lovi samega sebe in skalo in roko v sneg zarije in cepin zabije v led in iz derez korenine požene. Da obstane, da ne postane košček ledu, bukov list, travnata bilka. Da je z goro eno in da vihar odneha. Pusti, da počasi, previdno zleze čez rob. In na vrh.

In kot da bi tako bilo zmenjeno, se siva koprena oblaka za minuto raztrga in sonce posije in tri črne vrane priletijo od nekod in njihovi kriki se v hrumenju viharja gubijo in kdo ve kako jim uspeva, da sploh letijo, da obstanejo tu, da celo pristanejo in jedo kruh iz roke in rozine. Vse dokler roka še čuti. Ko ne boli več, je treba pustiti kruh tam in roke skriti v puhovko in oditi.

Gora priganja. Bila je dobra, dobrohotno je dovolila korakom priti na vrh, do dna samote, do tja, od koder se naprej ne more; samo še nazaj.

Gora priganja in opozarja. Pošlje še hujsi vihar in ostre kristale ledu in snega, da režejo kožo obraza in rok, ki hočejo še kaj narediti: povedati knjigi, da je na goro prišel spomin in očeta, ki je tam bil nekoč in mnogokrat in ki bi še prihajal tja, pa ga ni več. Spomin nanj, ki je rad imel gore.

Gora priganja. Veličastna samota, ki hoče biti sama, še bolj sama. Verjeti je treba, da so viharji in mraz in meže zato, da je gora lahko tudi sama. In to spoštovati in oditi, da se lahko vrneš drugič in nato spet in spet in spet, dokler je kaj korakov, dokler je kaj poti, ki je določena za te korake.

Verjeti je treba, da gora živi.

UTRINKI S PRVEGA OBISKA

ARCO

MIRE STEINBUCH

Arco, arcobaleno, pisana mavrica obrazov, jezikov, dialektov, plezalne opreme, smeri, žongliranja s šest plus, sedem minus, osem minus, A nič ...

Placche zebate, Sonnenplate, Sončne plate, da ti odrga gate. Gladke plošče, plezaš po zraku, lebdiš nekje med nebom in zemljo, stojiš, ne zdršneš in ne razumeš zakaj. Občutek, da si premagal težnost, znosna lahkost gravitacije.

Makaroni prvič, makaroni drugič, makaroni tretjič, makaroni četrtrič, makaroni v skledi, makaroni v želodcu, makaroni v grmovju, k vragu makaroni!

V piceriji California so morali imeti strašno vroč žur, da je ostalo od nje le še črno, ožgano tramovje in zidovje.

Rumena, do sijaja zlizana skala, petnajstmetrska poč, klina pa nobenega. Ampak Urban je borec in jo zleze. Slišim ga ponavljati »to ni fair, to ni fair«. Moram ga vprašati, kaj je mislil s tem.

Ko se vrnem iz stene, bom šel takoj kupit vsaj enega debelega frienda. Kar vidi oko ob pogledu navzgor, bi lahko služilo za sceno v filmu Alien, tako je nagravžno.

Strah ima karakterističen vonj.

Bravo, Marko¹ in prijatelji! Zanima me, če jih je Renata čakala na vrhu, recimo z nahrbtnikom piva v senci.

Streha, pod katero bi lahko postavil manjši vikend, je počena na desni strani. Prijazna streha, lepo od nje, da me je spustila v najlepši izstopni raztežaj, kar sem jih splezal do sedaj. Gospod Somadossi² je bil danes dobre volje.

Prijazna, topla siva skala, kompaktna, ki te vabi višje in višje in te končno zvabi na rob stene, kjer se oko in duša razveselita nekaj kvadratnih metrov ravne ploskve.

Veliko smeri ima ženska imena. Spoznavam zakaj. Urban je prečil Camillo³ v tegu, jaz pa v teku. Splezal sem najtežji raztežaj svojega življenja. V naslednjem 'cugu' sem izjavo ponovil ... Fotografiram Italijanko v sosednji smeri, ki stoji na 'nemogočem' in z očmi tipa za nadaljevanjem.

Teresina⁴ izredno prefinjena in duhovita linija nudi obilo užitka, pa tudi nekaj dramatičnih trenutkov v najtežjih metrih. Izpostavljena prečka v desno, malo višje pa še bolj eksponirana v obratni smeri, da se vse lepo »pogliha«.

Počasi, nevsiljivo, se naju začne pollaščati utrujenost. Čisto majhna, ko ne veš, ali bi šel jutri še enkrat v steno ali pa bi zaključil.

»Peti dan je bilo tudi pri meni najslabše,« je rekel Ničo.
»Padel sem v poden.«

»Ka je bilo pa potem?«

»Otresel sem prah s hlač in začel znova.«

Vožnjo čez Dolomite so prekinjali številni postanki za fotografiranje, razgledovanje in nove načrte.

¹ — Marco Furlani je s prijatelji splezal smer Via Renata Rossi v Colodriju

² — Via Somadossi, smer v Colodriju

³ — Via Gabri Camilla, smer v Sončnih ploščah

⁴ — Via Teresa, smer v Sončnih ploščah

S KOLESOM NA KRALJA POSAVSKEGA HRIBOVJA

NA KUM IN DALJE NA ZAHOD

IGOR MAHER

Posavsko hribovje deli globoko vrezana reka Sava na dva dela. Odpravili se bomo v južni del, kjer v Kumu hribovje doseže svojo najvišjo točko. Poleg Kuma pa bomo obiskali tudi nižje hribe in dolinice, ki se z zahoda prislanjajo na tega zasavskega velikana.

Pot se začneja v nič kaj prijetnem okolju Savske doline. To nas bo spodbudilo, da se bomo hitro odpravili v višave.

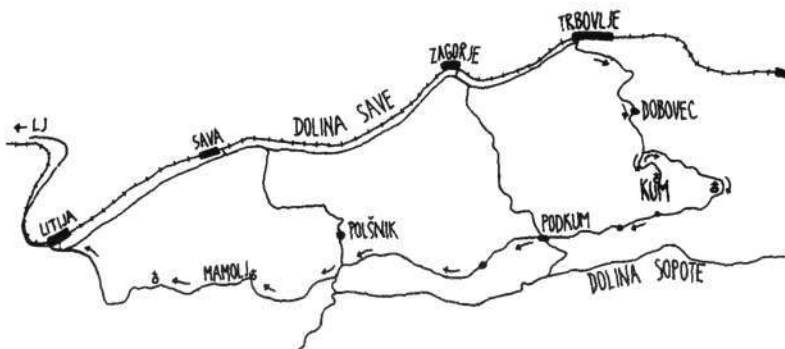
Z železniške postaje Trbovlje odkolesarimo čez most preko Save. Pogled na prometni znak na začetku ceste na Kum na drugi strani mostu nam jasno pokaže, da vzpon ne bo prav enostaven (16 %). Kljub jutranjemu hladu se bomo hitro ogreli. Pogled v dolino se nam bo vsakič ustavil na visoki pošasti, ki v ozračje bruha strupene pline: dimniku trboveljske elektrarne. Njegov nižji predhodnik je onesnaževal najbližjo okolico, sedaj pa se nesnaga porazdeli po širšem prostoru. Prebivalci vasi Dobovec, ki jo dosežemo po 4 kilometrih vzpe-

njanja, verjetno niso najbolj navdušeni, da se jim kadi naravnost pod nos.

V vasi se za cerkvijo desno odcepi cesta (večinoma makadamska), ki nas popelje naprej proti vrhu. Mimo smučišča dosežemo vrh 1220 metrov visokega kralja Zasavja — Kum. Na vrhu je kar velika urbanistična gneča. Najbolj seveda pade v oči TV oddajnik, sledi cerkvica sv. Neže in nato planinski dom. Nekoč sta na dvoglavem vrhu stali dve cerkvi. Leta 1961 je cerkev sv. Jošta prepustila mesto oddajniku.

Na gorskih travnikih in v gozdovih Kuma bodo na svoj račun prišli občudovalci rastlinstva, ki je zelo pestro, saj se tu srečujejo predstavniki različnih flor, od hladno-ljubnih s severa do toploljubnih z juga.

Razgleda ne bomo posebej omenjali, ker je razumljivo, da je zaradi osamljene lege in višine več kot čudovit. Dobro si lahko ogledamo tudi nadaljevanje naše poti proti zahodu, po hribovju, ki se od Kuma postopno znižuje. V tolažbo nam je lahko, da je najtežji vzpon že za nami in se bomo odslej večinoma samo še spuščali.

Z vrha se spustimo dobre 3 kilometre po isti poti. Pod smučiščem se odcepi makadamska cesta proti Ključevici. Pod zanimivo cerkvijo sv. Marije se pot prevesi na južna pobočja. Mimo osamljenih kmetij se po nekoliko slabši poti spustimo do vasi Mali Kum. Po boljši cesti nadaljujemo skozi Borovak do Podkuma, ki ga že od daleč spoznamo po izraziti legi cerkve. Na levo se nam ves čas odpira pogled na dolino Sopot, ki ima značilno asimetrično obliko. Ta je posledica geološke zgradbe: na naši strani apnenci in dolomiti, na drugi peščenjaki in škrlavci.

V kostanjevi senci na vrtu gostilne pod cerkvijo bomo obnovili moči za nadaljevanje poti proti zahodu. Še preden glavna cesta na koncu Podkuma zavije navzdol proti Savski dolini, si izberemo makadamsko cesto, ki nas povede naprej po slemenu. Ves čas se držimo levo in tako se skozi svetle borove gozdove in vas Padež spustimo do opuščenega mlina v dolinici, po kateri leno vijuga potok Sušjek, pritok Sopot. Ob potoku se laagodno vzpenjamo do sedelca pri lovskem domu, od koder se lahko ozremo na že precej oddaljeni Kum. Na drugo stran se spustimo na cesto tik nad prikupno vasi-*co* Polšnik, središčem kraljestva polžev visoko nad dolino. Če nas moči že zapuščajo, se lahko odločimo kar za spust v vas in naprej v dolino Pasjeka, po kateri dosežemo glavno cesto ob Savi le nekaj kilometrov pred istoimensko železniško postajo.

Tisti kondicijsko bolje pripravljeni pa bodo nadaljevali po cesti, ki iz Polšnika vodi v dolino Sopote. Na sedelcu, kjer se srečuje kar pet poti, se odločimo za srednjo, ki nas le sprva strmo povede v nadaljevanje razvodnega slemena. Cesta bolj ali manj sledi temu slemenu, večinoma po gozdu, le pri osamljenih kmetijah se odpira čudovit razgled tako na severno kot na južno stran. Pri cerkvi sv. Janeza se gozdna cesta konča, nadomesti jo asfaltna.

Cerkev stoji na robu Spodnega Mamolja, vasi na razglednem pomolu visoko nad dolino. Nekoliko zahodnejše je podoben, nekoliko višji pomol in na njem vas Zgornji Mamolj. Cesta ne gre skozi vas, vendar nam ne bo žal, če bomo naredili nekaj dodatnih obratov do nje. Pozornosti ne bo pritegnil le razgled, temveč tudi lepo ohranjena stavbna dediščina, predvsem mogočni kozolci. V dolini se tudi že pokaže naš končni cilj — Litija. Od nje nas loči le še spust po lepi, vendar ovinkasti cesti.

Celotna pot je dolga 47 kilometrov, od tega je prvih 10 dokaj strmih, saj iz doline Save do Kuma premagamo kar tisoč višinskih metrov, nato pa se preostanek poti večinoma spuščamo po lepo prevoznih cestah, le odsek nad Malim Kumom je nekoliko slabši.

Izlet je povezan s prevozom kolesa po železnici, saj je izhodišče na postaji v Trbovljah na progi Ljubljana—Zidani most, konec poti pa na postaji v Litiji na isti progi.

ALI JE LEPŠE, ČE SI V GORAH SAM ALI Z DRUŽBO?

ROBLEK NA DVA ZELO RAZLIČNA NAČINA

IVANKA KOROŠEC

Zgodaj zjutraj, že malo pred šesto, sva se odpravila z Drage na Roblek. Takoj za prvim ovinkom je tabla, kjer piše, da je do tja tri ure hoda. Malce me je stisnilo, saj me sapa navkreber vedno bolj in bolj daje in je navadno potrebno tisto številko še malo povečati. A moj zakonski tovariš, ki je optimist takrat, ko sem sama črnogleda (in obratno, se ve!), je trdil, da pretiravajo, da bova kar mimogrede gor in da na tiste napisane nesmisle sploh ni treba misliti.

Hodila sva v prvem jutranjem svitu po cesti navzgor. Zrak je bil opojen, dišal je po malinah, po divji meti, po ciklamah. To je zrak, da bi ga rezal in mazal na kruh. Pa je teknil tudi brez kruha.

ROBLEK PRVIČ

Jože je ubiral pot s koraki človeka, ki je vaje vsak dan prehodi velike razdalje. Na moje začudenje sem mu z lahkoto sledila. Bilo je prijetno sveže, nad nama je bila le slutnja sonca. Včasih sva postala, a le zato, da bi poslušala oglašanje ptic iz gozda, da bi videla, kako zaniha vejica, polna malin. Vsenaokrog je vladala tišina: globoka, spokojna, dobrodejna. Le potoček je skakljal v dolino, zdaj pa zdaj se je skoro izgubil med

lapuhovimi listi in grmovjem, pa je potem spet nabral moči in v miniaturnih slapovih šumel navzdol.

Ko so prvi sončni žarki prebodli košate smreke in visoke bukve, je svet dobil nove barve. Pajčevina se je srebrno zasvetila v travi, izpod lista se je rdeče nasmehnila drobcena jagoda, rumenkaste zlatice ob poti so bile kot majhna sončeca.

V dobri urici sva prišla na Planinco. Zvonkljanje kravjih zvoncev ni v ničemer zmotilo tišine, samo dopolnjevalo jo je s svojim lastnim odmevom. Pozdravila sva planšarja, ki je s klobukom na glavi stal pri lesi in gledal za živino. Nisva se ustavila, z istim tempom sva nadaljevala tudi mimo vabljive kočice na Poljški planini, kjer Bog roko ven molí. Planinska skupina Planika ima tukaj svoj dom, odprt je v poletni sezoni, preuredili pa so ga iz stare planšarije.

Nikogar nisva srečala, ne pred nama, ne za nama ni bilo nikogar. Hoja, kakšen čudovit užitek! Poletje bo že skoraj minilo, pa bi bila kmalu zamudila to enkratno slast, ko človek čuti napetost svojih mišic v telesu, ko čutiš, da s skrotovičene in s holesterolom obložene žile napenjajo in poganjajo kri do zadnjega vlakenca. Vse daješ od sebe, čutiš bitje srca visoko v grlu. Predstavljaj si svoje ledvice, kako se olajšano oddahnejo, ko jih razbremeni pot, ki curlja iz vsake pore.

Globoko sopihajoč v strmine sem se spomnila predavanja, ki ga je imel pred leti zdravnik **dr. Mencinger** v leški šoli. Dejal je: »Če imate sami sebe kaj radi, potem poskrbite, da se vsaj dvakrat na teden pošteno spotite ...« Premalokrat se spotimo (če odštejemo, da se spotimo tudi, kadar odpremo prazno denarnico), premalo se gibljemo, premalo gremo v naravo...

... BOM JOPICO S SABO VZEL

Medtem ko sem sama pri sebi že štela korake in dihe do prvega naslednjega počitka, je Jože kot za šalo skočil sem in tja s poti v gozd in se prismejal nazaj s kakšnim lepim, čvrstim jurčkom. Gobja družina v nahrbtniku se mu je večala, sama pa sem medtem premišljevala, koliko človek zdrži in kje so meje njegove vzdržljivosti. Verjetno zdrži veliko več, kot si predstavljamo. Saj sama včasih tudi mislim, da ne bom zmogla niti pet korakov več, pa jih vendar naredim še deset, petnajst, dvajset, sto... Gledam drevesa, obuta v dokolenke iz mahu, skale, trave, rože — in jih pozabljam šteti.

Zakorakala sva v zadnji levi ovinek, v zadnjo strmino pod Roblekovim domom. Stol se je risal v jutranjem soncu na jasnem nebu čisto blizu, prav na doseg rok. Na njegovem temenu so se različno videli planinci. Vrtača je s svojimi prepadnimi ostenji stala kot mogočna kulisa. Ni zaman druga najvišja gora v Karavankah. Z nasekanim skalnim grebenom se veže prek Belščice s Stolom. Moj obraz je bil ves razžarjen, kot bi stala ob odprtem ognju. Bilo mi je, kot da stene izžarevajo vročino vame. Jože pa me ni pozabil opomniti, da sva iz

Drage hodila dve uri. — Torej — najbolje, da se vedno zanesem nanj!

Bil je dan sredi tedna in koča je bila popolnoma osame-la. Popila sva čaj in se zleknila na zeleno trato.

»Še veš, kako je naš mali pel, ko je bil še čisto majhen?« je vprašal mož.

Naš »mali« je zdaj visok meter osemdeset.

»Na Roblek bom odšel, bom jopco s sabo vzel,« sem se spominjala.

Takrat se mu je zdelo najbolj razumljivo, da vzameš v gore s seboj jopico; danes, ko gre v dvajseto leto, pa se raje drži originalnega besedila te Avsenikove pesmi in vzame s seboj »Jubco«.

ZA SRCE NI MAJHNIH DOGODKOV

Avgustovsko sonce je bilo prijetno, ne prevroče, in vendar naju je pregrelo do zadnjega vlakenca. Že zgodaj popoldne sva se počasi vračala navzdol. Ustavila sva se še pri smreki, ki so jo včasih množično hodile gledat in občudovat cele trume obiskovalcev. Ne vem, kaj jo je podrla — vihar, požar ali naša malomarnost. Obžagana, osmojena in ožgana, trohneča, velikanska, a nič več ponosna, vsa slabotna in nebolgljena leži na tleh.

Na Planinci sva si privoščila latvico kislega mleka. Že dolgo nama kakšna stvar ni tako teknila kot tokrat. Sedla sva na zeleno, žametno, pred živino ograjeno trato. Gledala sva v dolino, od popoldanskega sonca zamrenjeno, pa vendar tako znano in ljubo. Obenem je bilo to tudi zrenje vase. Dolgo sva negibno sedela v travi. Kravji zvonci so pozvanjali na pašniku okrog naju, zapoznela čebelica je pribrenčala mimo in sedla na traviški cvet. Vzdrhtel je, potem se je nežno zazibal na krhkem stebelu.

Za srce ni nikoli majhnih dogodkov: vse je enako pomembno — nekomu vzpon na osemstisočak, meni to počivanje v dvoje pod Roblekom.

Živimo v ogromnem, lepem, a slabo odkritem svetu, prepolnem gorá, jezer, cvetja, dreves in trav, ne da bi kaj več vedeli o popolnosti njihove gradnje, ne da bi slutili, da bi nam poznanstvo z njimi obogatilo naše življenje. Najraje bi kar v neskončnosti sedela tam. Komaj sva se odtrgala čaru in vstala. Obdrsnila sva se ob nekaj neizmerljivega, nedosegljivega in neskončnega.

ROBLEK — DRUGIČ

Naša godba na pihala priredi vsako leto za člane in za njihove svojce izlet na Roblek. Koncert na višini 1657 metrov je res nekaj posebnega in ker imamo tudi pri naši hiši godbenika, sva z možem šla zraven.

Na vabilu, ki smo ga dobili, je pisalo:

pumparice — obvezne,
frišne gate — po možnosti,
rezervna majica,
kravata — ni potrebna,
kapa — po izbiri,
čevlji — lahko beli,
inštrument — tisti, ki ga igraš, obvezno!

V tednu prej je deževalo, tako da se je organizator pošteno oddahnil, ko se je na zadnjo avgustovsko so-

Hierarhija predzgodovinske družbe

V francoskem Boussacu na jugozahodnem robu Centralnega masiva so našli podzemsko jamo mrtvih iz ledene dobe z več kot 20 odlično ohranjenimi okostji. Po sporočilu ministrstva za kulturo, ki je novico o »izrednem odkritju« sporočilo šele konec letošnjega maja, so jamo odkrili že 19. februarja 1994, da pa bi najdno zavarovali pred roparji, so o njej doslej molčali.

Jama, v sklopu katere je glavna dvorana, majhen hodnik in vodnjak, naj bi kot mesto za pokopavanje služila med 8. in 7. stoletjem pred našim štetjem. Okostja so zavarovana s plastjo sige in so zato izredno dobro ohranjena. V hodniku so našli moškega z orožjem, še enega moškega in žensko, ki imata na sebi dragocen nakit. V glavni dvorani naj bi bilo pokopanih 19 ljudi različnih starosti brez vsakršnega nakita.

Po sporočilu ministrstva je mogoče na okostjih opraviti izredno natančne antropološke raziskave in zelo natančno določiti čas pokopa. Že po dosedanjih preiskavah bo najdba v jami nedvoumno dokazala že dolgo domnevano hierarhijo predzgodovinske družbe v prostoru zahodnega Sredozemlja.

boto pokazalo sonce. Nabralo se je okrog 60 pohodnikov, ki so se v Dragi naložili na dva tovornjaka. Motorji so zahrumeli in vozila so zaorala po cesti navzgor. Tiste, ki so sedeli na klopek ob kraju, so škropile mokre veje ob cesti, ampak dobrega razpoloženja ne bi mogle zmotiti niti ošpicene prekle, če bi začele padati z vedrega neba.

Prva garnitura je bila na Poljški planini malo po 7. uri, druga malo kasneje. Skobacali, poskakali ali splezali smo iz tovornjakov in se podali navkreber. Vse je šlo: mlado in malo manj mlado. Nekateri so se podvzivali — mladci, strenirani s pihanjem v trobente in klarinete, imajo pljuča kot vaterpolo reprezentanca. Skoraj tekli so in si sekali vse mogoče bližnjice. Nekateri pa so zastavili zmernejši korak, spet drugi so bili »Obe-ravčevi«.

Kakorkoli že, nekateri so porabili 35 minut, najpočasnejši pa debelo uro in pol, a naposled smo bili vsi ob Roblekovem domu. Vreme je bilo sijajno, gore so žarele v sinji previsnosti. Bile so lepe prav kot pred kratkim, ko sva bila sama tu — in vendar so bile drugačne. Zasedli smo klopi in pomalicali iz nahrbtnikov. Odteščani godbeniki so se potem zbrali v krogu in zažingali, da je odmevalo vse tja na vrh Begunjščice. Planinci, ki so prihajali, so se ustavljali, si radovedno ogledovali nenavadne muzikante in poslušali ta koncert na visoki ravni.

PRELEPA ZELENA BEGUNJŠČICA

Pihalni orkester DPD Lesce obstaja že od leta 1955. Dolga leta ga je vodil **Branko Lacko**. Na začetku je bilo težko, saj razen vrhane mere dobre volje ni bilo ne instrumentov, ne osnovnega znanja. Potem so iz leta v leto napredovali in imeli vedno več nastopov in koncertov. Danes se orkester sicer ubada s finančnimi težavami (kdo pa se ne?), vendar živi tesno z utripom kraja. Nobene svečanosti ali kulturnega dogodka ni, kjer ne bi sodelovali. Dirigentsko palico je lani prevzel mladi in nadebudni **Janez Kirin**.

Poslušam jih in gledam. Igrajo spontano, prekrasno, z vso močjo, da se trese Roblekov dom. Vsi, od gostov in kuharice do majhnega kužka, stoje na pragu in jih občudujejo.

»Ostanimo prijatelji...« igrajo. Gledam nežne prste flavtistk, napihujoča se lica trobentačev, palico, ki v ritmu udarja po velikem bobnu... in pogled mi spet pritegneta Stol in Begunjščica nad nami. Ta široka, čez 2000 metrov visoka gora, ki se strmo pne iz gozdnatega pobočja, kot da posluša muziko, še zlasti pesem, ki je posvečena prav njej:

*»Prelepa zelena Begunjščica,
zame najlepša si vseh gora,
v naročje ti legel bom sredi vrhov,
med tvoje sem murke prišel domov...«*

Zdi se mi, da se celo na svoji severni strani, kjer je prepadna po vsej širini in njeno razbrzdano pečevje pritegne pozornost potnikov, ki potujejo čez Ljubelj, nekam ljubeznivo smehlja...

Ob pol enajstih se že vračamo, ker nam spodaj, na Planinci, kuhar že pripravlja skupno kosilo. Posedli smo po klopek — po želji: na sonce ali v uto v senco. Nosnice nam je dražil vonj z ražnja. Mmm, kako je dišalo! Kako lepo diši hrana, kadar je človek lačen! Kuhar Peter nam je s svojo posadko serviral pikniško kosilo: tri vrste mesa, čebulo, ajvar, hren. In kako se na vse to prileže orošena steklenica mrzlega piva!

POPOLNOST DVEH DOŽIVETIJ

Godbeniki so potem spet potegnili svoje instrumente na plan in zaigrali. Planšar je s svojo družino stal na ganku in gledal to bučno zabavo. Krave so se umaknile čisto na rob travnika, noter pod gozd. Kaj takega res niso vajene. Otročad si je izmislila vse polno zabavnih igric. Privezali so jabolko na vrvico in tekmovali, kdo ga bo prej pojedel; tekmovali so, kdo bo prinesel v vedru več vode iz korita v čeber. Nekaj parov je zaplesalo na trati pred koč, bobnar pa se je zleknil v pozabljen ležalni stol in meni nič, tebi nič zaspal. Klarinetistu Zvonetu je bilo tako vroče, da se ni mogel ohladiti niti v senc, niti s pivom, zato se je na veliko veselje vseh navzočih pripravil, da bo skočil v korito, kjer napajajo živino. Ceremonija je bila res vredna ogleda, ko je zviška in oblečen čofnil v vodo, da nas je vse poškopilo — po Arhimedovem zakonu je Zvone pač izpodrinil kar precej vode iz korita. Da se ne bi prehladil, so ga potem zdravili s slivovko. Preventiva je boljša kot poznejše zdravljenje.

Begunjščica visoko nad nami se je naveličala norenja ob svojem vznožju. Vznejevoljila se je, se odela v siv koprenast plašč in se nam končno čisto skrila pod njim. Omeščati je niso mogle niti milozvočne domače pesmi v moderni priredbi in ob koordinaciji priložnostnih pevovodij.

Nekateri smo odšli v dolino peš, ker se nam je zdelo škoda napeve, ki so odzvanjali v ušesih, pomešati z brnenjem tovornjakov. Drugi pa so splezali nanju in se (malce kasneje) odpeljali. Peš smo bili seveda veliko hitreje v dnu, tako da smo jih v Dragi že pričakali s kozarčki v rokah.

Obakrat je bilo lepo in nemogoče je, da bi se človek odločil, kdaj je lepše: če si sam ali v družbi. V samotni in tišini opaziš nedvomno stvari, ki jih sicer ne bi; premišljuješ o stvareh, ki ti v družbi ne bi padle niti na kraj pameti. Če pa si v družbi, se pogovarjaš z znanci in prijatelji, jih poslušas, se smejiš, deliš z njimi — hote ali nehote — skupno doživetje. Vse, kar je deležno skupne narave, teži k sorodnemu. Samo bitja, ki imajo razum — torej mi, ljudje — so pozabila na težnjo po skupnosti in medsebojni odvisnosti, samo tu ni videti želje po stekanju. In vendar se kljub temu, da se pogosto drug drugega ogiblamo, drug drugega oklepamo. Že cesar **Mark Avrelj** je dejal, da je lažje najti košček zemlje, ki se ga noben drug ne dotika, kot pa človeka, ki bi bil povsem ločen od drugega človeka.

Oboje je bilo dobro. In je bilo lepo. A šele oboje skupaj velja za popolno.

JEZERO V LUŽNICI

MARIJA SODJA-KLADNIK

Ne morem še iti spat. Ta topli zrak in ta večer, poln vonjav, me držita pokonci. In me neusmiljeno spominjata na mladost. Na poletja, ko smo bili cele dneve zunaj na polju in sušili seno. Taka deželica in tako kmetovanje je bilo pri nas, ko sem bila še otrok. Seno diši iz svisli. Vse je tako miniaturno. Travniki kot male krpe, ločeni z živimi mejami iz grmovja in posameznih dreves, v strmih podprtih s kamnitimi zidovi, z nizko, redko travico. Kako prijetno in lahko jo je bilo grabiti! Ne pa kasneje, ko so natrosili umetnih gnojil in je zrasla trikrat večja in težja trava, da so nam otrokom kosti pokale pri obračanju in grabljenju. Pa drevesa, polna dupel; vidijo se sledovi obsekovanja. Obsekovali smo jih tudi pri nas; spominjam se grenkega vonja ovenelih jesenovih in lipovih vej, ki smo jih zlagali v vejnike za ovce. In kako se je prileglo sestiti v senco k malici! Pa groblje in stari štori — vse sem oblezla in stikala za jagodami in rožami.

Nad vasjo se oglašča mala uharica. Kako tiho je, ko grem med hišami! Še psi so se nekam potuhnili, samo sovo je slišati in mehak vetrič me boža po licu. Slišim, da se je ptica spreletela. Grem za njo na travnat grič: še malo se zadere in neslišno izgine.

Kako imenitno je hoditi po teh ozkih kolnikih in stezah! Na levo in na desno so senožeti, vsaka ima svisli s kamnitimi stebri in nekaj polomljenimi latami. Vse te vonjave, vsi ti glasovi — kako domači so mi. To je moja mladost, to so moji najlepši spomini. In mir, ki odeva to začarano deželico! Saj je kot v Trnuljčici, vsi so zaspali za dvajset let in se bodo jutri spet prebudili. Zadaj v dolini za hišami šumi slap sredi dolomitnih skal, ki me spominjajo na moje prve plezalske podvige v hribu nad domačo vasjo. Življenje se je tu ustavilo! Samo — koliko časa bodo še živeli tukaj na Vrsnem ljudje in obdelevali te strme, skope travnike in njivice?

RDEČI ROB, SVETA GORA BOTANIKOV

Danes sem dan izkoristila do kraja. Zjutraj smo vstali ob pol petih, bila je mesečna noč, in se po ovinkasti cesti zapeljali do vasi Krn in nato tipali po poti na planino Leskovic. Ne vem, kdo je imel v žepu praprotno seme — ali pa je tu res začarana dežela. Z žarometi smo presenetili lesno sovo, čez cesto je švignil lisjak, pod planino smo skrajšali počitek ruševcu, ki je tako glasno planil iz ruševja, da smo se kar stresli.

Kako dolgo sem si že želela videti to skrito jezero v Lužnici, pa nikoli ni bilo prave priložnosti! Tudi danes bo šlo na tesno s časom, zato kar molčimo in vsak se po svoje vzpenja po zaraščenih meliščih nad planino. Tam na vrhu nekje moramo srečati stezo.

Mateja jo najde prva, Steven je ostal nekje zadaj. Težava ima s sposojenimi čevlji. Dani se, sončnega vzhoda pa ne bomo videli, čeprav smo vsak zase sa-

njarili o njem. Vzhodno stran nam pač zakriva greben. Pokaže se Rdeči rob, sveta gora botanikov in ljubiteljev gorskega cvetja. Pot se prelevi v udobno mulatjero, še ena krnica, v naslednji mora biti jezero. Pridemo čez rob in res je tam. Večje je, kot bi lahko sklepali po imenu, in tako bistro vodo ima, zadnje deževje mu je očitno godilo.

Zmrazi me ob spominu na zgodbo o nesrečnih zaljubljenih, potem se zagledam v blazine srebrnega listja, ki vsepovsod okrog jezera pokrivajo skale. Krvočmočnica bo in kar mislim si, da je dobila ime srebrna. (Kasneje doma se mi domneva potrdi: srebrna krvočmočnica — *Geranium argenteum*.) In v tej jeseni, ko je že vse rjavo in odcvetelo, najdem odprt še en cvetek, tako nežno lila barve je, s temnejšimi filigranskimi žilicami, krhek in droben čepi sredi srebrnih listov. Spustim se na kolena in ga občudujem.

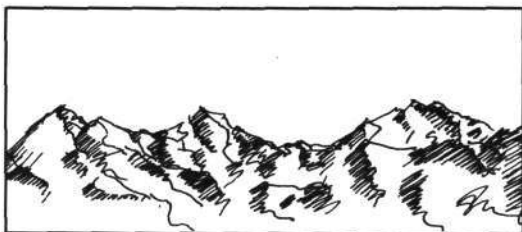
In že je treba nazaj v dolino, ker čas priganja. Zdaj, ko je beli dan, gremo lepo po stezi, ki je zjutraj nismo našli. Saj je tudi iskali nismo, ker nismo vedeli zanjo (karta je bila rahlo zastarela). Posedimo na Leskovici, zdaj je bolj prijazna, pastirji so jo že zapustili. Pokukam v sirarno, vse še diši po dimu. Potem pa spet dol in kmalu smo na parkirišču. Še se oziram nazaj. Kako krasna je ta kadunja pod krnskimi grebeni! Vsa je gola, travnata, kot na dlani pred teboj.

JAVNOST VARUJE OKOLJE

Sinoči, ko smo se v mraku prišli razgledat, kje se sploh začne naša pot, je vladala tu prava planinska idila. Noč se je spuščala in odevala travne strmine, živina je plegla, tu in tam se je slišal še kakšen zvonec. Majhni kamniti stanovi čepijo sredi travnatih strmali, stanovi z grdimi pločevinastimi strehami. Zvečer si jih komaj še slutil, tam pa tam je kakšnega izdajala medla luč. Vse se je umirjalo. Dan je bil lep in dolg, jutro bo prineslo novega. V srca nam je sedalo to mirno večerno razpoloženje, človek bi kar ostal in tiho užival.

Zdaj se hitro spustimo nazaj v Vrsno, kjer nas čakajo predavanja in pogovori na delavnici, posvečeni soudeležbi javnosti v varstvu okolja.

Že dva dni smo na turistični kmetiji pri Gregorčičevih in dve stvari tukaj sta me navdušili. Prva je optimizem udeležencev delavnice, ki bo gore premikal, druga so orehovi štrklji po primorsko. Super!

odmevi

Stolpi in vrhovi

Prejel sem pred nekaj dnevi četrto številko Planinskega vestnika, pa sem sklenil, da se bom spravil k pisalnemu stroju pravzaprav samo zaradi ene besede.

Spis, ki v omejeni številki govori o vzponu v pogorju Paine, je podpisan z **M. R.** in opisuje prvenstveni vzpon na »severni vrh Paina«. Šele ob čitanju sem se zavedel, da sta alpinista turo odpravila na ostričo v skupini »Torres del Paine«, torej **Stolpi Paina**. Slovenski izraz »severni vrh Paina« bi bil namreč v španskem jeziku »Pico Norte del Paine«, ta izraz pa bolje pristaja gori severno od Glavnega vrha (Pico Principal) Velikega Paina. Mislím torej, da je pravilno slovensko ime za preplezano goro »Severni stolp Paina«.

Pico Norte v pogorju Velikega Paina so preplezali Japonci leta 1969 po smeri, ki jo je že leta 1955 nakažal bariloški vodnik **Otto Meiling**. Kolikor vem, ne Pico Principal in ne Pico Norte nista doživela ponovitve, medtem ko so v granitnih stolpih skupine Torres del Paine svetovni plezalci potegnili številne smeri. **Preziju** in **Štremfiju** samo moje čestitke!

Vojko Arko, Bariloče

Ko sta se **Andrej Štremfelj** in **Marko Prezelj** vrnila iz Argentine in iz Patagonije, sta v Ljubljani spisala natančno poročilo o svoji uspešni

odpravi in o preplezani smeri Rojen pod radovedno zvezdo. V tem poročilu, na podlagi katerega sem pripravil prispevek za Planinski vestnik, sta uporabljala tako prevedena imena za gorske konice, na katere sta plezala, kakršna sem potem v Planinskem vestniku uporabil tudi sam. Zahvaljujem se planinskemu prijatelju **Vojku Arku**, da me (nas) je opozoril na podrobnost v imenoslavlju, ki na prvi pogled ni pomembna in za površnega bralca sploh ni opazna, pri natančnem opredeljevanju podviga obeh slovenskih plezalcev pa je važna. Seveda me še kako veseli, da naši andinisti v Argentini tako natančno prebirajo naše planinsko glasilo.

Marjan Raztresen

Gore brez reševalcev?

V Planinskem vestniku št. 4/95 je urednik **Marjan Raztresen** pisal o nesporazumu med reševalci iz Zgornje Savinjske doline ter Gorskoreševalno službo in Postajo GRS Celje; zato je izrazil skrb, da ostaja ta del naših Alp brez reševalcev. Ne dvomim, da je urednik PV zbral na to temo več informacij. Med drugimi se je o zadevi pogovarjal tudi z menoj — načelnikom Komisije za GRS. Verjetno pa se je odločil za oblikovanje sestavka iz zornega kota, iz katerega je bilo več senzacionalističnih informacij. In takim informacijam moram oporekati.

Postaja GRS Celje s sedežem v Celju združuje 27 reševalcev, ki bivajo v Celju, Žalcu, Velenju, Lučah in Solčavi. Gorski reševalci

iz Zg. Savinjske doline so od leta 1993 vse bolj načrtno zanemarjali sodelovanje v svoji Postaji — GRS Celje. Niso se udeleževali sestankov, niso se usposabljali na skupnih vajah, niso prišli na več razpisanih rokov za preverjanje znanja, kasnili so s poročili o nesrečah (to je povzročalo težave pri sprotni analizi nesreče, obračunu stroškov in drugo). Vse bolj glasno so zahtevali organizacijske spremembe v nasprotju s Pravilnikom GRS, terjali polovico vseh sredstev, ki jih Postaja dobi od Komisije za GRS, vsa sredstva, ki jih Postaja dobi od Občine Mozirje in končno bi radi ustanovili svojo postajo, čeprav niso imeli niti tretjino potrebnih reševalcev.

Tabularični pregled reševalnega dela celjskih reševalcev kaže, koliko dela je kdo v minulih letih postoril. Od 51 akcij v desetletnem obdobju so reševalci Postaje Celje 21 akcij opravili iz različnih svojih enot; 19 akcij je bilo opravljenih brez Lučanov in Solčavcev, 10 pretežno lažjih akcij so Solčavci in Lučani opravili sami.

Reševalno delo Postaje GRS Celje, opravljeno v urah v minulem desetletnem obdobju, so opravili reševalci iz: Solčave/Luč 27,8%
Velenja 28,3%
Žalca 28,0%
Celja 15,9%

Od osmih kandidatov za gorske reševalce iz Zg. Savinjske doline je pred leti opravilo predpisano zahtevno šolanje in izpite šest. Je pa zanimivo, da je Postaja GRS Celje odslovljena kandidata zaradi pomanjkanja alpinistov v zgornjem koncu Savinjske doline sprejela nazaj v svoje vrste, seveda pod pogojem, da čim prej opravita preizkus reševalskega znanja.

To tudi kaže, da je Zg. Savinjska dolina gorniško slabo kultivirana in da alpinistov skoraj ne poznajo, kar potrjuje preglednica planinskih društev:

Kraj	Število članov	Število reg. alpinistov
Solčava	114	1
Luče	274	1
Ljubno	462	4
Mozirje	235	3
Gornji grad	160	0

Ker so plezalne veščine eden od osnovnih pogojev za pripravnike GRS, so v gorniško slabo razvitem prostoru omejene možnosti za formiranje gorskih reševalnih skupin ali celo postaj. Kandidat za gorskega reševalca mora opraviti poletni in zimski tečaj iz reševalne tehnike, tečaj iz prve pomoči, garaško delati v postaji ter v treh letih pripravniškega obdobja pred državno komisijo pokazati predpisano znanje. Potem ga matična postaja predlaga Komisiji za GRS za člana. Tudi potem je vsak gorski reševalec dolžan vsaki dve leti opraviti obnovitveni izpit.

Vodstvo postaje GRS Celje je zaman imelo s člani svoje reševalne skupine Luče/Solčava več sestankov in razgovorov. Potem ko je bila Komisija za GRS obveščena, da se odnosi med skupino iz Luč/Solčave in Postajo GRS Celje zapletajo, sta skušala tako sekretariat kot Komisija spore po svojih močeh umiriti; kajti delo in odnosi s skupinami znotraj postajnega področja so stvar, ki jo mora urediti postaja GRS sama.

Predstavniki Komisije so se na terenu hoteli prepričati o stanju in se pogovoriti o odnosih med reševalci Postaje GRS Celje na njihovem občnem zboru 5. januarja 1994. Pred zborom je bil **dr. Anton Žuntar** iz Luč zaprosen, da se skupina reševalcev iz Solčave in Luč ali vsaj njihov predstavnik udeleži zbora v Celju. Zgornjesavinjskih predstavnikov ni bilo. Po živahni in široki razpravi so bili sprejeti naslednji sklepi:

— člani Postaje GRS Celje iz Solčave in Luč morajo najti voljo za tvorno sodelovanje in izvrševanje nalog svoje postaje;

— reševalne skupine so teritorialno organizirane z nalogo, da pri gorski nesreči takoj nudijo prvo pomoč ponesrečencem in obvestijo matično postajo o nesreči ter zahtevajo, če je potrebna, dodatno pomoč;

— člani GRS morajo izpolnjevati svoje obveznosti pri delu v postaji, skrbeti za boljšanje reševalskih veščin in redno opravljati izpite;

— gorski reševalci Solčave in Luč so do 31. januarja 1994 dolžni

opraviti zaostale obveznosti, drugače bodo črtani z alarmne liste za leto 1994;

— vse organizacijske spremembe, ki so kamen spotike, je potrebno urediti v najkrajšem možnem času.

Ko po več neplodnih razgovorih in relaciji Solčava/Luč—Celje ni bilo napredka, so se predstavniki Komisije za GRS **Rožič, Škerbinek in Vengust** v Mozirju 6. aprila 1994 udeležili skupnega sestanka gorskih reševalcev Solčave in Luč ter predstavnikov postaje GRS Celje. Ugotovitve s tega sestanka so bile:

— dosedanji dogovori niso bili uresničeni;

— gorski reševalci Luč in Solčave ne izpolnjujejo pogojev za samostojno postajo GRS;

— pri kadrovanju pripravnikov GRS se mora spoštovati Pravilnik GRS;

— gornjesavinjski reševalci se morajo udeleževati vzgojno izobraževalnih akcij postaje;

— Postaja GRS Celje mora sklicati — zadnji poskus — sestanek z reševalci Luč in Solčave (predvidoma od 4. do 6. junija 1994 na Okrešlju, ko bodo tam reševalne vaje), kjer bodo poravnali razhajanja in se dogovorili za nadaljnje delo.

Tudi tokrat je ostalo pri besedah: Solčanov in Lučanov ni bilo na Okrešlju, češ da tam nimajo kaj iskati.

Vsej slovenski gorniški srenji naj povem, da si GRS Slovenije vsekoli prizadeva, da bi čim bližje goram organizirali postaje ali reševalne skupine za hitro posredovanje pri gorskih nesrečah. Tako smo npr. nedavno podprli želje gorskih reševalcev kranjske reševalne skupine Jezersko za ponovno ustanovitev Postaje GRS Jezersko. Pravilnik GRS Slovenije je za ustanavljanje postaj GRS zelo jasen: poleg stalne potrebe po njej odloča tudi izpolnjevanje zahtevnih kadrovskih pogojev — ne pa nekritične želje solčavskoluških akterjev.

Če se neko do vrsto let ne potruди, da bi izpolnjeval pogoje organizacije, v kateri želi prostovoljno sodelovati, pač ne more v njej delati.

Zato verjetno ni utemeljeno trditi in po Sloveniji razglašati, da bo v

gorah Slovenije primanjkovalo gorskih reševalcev, da so v GRS reševalni službi Slovenije huda razhajanja, kot to dela urednik PV Marjan Raztresen in pri tem ponareja tudi zgodovino GRS reševalne službe. Saj je zapisal takole: »Prvič po ustanovitvi kmalu po koncu prve svetovne vojne se je GRS reševalna služba do temeljev zamajala v petdesetih letih po hudi gorski nesreči v gorski skupini Špika.« in dalje »Takrat so na čelo GRS postavili **dr. Miho Potočnika**, vrhunskega plezalca, alpinista in reševalca, pa še človeka z ugle-dom, pravniškimi in političnimi izkušnjami ter avtoriteto, kar je bilo izredno pomembno.« V knjižici GRS reševalna služba 1912—1982 dr. Miha Potočnik v svojem prispevku GRS reševalna služba skozi čas lepo opisuje, kako sta zdravnik **dr. Jernej Demšar** in **dr. Josip Tičar** 16. junija 1912 ustanovila prvo slovensko reševalno postajo v Kranjski Gori in ta datum štejemo tudi za ustanovni dan naše sedanje GRS reševalne službe. V istem članku na 17. strani je dr. Potočnik zapisal: »Po znani težki nesreči v Špikovi steni leta 1952 in njej sledeči krizi pa je bila GRS reorganizirana: kot kolektivno vodstvo je bila ustanovljena pod vodstvom **dr. Bogdana Breclja** Komisija za GRS pri PZS s sedežem v Ljubljani, ki so jo sestavljali predvsem starejši reševalci; terenske postaje GRS pa so postale akcijsko in operativno povsem samostojne.«... »Že leta 1953 je dr. Bogdana Breclja kot načelnik nasledil dr. Miha Potočnik.«

Dne 4. aprila 1995 so reševalci celjske postaje na svojem občnem zboru sprejeli sklep: »Dveletno intenzivno ukvarjanje z odnosi med skupino reševalcev iz Solčave/Luč in ostalim delom postaje se s tem občnim zborom zaključuje.« Reševalci, ki izstopajo iz vrst gorskih reševalcev, niso sprejeli predlogov za ureditev medsebojnih odnosov in niso sprejeli zahteve, da opravijo organizacijske in strokovne pogoje, ki so jih kot člani GRS dolžni izpolnjevati.

Celjani so torej od svojih nekdanjih sodelavcev sprejeli pisni predlog za

izstop. Vedeti moramo, da bi ti reševalci tudi sicer morali zapustiti vrste GRS, ker niso izpolnjevali svojih obveznosti do organizacije in do ponesrečencev, ker bi bila prva pomoč le-tem lahko nestrokovna.

Na zboru so celjski gorski reševalci sprejeli več sklepov o dodatni organizaciji in ukrepih, s katerimi bodo reševalci v Celju ter reševalnih skupinah po Savinjski in Šaleški dolini nadomestili izpad nekdanjih svojih reševalcev.

Komisija za GRS je pisna poročila in dogovore sprejela na znanje in ne vidi razloga, da Postaji GRS Celje, ki že več kot 50 let požrtvalno opravlja svoje delo, ne bi zapala.

Komisija je ponovila tudi sklep, da je Postaja GRS Celje dolžna vzgojiti in organizirati nove skupine reševalcev na območju Zg. Savinjske doline, ki bodo postaji v pomoč pri njenem reševalnem delu.

Sestavek v PV je omenjal tudi nekakšno razkošno opremljanje GRS. Opremljanje službe in postaj poteka na osnovi rednih pregledov opreme, obremenitve z reševalnim delom ter normativi, ki so z donatorji pogodbeno urejeni. Slovenski reševalci cenimo materialno pomoč, ki nam jo v okviru svojih možnosti daje Republiška uprava za zaščito in reševanje, dalje Ministrstvo za notranje zadeve, finančno pomoč Loterije Slovenije in redkih delovnih organizacij. Individualni nakupi nalepk Podpornik GRS, s katerimi želimo še sami zbrati nekaj prepotrebni sredstev, kažejo, da ljudje cenijo naše delo in ga podpirajo.

Danilo Škerbinek

Svet na dlani: Osvajanje Himalaje

Cenim dr. Bogomila Ferfilo, redno sem prebiral njegove nadaljevanke v dnevnem časopisu in z veseljem pričakoval njegovo knjigo Svet na dlani. Ko jo je Borut Peršolja v PV 5-95 tako lepo predstavil, sem se v naši knjižnici zato takoj postavil »v vrsto« zanj. Sedaj, ko sem jo prebral, pa sem razočaran. Krivo je poglavje »Osvajanje Himalaje«. Res ga je le dobre štiri strani,

medtem ko jih ima celotna knjiga 480 — pa vendarle.

Borut Peršolja je v svoji knjižni oceni sicer omenil, da »nekoliko« pogreša slovenski delež, vendar mislim, da je ta ocena le preblaga. Če so dosežki slovenskih himalajcev upoštevani tudi že v tuji literaturi, bi morali biti toliko bolj v delu domačega avtorja! Ne more biti opravičilo, da Svet na dlani ne spada med strokovno literaturo ali kaj podobnega. Še posebej, ker je bil avtor na neki način celo ambasador slovenskega alpinizma — predaval je na tečaju za nepalske gorske vodnike. Tudi zato bi se lahko bolj potrudil. Ne manjka literature, celo v slovenskem jeziku ne, ki je mnogo primernejša od večine citirane, in imamo kar nekaj ljudi, ki razpolagajo z dovolj poglobljenimi in strokovnimi informacijami. In kaj je bolj logično, kot da avtor takšno poglavje, kot naj bi bilo Osvajanje Himalaje, pred objavo ponudi komu vsaj v oceno!

Da ne bi moja »replika« presegla namena — opozoriti, da ne gre vse, kar objavljajo, vzeti za čisto in popolno resnico — ne bom našteval vseh napak, nedoslednosti in posploševanj (ki pa včasih povsem zameglijo dejstva), ki se skrivajo v tem poglavju, le nekaj primerov:

Stran 357: Everest, leto 1979 »...nepalski, Ang Phu Šerpa postal prvi alpinist, ki se je povzpel na Everest po različnih smereh: 1978. leta po jugovzhodnem grebenu in 1979. po zahodnem grebenu.« Ne zanikam, toda ali ne bi bilo pošteno vsaj omeniti, da imajo za Zahodni greben, eno od najtežjih, če ne sploh najtežjo smer na najvišji vrh sveta, edinstveno zaslugo prav slovenski alpinisti, če so že naštetih podatki »Guinnessovega tipa«, kot na primer »1979. leta je zahodnonemški ekspediciji uspelo na vrh spraviti vse svoje člane. Žena vodje Gerharda Schmatza je postala ob sestopu prva ženska žrtev krute gore...«? Oba citata sta namreč vse, kar je napisano za to leto iz zgodovine Everesta! Tudi dejstvo, da ima knjiga, ki je izšla konec preteklega leta, statistiko pristopov na Everest še iz leta 1986, me hudo moti; saj smo vendar že objavili mnogo ažurnejše podatke!

Tabela »Glavni himalajski vrhovi in njihova osvojitve« ima sicer le 19 imen, toda zapisanih brez reda, z zelo nenavadno transkripcijo in (pre)več napakami. Kot ščit (?) je sicer posebej naveden vir in letnica 1990, toda jaz ne bi krivil le g. **Prakash A. Raya** in njegove knjige »Kathmandu and the Kingdom of Nepal«. Zakaj Kangčendžanga in dve vrsti naprej Lhotze, ali pa Muptse — ob Čo Oju... Gauri Šankar je, na primer, (še) edini brez podatka o osvojitvi. Pa zagotovo ni več deviški, kot bi logično lahko sklepali, saj je bila na njem prva naša (celjska) odprava, in to že leta 1983.

Prenekatero višino so v Himalaji že »reformirali«, Manaslu, osma najvišja gora sveta, pa vendarle nikoli ni bil visok (le) 7850 metrov! In kaj naj si mislim o kriterijih izbora: od 14 samostojnih osemstisočakov je, na primer, upoštevanih le 8, zato pa so navedene kar štiri Anapurne (od 1 do 4), pa Phurbi Ghjaču (5722 m) — morda zato, ker se ta zapis tako težko prebere?

Med pionirskimi uspehi »novega trenda« so omenjeni le Britanci — **Bonnington** je osvojil najprej južno steno Anapurne, pet let kasneje pa še jugozahodno steno Everesta — in Japonci s severno steno Kangčenjunge in vzhodno Dhaulagirija I, zaključek tega pregleda pa je »...sola vzpon preko Makalujeve zahodne stene, ki je 1981. leta uspel Poljaku **Jerzyju Kukuckemu**.« Kaj pa slovenski prispevek k stopnjevanju tega trenda? Ali so potem trditve, da so dosežki slovenskih himalajcev v svetovnem kvalitetnem vrhu, neupravičene?

Nezdržne se mi zdijo posplošitve, kot »... statistika nam pove, da se vsak štirideseti alpinist ne vrne iz Himalaje« ipd. In kaj si bodo planinci, ki jih med bralci te knjige prav gotovo ne bo malo, predstavljali, ko bodo brali, na primer, stavek »Povečuje se število nesreč zaradi padajočih skal in kamenja, odtrganih ledenih vrhov, snežnih plazov«, ali pa »Že te prve ekspedicije so v veliki meri slonele na ramenih šerp, saj so vključevale do 350 nosačev.«

Pa brez zamere!

Franci Savenc

S palicami ali brez — to je vprašanje

Glede na to, da se prvič oglašam, želim že uvodoma reči, da mi je naš (to si dovoljujem zapisati zato, ker sem dolgoletni član Planinske zveze in velik ljubitelj naših gora) Vestnik zelo všeč. Največkrat, zlasti med dopustom, ga prečitam od prve do zadnje strani.

Povod za to pisanje pa je bil članek z gornjim naslovom iz pete letošnje številke Planinskega vestnika, ki ga je napisal **dr. Franz Berghold**. Prebral sem ga z velikim zanimanjem, saj tudi sam že tretje leto pri vsakem pohodu v naše lepe gore uporabljaj smučarske palice. Zato sem zelo želel zvedeti tudi o izkušnjah drugih in zlasti še kakšno strokovno mnenje o tem — lahko bi dejal — že kar množičnem pojavu.

Pri večini ugotovitev, ki temeljijo tudi na določenih raziskavah, sem dobil potrditve za svoja prepričanja zlasti o dobrih plateg uporabi (smučarskih) palic pri hoji v gore. Nekoliko so me presenetile nekatere opredelitve o slabostih njihove uporabe, ki se od mojih popolnoma laičnih zelo razlikujejo. Zato bom v nadaljevanju morda nekoliko polemiziral z nekaterimi trditvami iz omenjenega članka in dodal nekaj svojih pozitivnih izkušenj (negativnih nimam), ki so povsem nestrokovne. Zato se poznavalcem razmer opravičujem in jih hkrati pozivam, da se morda opredelijo do tega pojava.

Ne bi se mogel strinjati, da »redna hoja s palicama zmanjšuje koordinacijo gibov (ravnotežje) in s tem v nemajhni meri tudi zanesljivost gibanja«. Mislim, da bi taka trditev lahko veljala le za »poklicne« hribolazce, ki so s pomočjo palic dobesedno več v gorah kot v dolini. Le na ta način bi se človek lahko odvadil uravnavanja ravnotežja brez uporabe palic. Prepričan sem, da za druge planince, ki gore obiskujemo enkrat do dvakrat tedensko, to ne drži.

Strinjam se, da se s palicama lahko spotaknemo, kar je pogosto tudi vzrok za nekatere nesreče. To bi kljub potrebni pazljivosti lahko ve-

ljalo za težko prehodne in skalnate terene. Zato jih je tam priporočljivo shraniti v nahrbtnik (če so zlozljive) ali pa jih privezati nanj. Za pohodništvo in planinstvo v sredogorju in za lažje predele tudi v visokogorju so ob normalni pazljivosti, ki ni odveč tudi pri hoji brez palic, povsem nevarne. Še več, preprečijo lahko marsikatero nevarnost.

Tudi trditvi, da »se iz gibalno-fizioloških razlogov lažje naučimo malce bolj elastičnega sestopanja in pokončne hoje brez palic«, bi se po mojem prepričanju dalo oporekati. Poleg tega ne vem, zakaj bi uporabo palic priporočali ljudem s težavami s sklepi, zakaj ne že prej, ko teh še ni.

Poleg tega je verjetno trditev, da »neprestana uporaba palic zmanjšuje spodbujanje prehranjevanja hrustanca v sklepih«, po mojem povsem nestrokovnem prepričanju le teoretična. Ne verjamem, da so razbremenitve pri uporabi palic tako velike, da bi bilo zaradi tega ogroženo prehranjevanje sklepov ter zmanjšana njihova odpornost. Menim, da so učinki lahko ravno nasprotni.

Za zaključek bi želel napisati še nekaj svojih izkušenj in zlasti prednosti uporabe palic pri hoji v gore:

- uporabljaj smučarski nenastavljivi palici, ker se nastavljive niso pokazale za zanesljive;

- uporaba palic mi pomeni veliko večjo zanesljivost in veliko razbremenitev nog, zlasti pri sestopanju;
- pri hoji jih glede na teren uporabljaj na dva načina: odziv z obema rokama hkrati ali pa izmenično kot pri klasični tehniki teka na smučeh. S tem se dodatno razgiba celo telo, zlasti pa roki in ramenska obroča;
- pri sestopanju brez palic so mi redno zatekali prsti na obeh rokah, sedaj tega ni več.

Poleg teh prednosti in še tistih, ki so opredeljene v omenjenem članku, bi želel dodati še eno, vsaj za mene in mojo ženo, ki skupaj hodiva v naše gore, izjemno pomembno prednost. Uporaba palic pomeni tudi vsestransko, lahko bi dejal z besedami cenjenega **prof. Draga Ulage**, aerobno razgibavanje in delovanje celega telesa. To pa me

zelo spominja na znane vsestranske učinke klasičnega teka na smučeh. Zaradi vsega tega mi hoja v gore pomeni še večji užitek.

Upam si trditi, da imajo mnogi planinci o uporabi palic pri hoji v gore podobno mnenje, sicer jih ne bi bilo vsak dan več.

Seveda pa ni odveč ponovno poudariti, da je potrebna velika mera previdnosti (kot tudi brez uporabe palic), še posebno na težje prehodnih poteh in še zlasti na brezpotjih.

Janez Zeni,
Sp. Besnica

S palicami ali brez?

Moram priznati, da pred petintridesetimi leti še nisem znal smučati vsaj toliko kot danes, z navdušenjem pa sem hodil na takratna slabo urejena smučišča Krvavca. Tako sem si ob nesrečnem padcu, ko je smučka ostala na smreki, sam pa sem se prevalil na bok, hudo zvil kolenske vezi. Poškodba se je pri petindvajsetih letih začasno pozdravila, z leti pa me vse pogosteje opominja. Vendar z aktivnostjo zato nisem prenehal. Gojil sem vse bolj le tiste rekreativne športe, pri katerih nisem čutil bolečin, to pa so smučanje po urejenih smučiščih, plavanje, kolesarjenje in predvsem hoja v hribe — seveda vedno s palicami.

Ko sem prebral članek (PV 95 (1995) 209—211) **dr. Franza Bergholda**, sem se z njegovimi navedbami popolnoma strinjal. K njegovi vsebini bi rad dodal le še svoje izkušnje z izletov z gorskim kolesom, ki pa ga klasični planinci v svojih revirjih ne vidijo radi.

Dolga leta mi je bilo edino nerešeno vprašanje vračanje s hribov po trdih kolovozih in makadamskih poteh, kjer so moji planinski kolegi navadno hiteli, da bi bili čimprej doma. Velikokrat sem jim zagrenil konec sicer prijetnega dne, ko sem pričel stokati zaradi bolečin v kolenu. Zato sem se odločil, da bom na take izlete hodil z gorskim kolesom. Res je, da moram na teh poteh kaj hitro razjahati jeklenega konjička in ga riniti v hrib, kdaj pa kdaj pa tudi skoraj nositi. Kot je napisano v omenjenem članku, tudi jaz to zmo-

rem brez bolečin. Ob vračanju z vrhov pa po mehkih poteh itak nimam težav. Po primerno oskrbovanih in še primerno strmih trdih poteh se lahko peljem in vseeno s tem nadomestim, kar sem zamudil pri vzpenjanju. Kadar pa je pot slaba, skalovita, stopničasta, posuta z gramozom ali celo z večjimi kamni, kjer vožnja s kolesom ni mogoča, moram iti peš. Namesto le občasno na palice se lahko neprestano naslanjam na vodilo kolesa in s tem preprečim prvi prevelik pritisk na poškodovani hrustanec in prvo bolečino. Ker prve ni, ni tudi druge in tako pridem ob vsakem takem lahko tudi večdnevem izletu brez zdravniške pomoči popolnoma zdrav domov.

Enega od takih izletov sem napravil od planinskega doma na Slemenu pri Šentvidu nad Uršljo goro in nazaj. Res je, da so me planinci, ki sem jih srečeval na poti, začudeno spraševali, kam rinem kolo. Vožnja navzdol po sicer veliko daljših gozdnih cestah in kolovozih in ne po markiranih bližnjicah pa je bila zelo prijetna.

Ta zgodba je morda primer, ki ponuja nekaj možnosti, da bi se planinci in gorski kolesarji v prihodnje lahko družili tudi v skupni organizaciji.

Ciril Velkovrh

Iranski pettisočak Sabalan

Zahvaljujem se gospodu **Janezu Pretnarju** za prijateljski nasvet o pravočasnih pripravah na potovanje, ravno tako se mu zahvaljujem za popravke imen in višin gora.

Hkrati pa z žalostjo ugotavljam, da je gospod Pretnar dokaj površen pri prebiranju Planinskega vestnika ali pa je vsaj bil pri mojem članku. V njem namreč omenjam, da sem se v Iranu potepal v želji, spoznati perzijsko kulturo, običaje in zgodovino. Takšna je bila tudi oprema, čisto navadne teniske, obleka in tudi nekaj klasičnih knjig je bilo zraven. Šele v samem Iranu sva se s kolegom odločila za hribolazenje. To je tudi razlog, da sem se šele v Teheranu začel poditi za podatki.

Mogoče pa g. Pretnarja moti, da nisem iz Teherana, ki je, mimogrede, v Iranu, telefoniral in povprašal

slovenske planince za podatke o iranskih hribih?

Podatke o višini Sabalana sem prepisal iz knjižice, ki so mi jo pokazali v neki teheranski prodajalni planinske opreme. Žal je nisem kupil, da bi se lahko tako opravičil pred gospodom Pretnarjem, ker je bila napisana v farsčini in kot taka zame neuporabna. Samo na zadnji strani so bila imena in višine gora napisani v latinici. Tukaj sem tudi prišel do številke 4812 (5010), hkrati je bil tam Sabalan postavljen na drugo mesto. To je povedalo (potrdilo) tudi nekaj Irančanov in istočasno razložilo številko v oklepaju. In začela se je moja krivda, verjel sem jim! Zato se gospodu Pretnarju in vsem ostalim bralcem globoko opravičujem zaradi zavajanja v naslovu in da sem postavil Sabalan na drugo in ne na tretje mesto. Še zmeraj pa sem zmeden zaradi dejstva, da točka, ki je nekje na sredi planote in označuje vrh Sabalana, ni najvišja točka planote. Višji so stolpci na obeh skrajnostih planote.

Zakaj gospod Pretnar dovoljuje tri poimenovanja za Sabalan (Savalan, Sabalon), ne dopušča pa tega za ostale vrhove? Naj torej sporočim Johnu v ZDA, da ni bil na Šentvidu, ampak na Šentviški gori, ali še bolje, na hribu Sant Vid? Kako to, da v svoji natančnosti ne omeni, da se Alam Kuh imenuje tudi Alum Kuh?

Mimogrede, uradnim navajanjem višin hribov gospoda Pretnarja ob rob pogledimo, kaj sem staknil v različnih knjigah, recimo, za Sabalan: The International Atlas (str.: 118), Rand McNally 1979, 4814 m; Knairs Grosser Weltatlas (str.: 44), Droemer Knauer, 4807 m; Bertelsmann Atlas International (str.: 53), Kartografisches Institut Bertelsmann 1963, 4821 m; Iran (str.: 277), Lonely planet 1992, 4811 m...

Zanimivo je, da je v Bertelsmannu in McNallyju Sabalan celo za nekaj metrov višji kot Alam Kuh. Teža moje krivde ostane, toda potihlo priznam, da mi je kar nekoliko lažje pri duši, ker nisem edini grešnik. Sploh zato, ker so se zmotili v kartografskih oddelkih.

Gospoda Pretnarja moti beseda 'baje' v stavku: »Je vulkanskega izvora, pristop na vrh pa je baje enostaven«. Mar se ne zaveda, da je na teh višinah že možna višinska bolezen? Da je od psihofizične pripravljenosti posameznika in njegove konstitucije odvisno, koliko mu bo kaj enostavno? In višinska bolezen se je na najvišjem hribu Irana dogodila celo Slovencu. Poleg tega pa na teh višinah ne gre zanemariti vremenskih vplivov.

In seveda tisti čudni vprašaj (glede ocen in opisov)! Kdor le malo pozna polpreteklo svetovno zgodovino, ve, da so bili pred leti Američani močno prisotni v Iranu. Ameriške knjige so, toda takih knjig iz političnih razlogov ni na iranskih knjižnih policah. Je zopet kriva površenost branja gospoda Pretnarja, ki ni spoznal, da pišem o založenosti iranskih trgovin, ali pa je to nesposobnost mojega pisnega izražanja?

Nekako pa se ne morem otresti misli, kaj gospoda Pretnarja najbolj moti. Namreč to, da nisem nikjer omenil radovljiških alpinistov in planincev, ki so že leta 1977 obiskali prostrano gorsko verigo Elburz nad Kaspijskim morjem... To svojo napako bi rad sedaj popravil: ti alpinisti in planinci so bili pa res kaveljci!

To je bil moj prvi (in do sedaj edini) članek v Planinskem vestniku. Nastal in odposlan je bil nekje v zimi 92/93. Tedaj sem ga tudi nazadnje videl. Mislim sem, da je končal v košu za smeti, a sem bil kar prijetno presenečen, da so se ga odločili objaviti. V določenih odstavkih nisem bil najbolj besedno močan, toda kaj hočem, pač ne gre! Sedaj sem povlekel koristen napotek: v bodoče bom izpuščal številke, so preveč moteče. Upam pa, da so bralci, ki jih le-te niso motile in niso obremenjeni z lastno preteklostjo in uspešnostjo, v prijetnem branju podoživljali dogodke, do katerih je prišlo zaradi radovednosti in, če že nekateri tako hočejo, otroške nespametnosti pri potepanju po Iranu. Pa še to: že nekaj časa Slovenci ne potrebujemo vize za Iran.

Izidor Tasič,
Brežice

Celjske planinske koč

V Planinskem vestniku št. 5/95 je bil objavljen članek »Celjske planinske koč« kot avtorski prispevek. K članku je bil objavljen komentar Gospodarske komisije PZS. Komentar je po mojem mnenju popolnoma nepotreben, ker je napisan mimo vsebine objavljenega članka. Moti me kar nekaj stvari iz tega pripisa. Članek je objavljen kot avtorski prispevek, pred objavo pa ga je — kot kaže — pregledala in ocenjevala Gospodarska komisija PZS. Ne vem, če je pregledovanje in ocenjevanje člankov pred objavo v Planinskem vestniku s strani organov PZS uredniška praksa, sam tega do tedaj še nisem opazil, čeprav prebiram PV že dolgo vrsto let. Objavljeni članek pa je vsebinsko tako nepomemben, da tudi ni bilo nobene potrebe po obravnavanju v Gospodarski komisiji.

Še nekaj stvari je v pripisu, na katere moram odgovoriti. Očitek, da je nenavadno, ker v članku manjkajo podatki za Dom planincev v Logarski dolini, je nesmiseln, saj v Gospodarski komisiji menda ne mislijo, da bomo zbirali podatke o avtomobilistih, udeležencih upokojskih izletov in drugih, ki se ustavljajo v domu ob prometni avtomobilski cesti. Morda bi bilo tudi to zanimivo, vendar za popolnoma druge namene.

V Gospodarski komisiji so se Doma planincev verjetno spomnili zato, da so — mimo vsebine objavljenega članka — namignili na to, da je bil dom zgrajen iz sredstev Planinske zveze, sedaj pa zanj pobira najemnino Planinsko društvo Celje. To bralca zavaja in kaže na nerazčiščena pojmovanja o gospodarski dejavnosti društev in planinski lastniki v Planinski zvezi. Najem planinskih postojank je zelo razširjena praksa v planinski organizaciji in tudi za Dom planincev ne more biti nič nenavadnega. Sredstva iz najema porabljajo planinska društva za vzdrževanje in obnovo planinskih poti ter planinskih postojank — tudi v primeru Doma planincev.

O lastnini starega planinskega do-

ma pa naslednje: res je bil Planinski dom ob prodaji formalno last PZS, saj je sedaj tudi Dom planincev formalno last PZS. Za pravo resnico pa je potrebno pogledati nekoliko bolj nazaj! Predvojni Aleksandrov dom v Logarski dolini je zgradila Savinjska podružnica SPD iz Celja, naslednik te podružnice je v primeru postojanke nesporno Planinsko društvo Celje. Na pogorišču Aleksandrovega doma je prav Planinsko društvo Celje po vojni zgradilo nov dom — Planinski dom v Logarski dolini. Po prodaji tega doma (v soglasju s PZS, ki je bila formalni lastnik!) je zopet Planinsko društvo Celje zgradilo še drugo postojanko in to je sedanji Dom planincev, ob katerega se spotika — po pripisu v PV sodeč — Gospodarska komisija PZS. Torej so vse tri domove zgradili Celjani, kljub temu pa je lastnik Planinska zveza Slovenije, ki je to postala po vojni na osnovi ekspropriacijskih zakonov tistega obdobja. Naj bralci sami presodijo, kako je sedaj z lastnino in najemom Planinskega doma v Logarski dolini!

Zoran Tratnik, Celje

Odgovorim naj le na prvi pomislek, na drugega bo nemara Gospodarska komisija PZS če se ji bo zdelo potrebno.

V upravi Planinske zveze Slovenije v vili Zlatorog v Dvorčakovi ulici v Ljubljani velja že dolgo dogovor, da v tajništvu odpirajo vso pošto, naslovljeno na Planinsko zvezo Slovenije ali Planinski vestnik, medtem ko pošto, naslovljeno na posameznika, ki deluje v organih PZS, oddajo neodprto naslovniku. Pošto, naslovljeno na PZS, potem oddajo tistemu, ki bi lahko najbolje uredil zadevo, zaradi katere je bila pošta oddana.

Pismo o celjskih planinskih kočah je bilo, kolikor sem bil obveščen, naslovljeno na Planinsko zvezo Slovenije, zato je prišla v roke najprej članu Gospodarske komisije, ki je o pismu obvestil komisijo, šele potem pa uredništvo Planinskega vestnika, ki je že dobilo takšno pripombo, kakršna je bila potem objavljena v reviji.

Urednik

Zadnjič o vzdrževanju planinskih poti

V zvezi s tem, kar je bilo zadnji čas napisanega v Dnevniku in PV, sem za PV 12/94 napisal nekaj pripomb, na katere mi v PV 2/95 izzivalno odgovarja načelnik odseka za pota PD Kranj. V tej repliki ne preključim ničesar, kar sem napisal v PV 12/94, saj sem iz obzirnosti še marsikaj izpustil, temveč pojasnjujem nakatere zafrkacije in namerno zapisane neresnice, mimogrede pa si dovolim še kako pripombo na delo odseka.

»Strokovno izobrazbo« sem si pridobil predvsem s praktičnim delom. Kot zaslužnemu markacistu so mi leta 1979 podelili diplomu **Alojza Knafelca** in značko. Z delom sem začel leta 1974, torej že po desetem letu moje redne upokojitve. Na delo sem običajno hodil s krampom, škarjami in žagico na mačji rep (priprasan kot bajotet). Tedaj je bil invalidsko upokojen tudi kolega **Bizjak**, tedanji aktivni član PD, ki je kot tajnik odseka vodil vse organizacijske in administrativne posle. Bila sva torej dva upokojenca, ki sva pogosto hodila na delo med tednom, kadar je kazalo na lepo vreme. Občasne večje delovne akcije so bile običajno skupne z redno zaposlenimi člani odseka.

Na poteh sem v glavnem delal z navedenim orodjem. Markiral sem le izjemoma, in sicer vedno samo z belo barvo. Zahtevno je zlasti v primeru, ko moraš poiskati primereno mesto za novo Knafelčevo markacijo. Sicer smo tedaj imeli v odseku odličnega markacista, kolega Bizjaka, ki pa tudi ni rad hkrati markiral z belo in rdečo barvo. Na planinskih poteh v območju Jošta je tu in tam nekaj belih pik, za katere vsak planinec ve, da gre za nedokončane Knafelčeve markacije. Več belih pik je na dveh poteh v območju Mohorja, na poti iz Preddvora proti Jakobu in nad Povljami na poti proti Pl. Javornik, narejenih že pred desetimi leti. Teh od sedanjih markacistov še ni nihče opazil! Na vseh teh odsekih sem več belih pik tudi obnovil na že zbledelih in zlasti prestreljenih ali zrezljanih Knafel-

čevih markacijah. Samih belih pik ne bom odstranil, ker so vse na planinskih poteh, saj orientacijsko usmerjajo tudi planince.

Sedanji načelnik odseka bo moral spremeniti svoj odnos do nižjegorskih in srednjegorskih poti, saj svoj odnos sugestivno prenaša tudi na druge člane odseka. Na teh poteh je nujno pogostejše obnavljati in dopolnjevati markacije kot na poteh nad gozdno mejo. Pri pravilnem odnosu do vseh planinskih poti bi morale biti poti z belimi pikami za obnovo markacij prej na vrsti kot pa omenjenih 17 poti v PV 6/93 (sicer pa vseh poti v območju Grintovcev ni niti deset!). Po nižjegorskih poteh namreč hodi sorazmerno več starejših planincev, ki jih ni umestno indirektno usmerjati na hojo po brezpotju, kar zdaj tudi ni zaželeno glede na lastninenje gozdov in varstvo narave.

Prečiščen seznam planinskih poti sem napisal leta 1983, skupaj z opisom vseh poti, in ga v enem primerku predložil PD Kranj. Izmere poti v kilometrih se nismo spomnili tedanji kranjski markacisti. Pred vsako dolžino poti je v seznamu napisana kartica »ca«. Po točni izmeri bi jih bilo v skupnem seštevku kvečjemu kak kilometer manj. Načelnik odseka bi moral biti hvaležen, da ima kolikor toliko približno dolžino poti, ki jih je odsek dolžan vzdrževati. Vprašanje je, če je za načelnika odseka pohvalno, da o kilometrih posameznih poti ni nikoli razmišljal. In kako bi reagiral, če bi KZP pri PZS od sedanjega odseka zahtevala podatke o planinskih poteh?

Glede poti čez Taško je naivno spraševati, kje smo bili tedaj markacisti. Pot smo do leta 1983 kolikor je bilo mogoče vzdrževali. Izboljšali smo prehod leta 1977, ko smo spodaj podaljšali varovanje in popravili tudi ograjo, leto kasneje pa bolje nadelali stezo od zgoraj navzdol do prve okljuke. Pot čez Taško je leta 1984 preložil član odseka, iz katerega smo trije izstopili pred koncem prejšnjega leta (z menoj še načelnik in tajnik odseka). Šele po preložitvi je bila pot čez Taško formalno zaprta, ne pa v letu 1986. Jaz sem zadnjič sestopil po njej leta 1987.

V zvezi z vprašanjem o potrebnih poteh v območju Štegovnika je umestno omeniti izlet dveh planincev, ki sta ga opisala v PV 1/95. Z vrha sta sestopila po strmi poti na jugozahodni strani (markiral jo je meni znani planinec iz Loma oziroma Potarjev). Na eni od treh slik so vidne tudi lesene stopničke. Štegovnik je tudi točkovni vrh Tržiške planinske poti, ki je nastala leta 1991 (glej PV 4/95). Morda je PD Tržič medtem že poskrbelo za registracijo omenjene nove markirane poti. Ob dejstvu, da je postal Štegovnik točkovni vrh dveh planinskih poti, je nespametno razmišljati o opustitvi katerekoli planinske poti. Tudi na poteh v območju Štegovnika nič več ne »strašijo bele pike«, temveč že več let manjkajo Knafelčeve markacije, ki so bile prej na zdaj posekanih smrekah.

Ob tej priložnosti naj v kratkem opišem, kaj je tedanji markacijski odsek v devetih letih naredil na bolj zahtevnih odsekih poti. Izboljšave prek Taške sem že opisal. Kratko varovanje z jeklenico in mostičkom smo vdelali na vrhu Štegovnika. Popravili in podaljšali smo na dveh mestih varovanje z jeklenico na Slovenski poti proti Ledinam, gornji del dotrajanega varovanja po strmi gladki skali pa preložili na nadelano ovinkasto stezo. Sprva ob vstopu v strmo pobočje Lovske poti je bilo izboljšano in podaljšano varovanje z jeklenicami in čez skalni prag napravljena lestev, tik nad njo pa nadelana položna serpentina, ki se izogne zgornjemu delu strmega skrotja. Pot na Koroško Rinko je bila na dveh mestih zavarovana z jeklenicami. V območju Kravca in Kalškega grebena smo v škrbini Ježa zamenjali in podaljšali jeklenico. Severno od vrha Kalškega grebena je bila na prazne kline in z enim dodanim pritrjena nova jeklenica, pri drugi jeklenici pa pritrjen binglajoči klin z jermenico in popravljen mostiček. Konec avgusta 1979 na poti s Kalške gore na Kalce v žlebu ni bilo več žične vrvi. S kolegom Bizjakom sva ugotovila, da za varen prehod zadostujejo samo klini. Za lažji sestop iz žleba sem spodaj s krampom bolje nadelal nekaj stopinj. Na dveh mestih smo z jeklenico zavarovali prehod

prek skalne police v Roblekovem kotu. Na poti Suhi dol — Kokrska Kočna smo vdelali varovanje z jeklenico, in sicer na ozki travnati polici nad Grdim gabnom in čez skalno greдино nad prepadno steno malo pod vrhom. Medtem ko so vdelavali jeklenico, sva dva markacista, jaz s krampom, z vrha navzdol skrotasto pot očistila naleženega grušča.

»Karlova prečka« je bila nadelana v korist planincev ob prehodu prek Mačenskega sedla (k Domu na Kališču ali obratno). Ko še ni bilo Doma na Kališču, je nižje s planine peljala markirana pot v dolino Suhe in po njej navzgor na Mačensko sedlo. Po zgraditvi doma je bila malo višje speljana pot do markirane poti po dolini Suhe. Pot proti Jakobu je bila potem še dvakrat preložena in s tem znatno skrajšana. Če bi s kolegom tedaj imela motorko, bi »prečko« speljala od sedla navzdol nižje do križišča poti. Ob tem si mislim, kaj zdaj delajo markacisti vsako leto z motorko, saj sem zadnja leta tod porezal vse ruševje, ki je motilo.

Poleg navedenih zahtevnejših del in nadelanih več novih poti na Kranjske vrhove smo medtem redno vzdrževali vse planinske poti. Sedanji markacisti vseh poti, zmanjšanih za poti v območju Kravca in Kalškega grebena, še prehodili niste. Tega dejstva nič ne spremenijo »nepristranske, kritične in poštene besede planincev, ki jih srečujete na poteh«. Tudi mene pri delu na poteh nihče od mimoidočih ni ozmerjal, izvemšji primer, ki sem ga omenil v PV 12/94.

In končno tudi ni res, da so Kranjski vrhovi poimenovani po mestu Kranju. Na 9. strani dnevnika te transverzale piše: »Za pot smo izbrali 25 planinskih točk na meji občine Kranj ali znotraj njenih katastrskih meja.« Pot je bila načelno prirejena po sistemu LPP, vendar dosledno po občinskih mejnih vrhovih.

Karel Bajd

Prostovoljni vodnik

Pravila o notni kategorizaciji vodnikov PZS (dalje PEKV) so povzročila kar nekaj govorjenja na letošnji skupščini PZS in morda še

kaj, kar pa ni zapisano. PEKV ohranja vse tri nazive: gorski vodnik (GV), mladinski planinski vodnik (MPV) in planinski vodnik (PLV). Ta, zadnji, pomeni pri nas dvoje: knjigo in človeka. Ko se je to pričelo, je bilo imen več, obdržalo pa se je to. Kot piše v PV, bo naslednje leto že 20 let od prvih PLV (str. 44, vsi PV letošnji). V taki vsebini so imena sedaj potrjena in so na dan objave članka v PV (**Bojan Pograjc**: Gorsko vodništvo kot poklic, str. 199) veljavna. Niti majska številka Obvestil PZS ali AR niso prinesli kake spremembe. Prva potrditev PEKV je bila na 7. seji 5. oktobra 1991, 9. seji 21.—22. februarja 1992, popravki: na 13. seji 24. aprila 1993, 14. seji 19. junija 1993, sedanje besedilo je objavljeno v Obvestilih št. 10—11/94.

Po ustanovitvi društva z imenom Združenje gorskih vodnikov Slovenije (ZGVŠ) 25. maja 1993 sta bila poslana na KVIZ pri PZS dva dopisa, kjer je zapisano, naj bi PEKV temu ustrezno spremenili. Na podlagi seje KVIZ 2. 2. in 8. 3. 1995 ter sedaj poslanega dopisa članom KVIZ s priložo (25. 4. 1995) za korespondenčno sejo je podan v glasovanje ponovni pisni predlog za spremembo PEKV. Pripravljen je bil skupno s pravno komisijo. Kot članu KVIZ mi še ni znano, da je to že potrjeno. Tako se s tem pisnjem nekaj prehiteva, ker »tako velja to le še za slednje dva« (op. MPV in PLV). Čeprav je zapisano »KVIZ je zdaj dobesedno razpadel, razprtje v PZS so jo uničile« (PV str. 5). Kot dolgoletni član KVIZ se s tem ne strinjam.

Po članku so »drugi dvoji« namejnjeni »le za zadovoljevanje osnovnih potreb planinskih društev (voluntary and instructors) — pa naj bi še prevzeli standarde UIAA«. Verjetno je zapis teh standardov v švicarski verziji pod naslovom UIAA Mountaineering Commission, Consultation Draft of Model Training Standards for Voluntary Leaders and Instructors. Tu je obravnavan standard za: vodnik za hojo po gorah (mountain-walking leader), inštruktor za plezanje v skali (rock-climbing instructor), vodnik za visokogorje (high-alpine leader) in vodnik za

turno smučanje (mountain ski-touring leader, po prevodu PV str. 78). Vredno bi bilo zapisati razliko in prevod »leader« (voditelj?) in »guide« (vodnik?). Tako loči UIAA; ali ločimo tudi pri nas? Ali ločimo to s »poklicni (guide) in »prostovoljni« (leader) vodnik? Za poklicne imamo še iz leta 1931 Naredbo o gorskih vodnikih (»red za gorske vodnike« za Dravsko banovino), objavljen v PV leta 1931.

Ali vodnika PZS še potrebujemo, če smo proti množičnosti? Ali pa ravno za to, da bo lahko vodil v manj obiskane predele? Ali res potem potrebujemo za zadovoljevanje osnovnih potreb toliko črk (od A do K)? Lahko to pokrijeta MPV in PLV kot do sedaj, brez črk, le z opisno delitvijo? In kje je zapisano, kaj je osnovna potreba in kaj je nad njo za PD, ki imajo različne zahteve? Med nameni Združenja je zapisano doseganje kvalitetnega gorskega vodništva za domače in tuje turiste. Tudi gre za enotno gorsko vodništvo in za gojenje tovarištva med poklicnimi kolegi. So za preživljanje počitnic v hribih. Ali sedanja MPV in PLV nista bila odgovorna za varnost pri osnovnih potrebah? Sicer zapis v PV na str. 114 ne bi bil potreben. Oba imata v predmetniku tudi varstvo okolja, morda pod različnimi imeni.

ZGVŠ ostaja v PEKV kot eden od izobraževalcev prostovoljnih vodnikov. Predsednik Kategorizacijskega odbora je GV (kategorizacija za GV ne bo veljala). Isti je član KVIZ od 21. 6. 1994 brez pripisa, da je predstavnik ZGVŠ (zapisnik KVIZ 21. 6. 1994). Lahko ga je za to predlagal zbor ZGVŠ — kje in kdaj, v članku ne piše.

PEKV je predpisala pogoje za določeno kategorijo. Smo dobili tudi predmetnik, učni načrt in ustrezno gradivo za to novo zahtevano izobraževanje? Tečajji pa so! Morda bo v tem novem načrtu več psihologije, antropološke vsebine in pedagoške ideje, ker je vodenje verjetno tudi pedagoški proces (PV str. 215). Ne bi poskusili te standarde UIAA primerjati z dosedanjimi našimi za MPV in PLV, ki jih imamo? Bi jih s temi uskladili, pa potem skušali pridobiti potrditev UIAA?

Koliko dela nas še čaka, da bomo vse to uredili s skupnimi močmi, mar ne!

Božo Jordan

iz planinske literature

Plezalni vodnik — Kamniška Bistrica

Na seji ZO (15. 5.) smo dobili v roke drugo popravljeno in razširjeno izdajo knjige Plezalni vodnik, Kamniške in Savinjske Alpe, Kamniška Bistrica, ki sta ga napisala **Tone Golnar** in **Bojan Pollak**. Založila ga je Planinska založba pri Planinski zvezi Slovenije pod evidenčno številko 144 v nakladi 600 izvodov (format A5, 307 strani). Skice in sheme je po svojih in drugih predlogah pripravil Tone Golnar. Fotografije sten so prispevali Tone Golnar, **Stane Klemenc**, **France Malešič**, **France Mulej** in **Franci Stele**. Tehnično sta knjigo uredila Tone Golnar in **Krešimir Zebič**. Barvno fotografijo za naslovno stran je prispeval Stane Klemenc, na zadnji strani pa je izsek zemljevida Grintovci.

Zgodovinski pregled je napisal France Malešič (škrat mu je izpuštil vrstico), sledi opis območja in geološki opis Kamniško-Savinjskih Alp (3 skice) izpod peresa **Alenke Jamnik**. Na eni strani so razloženi prirejeni simboli UIAA, žal pa ni zapisana še razlaga težavnosti smeri (rimske številke, črke), če to bere kdo, ki tega ne pozna od druge. Sledi opis plezalnih smeri s skicami, ki so pregledno zapisane v kazalu od 3. do 13. strani. Za opisi plezalnih smeri je dodani še nekaj možnosti za alpinistično smučanje. Na koncu so fotografije sten z vrisanimi smermi. Navedeni so viri in okrajšave.

Za stopinje se uporablja v besedilu st., na shemah pa običajni simbol ⁰, ki bi bil lahko tudi v besedilu. Pri nadmorskih višinah je m (meter) ločen od številke, pri višini sten se je pa drži (Mokrica, 1853 m, smer 1.1 pa 1000 m), ni dosledno uporabljena katica min (verjetno brez

pike?), pa morda za uro bi lahko zapisali kar kratico h.

Opisi smeri so zapisani, kot je zahtevano, opisi so po dosegljivih virih dobri. Zapisano je tudi, kdaj se smer šteje za kategorizacijo, pa še kaj. Tako smo dobili na polico in v roke — za žep je malo velik — »bazo plezalnih smeri«, ki je že nekaj časa tu in tam na hišnem računalniku.

B. J.

Triglavske pravljice

Slovenske založbe, med njimi tudi privatne in družinske, so v letu 1993 in tudi kasneje prispevale svoj delež k vseslovenskemu praznovanju 100-letnice Slovenskega planinskega društva. Mednje sodi tudi izdaja ponatisov treh drobnih knjižic Triglavskih pravljic, ki jih je zbral in zapisal **Mirko Kuncič** že pred drugo svetovno vojno. Posamezne v knjigah objavljene zgodbe se pletejo in razpletejo predvsem v Dovjem in Mojstrani ter v neposredni okolici pod Triglavom.

Prva knjižica (1994) ima naslov **Dovški zmaj**. V njem nastopajo poleg drugih še junak Gregec, puščavnik Sabljica, ovčar Rodar, berač Kosabrin in baba Pehta. V drugem delu (1994) nastopajo poleg junaka Bedanca še Govočev ded, Kamnjekov Martin, gorski mož in drugi strahovi. Tretji del (1995) ima naslov **Skrivnost Blaščeve jame**. Tu avtor opisuje dobre in slabe strani Vrčevega Fronca, njemu sicer znanega čudaka in bistriga moža z naših planin.

Ovčar Rodar in njegov trop (Maksim Gaspari)

Vse tri knjige, ki jih je izdala založba Magnolija, so zelo lepo opremljene in bogato ilustrirane s slikami akad. slikarja **Staneta Kumarja** in **Maksima Gasparija**, znanega slikarja slovenske pokrajine in narodnih običajev. Knjižice bodo gotovo prijetno branje za najmlajše ljubitelje planin, v prostem času pa jih bodo tudi starejši radi prebrali in obujali spomine na mladost. Tem trem knjigam bo sledila še četrta, v kateri bo glavni junak Gorjančev Pavlek.

Ciril Velkovrh

Gradivo za maturo

Ob ponovni uvedbi mature v slovenski šolski sistem so poleg Zavoda za šolstvo tudi druge založbe začele izdajati različne knjige in priročnike, namenjene pripravam na maturitetni izpit. Med njimi je tudi zasebna založba Rokus, ki je že letošnjega januarja izdala zbirko vzorčnih nalog iz slovenskega jezika. Pri pisnem delu mature iz slovenščine morajo namreč dijaki med drugim tudi ob neumetnostem besedilu pokazati svoje poznavanje slovenskega jezika in slovnice. Skupina avtoric — profesorice slovenskega jezika v različnih slovenskih srednjih šolah je pripravila naloge, zelo podobne tistim, ki so jih dijaki pisali že na poskusni maturi in na letošnjih januarskih predmaturitetnih preskusih oziroma tistim, ki jih za primer navaja katalog znanja za maturo iz slovenskega jezika.

Zakaj pravzaprav pišemo o tem, ko se gradivo navidez planinstva sploh ne tiče? Ker je direktor omenjene založbe **Rok Kvaternik** proti koncu lanskega leta klical Planinski vestnik in nas prosil, če smejemo v tem predmaturitetnem gradivu ponatisniti in razčleniti enega od prispevkov iz Planinskega vestnika. Odločili so se za razmeroma kratko besedilo »50-letnica Kugyjeve smrti« iz lanske majske številke, ki sta ga napisala **M. R.** in **T. P.** Objavljeno je kot eno od 26 besedil in potem na šestih straneh natančno razčlenjeno.

Iz več vzrokov se nam zdi prav lepo, da je bilo to besedilo objavljeno tudi v tej zbirki.

Razstava fotografij

Knjižnica Prežihov Voranc na Tržaški c. 47a v Ljubljani redno prireja različne razstave, med katerimi jih je bilo že nekaj namenjenih planinstvu. Tako je pred časom gostila alpinista **Jožeta Miheliča**, sicer zaposlenega v Zavodu Triglavski narodni park, ki je razstavil svoje najlepše barvne fotografije z naslovom Turno smučanje. Po uvodnih besedah znanega slovenskega alpinista in gorskega reševalca **Franceta Zupana** in po ogledu razstavljenih fotografij je avtor na otvoritvi pokazal tudi vrsto diapozitivov, ki so predstavili našega očaka Triglava z vseh okoliških poti, in celo vrsto gorskih rož, ki rastejo v Julijskih Alpah, predvsem na Črni prsti — slovenskem gorskem botaničnem vrtu. Avtor bo te fotografije razstavljal tudi v nekaterih drugih krajih v Sloveniji.

Ciril Velkovrh

Karte mejnih gričev

Ob 120-letnici prvega izleta Hrvaškega planinskega društva na Oštrc in Plešivico so izšle tri nove karte Samoborskega gorja, ki so izpolnile praznino, potem ko je bila razprodana karta Žumberak — Gorjanci. Karte se razlikujejo po izdelavi in merilu, zato je lahko vsaka od njih zanimiva za določen krog planincev.

Založnik izletniške panoramske karte Samoborskega gorja je Hrvaško planinsko društvo Japetić iz Samobora, karto pa je narisal **Darko Štefanec** iz Zagreba. Na spodnjem robu panoramske karte je cesta Zagreb—Ljubljana s Samoborom v sredini. Grebeni Samoborskega gorja so prikazani plastično, tudi s cestami in markiranimi potmi. Karta zajema območje do Jastrebarskega, Japetića in Zečakov. Na naslovni strani je fotografija Samobora, na zadnji pa opis tega mesta (**A. G. Matoš**), članek o prvem izletu in o 120 letih hrvaškega planinstva (**dr. Ž. Poljak**) ter več fotografij in reklam.

Založnik turistično planinskega zemljevida Samoborskega in Žumberaškega gorja je Marcon iz Zagreba, avtorji pa so **T. Krivec, Z. Kristijan** in **G. Hubeny**. To je prva hrvaška planinska karta, ki so jo pripravili s pomočjo računalnika (program autocad 12 in corel 4). Karta zajema Samoborsko in Žumberaško gorje ter del Gorjancev od Samobora do Sošic in od Jastrebarskega in Krašičev do Kostanjevice na Krki, Velikega Cirnika in gradu Mokrice. Številne markirane poti na obeh straneh meje so narisane zelo pregledno. Na naslovni strani pa je dodatek, majhna karta vršnega dela Žumberaške gore in Gorjancev okoli Trdinovega vrha in Svete Gere od Sošic do Vahte in od planinskega doma v Sekuličih do doma na Gospodični. Tam je opis vseh planinskih koč, vključno z domom na Gospodični na Gorjancih, in sicer v hrvaškem, angleškem in nemškem jeziku.

Zemljevid je izdelan v merilu 1 : 50.000, izohipse pa so na 100 metrov. Vrisane markirane poti in ceste omogočajo planincem, kolesarjem in avtomobilistom varno hojo in vožnjo po teh predelih.

Obe karti je mogoče naročiti z dopisnico na naslov: **Zdenko Kristijan**, Langova 27, HR-41430 Samobor. Cena za karto je 600 tolarjev. Naročnikom iz Slovenije pošljemo karti s pošto iz Brežic in ju plačajo po povzetju.

Planinsko turistično karto Samoborskega gorja je založil Smand d.o.o. iz Varaždina, Cargovec 87, HR-42205 Vidovec, kjer jo je mogoče naročiti. Karto je izdelal **Zlatko Smerke**, dipl. inž., in zajema območje od Samobora do Slavetića in Zečakov ter od Jastrebarskega do Bregane in Stojdrage. Naslovna stran je oblikovana enako kot druge doslej izdane karte (Medvednica in Ivanščica), številka te karte pa je 08. Merilo karte je 1 : 25.000, izohipse pa so na 25 metrov. Poleg markiranih poti in cest so na zemljevidu narisane tudi številne neoznačene poti.

Na hrbtni strani karte je seznam markiranih planinskih poti, planinskih koč in gostinskih objektov, 360

seznam planinskih transverzalnih poti in avtobusnih prog podjetja Samoborček-Autoturist iz Samobora.

Zdenko Kristijan

društvene novice

Poslovili smo se od planinke Nade

Zadnje dni aprila letos smo se člani Planinskega društva Sežana poslovili od **Nade Seraziņ**, prijateljice, iskrene kolegice in članice našega društva od 1961. leta.

Njena življenjska pot se je začela leta 1933 v Kazljah na Krasu. Pripeljala jo je do Sežane, kjer je bila vse do upokojitve magistra v lekarni v Sežani in v podružnicah na Krasu. Spremljali smo jo kot članico društva, jo doživljali kot človeka, ki je znala tako po strokovni kot človeški plati pomagati vsem, ki smo kdajkoli bili potrebni pomoči. Bila je vesela narave in v družbi vedno pripravljena s pesmijo popestriti srečanje.

Nada ni odrekla sodelovanja v društvenem odboru vse od leta 1967, ko je bila izvoljena v upravni odbor. Po dveh letih je sprejela naloge v nadzornem odboru kot članica in kasneje kot predsednica do leta 1982, nakar je osem let vodila odsek za varstvo narave in gorsko stražo. Od leta 1990 je bila ponovno predsednica našega nadzornega odbora. Sicer pa je ne glede na zadolžitve sodelovala in pomagala pri delu z mladimi, pri markiranju planinskih poti, na izletih, pri različnih prireditvah in srečanjih. Leta 1977 smo ji podelili pla-

keto Planinskega društva Sežana, leta 1982 je dobila bronasti častni znak PZS, leta 1992 smo ji ob 40-letnici našega društva dali priznanje in nihče od nas takrat niti slutil ni, da je to zadnje priznanje dobri planinki, prijateljici in znanki, ki je vse svoje življenje dajala, dobila pa ob zasluženih upokojitvi prav malo časa, da bi mogla živeti brezskrbno in se razdajati naravi, katere del je bila in ki jo je tako zelo ljubila.

Sredi prebujajoče pomladi je Nada izgubila bitko z življenjem. Z žalostjo v srcu smo se od nje poslovili na domačem pokopališču v Kazljah 22. aprila 1995 in začutili v sebi tisto, kar smo družini pokojnice sporočili v sožalju:

So noči, ki jih človek v solzah preživi,

in so dnevi, ko solze niti sonce ne posuši.

Tako strta so naša srca ob izgubi vaše in naše Nade —

pa vendar, zberite skupaj z nami moči

in poiščite v globini srca mirne noči.

Sežanski planinci

101. občni zbor PD Ljubljana Matica

V dvorani slovenskih sindikatov ob Dalmatinovi ulici v Ljubljani je bil 24. maja 101. redni občni zbor Planinskega društva Ljubljana Matica, po številu članov največjega slovenskega planinskega društva. Potem ko je ob 18.30 podpredsednik **Jurij Mušič** ugotovil, da ni navzočih dovolj članov, je začetek odložil za pol ure, kot določa statut, ta čas pa je alpinist **Stane Belak-Šrauf** z diapozitivi in kratkim predavanjem poslušalce popeljal v Himalajo. Ko je bilo ob 19. uri navzočih 150 članov, se je občni zbor lahko začel.

Udeleženci so najprej z minuto molka počastili spomin v zadnjem letu preminulih društvenih članov in še posebej predsednika **Gregorja Klančnika**, nato je predsednik delovnega predsedstva **dr. Bojan Špicar** izročil soprogi in sinu pokojnega predsednika Klančnika listino častnega člana, ki bi jo Gregor Klančnik moral prejeti že na lanskem občnem zboru, vendar jo je v svoji skromnosti odklonil.

Po poročilu upravnega odbora društva, ki ga je podal **Marjan Oblak**, in po razpravi, v kateri so med drugimi sodelovali predsednik PZS **Andrej Brvar**, ki je član tega planinskega društva, **Tone Poljšak** in **Marjan Keršič Belač** (ki je spraševal, kje je spominska plošča prvopristopnikom na Aljaževem stolpu, ki so jo sneli ob snemanju filma o **dr. Juliusu Kugyju**, in izrazil pripravljenost, da vlije novo, če stare ne bi našli), so sprejeli 11 sklepov občnega zбора.

Tako naj bi bila po teh sklepih ekologija v gorskem svetu prvenstvena dolžnost vseh subjektov, za vsako programsko točko društvene aktivnosti morajo biti prej zagotovljena sredstva, »vsi planinski objekti, ki jih je društvo upravljalo pred aprilom 1941 in jih upravlja tudi še danes, morajo biti vpisani v zemljiško knjigo kot lastnina PD Ljubljana Matica, z določili in statutu društva in PZS pa morajo biti preprečene vse oblike odtujevanja«, PZS naj pri pristojnih ministrstvih doseže znižanje davčnih obremenitev v planinskih postojankah, »ceni-ke določa društvo suvereno na podlagi kalkulacij, tako da zagotovi pokritje materialnih stroškov, razlike v cenah, ki bi jih povzročil kdo drug, pa bi jih bil dolžan tudi pokriti«, obeležiti je treba 100-letnico Aljaževega stolpa na vrhu Triglava in 50-letnico plezanja **Jože Čopa** in **Pavle Jesih** prek Triglavskega stebra, planinska pot od studenca pod Begunjskim vrhom do Kredarice pa naj se na predlog društvenih markacistov odslej imenuje Pot Gregorja Klančnika, kar se je sicer med članstvom že uveljavilo.

Za novega predsednika PD Ljubljana Matica so na občnem zboru izvolili Marjana Oblaka.

M. R.

Občni zbor PD Ruše

V prepolni dvorani gasilskega doma na Smolniku so se pred začetkom pomladi zbrali ruški planinci in na svojem rednem občnem zboru pregledali ter ocenili svoje delo v preteklem letu.

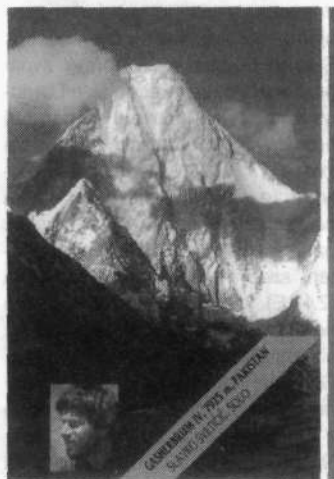
Med važnejše sklepe so zapisali, da bodo v prihodnje skrbeli za povečanje števila članstva, ki je v upadanju, in pozdravili aktivnosti izletniške dejavnosti Društva upokojencev Ruše, ki se množično udeležujejo izletov prav v hribe. Razmišljali so tudi o širitvi zmogljivosti Ruške kočice, saj zaradi močnega razvoja mladinskega turizma postaja že skoraj pretesna. V preteklem letu so obnovili streho, seveda s škodlami, kar se v ta del Pohorja najlepše podaja. Kočo že osem let uspešno vodita zakonca **Klančnik** in planinci ter drugi gostje so z njima zelo zadovoljni.

Da bi Pohorje obiskalo še več planincev, je bila izražena zamisel o ruški planinski poti, ki bi povezovala vse naravne znamenitosti Ruškega Pohorja.

Na občnem zboru so opravili tudi kadrovske spremembe v društvu. V prihodnje ga bo vodil **dipl. ing. Rafael Razpet**, ki je v sedemdesetih letih že bil predsednik društva.

Dosedanjemu predsedniku **Iztoku Urvabju** so se navzoči zahvalili s skromnim darilom, potem pa je sledilo kratko predavanje s hudomušnimi diapozitivi z izletov med obema občnima zboroma.

Pozdrav izpod Gašerbruma IV

Tomaž Jamnik in solo plezalec **Slavko Svetičič**, pa tudi alpinista **Jure Oblak** in **Milenko Zver** so se v Pakistanu spomnili Planinskega vestnika in njegovih bralcev: izpod skoraj osemtisočaka Gašerbruma IV, 7925 metrov visoke gore, so »vsem bralcem,« kot so napisali, poslali prav lep pozdrav.

Odprava na Gašerbrum IV na koncu ledenika Baltoro v Karakorumu (Pakistan) je iz Ljubljane odšla na pot 19. maja, **Slavko Svetičič** pa se je odločil, da bo čisto sam preplezal zahodno steno te gore, kar so v navezah doslej poskušali že nekateri izvrstni plezalci, vendar ni še nikomur uspelo. Po podatkih neumornega gorniškega kronista **Francija Savenca** je znanih skoraj 20 poskusov vzpona na to goro, z vrhom pa sta bila okronana le dva: leta 1958 so vrh dosegli Italijani pod vodstvom **Ricarda Cassina** in leta 1986 Avstralci in Američani pod vodstvom **Gregga Childa**, obakrat pa je bil vrh osvojen po grebenih in ne po stenah. Zdaj bo **Slavko Svetičič** poskusil doseči, kar doslej še ni uspelo nikomur na svetu.

Dvojne zveze GRS

Na Kriški gori nad Trzičem je bil sredi letošnjega maja 8. posvet o zvezah za Gorsko reševalno službo, ki ga je pripravila podkomisija

Obnova strehe na Ruški koči leta 1994

Foto: Franček Hribernik

za zveze pri GRS Slovenije. Čeprav volitev novega načelnika podkomisije ni bila osrednja točka dnevnega reda, to vendarle omenjamo najprej, kajti novi načelnik **Slavko Šetina** je že opravil svojo prvo nalogo, še preden je bil uradno izvoljen. Na posvetu so namreč predstavili nov radijski sistem za zveze ZARE, s katerim je opremljeno že pol Slovenije, v ta sistem pa so zdaj povezani reševalci, gasilci, vojska in GRS. Gre za enoten sistem zaščite in reševanja (ZARE), ki ustreza vsem evropskim normam. Razvil ga je MORS, sistem pa ima na voljo 19 frekvenc. GRS njeni dosedanji frekvenci ostane in ju bo uporabljala vzporedno z ZARE do leta 2000.

Na posvetu na Kriški gori so med drugim opozorili na nekatere sive lise, kjer v Sloveniji ni mogoče pokrivanje z radijskimi valovi in zvezami, kot so, na primer, dolina Vrata, Zgornja Savska in Zgornja Soška dolina, o odpravi teh sivih lis pa bodo člani podkomisije posebej razpravljali.

Dosednjeni načelnik podkomisije za zveze **Janez Kavar**, ki je podkomisijo uspešno vodil šest let, sicer uslužbenec Ministrstva za obrambo, odhaja na usposabljanje v ZDA. Na posvetovanju na Kriški gori so se mu kolegi zahvalili za dobro dosedanje vodenje podkomisije.

M. R.

90 let PD Lisca iz Sevnice

Na Lisci je bila 1. maja letos osrednja proslava ob 90-letnici Planinskega društva Lisca, za kateri je bil slavnostni govornik župan občine Sevnica **Jože Peternel**. Med drugim je dejal:

»Sodelovati pri praznovanju tako visokega jubileja, kot je 90-letnica obstoja in dela društva, je vedno lep in prazničen dogodek. Če praznuje tak jubilej oseba, ki jo poznamo, se nam ob tem nehote vrine misel o njeni izkušnosti in modrosti. Nanjo gledamo kot na odprto knjigo zgodovine, imamo občutek, kot da se pred našimi očmi spreminja v živo legendo.

Vse drugače pa razmišljamo, če tako obletnico praznuje društvo. Društvo ustvarjajo ljudje različnih starosti, različnih interesov, pa tudi z različnimi pogledi na življenje. Osnovno vprašanje, ki se porodi ob takem razmišljanju, je to, kaj te ljudi povezuje med seboj. Skupaj gradijo objekte, jih vzdržujejo, organizirajo vrsto aktivnosti za mlade in malo manj mlade, med seboj si pomagajo, pa si niso niti bratje niti sestre. Ta povezanost je mnogo več kot čredni nagon, ki nam ga želijo pripisati nekateri teoretiki. Vir te povezanosti in skladnosti delovanja je mnogo globlji, lepši, je v nas, v naši ljubezni do domovine, narave in kulture.

Dne 29. junija 1905 se je v Sevnici zbralo 30 ljubiteljev naših planinskih lepot in ustvarilo Posavsko podružnico Slovenskega planinskega društva. Ustanovni člani so bili različnih poklicev: učitelji, trgovci, duhovniki in podjetniki. Podružnica je bila ustanovljena za sodne okraje Sevnica, Laško, Brežice in Kozje. Sedež je imela v Sevnici. Po vrstnem redu ustanovitve je bila sedma. V tem času je na Lisci že stala koča, ki jo je leta 1902 zgradil **Blaž Jurko**.

Osnovno načelo ustanoviteljev podružnice je bilo: »Slovenske gore ohraniti Slovincem!« Alpenvereinu, ki je tedaj obvladoval vse planinske kočice v slovenskih gorah in v katerih Slovenci niso bili posebno zaželeni, je bilo treba pokazati, da smo mi lastniki te dežele in teh gora.

Podružnice SPD so šolale gorske vodnike, skrbele za varstvo narave in pospešeno pridobivale članstvo.

Sedež Posavske podružnice je bil do leta 1926 v Sevnici. Tega leta so ga prenesli v Zidani Most, kjer je bil do druge svetovne vojne. V tem času je bil na Lisci zgrajen tudi nov planinski dom.

Po drugi svetovni vojni je bil ustanovni sestanek planinskega društva »Lisca« Sevnica — Krško 21. novembra 1948 v Krškem. Sedež društva so prenesli v Sevnico leta 1966.

Današnje društvo organizira različne dejavnosti: izletništvo, taborjenja, markira približno 200 kilometrov planinskih poti. Poseben odsek se ukvarja z varstvom narave. Gospodarski odbor vzdržuje

koči na Lisci in zavetišče pod Sv. Rokom v Sevnici.

Delo in uspehi društva so vedno odvisni od predanih, delovnih in sposobnih ljudi. Teh se je v teh devetdesetih letih delovanja zvrstilo v društvu na stotine. Kdo bi naštel vse ustanovitelje, člane upravnih odborov, člane gradbenih odborov, vodnike, markaciste in oskrbnike koč! Vsem tem se moramo za njihov trud in požrtvovalnost najlepše zahvaliti. Živeli pa so in še živijo člani tega društva, ki so posebej vpisani v zgodovino društva in skoraj tudi v ljudsko izročilo.

Eden od teh je vsekakor **Blaž Jurko**, prvi hribolazec v naših krajih in graditelj prve kočice na Lisci.

Pa **Tone Čebular** iz Krškega, duhovni vodja gradnje doma po drugi svetovni vojni.

In na koncu dolgoletna nepozabna oskrbnika doma na Lisci **Marjanka in Pavel Stegar**.

Vsem najlepša hvala.

Društvu »Lisca« in njenim članom čestitam ob visoki obletnici, ob vseh uspehih, ki jih dosegajo, z željo, da se jim uresničijo vsi že zastavljeni cilji.

Vse prisotne pa s pooblastilom društva vabim, da se zagotovo udeležite proslave, ki jo bodo organizirali ob 100-letnici delovanja.

In še moja osebna želja vsem vam: naj vam bo vsak dan življenja najlepši dan.«

Tako župan občine Sevnica na Lisci 1. maja 1995. Od naše krovne organizacije, PZS, pa temu društvu ni nihče čestital, niti ni našel časa, da bi z nami proslavljal in nam izrekel dobre želje za bodoče.

Ložze Motore

Novi vodniki kategorije D

V letošnji zimi sta bila organizirana dva tečaja za vodnike, ki so želeli pridobiti kategorijo D, to je, da so se usposobili za vodenje lažjih snežnih tur. Kandidati so morali izpolnjevati dva osnovna pogoja, in sicer, da so že vodniki PZS vsaj kategorije A in da so opravili v zadnjih petih letih 10 lažjih in 5 težjih zimskih tur.

Prvi tečaj je bil v organizaciji Odbora PLV pri KVIZ PZS in ga je vodila **Marinka Koželj Štepic**, drugi pa je

bil v organizaciji MDO Koroške in MDO Podravja in ga je vodil **Ivan Cigale**. Prvi je potekal od 2. do 5. februarja v Domu v Tamarju, drugi pa od 9. do 12. februarja v Mladinskem domu na Peci. Oboji so obdelali teme, ki naj bi jih vodnik za lažje snežne ture dobro obvladal. Te so: Prva pomoč, Orientacija, Metodika dela, Oprema, Nevarnosti, Priprava in izvedba izleta, Bivak in taborjenje, GRS in Tehnika gibanja. Predavanja iz naštetih tem so bila usmerjena pretežno na snežne oziroma zimske razmere, torej nadgradnja letnih, kopnih razmer. Zaključna izpitna tura republiškega tečaja je bila 1. in 2. aprila na Loki pod Raduho. Tu so v soboto pisali pisne teste, v nedeljo pa so se podali na izpitno turo na Raduho. Seminarsko nalogo in naloge iz orientacije so oddali že prej. Tečajniki so bili razporejeni v tri skupine po pet, z vsako skupino pa je bil inštruktor. Spotoma so morali reševati različne nevšečnosti, ki so jih odigrali inštruktorji. Vsak tečajnik je bil vodnik približno eno uro. Nevšečnosti so bile različne, od zvina zapeljivosti, strahu na strmih pobočju, slabosti, slabe kondicije, nepoznavanja uporabe cepina in derez in še kaj, skratka vse, kar se lahko zgodi na zimski snežni turi. Zaključna izpitna tura področnega tečaja je bila tako kot tečaj na Peci, in sicer 7. in 8. aprila. V petek zvečer so pisali pisne teste, v soboto pa je bila izpitna tura. Na obeh tečajih so nekateri tečajniki pokazali veliko mero znanja in bili odlično opremljeni za reševanje različnih situacij, nekateri pa nekoliko manj, a so kljub temu vsi opravili izpit in tako pridobili naziv vodnik kategorije D — pripravnik. Novi vodniki z republiškega tečaja so **Andrej Grča**, **Franci Hlebec** in **Primož Lašič** iz MO PD Vrhnika, **Ivan Kern** in **Milan Stegnar** iz PD Kranj — sekcija Merkur, **Sašo Kramberger**, **Štefan Lagoja** in **Janez Zrnec** iz PD SCT, **Leon Lavrič**, **Janez Seliškar** in **Slavko Tancek** iz PD IMP, **Drago Metljak** iz PD Ljubljana Matica, **Vinko Pintarič** iz PD SCT — sekcija BTC, **Anton Progar** iz PD Novo mesto in **Drago Žlof** iz PD Luče.

Novi vodniki s področnega tečaja

pa so **Sonja Buhvald**, **Jovo Djurič** in **Maksimiljan Kotnik** iz PD Dravograd, **Rudi Burjak**, **Stojan Krivec**, **Boštjan Lesjak** in **Bogomir Trop** iz PD Mežica, **Vinko Caf** iz PD Ruše, **Laci Gyorfi** iz PD Nova Gorica, **Ignac Kaiser** iz PD Vuzenica, **Franc Kocbek** iz PD Maribor Matica, **Vlado Ledinšek** iz PD Jakob Aljaž Maribor, **Marko Pregel**, **Matej Šnuderl** in **Leon Vrhovšek** iz PD Fram in **Franc Trstenjak** iz PD Drava Maribor.

Za uspešnost republiškega tečaja in izpitne ture so poskrbeli predavatelji in inštruktorji **Janez Ažman** — gorski vodnik, **Silvester Jošt** — gorski vodnik, **Marinka Koželj Stepic** — planinski inštruktor, **Marjan Kregar** — gorski vodnik, **dr. Anda Perdan** — zdravnik GRS in **Bojan Pollak** — gorski vodnik. Za uspešnost področnega tečaja pa so poskrbeli predavatelji in inštruktorji **Jože Bobovnik** — planinski inštruktor, **Ivan Cigale** — planinski inštruktor, **dr. Janez Gorjanc** — zdravnik GRS, **Marjan Kregar** — gorski vodnik, **Stanko Mihev** — alpinistični inštruktor in **dr. Miha Zajec** — zdravnik GRS.

Novim vodnikom čestitamo in želimo mnogo uspešnih tur v prelepi zimski gorski svet.

Marinka Koželj Stepic

Najzvestejša planinska družina

V lanskem letu, ki ga je OZN proglasila za leto družine, so na občnem zboru PD Delo izbrali za najbolj zvesto planinsko družino — **družino Grudnovih**: očeta **Primoža**, mamo **Natašo** in sina **Sandija**.

Primož Gruden, rojen 17. maja 1946, je vodja fotostavnega centra v Delu. Amaterski vodnik in pomočnik mentorice **Nataše** je že od leta 1975; torej celih 20 let vodi tamo mladinski odsek na OŠ Vita Kraigherja. Je imetnik spominskih znakov PZS, bronastega iz leta 1979 in srebrnega iz leta 1989.

Nataša Gruden, rojena 4. januarja 1948, je učiteljica in knjižničarka na OŠ Vita Kraigherja za Bežigradom in dela v društvu že od leta 1972; od leta 1975 vodi kot mentorica in

Zakonca Gruden

MV mladinski odsek na šoli ter vsako drugo leto organizira z društvom taborno planinsko šolo. Je imetnica bronastega (1978) in srebrnega spominskega znaka PZS (1988) in Bloudkove značke (1985).

Sandi Gruden, rojen 14. 2. 1971, študent Fakultete za organizacijske vede in informatiko, je s starši, ko je bil še v OŠ, redno hodil na izlete.

To je torej družina Grudnovih, zvesta sopotnica na večini Delovih izletov. Te skromne informacije so vzete iz Zbornika grafičarjev-planincev ob 100-letnici SPD, ki pa še zdaleč ne povedo vsega. Njihova planinska dejavnost sega tudi na gospodarsko in naravovarstveno področje društvene aktivnosti, saj je Primož večletni načelnik GO in sourednik društvenega biltena, **Nataša** pa mladinska vodnica in načelnica PO že 20 let. Za njeno nesebično delo jo je MK PZS letos odlikovala (skupaj z MV **Lojzeto Plešem**) z zlatim spominskim znakom.

To, da je Primož Gruden sin pesnika **Iga Grudna**, daje temu zapisu le kulturno-zgodovinsko noto.

Jože Pagišičar

Planinski tabor pri Jurčiču

Kljub skorajda uradnemu »trendu«, naj množičnih planinskih zborovanj ne bi več prirejali, množičnih po-

hodov pa prav tako ne, sta Meddruštveni odbor planinskih društev ljubljanskega območja in Planinsko društvo Viharnik iz Ljubljane 10. junija organizirala že kar jubilejni, 25. tabor ljubljanskih planincev, za kraj dogajanja pa izbrala »Jurčičevino« na Muljavi. V kulturnem programu so sodelovali Stiški kvartet, folklorna skupina iz Šentvida ter mladi gledališčniki iz kulturnega društva Muljava, ki so zaigrali odlomek iz Jurčičevega Desetega brata. Za ples je igral ansambel Žur.

Ta dan je bila izredna priložnost, da so na Muljavi potrdili Dnevnik po kulturno zgodovinski Jurčičevi poti tistim, ki so pot prehodili to soboto. Ko je bil nekaj tednov prej pohod po Jurčičevi poti iz Višnje gore prek Polževega na Muljavo, je tako neusmiljeno deževalo, da se je pohoda udeležilo bistveno manj pohodnikov kot lani, čeravno je zanimanje za to pot veliko.

Ob tej priložnosti velja posebej opozoriti na knjigo »Jurčič, naš popotnik«, ki je lani izšla v grosupeljski založbi Mondena in v kateri je na 144 straneh knjižnega formata izbor Jurčičevih pripovedi, rokopisov in prvotiskov ter esejev in člankov o Jurčičevi dediščini, naposled pa še opis Jurčičeve pešpoti. Knjigo so izdali ob lanskoletni 150. obletnici Jurčičevega rojstva.

Naše posebne pozornosti je deležen zadnji del knjige, zadnje poglavje, ki opisuje Jurčičevo pešpot. Avtorja **Vinko Petrič** in **Željko Kozinc** sta natančno in nazorno, pa vendarle ne dolgočasno in v maniri klasičnega potopisa opisala to pot, ki jo »povprečno utrjen pešpotnik« zmore v treh urah. Vendar avtorja dodajata, da »časi, navedeni v tem opisu, veljajo za tiste, ki jim je le za to, da jo mahajo kar brez počitka. Vendar je pokrajina ob tej poti — če je vreme lepo — tako čudovita, razgled z nje pa tako obsežen, da ni vredno gledati na uro. Z uživanjem razgledov, z ogledom posamičnih zanimivosti, zaradi katerih je potrebno zaviti s poti, s počitkom v mehki travi lahko človek posamič ali v družini oziroma družbi preživi čudovit dan, ki mu ga ne bo žal, saj si bo v naravi in v izbranem

kulturnem okolju nabral novih moči, tako potrebnih za preživetje običajnih delovnih dni.«

V uvodnem delu tega poglavja je med drugim zapisano, da so s to potjo hoteli proslaviti obletnico pisateljevega rojstva, »istočasno pa občino Grosuplje z njenimi kulturnimi in naravnimi znamenitostmi, ki jih ni malo, predstaviti širši javnosti«. Ta zamisel »se je rodila v glavah nekaterih razumnikov, njihovo idejo pa so z veseljem podprli planinci. Precejšen del nove pešpoti poteka po že označenih poteh, del, morda celo najlepši, pa je vendarle označen povsem na novo in vodi po očarljivo divji pokrajini, ki v Jurčičevih časih gotovo ni bila tako zapuščenata kot je danes.«

Vredno se je kakšen lep dan sprehoditi po tej poti, ne da bi pomislili na kakšen žig.

M. R.

Prvi maj na Kozleku

Tako živahno in praznično, kot je bilo letošnjega 1. maja na Kozleku, pa še ni bilo na nobenem od dosedanjih 37 prvomajskih srečanj doslej.

Prekrasen sončen dan je zbral na tem našem skoraj tisoč metrov visokem vrhu daleč nad tisoč ljudi. Podgorci so prihajali iz doline po svojih stezah, ki na Kozlek vodijo prav iz vsake vasi. Pa ne samo Podgorci in Bistričani, med obiskovalci Kozleka smo videli tudi planince iz krajev od morja do gorenjskih gora. Bilo je pravo prvomajsko praznično druženje in prostor pred novo planinsko kočjo tik pod vrhom Kozleka ne bi mogel sprejeti več ljudi.

Marljivi podgorski planinci so se potrudili in poskrbeli, da bi bilo vsem na Kozleku prijetno. Postavili so številne klopi in mize ter znosili na hrbtih toliko vsega, da so lahko dobro postregli lačne in žejne.

Vodja podgorske planinske skupine **Janez Sedmak**, ki je prisotne pozdravil v imenu gostiteljev, ni skrival ponosa nad opravljenim delom. V letu dni od lanske otvoritve kočje na Kozleku so člani ob rednem dežurstvu ob nedeljah tudi postorili marsikaj za izboljšavo kočje. Med največje uspehe gotovo šteje ureditev zajetja deževnice in napeljava vode v klet kočje. Ob pomoči obi-

skovalcev Kozleka so znosili h kočji tudi potrebne zidake za dograditev kuhinjskega dela ob stavbi. Predvsem so veseli, da sta Kozlek in njihova nova planinska kočja od lanskega prvega maja do letošnjega zvalila na svoj vrh nad šest tisoč obiskovalcev: nedeljski izleti na Kozlek so postali že prava navada številnih domačinov. Med udeleženci so bili tudi še štirje planinci, ki so se udeležili prvega izleta na Kozlek leta 1958, od katerega v PD Snežnik štejejo prvomajska srečanja na Kozleku.

Prisotni so se spomnili tudi pomembnih jubilejev, 50-letnice zmage nad fašizmom in pol stoletja od obnove domačega planinskega društva.

Da je bilo na Kozleku veselo in prijazno, radi potrdijo tudi vsi tisti, ki so pred kočjo zaplesali ob zvokih glasbene skupine Snežnik. Prav glasbene točke te skupine, ki je prvomajsko srečanje na Kozleku izkoristila za predstavitev svoje prve glasbene kasete z izvornimi melodijami in pesmimi, so bile posebnost tega dne. Kozlek je gostil tudi še domačo pevsko skupino Vašovallec, ljudskega godca **Jozeta Škrnja** in glasbeno skupino iz Kastavščine.

Na Kozleku bo živahno tudi v prihodnje. Vse kaže, da bodo prek tega našega vrha speljane nekatere pomembne planinske vezne poti, tako mednarodna planinska pot, ki pelje od Baltika k Jadranu in bi se po sedanjem predlogu s Snežnika izognila hrvaški meji in čez Kozlek nadaljevala pot čez Brkine do slovenskega morja, ter obstoječa spominska pot vezistov in kurirjev, ki naj bi se med Snežnikom in Brkini s potjo čez Kozlek izognila mučni hoji po cesti.

Očitno bo na Kozleku živahno vse leto.

Vojko Čeligoj

Tečaj za markaciste

Savinjska območna markacijska skupina je organizirala in izvedla tečaj za markaciste, predvsem še za novi planinski društvi Vojnik in Blagovica. Prijav je bilo 24 iz 9 PD. Prvi dan, 6. maja letos, so bila predavanja v OŠ Zalec in ogled poti za opis na Bukovico, ker sta možni

Markacisti po zaključku tečaja pred Zajčvevo koči (742 m)

Foto: Božo Jordan

dve poti iz istega izhodišča. Naslednje tri dni je bilo praktično delo in pisni izpit (27. 5.). Obnovili smo del Savinjske planinske poti od kamnoloma v dolini potoka Velika Reka oziroma od ceste Prebold—Trbovlje mimo Podbregarja, Laznika in doma pod Reško planino do prelaza Čerena pod razgledno Popelovo skalo. V domu so bili opravljeni pisni izpiti. Zadnji dan (28. 5.) je ena skupina obnovila pot iz Ojstrice na Krvavico čez okno, druga pa del Savinjske planinske poti od Šnepa mimo Zajčveve kočice na vrh Krvavice.

Zaključek je bil pri Zajčevi koči, kjer so novi markacisti dobili izkaznico in značko; podeljenih je bilo 15. PD Vojnik je pridobilo štiri markaciste (**Vid Blazinšek, Anton Kampoš, Martin Klačnik in Miran Štante**) in enako tudi PD Blagovica (**Aleš** in **Mirko Podbelsšek, Marko Trdin in Peter Urankar**) iz Ljubljanskega MDO. Upajmo, da bodo markacije na poteh obnovljene, saj sta nove markaciste pridobili še PD Zabukovica in Prebold, ki vzdržujeta kar precej poti. Žal nekatera planinska društva Savinjskega MDO niso poslala na tečaj nikogar, stanje poti pa je zaskrbljujoče. Morda pač mislijo, da je za to delo sposoben vsak in je zato markiranje poti tako različno. Dejstvo je: kjer so markacisti vestni, se pozna njihovo delo in vodi k enotnosti označevanja planinskih poti. Velika težava pa še ostaja pri kartoteki planinskih poti in opisih. Kazalo bi kdaj pripraviti kakšen shod markacistov, kjer bi obdelali samo to temo. Vzpostaviti bo potrebno sodobno bazo podatkov planinskih poti.

Za malico je dvakrat poskrbelo PD

Prebold in enkrat PD Tabor in se tako oddolžilo tečajnikom za njihovo uspešno delo.

B. J.

Zadnji Travnik — zapuščeno izhodišče za vrh Olševe

Domačini vedo, da se ena od najlepših in najkrajših poti na najvišji vrh Olševe, na Govco, začne na Zadnjem Travniku, do koder vodi lepa gozdna cesta. Z vozilom se pripeljemo iz Črne, gre pa tudi peš, do kmeta **Lipolda** v Koprivni, kjer se potok Koprivna zliva v Mežo. Zavijemo levo po cesti proti Sv. Jakobu. Kmalu cesta zavije ostro v levo proti Sv. Jakobu, mi pa nadaljujemo naravnost po dolini Meže do kmeta **Potočnika**, kjer gremo levo, stran od Meže. Če bomo dobro pazili na levo stran, bomo približno po petih kilometrih opazili obledela markacije in shojeno stezo, ki gre proti lovski koči — in to je naša smer.

Pot, ki je bila nekoč označena in obiskovana, pozneje pa uradno zaprta zaradi boljšega jugo varovanja meje, je še vedno shojena in primerna tudi pozimi, ko se sneg sesede. Najlepše pa je na pomlad, ko vse ozeleni in cveti.

Kdor želi samoto in mir, kdor ljubi ptičje žvrgolenje, kdor hoče videti divjad na paši, ki zelo polepša pokrajino, bo izbral to pot. Česar marsikje ni več, se najde tam.

Če se pot na avstrijski vrh Obel kamen iz Železne Kaple ponaša z divjim skalovjem in naravnimi okni, se naša pot bohota z blagodejno milino narave. Kaže, da je Stvarnik hotel dati gori vse skrajnosti: jame, okna,

čudovite poti, nepregledne množice različnega cvetja, živali, predvsem pa mir. Bomo znali vse to obdržati? Postavili smo že tujek, lovsko kočico. Upajmo, da bo ostalo vsaj tako! Če imaš srečo, zagledaš plazilca, navadno gada, ki zvedavo opazuje nevsakdanjega vsiljivca. Pametnejši popusti, pa se častno umakne. Gad namreč! Saj ni, da bi se bodel z velikanom na dveh nogah. Morda bo preživel in ostal nepogrešljivi del naravnega okolja, ki skromno spominja na prvobitnost.

Že v pradavnini je gora vabila, ljudje so se naselili v njenih nedrjih, kar priča Potočka zijalka. Je pa različna. Sedaj jo obiskujemo, da zbežimo iz nezdravega okolja. Predniki so v zijalki iskali zavetje pred mnogoterimi sovražniki in ujmani. Tudi zato pustimo ta čudoviti delček naše dežele neokrnjeni!

Pot se začne na odprtem svetu. Kmalu zaidemo v lep gozd s prijetno senco, ki blagodejno vpliva na naše počutje. Takšen začetek je pravšen, saj so noge še trde in olesenele. Hojo uravnavamo po svojih sposobnostih, da se počasi ogrejemo, in užitek bo lepši. Ko zapustimo lovsko kočico, se svet ponovno odpre. Vtisi se globoko vrinejo v podzavest. Rože na travniku, v gozdu in na čistini potrjujejo, da tukaj človek še ni grobo posegal v naravo.

Pred nami je krajše strmo melišče, ki ga lahko prečimo ali pa se mu izognemo na dobro ohranjeno pot, ki se drži vzpetine na levi. Ves čas je desno od nas cilj — vršni greben, na koncu tega pa neizrazit vrh, kjer bomo našo pot zaključili.

Malo znoja in že smo na glavnem grebenu, kjer gre običajna, označena pot čez celo pogorje. Med škribinami in razjedanim apnenčastim skalovjem se lahko prebijamo. Mirna pokrajina se je spremenila v luni podobno površje.

Spet lepote!

Vrh. Umirjen, oblast, v pozni pomladi poln cvetja. Mehka pisana blazina vabi, da se zlekneš in se več ne dvigneš. Modro nebo omamlja, da pozabiš, da je potrebno nazaj v dolino med prah in smrad moderne dobe.

Zelo počasni bomo pot od Zadnjega Travnika do vrha prehodili v poldrugi uri.

Jože Žunec

Botanična ura in pohod na Kališče

Planinsko društvo Kranj je v soboto, 3. junija 1995, priredilo srečanje naravovarstvenikov — gorskih stražarjev na Kališču. Pohoda tja so se udeležili člani planinskih in lovskih organizacij.

Pohod na Kališče, združen z botanično uro, je nekako že tradicionalen, organizirajo pa ga pred začetkom cvetenja alpskega cvetja. Nanj povabijo ljubitelje narave, da se dogovore o poslanstvu varovanja narave in okolja ter o vzgojnem, strokovnem in preventivnem delovanju.

Vsako leto ugotavljajo, da je rast ogroženega zaščitene cvetja vse šibkejša, vse bolj je opaziti erozijo planinskega sveta, kar še posebej potrjujejo naraščajoča melišča.

Nekaj udeležencev botaničnega pohoda na Kališču: član GRS Rudi Lanz, prof. Franc Benedik, tajnica PD Tončka Sušnik, predavateljica prof. Marija Štremfelj in planinski vodnik Franc Skorec

Foto: Franc Ekar

Strokovni posvet je bil v planinskem domu na Kališču, vodila pa ga je **prof. Marija Štremfelj**, vrhunska slovenska alpinistka in zmagovalka Everesta. Udeležence, ki jih je bilo preko 20, je seznanila s strokovno literaturo, ki je koristen pripomoček za ugotavljanje vrst rastlinja in obenem opisuje čas rasti, vplive in zaščito.

Prof. Štremfeljeva, pa tudi **prof. Franc Benedik**, dolgoletni mentor planinske vzgoje in načelnik mladih planincev, sta se dotaknila domače vzgoje, ki je najboljša podlaga za obnašanja do flore in favne. Predlog, da bi uredili učne botanične poti, je koristen, vzgojen in poučen, vendar pa bi morale biti take akcije usklajene v celotnem prostoru, je dopolnil predlog **dipl. ing. Jože**

Šašel, direktor ZGD Kozorog. — Osnovna naloga je ohranjanje okolja in naravne dediščine. Zadnji čas je, da bi med dejavnostmi uskladili interese in tudi naravovarstvene zadolžitve, še posebno med planinci, turizmom, lovci, gozdarji. Prav te institucije bi morale sodelovati in vplivati na oblikovanje takšne zakonodaje, je poudaril **dipl. ing. Franc Golija**, podpredsednik Lvske zveze Slovenije.

Prizadevni naravovarstveniki iz vrst planinstva, šolstva in lovstva so posvet na Kališču ocenili kot aktualen in koristen. Ponovno je bilo poudarjeno, da bo vendarle potrebno kaj več postoriti za preventivno dejavnost, kajti »gorski stražarji« ali lovci nimajo nikakršnih pooblastil, da bi delovali učinkovito in preventivno. K tej strukturi naravovarstvenikov pa bi se morali priključiti

srednjih šol, člani Lvske zveze Slovenije, LD Selca, Storžič, Šenčur, Jezersko in Uden Boršt ter Zavoda Kozorog iz Kamnika. Za prijetno počutje je poskrbelo več sponzorjev.

Franc Ekar

Olševa spomladi

Težko je potovati po stranskih cestah naše domovine, ker še glavne niso vse dobre. Vendar se nas je 3. junija letos kljub slabi vremenski napovedi trinajst Dolenjcev odločilo za pot iz Novega mesta prek Kamnika do Solčave v Savinjski dolini in še malo naprej do Podolševe. Štiri mehanične »šimelne« smo pustili blizu Ušovnika ter peš nadaljevali pot do kočice pod Olševo. Ko smo za Strgarjevo domačijo prišli iz gozda na planjo, smo obstali in se vzhičeni zazrli v mogočno sliko zelenja, sivine in beline Savinjskih Alp. Pred nami je v soncu žehtel cvetoči travnik na holmu, belila se je obnovljena cerkev sv. Duha, ki sta jo obdajala venec gora in sinjina neba. Kakšna veličastna harmonija! Na srečo je bil hram odprt in ženske so urejale prostor za praznik. Občudovali smo umetniško vezene rože na prtihi, ki so bili položeni na oltar. Izredno, z naravnim skladno delo pridnih rok starejše ženske iz Solčave!

V koči pod Olševo so nas prijazno sprejeli in postregli. Izbira jedi in pijače je bila pestra, zato nam je bilo kar žal, da se po sestopu nismo utegnili spet oglasiti.

Okoli enajste smo se odpravili proti vrhu Olševe in ga po treh urah tudi dosegli. Vmes smo v stenah pod Zijalko občudovali naravno združbo avriklja, Clusijevega svišča in sleča. Kakšno razkošje rasti na tako skromnih tleh! Pri Potočki zijalki smo se ob kratkem postanku spomnili nekdanjih prebivalcev, ki so pred več kot deset tisoč leti živeli v tej jami. V dobro zavarovani steni nad Zijalko smo srečali večjo skupino planincev iz Haloz, ki se je že vračala.

Počasi smo napredovali proti vrhu, kajti čudoviti razgledi in množice gorskega cvetja so nam zaustavljale korak. Vsak od prisotnih je hotel vedeti in videti vse. Bila je res redka in izjemna paša za oči.

Bolj ko smo se bližali slemenu, bolj je naraščalo navdušenje in na robu slemena doseglo višek. Na eni strani Olševe so se kot kristal bleščali Savinjski hribi, na drugi je v velikih sončnih jasah ležala zelena Koroška. Pred nogami pa je ležala živa preproga nežnega Wolfenovega jegliča, ki ga je obdajal belo cvetoči gornik.

Vzhičeni od lepot smo počasi lezli proti 1929 metrov visokemu vrhu Govca. Tam smo praznili nahrbtnike in polnili prazne želodce, pri tem pa spoznavali svet okoli sebe. Vse to bi trajalo znatno dlje, če bi nas ne zdramilo kresanje okoli Storžiča in Košute. Petru ni bilo treba ponoviti »komande« za odhod, kajti prvinski strah jamskega človeka še vedno ždi v nas. Na našo srečo je nevihto odneslo v drugo smer, mi pa smo veselo nadaljevali pot po grebenu do Visoke peči in od tam naprej do Gladkega vrha. Med potjo so nas pozdravljali šopki planinskega zvončka in teloha, ki so pravkar pokukali izpod zimske odeje. Pred nami sta se bočili Raduha in Peca ter zbuvali spomine na potovanja po njihovih temenih. Za Gladkim vrhom smo začeli sestopati v dolino med rušje, macesne in končno smreke. Med spustom smo naleteli na dragoceno Zoisovo vijolico, redkost, ki bo težko preživela vsesplošno onesnaženje.

Na cesto smo stopili med Zgornjim Slemenom in Prodnikovo kmetijo. Dobrih pet kilometrov slemenske poti je bilo, na žalost, za nami. Po cesti smo se mimo Štitarja vrnili do Ušovnika in se od tam odpeljali proti Solčavi in dalje do Gornjega Grada.

Na kamniškem polju je zlato oranžna zarja naznanjala prihod novega deževnega dne. Nam je bilo prizanešeno. Srčno hvaležni **Petru Repovžu** za njegovo pobudo in vsestransko imenitno vodstvo smo se srečno vrnili na svoje domove.

Stane Pezdič
PD Novo mesto

Gosposka steza

Po pogovorih na sestankih markacistov v Zgornji Savinjski dolini je bilo dogovorjeno, da bi obnovili

markacije na planinski poti iz Luč čez planino Vodole do Inkreta. Domačini pravijo tej poti Gosposka steza. Nalogo je prevzelo PD Luče, čeprav pot spada po kartoteki poti pod št. 98 v PD Celje.

Markacije se prično v Lučah na začetku asfaltne ceste proti Podvolovljeku, pri bifeju Breznik (Matijevec), nad njo je kažipot Korošica. Pot vodi mimo vikendov na Mehelci, mimo stare apnenice ob cesti in kmetije **Praznik** do obveščevalne točke GRS pri kmetiji **Kladnik** (780 m, Podveža 28, 1 h). Za domačijo zavijemo nad njo na kolovoz v isti smeri kot prej, ki preide v stezo po gozdu do razcepa proti Planinšku (domačija **Planinšek** 5 min). Dalje gremo po slabo uhojeni stezi, ki preči cesto in Kristofovo frato (križ, spominska plošča »**Emil Kristof**, † 5. 5. 1935«) ter še enkrat prečimo cesto. Do tu je možno iti po cesti in še naprej do garaže, »saj je cesta do tam nevdrževana in v zelo slabem stanju« (PV str. 238, Celjske planinske koč), toda dostop je najkrajši. Nad cesto drži steza do planine Vodole (hlev stoji, voda?), nad njo se steza priključi na pot od garaže pod planino Podvežak (45 min). To je pod Inkretom ali kjer stoji ob levi strani steze korito z vodo (KZ Luče 1953).

Pot je bila obnovljena julija 1994. Na prehodih s ceste ali na njo in drugje so kažipoti, pa tudi markacije so dovolj goste. Iz Luč do Inkreta je okoli 4 ure, do Korošice pa še dobro uro. Tako je hoje do kočice okoli 6 ur. Tam je mogoče prenočiti in si odpočiti — naslednji dan pa na Ojstrico ali kam drugam.

B. J.

Na Gore in na Kopitnik

Potem ko smo obiskali Lisco, Bohor in Veliki Cirk, smo se to pot napotili na Gore (791 m) in Kopitnik (914 m). Z železniške postaje Hrastnik smo šli proti Goram, kamor smo prispeli v manj kot dveh urah hoje. Bil je 23. aprila, bilo je lepo vreme, zelo toplo za ta letni čas. Na poti se nam je pridružil planinec iz Hrastnika, ki nas je v planinski kočici povabil na pijačo.

Potem ko smo se odpočili, smo nadaljevali pot proti planinski koči na Kopitniku. Po lepo urejeni in nedograjeni cesti smo prišli v izredno lepo urejeno okolje. Na poti, točno pri vodnem izviru, smo srečali skupino planincev iz Slovenj Gradca. Prekrasni so bili razgledi na Kamniške Alpe in na Pohorje, že pred tem pa na Savsko dolino in na Kum.

Čeprav je bilo toplo, so bile prav pod vrhom Kopitnika, pod goščavo mladih smrek, še zaplate snega. Sestopili smo v Zidani most, kamor je bila pot zelo strma, vendar smo ob veličastnih razgledih na to pozabili. Preden smo prišli na cesto Rimske Toplice—Zidani most, smo naleteli na izreden izvir zdrave pitne vode. Počivali smo ob njem in se seveda napili, nato pa šli na kolo-dvor.

Posebej moram poudariti, da sta planinski koči na Gorah in Kopitniku zelo lepo urejeni, prav tako pa tudi okolica, kjer ni nobenih smeti in sledov zimskih odpadkov.

Josip Sakoman

Dva pohoda

Na letošnjo cvetno nedeljo je bil peti pohod po poteh krajevne skupnosti Andraž, ki ga organizirajo dvakrat letno. Letošnji pohod je šel, kot vedno, od osnovne šole, kjer sta nas dekleti **Marjeta Pižorn** in **Ksenja Tkavc** vpisali in nam dali kontrolni listek. Tega je bilo potrebno žigosati trikrat. Pohodniki so pod vodstvom krenili proti Bajhtu, kjer je bil čaj, in dalje po dolini ter po malo uhojenih stezah do stare zidanice, ki so jo imele dobriške žene in se sedaj borijo, da jo dobijo nazaj. Zato pa morajo ustanoviti društvo, da bo zakonu zadoščeno. Od tod smo se vzpeli na Goro Oljko. Spuščali smo se po delu stare nekoč označene poti čez Grebenca proti Andražu. Pri Grebenšku je vsak pohodnik dobil jabolko — saj je od tod doma znani sadjar in učitelj v Mozirju **Praprotnik**. Na koncu je vsak dobil potrjeno izkaznico z bronasto značko za prvič in srebrno za petič prehojeno pot. Na

pohodu je bilo še šest Zagrebčanov. Seznam imajo računalniško voden.

V soboto, 8. aprila, je bil 16. pohod na Dobrovlje (po koledarju akcij XV.) v organizaciji PD Polzela. Udeležilo se ga je 20 pohodnikov (2 PD Šempeter, 6 iz Zagreba). V domu na Dobrovljah je vsak pohodnik dobil še star našitek s spomenikom. Letošnji pohod je dobil nov naslov Pomladanski pohod na Dobrovlje, Brezovec 857 m. Savinjska obhodnica ima zapis Bezovec. Kaj je od tega prav, bomo videli na novi državni karti, katere osnutek je bil predstavljen na seji Založniškega odbora pri PZS (6. aprila). Pohod je šel iz Letuša na Vrtače, Vrtačko raven, Vratnika, na Mandrgo (833 m) in v Dom na Dobrovljah. Sestop je bil po lastni izbiri.

B. J.

Slepi in slabovidni na Kozjanski poti

V počastitev dneva upora proti okupatorju je 15 slepih in slabovidnih iz Celja in Maribora prehodilo Kozjansko pot.

Iz Bresternice smo krenili 26. aprila in po dveipolurni hoji prispeli do Koče na Žavcarjevem vrhu. To je bila edina kočica, v kateri smo lahko prespali na celi poti. Sprejela sta nas prijazna oskrbnika in nas postregla zokusnim golažem in polento. Na koči smo lahko prebrali: »Posvečamo ta dom spominu junakov Lackovega odreda«. Otvoritev je bila 1954. leta. Dom oskrbuje PD Maribor Matica. Ker je dom že precej dotrajan, zbirajo prispevke za obnovu, s katero so že pričeli.

Drugi dan nas je navsezgodaj sprejel gospod župnik **Igor Glasenčnik** in nas vodil do Zgornje Kaple, kjer smo v veroučni učilnici prespali po tleh v spalnih vrečah. Povedal nam je, da so lani ustanovili planinsko društvo, ki šteje okrog 120 članov. V župnišču smo si lahko ogledali lepo urejeno slikovno razstavo planinskih tur v letu 1994. Pred odhodom na pot nam je župnik zjutraj 368

razkazal cerkev, ki obstaja že celih 960 let.

Tretji dan smo se napotili na pot od Zgornje Kaple do Sv. Jerneja. Do radeljskega mejnega prehoda nas je vodil planinski vodnik **Marjan Rečnik** iz Remšnika. Do mejnega prehoda Remšnik smo šli mimo dveh opuščeni mejnih stražnic, ki bi še kako prav prišli planincem, če bi bili preurejeni v planinsko kočico. PD Maribor Matica se čudim, da še ni uredilo vsaj ene od obeh. Žejni in utrujeni smo sedeli pred opuščeno karavlo.

Za mejnim prehodom Remšnik smo jo mahnilli čez mejo do najbližjega penziona. Bili smo postreženi s hladnim pivom in brezalkoholnimi pijačami. Malo se je sicer zataknilo pri plačilu s tolarji, a nam je le uspelo. Lastnica penziona je dejala, da smo bili prva planinska skupina, ki je imela samo tolarje.

Nato smo prišli do radeljskega prehoda, malo prej pa smo naleteli na kapelo, ki jo je dala zgraditi mati, ker je njen sin padel kot borec Lackovega odreda. Izgubili smo se in se sprehajali ob meji, čez dobri dve uri pa smo vendarle bili v kmečkem turizmu Primož na višini 1040 metrov.

Zadnji dan našega spominskega pohoda nas je čakala še precej naporna hoja do Dravograda. Najprej smo se morali spustiti do ceste Muta—Golica, ki leži na višini 561 metrov. Nato smo se povzpeli čez Pernico na 1521 metrov visoki Košenjak. Ob svoji desni smo lahko nekaj časa opazovali umetno jezero z jezom, ki je dvignil med domačini ob Dravi precej prahu. Do Košenjaka smo se morali prebijati skozi zaraščen gozd, s Košenjaka pa smo se po krajšem počitku napotili proti Dravogradu. Planinske kočice Košenjak žal nismo našli, ker je bilo na kažipotu napisano le »planinska kočica«, ne pa, koliko je še do nje. Po 9-urni hoji smo krepko utrujeni le prispeli do Dravograda. Celjani smo v Mariboru ujeli še zadnji vlak v Celje.

Kljub naporni hoji je bila Kozjanska pot za vse udeležence nadvse zanimiva. Med potjo smo se srečevali

z zelo prijaznimi domačini. Lahko pa smo opazili razliko med urejenimi hišami v Avstriji in pri nas. Ugotovili smo, kar je že splošno znano, da nudi Avstrija hribovskim kmetijam več kot Slovenija. Večino poti so nas spremljali obmejni kamni z napisi SFRJ. Kdo se bo lotil posla, da se bodo na kamnih pojavili napisi SLO? Kljub naporni hoji bo pohod ostal vsem udeležencem v prijetnem spominu.

Milan Gombač, Celje

V gore s teto Greto

Zelo rada imam naravo in jo tudi občudujem, zato sem se odločila postati planinka. K temu me je tudi spodbudila teta Greta.

Na planinske izlete nas popelje **Margareta Dremel**. Mi mladi planinci je ne vikamo, ampak ji pravimo kar Greta. To ime sem že uporabljala, ko sem bila še majhna, saj sem bila pri njej v varstvu. Izleti z Greto so nekaj posebnega. Mladi planinci med potjo opazujemo čudovito naravo. K temu nas spodbudi pripovedovanje Grete, ki veliko ve o naravi. Pogovor med nami in Greto je lep in zanimiv. Greta ni nikoli slabe volje, vedno je nasmejana in prijazna.

Izleti v naravo mi pomenijo zelo veliko. Na njih se spočijem in dobim nove moči za učenje. Rada imam prijatelje, s katerimi hodimo skupaj v hribe. Upam, da nas bo Greta še velikokrat popeljala v gore. Sama sem že prehodila kar veliko, pri tem videla veliko lepega, na žalost pa sem videla tudi naravo, ki jo je onesnažil človek. Želim, da bi vsi ljudje čuvali naravo.

Ajla Kapun,
Rimske Toplice

Mali oglas

Želite kompletirati Planinske vestnike, pa vam manjkajo nekateri letniki? Oglasil se nam je **Vlado Orthaber** (njegova telefonska številka je 061/310-283) in povedal, da rad odda Planinske vestnike od letnika 1970 do 1990, od katerih so vsi letniki kompletni, vendar nevezani. Če se za toanimate, ga pokličite!

VABILO NA LETOŠNJI IZMENI TEČAJEV GORNIŠTVA V BAVŠICI

Tudi letos je Mladinska komisija pri Planinski zvezi Slovenije pripravila tečaj gorništv. Namen tega tečaja je celostno spoznavanje in doživljanje gorništv kot načina življenja v družbi podobno mislečih, vzponi na manj znane vrhove in druge zanimive točke po brezpotju ali manj obljudenih poteh in raziskovanje ter odkrivanje naravnih in kulturno-zgodovinskih značilnosti in posebnosti Zgornjega Posočja.

Tečaj je namenjen vsem tistim, ki bi radi takšne ali podobne tabore organizirali tudi v svoji sredini (PD, šola idr.), za izkušene planince, gornike in vse druge, ki bi radi to še postali, pa jim manjka le malo prakse in kakšen dober nasvet, še posebno pa za bodoče mladinske planinske vodnike (MPV): nabiranje moči, znanja in izkušenj ter spoznavanje gorniškega načina življenja so odlična priprava na tečaj za MPV (ob zaključku tečaja gorništv lahko opravljate sprejemni izpit za tečaj za MPV; uspešno opravljen izpit velja leto dni!), in za vse, ki hribolazite s prijatelji ali pa s svojimi najbližjimi in vam bodo dobrodošle nove izkušnje, pa tudi za vse pedagoške delavce, ki že imate osnovno planinsko znanje in vam bo tečaj koristil kot dopolnilno izobraževanje.

KDAJ: I. izmena: 21. 7.—29. 7. 1995 (od petka do sobote);
II. izmena: 5. 8.—13. 8. 1995 (od sobote do nedelje).

KJE: VIC Bavšica

CENA: 18.000 SIT

ŠTEVILO UDELEŽENCEV: 20 na izmeno

ROK PRIJAV: za I. izmeno takoj, za II. izmeno do 21. 7. 1995.

PROGRAM:

- različno zahtevne ture po nadelanih poteh, brezpotju, za bolj izkušene tudi lažji plezalni vzponi (grebenska prečenja) po gorah okoli bovškega kota (redkeje obiskani gorski vrhovi);
- osnove plezanja in varovanja (plezalni vrtec);
- glede na možnosti in želje tudi bivačiranje, morda tudi nočna tura, jamarstvo, gorsko kolesarjenje, rafting, kajakaštvo in še kaj;
- kratka predavanja iz tem planinske šole s poudarkom na gorniških vsebinah;
- obisk naravnih in kulturnih znamenitosti Zgornjega Posočja, tudi tistih malo manj znanih in očem nekoliko skritih;
- družabno življenje in spoznavanje gorniškega načina življenja (obisk zanimivih gostov, strokovnjakov, domačinov).

POGOJI:

- dobra splošna telesna pripravljenost (hoja do 10 ur dnevno z velikimi višinskimi razlikami);
- starost vsaj 17 let, zgornje meje ni; tečaj je za vse, ki se počutite mladi in imate že nekaj izkušenj z gibanjem v gorskem svetu;
- zdravniško potrdilo.

POZOR!

Na prijavnico napiši tudi pet težjih oziroma zanimivejših »gorskih podvigov«, ki si jih opravil do sedaj. V ceni je poleg običajnega zajet le del terenskih stroškov, kot so prevozi, izposoja opreme, vstopnina, morebitni prevozi z žičnico idr.

SPOZNAVNA TURA

Če bo dovolj zanimanja, bomo še pred pričetkom Tečaja gorništv organizirali spoznavno turo.

NAHRBTNIK
PEUTEREY 40 AMS 1050g

SPALNA VREČA
THERMO DUAL 700
1650g

ŠOTOR
MICRA 2200g

VETROVKA
POWERTEK LITE
Volumen 200 cm³

VPONKA
NUMBER ONE 49g

ŌELADA
KÄPPI 260g

SALEWA

Alpine Technology

Zastopa in prodaja

**VAŠA OPREMA
DO 50% LAŽJA**

Pro Montana, Tržič
Tel. 064/53-200

Posebna ponudba: vrv Special 10,5 mm
50m 14.000 SIT + prom. davek